

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Tallinna ja Tartu eneserepresentatsioon Euroopa kultuuripealinna kandidaadina

Magistritöö

Uko Urb

Juhendaja: dots. Triin Vihalemm

Tartu
2008

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
I TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1 TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	6
1.1.1 Kultuur ning turundus.....	6
1.1.2 Kõrg- ja populaarkultuur.....	9
1.1.3 Tarbimisühiskond.....	12
1.1.4 Kultuurisündmuste publik.....	14
1.1.5 Kultuuri kaubastamine kohaturunduses	15
1.2 EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD.....	16
1.2.1 Uuringu objekt – Euroopa kultuuripealinna kontseptsioon.....	16
1.2.2 Euroopa kultuuripealinnaks kandideerimise protsess Inglismaa (Euroopa kultuuripealinn 2008) ja Eesti näitel	18
1.2.3 Euroopa kultuuripealinna korraldus varem	20
1.2.4 Euroopa kultuuripealinna projekti juhtimine Krakowi näitel (Euroopa kultuuripealinn 2000).....	23
1.2.5 Seniste Euroopa kultuuripealinnade eneserepresentatsioon.....	24
1.3 URIMISKÜSIMUSED	26
II MEETODID JA VALIM	27
2.1. INTERVJUUDE VALIM JA EESMÄRGID	29
2.1.1 Tallinnas sooritatud fookusgrupp.....	29
2.1.2 Tartus sooritatud fookusgrupp.....	30
2.1.3 Süvaintervjuud Berk Vaheriga, Lennart Sundjaga ja Riine Kallasega	32
2.1.4 Süvaintervjuu Sirje Helmega	33
2.2 REKLAAMMATERJALIDE ANALÜÜS	33
2.2.1 Tallinna ja Tartu taotlused	33
2.2.2 Tallinna ja Tartu trükireklaamid	34
2.2.3 Tallinna ja Tartu videoklipid	34
2.2.4 Spetsiaalsed koduleheküljed Internetis	35
2.2.5 Muud reklaammaterjalid	35
III TULEMUSED	36
3.1 TALLINNA JA TARTU REKLAAMMATERJALIDE ANALÜÜS	36
3.1.1 Tallinna ja Tartu taotluse välisilme.....	36
3.1.2 Tallinna hüüdlause “Tallinn – Eesti tugevaim trump”	38
3.1.3 Tartu hüüdlause “Väike linn, suur hing”	39
3.1.4 Tallinna trükireklaam välipindadel	39
3.1.5 Tartu Trükireklaam välipindadel.....	40
3.1.5.1 Reklaam Tartu bussidel.....	42
3.1.6 Tallinna väikestruktuurid.....	42
3.1.7 Tartu väikestruktuurid ja märgid.....	42
3.1.8 Tallinna videoklipid	43
3.1.9 Tartu videoklipp.....	44
3.1.10 Tallinna erileht.....	45

3.2. TALLINNA JA TARTU FOKUSGRUPID.....	46
3.2.1 Mida tähendab fookusgruppides osalenute jaoks mõiste Euroopa kultuuripealinn?.....	46
3.2.2 Kuivõrd sobib Tallinn kandma kultuuripealinna tiitlit?.....	56
3.2.3 Kuivõrd oleks Tartu sobinud kandma kultuuripealinna tiitlit?.....	60
3.2.4 Millisena tajuti fookusgruppides linnade kommunikatsiooni?.....	66
3.2.5 Euroopa kultuuripealinn 2011 lõplik valimine.....	72
3.2.6 Tallina fookusgrupi hinnangud taotluste annotatsioonidele.....	76
3.2.7 Tartu fookusgrupi hinnangud taotluste annotatsioonidele.....	79
3.3. SÜVAINTERVJUUD TALLINNA TAOTLUSE KOOSTANUD TÖÖGRUPI ESINDAJATEGA...	81
3.3.1 Süvaintervjuu Lennart Sundjaga.....	81
3.3.2 Süvaintervjuu Riine Kallasega.....	86
3.4. SÜVAINTERVJUU TARTU TAOTLUSE KOOSTANUD TÖÖGRUPI ESINDAJAGA	88
3.4.1 Süvaintervjuu Berk Vaheriga.....	88
3.5. SÜVAINTERVJUU TALLINNA JA TARTU VAHEL VALIKU TEINUD KOMISJONI ESINDAJAGA.....	93
3.5.1 Süvaintervjuu Sirje Helmega.....	93
IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	98
4.1 JÄRELDUSED	99
4.2 KRIITIKA VALITUD MEETODITELE	103
4.3. PRAKTILISED SOOVITUSED EUROOPA KULTUURPEALINNALE	103
4.3.1 Tähelepanu sisule.....	104
4.3.2 Lühiajaline ja pikaajaline majanduslik kasu.....	105
4.3.3 Poliitika ja kultuuripealinn.....	106
4.3.4 Riigi turundamine ühtse üksusena.....	107
KOKKUVÕTE.....	109
SUMMARY	111
LISAD	115
LISA 1: INGLISMAA LINNADELE PÜSTITATUD VALIKUKRITEERIUMID (EUROOPA KULTUURPEALINN 2008 KONKURSI RAAMES).....	115
LISA 2: EUROOPA KULTUURPEALINNAD LÄBI AEGADE:.....	116
LISA 3: TALLINNA FOKUSGRUPI TRANSKRIPTSIOON.....	117
LISA 4: TALLINNA FOKUSGRUPIS VÄLJA KÄIDUD IDEED.....	130
LISA 5: TALLINNA TAOTLUSE ANNOTATSIOON.....	131
LISA 6: TARTU FOKUSGRUPI TRANSKRIPTSIOON	132
LISA 7: TARTU FOKUSGRUPIS VÄLJA KÄIDUD IDEED	144
LISA 8: TARTU TAOTLUSE ANNOTATSIOON	145
LISA 9: INTERVJUU LENNART SUNDJAGA, TRANSKRIPTSIOON.....	147
LISA 10: INTERVJUU RIINE KALLASEGA, TRANSKRIPTSIOON	151
LISA 11: INTERVJUU BERK VAHERIGA, TRANSKRIPTSIOON.....	154
LISA 12: INTERVJUU SIRJE HELMEGA, TRANSKRIPTSIOON	158
LISA 13: ANALÜÜSITUD TALLINNA TRÜKIREKLAAMI NÄIDISED.....	162
Tallinna taotluse esikaas.....	162
Tallinna plakat, Lassmann.....	163

<i>Tallinna plakat, Valk</i>	164
<i>Tallinna plakat, Kuuskemaa</i>	165
<i>Tallinna plakat, Nüganen</i>	166
<i>Tallinna plakat, Raag</i>	167
<i>Tallinna plakat, Rahula</i>	168
<i>Tallinna flaier, esikülg</i>	169
<i>Tallinna flaier, tagakülg</i>	170
LISA 14: ANALÜÜSITUD TARTU TRÜKIREKLAAMI NÄIDISED	171
<i>Tartu taotluse esikaas</i>	171
<i>Tartu PVC bänner</i>	172
<i>Tartu suur plakat 1</i>	173
<i>Tartu suur plakat 2</i>	174
<i>Tartu suur plakat 3</i>	175
<i>Tartu flaier, esikülg</i>	176
<i>Tartu väikesed flaietid</i>	177
<i>Tartu väikese flaieri, tagakülje 2 varianti</i>	178
<i>Tartu rinnamärgid</i>	179

Sissejuhatus

Esimeseks Euroopa kultuuripealinnaks oli 1985. aastal Ateena ning tänaseks on selle tiitli väljaandmine kestnud juba 24 aastat. Euroopa kultuuripealinna üheks peamiseks eesmärgiks on turismi elavdamine, millest tulenevalt peaks kasvama ka inimeste teadlikkus ja tolerantus teiste kultuuride suhtes.

Turism on paljudele linnadele oluline majandusharu, millest saadavad tulud moodustavad arvestatava osa haldusüksuse eelarvest. Seega valitseb reaalne oht, et Euroopa kultuuripealinna projekti fookus ei püsi enam niivõrd kohaliku kultuuri tutvustamisel kui võrd turismi pealt teenimisel. See omakorda tekitab olukorra, kus kultuurist võib saada rahateenimise vahend.

Antud teema uurimine on oluline, sest linnad pööravad aina rohkem tähelepanu oma maine ja tuntuse tõstmisele. Euroopa kultuuripealinna projekti investeeritakse suuri summasid ning kulutatakse hulgaliselt töötunde ja energiat. Lisaks on antud valdkonnaga, eelkõige Euroopa kultuuripealinna projektiga seonduvat, seni kommunikatsiooni aspektist väga vähe vaadeldud. 2011. aastal Eestisse rändav tiitel ning selle väljamängimiseks organiseeritud tegevused pakuvad suurepäraselt võimalust jälgida selle ettevõtmise ettevalmistusi, kulgu ning järelkaja. Andud töö keskendub ettevalmistustele vaadeldes eelkõige mõlema linna eneseesitlust ja sellega seotud kommunikatsiooni ning selle tajumist.

Töö peamiseks eesmärgiks on võrrelda Tallinna ja Tartu püüdlusi saamaks omale nimetust „Euroopa kultuuripealinn 2011“ ning vaadelda, kuidas lähenedi seatud sihtidele erinevalt. Sealhulgas pööran tähelepanu kommunikatsioonisõnumitele, valitud kanalitele ning representatsiooni tajumisele mõlema linna elanike hulgas. Põhjalikumalt on uuritud ka kultuuri kaubastamist konkursi raames ehk kuidas tugevalt joonistus välja majanduslik valdkond. Töö teoreetilise osa koostamisel lähtusin eelkõige tarbijakultuuri vaatepunktist ning empiirilise osa materjali kogumisel kohaturunduslikust rakenduslik-normatiivsest vaatepunktist.

Et suurendada töö praktilist dimensiooni, annan kogutud teoreetilisest ja empiirilisest osast tulenevalt soovitusi kultuuriaasta projekti edukaks läbiviimiseks. Magistritöö pöörab tähelepanu vaid sisemaisele kommunikatsioonitegevusele, sest väljapoole suunatud teabevahetus on alles ees.

Käesolevas uurimisprojektis kasutatakse meetoditena reklaamide visuaalse sisu analüüsi ning fookusgrupi ja semistruktureeritud süvaintervjuu meetodeid.

Antud töös on kokku neli osa. Esimene neist keskendub teoreetilistele ja empiirilistele lähtekohtadele, mis on seotud kultuuri ja linnade turundamisega.

Teine peatükk avab kasutatud meetodeid ning valimi koostamise põhimõtteid.

Kolmas osa keskendub empiirilistele tulemustele. Esmalt esitatakse Tallinna ja Tartu reklaammaterjalide analüüs. Sellele järgnevad Tallinnas ja Tartus läbi viidud fookusgruppide tulemused ning ülevaade linnade töögruppides osalenud inimestega tehtud intervjuudest ja lõpliku valiku teinud komisjoni esindajaga tehtud intervjuust.

Neljandas peatükis tuuakse vabamas vormis esile erinevad seosed teoreetiliste, empiiriliste ja kogutud andmete vahel ning autor esitab omapoolsed soovitused Euroopa kultuuripealinna projekti edukaks läbiviimiseks.

Töö lõpeb kokkuvõttega.

I TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Käesoleval magistritöö teoreetilise osa koostamisel oli lähtekohaks tarbijakultuur ning selle aspektid, mis on seostatavad kultuurivaldkonnaga. Empiirilise materjali kogumisel oli esmatähtsaks eelkõige kohaturunduslik rakenduslik-normatiivne vaatepunkt.

Teoreetiline osa peatub kultuuri ja turunduse defineerimisel, et anda tööle konkreetsemad raamid. Analüüsitud on kõrg- ja populaarkultuuri mõisteid ja kriitikat, sest nende kahe vormi vahel orienteerumine on, Euroopa kultuuripealinna projekti planeerides ja ellu viies, oluline.

Töö iseloomust tulenevalt on sisse toodud ka tarbimisühiskonna idee, sest Euroopa kultuuripealinn on väga laiale ringkonnale suunatud ettevõtmine ning oht kultuuri kaubastumiseks reaalne. Üheks oluliseks punktiks töös on jälgida kuivõrd asetus kultuuripealinna temaatika majanduslikku konteksti.

Vaatluse alla langevad ka kultuurisündmuste publiku erinevad kategooriad, sest ilma huvilisteta ei ole Euroopa kultuuripealinna tiitlil olulist väärtust. Antud kategooriatest tulenevalt saab anda ka selgeid soovitusi kultuuriaasta läbiviimiseks.

Eraldi peatun ka kultuuri kasutamisel kohaturunduses, sest kõnealuse projekti raames tekib paljudel Eesti paikadel võimalus saada rahvusvahelises plaanis esile tõstetud.

1.1 Teoreetilised lähtekohad

1.1.1 Kultuur ning turundus

Küsimusele, kas ja kuidas kultuuri turundada, ühest vastust ei ole. Leidub väga erinevate arvamuste toetajaid. Samuti ei ole kultuuri turundamise kohta palju teoreetilisi käsitlusi.

Üldist turundusteooriat aga üks-ühele kultuuri puhul reeglina ei rakendata. Järgnevalt määratlen töös kasutatavad mõisted kultuur ja turundus.

Kultuuri mõiste on sotsiaalteadustes üks raskemini defineeritavaid termineid ning ühtne arusaam, mida selle all täpselt mõeldakse, puudub. McQuaili (2003) järgi võib kultuuri defineerida läbi kollektiivsuse, teatud ettekavatsetud või spontaanse sümbolilise väljenduse vormi, dünaamilisuse, korrastatuse ja regulaarsuse ning järjepidevuse

„Võibolla on kultuuri kõige üldisemaks ja olulisemaks tunnusjooneks kommunikatsioon, kuna kultuurid ei saanud areneda, püsida, laieneda ega edu saavutada ilma kommunikatsioonita“ (McQuail 2003:84).

Seega võib kultuuripealinna projekti pidada Eesti kultuuri järjepidevuse ja elujõulisuse seisukohalt oluliseks, sest seeläbi kommukeeritakse seda aktiivselt nii riigis endas kui välismaal.

Antud töö raames mõistan kultuuriturundusest rääkides eelkõige nn kauneid kunste nagu näiteks teater, kontserdid, süvamuusika ja ka pärimuskultuur.

Turunduse sisuks on igasugune vahetusprotsess. Olgu selleks toote vahetamine teise toote või raha vastu, poliitikas valijate hääle vahetamine potentsiaalselt parema tuleviku vastu või kultuurielamuse vahetamine inimeste aja ja raha vastu.

T. Muring (2000) kirjeldab turundust kui juhtimisprotsessi, mis uurib, prognoosib ja rahuldab tarbijate nõudlust kasumi saamise eesmärgil.

Turunduskontseptsioon realiseerub Muringi (2000:7) järgi läbi viie tegevuse:

Kliendivajaduste rahuldamine väljendub ostjaskonna poolt antavates kõrgetes hinnangutes neile pakutavatele väärtustele.

Konkurentsivalmidus seisneb konkurentide ja nende poolt kavandavate tegevuste tundmises ning ettevõtte jaoks konkurentsieelse loomises.

Integreerumine on ettevõtte kõikide struktuuriüksuste juhtimise kooskõlastamine ühtse eesmärgi – tarbijate rahulolu – saavutamiseks.

Tarbijakeskse ettevõttekultuuri kujundamine avaldub olemasolevast ja potentsiaalsest ostjaskonnast lähtuva tunnetus-, mõtlemis- ja käitumisviiside juurutamises.

Orienteerumine pikaajalisele kasumile tuleneb äritegevuse eesmärgist teenida kasumit ja kestvuse vastandumine lühiajalisele kasumi teenimisele.

„Peale toodete ja teenuste on ka veel teisi turundusobjekte: inimesed, ideed, kohad, kogemused ja organisatsioonid“ (Kotler 2007:3). Selle käsitluse juurde sobivad hästi ka kultuurisündmused ja miks mitte ka linnade turundamine. Kui poest ostetud toote üle saab rõõmu tunda, siis samuti võib personaalset rahulolu pakkuda uue keskkonna ja kultuuri avastamine. Linnade turundamisel võib kasutada sisuliselt sarnaseid võtteid kui tavatoodete puhul. Oluline on teistest eristuda ja meelde jääda.

B. Kolb (2006) kirjeldab linnade turundamist kui vahetuskauba pakkumist indiviidile. Inimene kulutab linnas oma aega ja raha ning saab vastutasuks elamuse. Tema sõnul on linnade jaoks oluline, mitte keskenduda ainult promotsioonile, vaid eelkõige sisu loomisele. Kui meelitada turist mõnda linna ja pakkuda talle ebapiisavalt tegemist ja kogemist, on tulemuseks halb lõpptulemus mõlemale poolele. Turist saab negatiivse kogemuse osaliseks ja ei tule enam tagasi ning linn jääb ilma potentsiaalsest tulust tulevikus. Seega ei realiseeru ka Muringu (2000) poolt välja toodud kliendivajaduste rahuldamine ja orienteerumine pikaajalisele kasumile, mis linna seisukohast on kahtlemata tähtis.

Kolbi (2006) järgi toob kultuuriturism sihtlinna jaoks kaasa olulised majanduslikud võimalused. Olles turistide tulekuks valmis ning pakkudes neile huvitavat ja meeldivat

keskkonda, tõuseb võimalus, et see info levib sõltumatuid kanaleid pidi ning paraneb linna maine. See omakorda võib kohale meelitada uusi organisatsioone ning uusi elanikke, mis kõik toovad linnale täiendavat tulu. Seega ei ole kultuuriturismi arendamine ainult kulu, vaid loob eeldused mitmekülgseteks teenimisvõimalusteks.

Kultuuriturismi arendamine on pidev protsess ja edasiliikumine. Selle valdkonna unarusse jätmisega võib suurenda oht, et inimesed ja ärid lahkuvad linnast, turistide vool kahaneb ning sellest tõuseb arvestatav majanduslik kahju. Kultuurivaldkonna toetamine ja promotsioon on seega vajalikud.

Euroopa kultuuripealinna kommunikatsioon pakub selleks suurepäraseid võimalusi, kuid ahvatleb ühtlasi organiseerijaid libedale teele, milleks on eelkõige majandusliku kasu taotlemine. Viimane võib seada kogu projektile liiga kitsad raamid, mis ei võimalda kultuuriloojate potentsiaali täies mahus rakendada või tekitavad külastajates valeootusi.

Turundus- ja kommunikatsioonitegevustes on oluline oma näo säilitamine ning konkurentidest erineva esiletõstmine. Seda silmas pidades pööran käesolevas töös tähelepanu nii Tallinna kui Tartu kommunikatsioonile, valitud sõnumitele, nende esitamisele ning kasutatud kanalitele. Usun, et mainitud punktid heidavad valgust sellele, millisena nägid Euroopa kultuuripealinna projekti mõlema linna korraldusgrupid. See on oluline, sest võitnud linna jaoks on tegemist vundamendiga edasisteks tegevusteks.

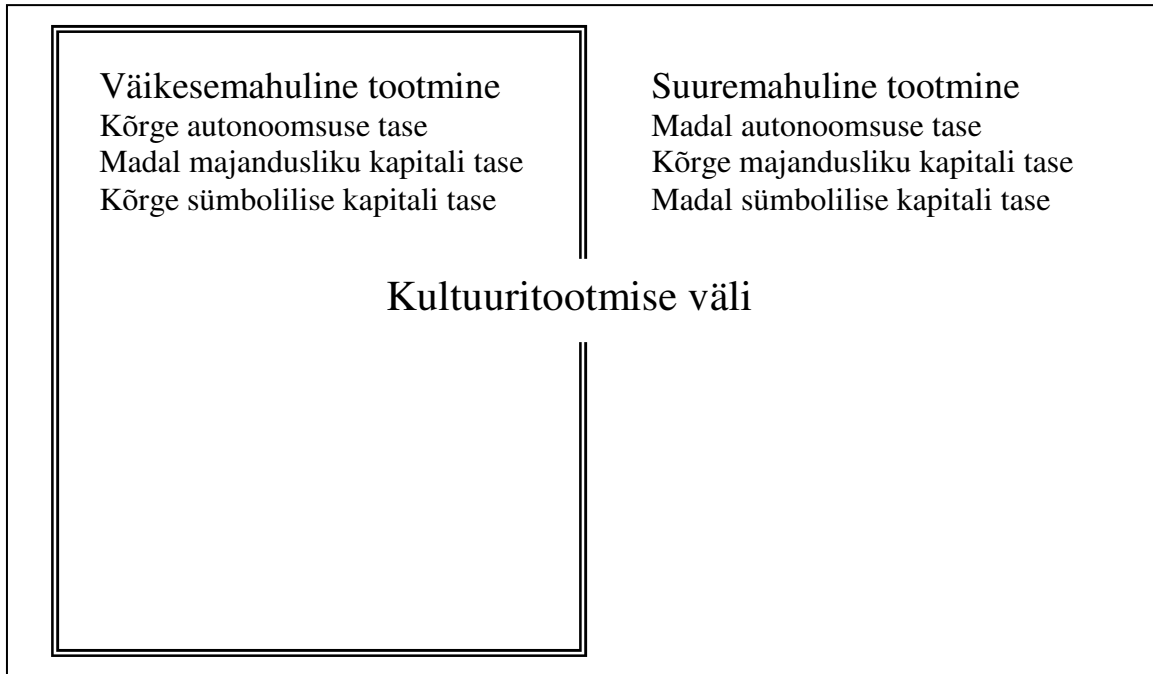
Järgnevate tegevuste hulgas peab Tallinna töögrupp muuhulgas enese jaoks lahti mõtestama, kuidas nähakse kõrg- ja populaarkultuuri ning millisel määral selle turundamisel vahet tehakse. See aitab paika panna reklaamikanalid ja –meetodid ning kujundada –sõnumid. Mida enam neid kahte soovitakse lahutada, seda hoolikamalt tasub läbi kaaluda ka erinevate kultuurisündmuste turundamine ning omavaheline sidumine.

1.1.2 Kõrg- ja populaarkultuur

Kõrg- ja populaarkultuuri mõisteid aitab iseloomustada P. Bourdieu (1993) kultuuritootmise välja skeem (joonis 1). See koosneb enam autonoomusust ja sümbolilist

kapitali omavast, kuid majanduslikult sõltuvamast sfäärist ja madalat autonoomsust ning sümbolilist kapitali omavast, kuid majanduslikult sõltumatust sfäärist. Esimene esindab kõrgkultuuri ja teine populaarkultuuri.

Joonis 1

Just kõrg- ja populaarkultuuri vahele piiri tõmbamine võib osutada üheks keerulisemaks ülesandeks. Vaielda võib, kas selline jaotamine on enam üldse asjakohane. Siin saab välja tuua väga erinevaid arvamusi.

Viimase aja ühe suure muutusena on ameerika kultuuriturunduse uurija B. Kolbi sõnul (2005) kerkinud esile kultuuritarbija, kes on varasemast täiesti uut tüüpi klient. „Kultuuritarbijad ei ole seotud mingi spetsiifilise kunstiliigiga, isegi mitte kunstiga üldises mõttes. Nad soovivad kultuurikogemust, kuid ainult sel juhul, kui see ka meelt lahutab“ (Kolb 2005:7) Seda sihtgruppi mõjutavad üleilmastumine, turundussõnumite tihedam voog ja pop- ning kõrgkultuuri vahelise piiri hägustumine. Viimase põhjuseks on omakorda inimeste võimetus või soovimatus neid kahte eraldi näha. Seega seab Kolb (2005) kahtluse alla vajaduse eristada kõrgkultuuri (kunst kunsti enese pärast) populaarkultuuris (kunst eesmärgiga pakkuda meelelahutust ja teenida tegijatele raha).

Väidet, et piirid nende kahe vahel on hägustunud või kadunud, kinnitab ka J. Hughson (2004).

Mõttele erinevaid kultuurivaldkondi ühtsena käsitleda võib vastandada Frankfurdi koolkonna esindaja T. Adorno (2002) idee. Viimane peab populaarkultuuri tootmist ühiskonnaliikmete orjastamiseks. Läbi paljudele kättesaadavate kultuuritoodete muudetakse inimesed passiivseteks ja rahulolevateks. Selline kultuuritööstus toodab võltse vajadusi, mis toidavad kapitalismil tuginevat maailmakorda. See omakorda on tõsiseks ohuks kõrgkultuurile, mis pakub vabadust ja loovust. Adorno (2002:61) järgi: „... põhjustab kultuuri äriiline karakter kultuuri ja praktilise elu vahelise piiri kadumise“.

„Kujutlusvõime on asendatud järeleandmatu mehaanilise kontrollmehhanismiga, mis määrab, kas viimane levitatud imago esindab täpset ja usaldusväärset peegeldust asjakohasest reaalsusest“ (Adorno 2002:64).

Vaated kultuuri kaubastumisele toob Frankfurdi koolkonda tsiteerides välja ka McQuail. „... mida rohkem kunsti ja kultuuri kaubaks muutub, seda rohkem kaotavad nad oma kriitilist potentsiaali ning sisemise väärtuse erinevused asenduvad või võrdsustuvad turukriteeriumidega kulutuse ja nõudluse vahekorra kohta“ (McQuail 2003:88).

Frankfurdi koolkonna mõtteid aitab lahti seletada ka D. Strinati (2001). Tema sõnul seob Frankfurdi koolkond populaarkultuuri eelkõige kultuuritööstuse poolt toodetud masskultuuriga, mis tagab kapitalismi kestvuse.

„Kõige lihtsamalt öeldes on massikultuur populaarkultuur, mida toodetakse masstootmise tööstusliku tehnoloogia abil ning turustatakse kasumi saamiseks tarbijatest koosnevale masspublikule“ (Strinati 2001:32).

Ühe Frankfurdi koolkonna silmapaistvama esindaja Theodor Adorno (2002) järgi saavad sel viisil kahjustatud nii kõrg- kui populaarkultuur. Hävib kõrgema vormi

tõsiseltvõetavus ja sügavus ning madalamale vormile seatakse piirid, mis paneb päitsed pähe viimase mässumeelsusele ja loovusele.

Adrono järgi (2002) rahuldab taoline kultuuritööstus vaid vajadust meelelahutuse järgi ning muudab inimesed ühetaolisteks. Inimestele pakutakse näilist võimalust argimaailmast põgeneda ja seotakse nad seeläbi just selle argisega.

Viimased mõttekäigud maalivad pildi inimestest kui minimaalse mõtlemisvõimega indiviididest, kes võtavad valimatult vastu kõik, mida populaarkultuur neile pakub. Kultuuri mõtestatud nautimisest on saanud lihtne tarbimine. Seda väidet võib seletada ka ideega, et elame tarbimisühiskonnas, mis ei jäta inimesele lihtsalt enam muud võimalust.

1.1.3 Tarbimisühiskond

Eelneva valguses on kultuuriturundusel oluline kokkupuutepunkt ka tarbimisühiskonna ideega, kus keskse koha moodustab erinevate teenuste, toodete või sündmuste kaubastumine. D. Slateri (1997) järgi vihjab tarbimiskultuur otseselt sotsiaalsele kokkuleppele, mille järgi suhted kultuuri ja sotsiaalsete ressursside, eluviiside ning sümboliliste ja materiaalsete ressursside vahel on vahendatud läbi turgude.

Slateri (1997) kirjeldatud tarbimiskultuuri tõukejõuks ei ole inimeste tegelikud vajadused või kultuurilised väärtused, vaid kasum. Inimene on pigem objekt kui subjekt. Selle lähenemise järgi võib ükskõik mida, sealhulgas ka kultuurisündmusi, vaadelda teataval hetkel kui kaupa. See, mida me teeme või kuidas ja kus oleme, näitab midagi meie eneste kohta ning asetab meid teatud positsiooni võrreldes teiste indiviididega.

Sarnasel seisukohal oli Strinati (2001:93) järgi ka Adorno, kelle meelest kauba või teenuse (näiteks kontserdipileti hind) kujundab ühiskonnas valitsevaid sotsiaalseid suhteid.

Sarnaselt muule kaubale pakuvad külastatavad kultuurisündmused võimalust kuuluda kuhugi sotsiaalsesse ringkonda, käituda sõpradele-tuttavatele ootuspäraselt ning täita teatud ühiskonna poolt seatud norme. Seega võib öelda, et mida enam on kultuur (kultuurisündmused) kaubastunud, seda lihtsam on lülitada neid inimeste igapäevasesse ellu. Mida mugavamalt nad sinna sobivad, seda kergemini nad vastu võetakse. Mida rohkemad inimesed neid tarbivad, seda kindlamini see süsteem ennast taastoodab.

Siinkohal võib meenutada varem tsiteeritud Kolbi (2005), kelle sõnul loob see võimaluse kultuuriorganisatsioonidel ennast ise ära majandada ja saavutada seeläbi suhteline vabadus. Samasugust teenimisvõimalust saavad teoreetiliselt kasutada ka linnad. Ja just linnade puhul on oht eriti suur, et erineva iseloomuga kultuurisündmused koondatakse ühise nimetaja ja eesmärgi alla. Kui näiteks võtta Euroopa kultuuripealinna projekt, mille sisuks on aasta tihedat kultuuriprogrammi, siis on väga võimalik, et erinevatest väiksematest üritusest või kohtadest, saavad riulikaubad kultuuri „ostukeskuses“, mille peamiseks sihiks on teenida omanikule tulu. Sellest võib välja kasvada kultuurisüsteemi väiksemate osakeste ekspluateerimine.

Ohtu satub siin eeskätt erinevate kultuurisündmuste sisu. Soov teenida laiemale publikule meeldiva programmiga vajalike majanduslikke vahendeid võib ületada truuduse seni valitud kontseptsioonile. Võib eeldada, et Euroopa kultuuripealinna aasta jooksul aktiveerub teataval määral nii siseturism kui ka välismaalaste voog ja see omakorda võib tekitada kiusatuse kohalikele kultuuritootjatele, kes kaotavad seetõttu oma autonoomsuse.

Väidan, et seetõttu võib kõige suuremaks kaotajaks osutada publik, kellele pakutav omandab paljudes kohtades sarnase vormi. Arvestades inimeste erinevate huvidega, leidub kindlasti indiviide, keda see ei häiri ning on tõenäoline, et lühikeses külustusaja jooksul ei jõuta ka väga paljudes kohtades käia. Samas on kahtlemata ka vastupidiseid näiteid ning kokkuvõttes ei pruugi enam kõigile publikugruppidele jaguda neid rahuldavaid sündmusi.

1.1.4 Kultuurisündmuste publik

Euroopa kultuuripealinna projekti tehakse nii välismaalastele kui kohalikule rahvale, kelle osalemismäär määrab suuresti ära kogu ettevõtmise edukuse. Hästi koostatud ja kommuniqueeritud programm toob korraldajatele mitmekülgset tulu. Selleks tuleb lisaks kava sisule tunda hästi ka oma publikut.

Abercombie ja Longhurst (1998, Fisch-Uibopuu 2004 kaudu) töötasid välja lähenemise massimeedia publiku analüüsimiseks, mis ei keskendunud demograafilistele näitajatele vaid just nimelt osalemismäärale.

Nende (Abercombie & Longhurst 1998, Fisch-Uibopuu 2004 kaudu) poolt välja pakutud skaala oli järgmine:

1. Tarbija: vähene ja üldistatud kultuurikasutus.
2. Fänn: esinejatele ja programmidele keskendunud kultuurikasutus.
3. Kultuslane: tõsisem, spetsialiseerunud kultuurikasutus koos sellega kaasnevate ühiskondlike tegevustega.
4. Entusiast: tõsine huvi kogu kultuurivormi vastu koos struktureeritud tegevustega.
5. Väikeprodutsent: amatöörist kultuuriprodutsent.

Kolb (2005) seletab Abercombie ja Longhursti skaala omakorda lahti järgmiselt:

1. Tarbija – tarbib kultuuri peamiselt juhuslikult. Läheb näiteks muuseumi, sest tal on igav.
2. Fänn – eelistavad mingit kultuuriliiki või asutust. Jälgivad selle arenguid/programmi. Eelistavad külastada sündmusi regulaarselt, kuid ei ühine teiste sarnaste indiviididega.
3. Kummardaja – on väga hästi kursis teda huvitava kultuurivaldkonnaga ning erinevalt eelmisest grupist, soovib teiste endasarnaste persoonide seltsi, et oma teadmisi jagada ja neid täiendada.

4. Entusiast – teab oma kultuurivaldkonnast väga palju ning tegeleb regulaarse enesetäiendamisega. Kuulub mõnda temaatilisse struktureeritud organisatsiooni. On nõus kulutama märkimisväärselt raha ja aega oma valdkonnale.
5. Väikeprodutsent – omab äärmiselt head ülevaadet oma kultuurivaldkonnast. Osaleb arendamisel ning kulutab sellele suurema osa oma ajast.

Euroopa kultuuripealinna tiitlit kandva haldusüksuse jaoks on tähtis muuta juhuslikult sinna sattunud kultuuritarbija fänniks (ja miks mitte ka kummardajaks), kes külastaks seda kohta ka tulevikus ning töötaks iseseisva kommunikatsioonikanalina. See tagab linnale pikemaajalise kasu.

Juhul kui turistil ei teki tugevamat sidet linnaga, mida ta külastab, kaob ka võimalus, et ta liigub kultuuritarbija skaalal edasi. Ideaalis võiks Euroopa kultuuripealinna projekt tuua kaasa uute väikeprodutsentide tekke. See rikastaks kohalikku kultuurimaastikku ning tooks potentsiaalselt sektorisse uusi majanduslikke vahendeid.

1.1.5 Kultuuri kaubastamine kohaturunduses

Majanduslike vahendite hankimiseks pakub oma lahenduse välja ameerikalik kultuuriturundus, mille sisuks on kaasaegsete turunduskontseptsioonide sidumine kultuuriüritustega. Kultuurisündmuste müümiseks sobivad väga paljud vahendid, peamine on leida sobiv võimalus need ühendada.

USA-st pärit turundusuuriija Bonita M. Kolbi (2005) sõnul on kultuuri turundamises esmatähtis organisatsiooni ja kliendi vahelise suhte loomine. Võrdses suhtes kliendiga peab eelkõige arvestama viimase huve ja vajadusi. Tema sõnul on vastasel juhul turumajanduses raske ellu jääda.

Kolbi (2005) mõtteid jälgides võib tõdeda, et erinevatel kultuuriasutustel ja miks mitte ka suurematel haldusüksustel, on võimalik läbi eduka kultuurimüümise tagada pikaajaline edu. Üles kerkivaks küsimuseks on siinkohal, kui võrd jääb seega kultuur iseseisvaks.

Eesti Kirjanike Liidu Tartu osakonna esimees Berk Vaher kirjeldab (2005) seda lähenemist olukorrana, kus kunst on taandatud pelgalt vahendiks, mille läbi kultuuriorganisatsioonid saavad oma tegevust jätkata. Seeläbi kannatavad nii kunst kui tarbija. „Selline süsteem võib kaasa tuua lühiajalise edu, kuid välistab kultuurilise innovatsiooni, millele tegelikult põhineb ka kogu ühiskonna areng“ (Vaher 2005:18).

Kolbi lähenemist toetab oma ideedega J. Hughson (2004), kelle sõnul on kultuurist saanud tööstus, mis hõlmab vaba aega, turismi, pärimust ning kunsti. „Linnad püüavad läbi kultuuri leida majanduslikku ja sotsiaalset tõusu: kultuuririkas linn tähendab heal järjel olevat linna“ (Hughson 2004:321).

Töö autori arvates on mingi koha promotsioonis peidus oht, et selle nimel tuuakse ohvriks teatav osa sisulisest poolest. Soov rahuldada paljude potentsiaalsete külastajate soove avaldab oma mõju kahtlemata ka konkreetse sündmuse programmile, esitusele või koha välimusele. Taoline vastuolu seab kahtlemata probleemide ette ka Euroopa kultuuripeaklinna korraldajad aastal 2011.

1.2 Empiirilised lähtekohad

1.2.1 Uuringu objekt – Euroopa kultuuripeaklinna kontseptsioon

Euroopa kultuuripeaklinna idee on pärit aastast 1983, Kreeka kultuuriministrilt Melina Mercourilt. Algne mõte oli tõmmata veidi enam tähelepanu Euroopa Liidu liikmesriikide kultuurile ja pakkuda domineerivatele majandusteemadele vaheldust.

Euroopa kultuuripeaklinna tiitel loodi Euroopa Komisjoni poolt 1985. aastal. Tiitel oli mõeldud ühele linnale, mis sai võimaluse näidata oma kultuurilist eripära.

1999.a. muudeti tiitli jagamise korda. Kui senini andis Euroopa Komisjon ise aunimetuse, siis nüüdsest määrati igale riigile aeg, kui üks selle linnadest valitakse Euroopa

kultuuripealinnaks. Konkreetse linna nimetamine jäi riigisiseseks asjaks. Hiljuti tekkis ka praktika, kus ühel aastal on Euroopas kaks kultuuripealinna.

Lisaks oma kultuuri eksponeerimisele pakub antud programm ka põhjust turistidel külastada igal aastal erinevaid linnu ja tutvuda erinevate kultuuridega. Euroopa Komisjoni definitsiooni järgi on Euroopa kultuuripealinna eesmärgiks: „... esile tõsta Euroopa kultuuride ja nendevaheliste sarnasuste rikkust ja mitmekülgust ning soodustada eurooplaste vastastikust tutvumist ning eurooplase tunde tekkimist“ (European Commission. Presentation of the Capitals. http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc433_en.htm, aprill 2008).

G. Richardsi ja J. Wilsoni (2004) põhjal võib Euroopa kultuuripealinna projekti populaarsust ja sellest tulenevat linnade aktiivset turundamist siduda üldise nendevahelise konkurentsi tõusuga, mille sihiks on investorite ja tarbijate tähelepanu püüdmise. Kohalikul tasandil on sihiks elanike kultuuritarbimise tõstmine ning läbi täiendavate ressursside kvaliteetsema elukeskkonna loomine. Lisaks on see R. Saliszi (2001) järgi hea võimalus pöörata tähelepanu oma arengule ja tulevikule.

Euroopa kultuuripealinna tiitli andmine mingile riigile selgub juba aastaid ette ning sellele kandideerivatel linnadel on põhjust üle vaadata oma arengustrateegiad. Nii suure projekti läbiviimine nõuab palju aega ja raha ning see peaks panustama haldusüksuse tulevikku.

„Suuremal osal linnadest on palju erinevaid eesmärke. Kõige tihedamini soovitakse tõsta linna või regiooni tuntust, teostada kultuuri- ja kunstiprogramm, meelitada ligi külastajaid ning tõsta seal elavate inimeste eneseuhkust ja enesekindlust“ (Palmer 2004:14).

„Linnad kasutavad aina enam kultuurisündmusi oma maine parandamiseks, urbanistliku arengu stimuleerimiseks ja külastajate ning investorite ligimeelitamiseks“ (Richards & Wilson 2004).

United Nations Human Settlements Programme'i andmetel (United Nations Human Settlements Programme. www.unhabitat.org, aprill 2008) peituvad suurte sündmuste korraldamiseks loa saamise kandideerimisprotsessis omad lõksud.

Taotluste koostamisele kulutatakse märkimisväärseid summasid ning töötunde. Paraku võtab kõik kasu konkursist võitja (tulu, mis tuleneb õigusest midagi organiseerida) ning teised jäävad tühjade kätega. Seega võib juhtuda, et mitmed linnaelanikele olulised objektid või teenused jäävad piisava tähelepanuta ning neile vajalik ressursid suunatakse taotluse koostamise rahastamiseks (United Nations Human Settlements Programme. www.unhabitat.org, aprill 2008).

Näitena võib siinkohal välja tuua Cardiffi ja Bristol, kes soovisid saada Euroopa kultuuripealinnaks aastal 2008. Esimene neist kulutas taotluse koostamisele kokku 2,7 miljonit naela (ca 54 miljonit krooni) ja teine 2 miljonit naela (ca 40 miljonit krooni). Kumbki tiitlit ei võitnud.

1.2.2 Euroopa kultuuripealinnaks kandideerimise protsess Inglismaa (Euroopa kultuuripealinn 2008) ja Eesti näitel

Aastal 2008 anti õigus Euroopa kultuuripealinna tiitli kandmiseks Inglismaale. Sellele kandideerisid kokku 11 linna (Belfast, Birmingham, Bradford, Brighton and Hove, Canterbury, Cardiff, Inverness, Liverpool, Newcastle-Gateshead, Norwich ja Oxford). Valitsuse poolt määrati 11 kriteeriumit (lisa 1), millega tuli taotlusi kirjutades arvestada.

Loodi sõltumatu komisjon, mis vaatas läbi kõik 11 taotlust ning külastas ka kõiki kandideerinud linnu. Selle tulemusena sõeluti välja 6 haldusüksust. Seejärel anti kõigile vähem kui aasta, et oma taotlusi parendada ning vastata uutele detailsematele küsimustele. Peale järjekordset linnade külastamist, esindajate ettekannete kuulamist ning taotluste vaatamist kuulutas kultuuriminister välja võitja. (Griffiths 2006)

Inglismaal tõusid esile eelkõige linnad, mille taotluse koostamist toetasid kohalik võim ja juhtvisikud, taotlus oli osa linna laiemast strateegilisest plaanist ning sellel oli suur kohalik toetus (Griffiths 2006). Sarnane toetus aitas ka Tallinnal ja Tartul kohalikus konkurentsisis esile tõusta. 2005. aastal seadsid oma kandidatuuri üles ka Pärnu ja Rakvere. Esimene neist rõhus oma tervisekuurordi mainele ning vastavalt sellele valiti tunnuslause "Salus per artem" ehk "Tervis läbi kunsti". Rakvere rõhus oma plaanides palju koostööle teiste linnadega.

Algsest neljast konkurendist jäi 2005 aasta novembris alles kaks. Vastava otsuse tegi kultuuriministeeriumi, välisministeeriumi ja Eesti Linnade Liidu esindajatest koosnev Euroopa kultuuripealinna komisjon. Tallinn ja Tartu said ülesandeks oma taotlusi edasi arendada ja täpsustada ning esitada parendatud variandid 15. märtsiks 2006.

28. märtsil tegi lõpliku otsuse, peale kandidaatide esitluste kuulamist, komisjon, kuhu kuulusid järgmised isikud:

1. Eri Klas - Tallinna filharmoonia kunstiline juht, rahvusoper Estonia dirigent
2. Sirje Helme - Kumu direktor
3. Peeter Olesk - kirjandusteadlane ja kirjanik (Eesti kirjanike liidu liige). On olnud kultuuri- ja haridusminister ning rahvastikuminister
4. Indrek Pertelson - Eesti judoka. 1990. ja 1991. aastal juunioride Euroopa meister, 1996. aastal Euroopa meister, 1999. ja 2003. aastal maailmameistrivõistluste hõbe, 2000. ja 2004. aastal olümpiamängude pronks
5. Hirvo Surva - Alates 2002. aastast Eesti koorijuhtide liidu esimees. Rahvusoper Estonia poistekoori kunstiline juht ja peadirigent

6. Siim Sukles - kultuuriministeeriumi kantsler aastast 2002. Enne asestantsler, samuti Eesti olümpiakomitee tegevdirektor ja rahvusoper Estonia nõukogu esimees
7. Piret Lindpere - kultuuriministeeriumi asestantsler kaunite kunstide alal
8. Eike Eller - kultuuriministeeriumi välissuhete osakonna juhataja
9. Kristen Lahten - Välisministeeriumi kultuuribüroo direktor, varem Eesti Vabariigi konsul Minskis ja Bonnisis

(Alas 2006)

Kultuuriministeeriumi ekspertkomisjon valis ülekaalukalt Euroopa kultuuripealinnaks 2011 Tallinna.

Võib väita, et kultuuripealinnaks saamise nimel on vajalik laiapõhjaline toetus kohaliku kogukonna poolt. Seda omamata jääb projekti kandepind õhukeseks ning suuremas konkurentsisis ei suudeta läbi lüüa. Samuti on olulise tähtsusega kohalike võimukandjate positiivne suhtumine ning projektis osalemine, mis võimaldab mahukat ettevõtmist ladusamalt korraldada.

1.2.3 Euroopa kultuuripealinna korraldus varem

Üheks kõige ülevaatlikumaks uuringuks võib pidada R. Palmeri juhtimisel 2003-2004 läbiviidud tööd, mis võttis vaatluse alla 21 Euroopa kultuuripealinna tiitlit kandnud linna. Andmeid koguti läbi dokumentide analüüsi, küsimustike ja intervjuude. Käesolevas töös pööratakse nimetatud Palmeri uuringule proportsionaalselt rohkem tähelepanu põhjusel, et tegemist on ainukese Euroopa kultuuripealinna laiemas plaanis võrdleva uuringuga.

Selle andmetel moodustas pea kõigi Euroopa kultuuripealinnade juures keskse osa kultuuriprogramm, kuhu kulutati keskel läbi 63% projekti eelarvest. Tegemist oli

unikaalsete programmidega, millega ei suuda oma mastaapide poolest võistelda ükski teine projekt (Palmer 2004). Sarnast tendentsi võis täheldada ka Tallinna ja Tartu plaanide juures.

Kommunikatsioonile ja turundusele kulutasid 21 vaadeldud linna kokku 1,638 miljardit krooni. Kõige enam ca 218 miljonit ja kõige vähem ca 15 miljonit krooni. Kokku moodustasid kõikide linnade eelarved ca 11,5 miljardit krooni, mis tähendab, et kommunikatsioonile ja turundusele kulutati keskmiselt ca 14,3% eelarvest. (Palmer 2004)

Palmeri (2004) uuringu järgi oli Euroopa kultuuripealinna tiitel külastuse otseseks põhjuseks suhteliselt vähestel inimestel. Kõige enam tõmbasid külastajaid suursündmused.

See fakt seab kahtluse alla lootuse, nagu kasvataks aanimetus koheselt huviliste arvu, kes omakorda suurendavad turismist tõusvat tulu. Toodud andmetele tuginedes jääb suur osa rahvusvahelisest huvist suurüritustele, mille lavastamisest ja turundamisest sõltub paljuski ka aasta vältel saadav tähelepanu ja materiaalne kasu. Seega on hästi planeeritud turundustegevus Euroopa kultuuripealinna projekti seisukohalt äärmiselt oluline.

Ühest edu alust, kuidas kõnealust suurettevõtmist edukalt teostada, Palmer (2004) oma uuringus välja ei too. Küll aga tõstab ta esile põhilised punktid, mis mängivad projekti edus suurt rolli. Nendeks on: sündmuse üldine kontekst, kohalike kaasamine projekti, koostöö ja planeerimine, vajadus poliitilise autonoomsuse ja kunstilise vabaduse järgi, selgete eesmärkide seadmine, piisav rahastamine ja tugev juhtimine.

Lahtiseletatuna võiksid need välja näha järgmised:

Üldine kontekst – kas Euroopa kultuuripealinna projekt viiakse läbi õigel ajal ja õiges kohas? Kas seda majutav linn on selleks valmis ning kuidas suhtub sellesse avalikkus?

Kohalike kaasamine – erinevate kohalike kultuuritootjate ja –organiseerijate kogemuse ja kontaktide kaasamine. Tugeva meeskonna loomine, kes Euroopa kultuuripealinna projekti koordineeriks.

Koostöö ja planeerimine – koostöö erinevate institutsioonidega, linnadega nii oma kui välisriikidest, varem taolist projekti juhtinud inimestega/organisatsioonidega jne. Detailne planeerimine mida, kellega, millal ja milleks tehakse. Seoses Euroopa kultuuripealinna projekti suhtelise abstraktsusega, on vaja selget kava, mis aitab seda ettevõtmist koos hoida.

Vajadus poliitilise autonoomsuse ja kunstilise vabaduse järgi – loob keskkonna, kus organiseerijad saavad keskenduda puhtalt Euroopa kultuuripealinna korraldamisele ning ei pea kulutama oma aega ja energiat poliitilise või kunstilise surve vahel laveerimisele. Pakub võimaluse kulutada oma aeg ja energia professionaalsele organiseerimisele. Samuti vähendab võimalust tõmmata aastane kultuuriprojekt mõnda skandaali, mis suunaks avalikkuse tähelepanu algselt teemalt kõrvale ning muudaks seatud sihtide saavutamise keerulisemaks.

Selgete eesmärkide seadmine – miks kandideeriti Euroopa kultuuripealinnaks? Mis on sellest loodetav kasu ja kuidas seda mõõdetakse?

Piisav rahastamine – Euroopa kultuuripealinna projekt kestab aasta ning koosneb sadadest sündmustest. Selleks, et programm oleks mitmekülgne, hästi teostatud ja silmapaistev nii kohalikul kui rahvusvahelisel tasandil, on vaja märkimisväärset koguses majanduslikke ressursse.

Tugev juhtimine – aitab läbi aasta vältavat sündmusteahelat koos hoida ning vajadusel suunata. Paljude nõrgalt seotud inimeste vahel jagatud kohustused ja vastutus tekitab ohu, et programm kaotab oma kvaliteedis ja terviklikkuses.

Neile punktidele tuleb Tallinnal oma ettevalmistusprotsessis palju tähelepanu pöörata.

1.2.4 Euroopa kultuuripealinna projekti juhtimine Krakowi näitel (Euroopa kultuuripealinn 2000)

Euroopa kultuuripealinna projekti juhtimine ja programmi koostamine antakse reeglina spetsiaalselt selle tarbeks loodud organisatsioonile. Antud asutus vastutab väga mitmete valdkondade eest, mis on 2000. aasta Euroopa kultuuripealinna Krakowi näitel järgmised:

1. Täpse ja adekvaatse info leidmine projektide kohta, mis võiksid saada osaks aastasesest programmist
2. Nende projektide hindamine ning eelarvete kinnitamine
3. Erinevate lepingute sõlmimine tagamaks programmi läbiviimist
4. Läbirääkimiste pidamine ja lepingute sõlmimine kaaskorraldajatega
5. Avalikud hanked
6. Logistiliste lahenduste väljatöötamine
7. Korraldusbüroo poolt otseselt organiseeritud sündmuste läbiviimine
8. Projektide superviseerimine
9. Toetus projektide finantspoole organiseerimisele
10. Info jagamine ja meediasuhted
11. Turundus
12. Sponsorite ja toetajate leidmine

(Salisz 2001)

Kokkuvõttes viidi Krakowis läbi 121 suuremat kultuuriprojekti, mis sisaldasid endas 656 kultuurisündmust.

Seega võib öelda, et väga palju projekti õnnestumisest on seotud seda juhtima pandud meeskonna pädevusega. Selle organisatsiooni kujundada on linna nägu, mida tutvustatakse nii kohalikul kui rahvusvahelisel tasandil. Samuti on neil määrav osa programmi koostamisel. See on linna enda kõrval üheks põhiliseks aspektiks, millega turiste ja kohalike kultuuritarbijaid meelitada. Tallinnal seisab antud meeskonna loomine veel ees. Sisuliselt on tegemist ühe tähtsaima tegevusega kogu projekti raames.

Krakowi näitel (Salisz, 2001) võib väita, et linna turundamiseks kasutati peamiselt tavapäraseid kanaleid nagu väikektrükk, välireklaam, raadioreklaam kohalikes kanalites ning regulaarsed ülesastumised telejaamades. Lisaks loodi ka spetsiaalseid filme, mis tutvustasid suuremaid sündmusi ja koostati oma suhtekorraldusmeeskond. Turundustegevuste sihiks oli maksimaalse auditooriumini jõudmine nii Poolas kui välismaal.

Kahjuks puudub käesoleva töö autoril ülevaade, kuidas Poolas kultuuripealinna täpselt turundati ning kuidas lahendati kultuuri kaubastumise küsimus. Taoline võrdlus Tallinna ja mõne teise Euroopa varasema kultuuripealinna vahel võiks olla eraldi uurimisteema, mis looks huvitava võrdlusmaterjali.

1.2.5 Seniste Euroopa kultuuripealinnade eneserepresentatsioon

G. Richards ja J. Wilson (2004) kirjeldavad Corijni ja van Praeti (1994) ülevaadet Euroopa kultuuripealinnadest, mis tõstab esile aspektid, millele keegi enam keskendus. Näiteks Ateena tõi linna hulgaliselt tuntud välisartiste ning jättis kõrvale Antiik-Kreeka, millele tähelepanu fokuseerimist oleks võinud loogiliseks pidada. Firenze keskendus ajaloolisele ning oma rollile selles. Amsterdam kujutas ennast kui Euroopa kunsti linna. Berliin seevastu pööras pilgu eliitkunsti poole. Eestis ei ole selliseid täpsustavaid raame veel seatud ja moodustataval tööühmal seisab see alles ees.

Sarnaselt on erinevad olnud eesmärgid, mis Euroopa kultuuripealinna tiitliga endale püstitati. Palmeri (2004) järgi on kõige levinumad kultuuriturismi promotsioon, linna imago uuendamine, tuntuse tõstmine, majandusliku suutlikkuse tõstmine. Konkreetsete näidetena (Palmer 2004) võib tuua Bologna, mis soovis tutvustada oma pikka ajalugu ja viia see teadmine ka välismaale, Bruggesi, mis soovis ennast tutvustada kui keskaegset keskust, mis hõlmab endas kaasaegset kultuuri, Praha soovis tutvustada nii linna kui riiki, enne kui astutakse Euroopa Liitu.

Seega võib öelda, et üks tähtsamaid küsimusi on oma fookuse leidmine. Vastasel juhul võib linna tabada Pariisi saatus, kes ei suutnud oma „kultuuriaastat“ muuta nähtavaks. See kadus muude kultuuriürituste vahele lihtsalt ära (Richards & Wilson 2004).

Paljud eelnevalt mainitud linnad on eurooplaste hulgas oma kultuuri poolest tuntud. Võiks eeldada, et väiksematel ja vähem tuntud haldusüksustel on raskem nii suure ettevõtmisega hakkama saada ja see enda kasuks tööle panna. Tegelikult leidub aga vastupidiseid näiteid.

Glasgow, kes kandis Euroopa kultuuripealinna tiitlit 1990, sai üksnes turistide kulutuste pealt aasta jooksul tulu 40-47 miljonit eurot (ca 624-733 miljonit krooni) (Richards & Wilson 2004).

Üks Euroopa suurimaid sadamalinnu ning populatsiooni poolest teine linn Hollandis, Rotterdam, keskendus oma turundamisel modernsele arhitektuurile (Richards & Wilson 2004). Rõhk kaasaegsele kunstile sai pandud seoses faktiga, et suuri ja tuntuid kunstirajatisi Rotterdamis ajal, kui ta kandideeris Euroopa kultuuripealinnaks, ei olnud. Sellele üles ehitatud programm tõi 2001. aasta jooksul sadamalinnu rohkelt inimesi ning kultuurisündmused kogusid 2,25 miljonit külastust.

Enne ja peale Euroopa kultuuripealinna projekti läbiviimist tehtud uuringud kinnitasid, et Rotterdami maine kultuurilinnana muutus märgatavalt tugevamaks. Kohalike ja turistide seas läbiviidud uuring tõi esile, et Rotterdami seostati peale kultuurilinna projekti enam mõistetega „rahvusvaheline“, „multikultuurne“ ja „dünaamiline“. Tänu 2001.a. läbiviidud projektile nähti Rotterdami enam kultuurilise reisisihtmärgina kui varem (Richards & Wilson 2004).

Antud kontekstis võiks käesolev uuring olla esimeseks, mis keskendub Euroopa kultuuripealinna temaatika raames Tallinnale. Kindlasti tasuks edaspidi uurida lisaks muule ka pealinna mainet Eestis enne ja pärast projekti teostamist.

Viimased näited võib kokku võtta mõttega, et Euroopa kultuuripealinna tiitlit kandes tuleks tegevused koondada mingi ühise nimetaja alla. Erinevad kultuuriprojektid peaksid andma oma panuse ühe laiemale sihi saavutamisel ning töötama ühise eesmärgi nimel. Euroopasse vaid laialivalguva „oma kultuuri“ pakkumine ei pruugi tuua soovitud tulemusi.

Tallinn ja Tartu oma taotlustes väga konkreetseid valikuid veel ei teinud ning see on ka arusaadav. Selge kontseptsiooni loomine seisab ees vaid konkursi võitnud linnal.

1.3 Uurimisküsimused

Magistritöö empiirilise analüüsi eesmärgiks on leida vastused järgmistele küsimustele:

1. Milline oli Tartu ja Tallinna kommunikatsiooni erinevus Euroopa kultuuripealinnaks kandideerimise protsessis?
  - a. Milliseid kommunikatsioonikanaleid kasutati?
  - b. Millised olid peamised kommunikatsioonisõnumid ja kuidas neid tajuti?
2. Kuivõrd esines kultuuri ja sellega seonduva koha kaubastamist? Kuivõrd asetus kultuuripealinna temaatika majanduslikku konteksti?

II Meetodid ja valim

Uurimistöö empiirilise osa aluseks on Tartus ja Tallinnas korraldatud fookusgrupid, kaks süvaintervjuud Tallinna taotluse koostamise töögrupis osalenud inimestega, üks intervjuu Tartu taotluse koostamises osalenud inimesega ning süvaintervjuu Euroopa kultuuripealinna 2011 Eesti linnade hulgast valinud komisjoni esindajaga.

18. aprillil 2006 toimus Tartu Ülikooli ruumides fookusgrupp tartlastega, Tallinnas toimus sarnane uuring 22. augustil 2006 ühes kesklinna korteris.

Antud teema puhul oli grüpiintervjuu mõistlik lahendus, kuna see aitab ühise arutelu käigus avada nii keerulist ja abstraktset mõistet nagu seda on kultuuripealinn. Sihiks oli sarnase elukohaga inimeste omavahelise interaktsiooni käigus aidata neil meenutada Euroopa kultuuripealinnaga seonduvat ning tekitada erinevatel teemadel (toodud allpool loeteluna) diskussiooni.

D. Wimmeri ja R. Dominicki (1991) järgi on fookusgrupist saadud vastused tihti palju täielikumad kui näiteks individuaalsete intervjuude puhul. Ühe respondendi vastus võib panna ka teisi edasi mõtlema ja teemakäsitlust täiendama. Minu hinnangul toimus see ka organiseeritud fookusgruppides.

Grüpiintervjuu materjalide analüüsil keskendusin esiteks sellele, mis seostub osalejatel kultuuripealinnaga ning millisena seda ette kujutatakse ja tunnetatakse. Teiseks vaatlesin, milliseid seoseid tekitab respondentides Tallinn kui Euroopa kultuuripealinn ja Tartu kui Euroopa kultuuripealinn ning kas kõnealune tiitel muudab/oleks muutnud midagi selle linna juures. Kolmandaks uurisin, millisena nägid fookusgruppides osalejad mõlema linna kommunikatsiooni, kas seda pandi tähele, mida esile tõsteti ja miks. Eraldi käsitlesin respondentide refleksiooni taotlustele, tiitli määranud komisjoni lõppotsuse tähtsaja nihutamisele ning avaliku diskussiooni piisavusele.

Teise olulise meetodina oli kasutusel süvaintervjuu, mille all mõistetakse üldjuhul avatud küsimustega, sundimatus õhkkonnas toimuvat vestlust uurija-respondendi vahel, kus uurija eesmärgiks on saada infot uuritava fenomeni kohta läbi sellega seotud subjektide tõlgenduse (Vihalemm 2001).

Süvaintervjuude kasuks otsustati, sest see võimaldas laskuda põhjalikumalt Euroopa kultuuripealinna temaatikasse ning koguda informatsiooni läbi individuaalsete vestluste.

D. Wimmeri ja R. Dominicki (1991) järgi on süvaintervjuude suurim tugevus detailsuses ning võimaluses liikuda intervjuu käigus lähtudes intervjuueeritava vastustest.

Tartu taotluse koostamises osalenud Berk Vaheriga viidi läbi süvaintervjuu 19. juunil 2006 Eesti Kirjanike Liidu Tartu osakonnas.

Tallinna taotluse koostamises osalenud Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti juhtivspetsialisti Lennart Sundjaga toimus süvaintervjuu 1. augustil 2006 tema töökohas ning Eesti Rahvamuuseumi direktri Riine Kallasega 23. jaanuaril 2007 Tartus Shakespeare kohvikus.

Euroopa Kultuuripealinna Eestisese konkursi võitja otsustanud komisjoni liikme, Sirje Helmega viidi läbi süvaintervjuu 11. detsembril 2007 Tallinnas, Eesti Kunstimuuseumi ruumides.

Täiendavalt toimus Tartu ja Tallinna Euroopa kultuuripealinna konkursile pühendatud reklaammaterjali analüüs. Selle käigus võeti vaatluse alla taotlused, linnade reklaamlauseid, trükireklaamid, videod ja teised reklaamid.

Intervjuude transkriptsioonide ja reklaammaterjalide analüüsimisel kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis lõi aluse empiirilise materjali tõlgendamiseks.

Reklaammaterjalide analüüsi aluseks olid nende kujunduses kasutatud värvid, kujundid, isikud, ehitised ja muud objektid. Vaatluse alla on võetud reklaami suhe vaatajaga lähtudes Kressi ja Leeuweni (1996) teoreetilisest käsitlusest.

2.1. Intervjuude valim ja eesmärgid

2.1.1 Tallinnas sooritatud fookusgrupp

Uuringu teostamise eesmärgiks oli uurida Tallinna linnaelanike nägemust mõlema linna eneserepresentatsioonist Euroopa kultuuripealinna kandidaadina.

Tähelepanu pöörati eelkõige järgmistele punktidele:

1. Mida tähendab fookusgrupis osalenute jaoks mõiste Euroopa kultuuripealinn?
2. Kuivõrd oleks Tartu sobinud kandma kultuuripealinna tiitlit?
3. Kuivõrd sobib Tallinn kandma kultuuripealinna tiitlit?
4. Milline oli linnade üldine kommunikatsioon?

Tallinnas läbi viidud fookusgrupi valimisse oli planeeritud 6 inimest. Reaalselt osales fookusgrupis 5 inimest, kellest 3 olid mehed ja 2 naised. Kõigi uuringus osalenud tallinlaste vanus jäi 20-25 aasta vahele. Soovitud maht ei tulnud täis, kuna üks osaleja ja ka varuks jäetud respondent loobusid viimasel hetkel fookusgrupis osalemisest. Fookusgrupp viidi läbi augustis 2006.

Valimi koostamisel lähtusin „lumepalli meetodist” (leidsin osalejad tuttavate ja nende tuttavate kaudu) ja sinna pääsemise eeltingimuseks oli elamine möödunud aasta vältel Tallinnas ning informeeritus kultuuripealinna kandidaatidest ja kultuurivaldkonnast üldiselt, mis välistas võimaluse, et valimisse satuvad inimesed, kes ei ole temaga absoluutselt kursis ning ei suuda vestlusest aktiivselt osa võtta. Arvestatavaks kriteeriumiks oli ka valmisolek uuringus osaleda.

Lõplik Tallinna fookusgrupi valim kujunes järgmiseks:

Meelelahutusliku ajakirja toimetaja, 23 aastane, mees (tekstis mäрге *Tallinn, M, 23*)

Riigiteenistuja, 23, naine (tekstis mäрге *Tallinn, N, 23*)

Ajakirjanik, 21, mees (tekstis mäрге *Tallinn, M, 21*)

Kommunikatsioonitöötaja, 23, naine (tekstis mäрге *Tallinn, N, 23**)

Juhtivtöötaja reklaami alal, 24, mees (tekstis mäрге *Tallinn, M, 24*)

Fookusgrupi kava koosnes kolmest suuremast osast ja oli üles ehitatud teemadepõhiselt.

Esimene osa keskendus „kultuuripealinna” mõistele üldisemalt. Kuidas seda tajutakse ning mida sellega seostatakse.

Teine osa keskendus Tartu ja Tallinna kandidatuurile. Üheks eesmärgiks oli saada nende kahe linna võrdlus tallinlaste silmis, mis ka õnnestus.

Viimane osa fookusgrupist keskendus mõlema linna kommunikatsioonile ja erinevale lähenemisstiilile konkurentsiga teisele.

Grupi läbiviimisel tehti kava struktuuri olulisi muudatusi, et saavutada vestluse loogilisem käik ja sujuvam liikumine. Täpse pildi töö käigust leiab lisadest transkriptsiooni näol.

2.1.2 Tartus sooritatud fookusgrupp

Sarnaselt Tallinnas organiseeritud fookusgrupile oli ka Tartus peamiseks eesmärgiks uurida linnaelanike nägemust mõlema linna eneserepresentatsioonist Euroopa kultuuripealinna kandidaadina. Selle raames pöörati tähelepanu eelkõige järgmistele punktidele:

1. Mida tähendab fookusgrupis osalenute jaoks mõiste Euroopa kultuuripealinn?

2. Kuivõrd oleks Tartu sobinud kandma kultuuripealinna tiitlit?
3. Kuivõrd sobib Tallinn kandma kultuuripealinna tiitlit?
4. Milline oli linnade üldine kommunikatsioon?

Fookusgrupi valimisse oli ette nähtud kuus inimest, kellest kolm oleks meessoost ja kolm naissoost. Gruppi pääsemise aluseks oli lisaks soolisele erinevusele ka informeeritus kultuuripealinna kandidaatidest ning kultuurivaldkonnast üldiselt, mis välistas võimaluse, et valimisse satuvad inimesed, kes ei ole teemaga absoluutselt kursis ning ei suuda vestlusest aktiivselt osa võtta. Määravaks kriteeriumiks oli valmisolek uuringus osaleda. Fookusgrupp viidi läbi aprillis 2006.

Lõplik Tartu fookusgrupi valim kujunes järgmiseks:

Tartu Ülikooli tudeng, 21 eluaastat, mees (tekstis mäрге *Tartu, M, 21*)

Fotograaf, 21 mees (tekstis mäрге *Tartu, M, 21**)

Tartu Ülikooli magistrant, 23, mees (tekstis mäрге *Tartu, M, 23*)

Tartu Ülikooli magistrant, 23, naine (tekstis mäрге, *Tartu N, 23*)

Klassikaraadio toimetaja, 36, naine (tekstis mäрге *Tartu, N, 36*)

Kultuuriajakirjanik, 24, naine (tekstis mäрге *Tartu, N, 24*)

Fookusgrupi kava koosnes neljast suuremast osast ja oli üles ehitatud teemadepõhiselt.

Esimene osa keskendus „kultuuripealinna” mõistele üldisemalt. Kuidas seda tajutakse ning mida sellega seostatakse. Teine osa keskendus Tartu kandidatuurile ja kolmas Tallinna omale.

Üheks eesmärgiks oli saada nende kahe linna võrdlus tartlaste silmis, mis ka korda läks.

Viimane osa fookusgrupist keskendus mõlema linna kommunikatsioonile ja erinevale lähenemisstiilile konkurentsisis teisega. Fookusgrupi kava ja vestluse transkriptsioon on

eraldi lisatud töö lõppu. Grupi läbiviimisel tegin kava struktuuri olulisi muudatusi, et saavutada vestluse sujuvam laabumine.

Mõlema valimi kujunemisele andis vormi inimeste valmisolek uuringus osaleda. Peamisteks keeldumiste põhjusteks olid aja mittedobimine, halb orienteerumine teemas ja ootamatult vahele tulnud tööülesanded. Valimi komplekteerimisel ilmnenu raskuste tõttu osalesid fookusgruppides valdavalt nooremad inimesed. Mõlemas fookusgrupis osalenute vanused on suhteliselt sarnased. Erialaselt oli Tartu grupis enam veel ülikoolis õppivaid inimesi ning Tallinnas valdavalt igapäevaselt tööl käivad inimesed.

Mõlemad fookusgrupid toimusid kohas, mis oli valitud silmas pidades respondentide mugavust. Vestlused lindistati ning hiljem transkribeeriti. Parema ja vabama õhkkonna tekkimise nimel pakuti kõigile fookusgrupis osalejatele teed ja suupisteid.

Mõlemad fookusgrupid viidi läbi sisuliselt sama kava järgi, mida moderaator kohendas vastavalt teemaarendusele. Eraldi sihiks oli võimalikult vähe respondentide juttu ja mõtteid suunata. Mõlemad fookusgrupid kestsid veidi üle kahe tunni.

2.1.3 Süvaintervjuud Berk Vahelega, Lennart Sundjaga ja Riine Kallasega

Süvaintervjuude Berk Vahelega, Lennart Sundjaga ja Riine Kallasega eesmärgiks oli selgust saada, millised eesmärgid Tartu ja Tallinn endale seadsid ning kust võeti eeskuju. Tähelepanu pöörati ka plaanitud kommunikatsioonitegevustele ja valitud sõnumitele ning kanalitele.

Süvaintervjuud viidi läbi semistandardiseeritud küsimustiku abil, mis tähendab, et intervjuude käigus kasutati ka varem kirja panemata abiküsimusi. Kõik intervjuud lindistati ja hiljem transkribeeriti. Salvestatud vestlused kestsid 25 – 32 minutit.

2.1.4 Süvaintervjuu Sirje Helmega

Sirje Helme osales Tallinna ja Tartu vahel otsuse langetanud komisjoni töös. Temaga läbi viidud intervjuu eesmärgiks oli saada teavet järgmiste punktide kohta: mille põhjal komisjon koostati, milline oli nende lävimine taotlused koostanud inimestega, kuidas tajuti Tallinna ja Tartu kommunikatsiooni, kas avalikku diskussiooni oli piisavalt ning millistel alustel langetati otsus, kes saab omale Euroopa kultuuripealinna tiitli.

Süvaintervjuu viidi läbi semistandardiseeritud küsimustiku abil. Intervjuu lindistati ja transkribeeriti. Intervjuu kestis 27 minutit.

2.2 Reklaammaterjalide analüüs

Reklaammaterjalide analüüsi eesmärgiks oli uurida viise, kuidas linnad ennast laiemale publikule kommu­nikeerivad ja milliseid võtteid kasutatakse enesetutvustamiseks. Valimisse sattumise eelduseks oli reklaamide kättesaadavus.

Osad potentsiaalsed analüüsiühikud olid mõlema linna töögruppide sõnul kadunud või kellegi kätte jäänud ning jäid seega valimist välja.

Reklaamide analüüsil pöörati tähelepanu kujundusele, värvidele, erinevatele sõnumitele, valitud piltidele ning nende asetusele. Analüüsi aluseks oli raamatus „Reading Images“ (Kress & Leeuwen, 1996) toodud ideed.

2.2.1 Tallinna ja Tartu taotlused

Vaatluse alla läksid kujundused ja hüüdlause­d, kuna taotlused peaksid esindama kõige otsesemalt linnade plaane Euroopa kultuuripealinnaks saamisel. Taotlused olid ka hästi kättesaadavad kõigile soovijatele läbi Interneti ja võib eeldada, et nad jõudsid ka asjast huvitatud inimesteni. Alla võis neid laadida mõlema linna poolt tehtud spetsiaalsetelt

veebilehtedelt. Tartu sellekohane veebileht on praeguseks maha võetud, Tallinna peale tiitlivõitu uuendatud lehe leiab aadressilt <http://www.tallinn2011.ee/>.

Taotluste puhul vaadeldi eelkõige välist vormi, kuna see mängib esmamulje kujundamisel määravat rolli.

2.2.2 Tallinna ja Tartu trükireklaamid

Trükireklaami alla arvati mõlema linna reklaamplakatid ja muud trükised. Tallinna materjalidest analüüsiti kuut erinevat plakatit, millel figureerisid Tallinna toetajatena avalikkuse ees üles astunud isikud (Peep Lassmann, Marika Valk, Jüri Kuuskemaa, Ilmar Raag, Elmo Nüganen ja Lydia Rahula) ning flaiirit.

Tartu materjalidest läksid vaatluse alla kolm erinevat plakatit, suur PVC-le trükitud bänner ja väikesed flaiirit.

2.2.3 Tallinna ja Tartu videoklipid

Kokku lasi Tallinn toota kuus erinevat reklaamklippi, kus astusid üles samad isikud, kes plakatitel. Vaatluse alla jõudis neist ainult üks (Elmo Nüganeniga peaosas), kuna teisi ei olnud Tallinna töögrupi kontaktisikul võimalik saata.

Tartu eraldi telereklaame ei tootnud, küll aga telliti Tartut tutvustav video pealkirjaga „Väike linn, suur hing”, mida töö raamides pealinna klippidega kõrvutatakse. Antud klipp oli mõeldud esitamiseks ühes taotlusega.

2.2.4 Spetsiaalsed koduleheküljed Internetis

Praeguseks enam Tartu kandideerimist peegeldanud kodulehekülge Internetis üleval ei ole, kuid Tallinnaga konkureerimise käigus oli see oluline infokanal ning kuulub seetõttu ka analüüsitava materjali hulka.

Tallinna spetsiaalne veebileht: <http://www.tallinn2011.ee/>.

Kuna mõlemad kodulehed olid konkursi ajal üles ehitatud taotlustest lähtuvalt ning kandsid sarnast visuaalset lahendust, siis neid eraldi alapeatükina käesolevas töös ei vaadelda.

2.2.5 Muud reklaammaterjalid

Lisaks eelpool mainitud reklaammaterjalidele tegi Tartu enesetutvustamiseks veel rinnamärgid.

Tallinn avaldas Eesti Päevalehe vahel must-valge erivaljaande, mis keskendus Tallinna linnale ja kultuurile.

III TULEMUSED

3.1 Tallinna ja Tartu reklaammaterjalide analüüs

3.1.1 Tallinna ja Tartu taotluse välisilme

Tallinna taotlus on standardses A4 mõõdus ning peamisteks läbivateks värvideks on tumedam sinine ja valge, mis loovad väga tüüne koosluse. Sinine sümboliseerib rahu ning tohutu veteväli, mille taustal paistab Tallinna siluett, jätab majesteetliku ja võimsa ilme.

Tartu taotlus on trükitud ebastandardses formaadis, mis jääb A4 ja A5 formaatide vahele. Peamisteks läbivateks värvitoonideks on heleroheline ja valge, mis loovad päris silmapaistva koosluse. Rohelist värvi võib tõlgendada kui värskust ja aktiivsust. Roheline seostub ka lubava fooritulega ja seeläbi positiivse protsessiga (millegi jätkumine).

Tallinna taotluse esikaas jätab suursuguse mulje, millest õhkub enesekindlust ja võimu. Linna siluett on asetatud täpselt pildi keskjoonele ja tekitab vaatajas seega võrdse suhte (Kress & Leeuwen, 1996). Samuti on kõrgem kujunduse modaalsus, kuna enamik detaile asub loomulikus kontekstis ning ei mõju kunstlikult.

Tallinnast loodud pilt mõjub küllaltki klassikaliselt, kuna sarnast stiili on kasutatud ka varem (kõige tuntum on ilmselt kilukarp, millest see konkreetne pilt eristub eelkõige värvidega).

Kokku on Tallinna taotluses 80 lehekülge, mis on, sarnaselt Tartu omaga, illustreeritud ohtra pildimaterjaliga.

Tartu taotluse esikaanele on kirjad asetatud viltuselt ning kasutatud fotomaterjalil esitatud objektid on kontekstist välja võetud ja pandud abstraktsele taustale. See vähendab pildi üldist modaalsust (Kress & Leeuwen, 1996).

Kaanepildil esitatud terrakotakujukesed Tartu Jaani kiriku seinal on vaataja seisukohalt märgatavamalt kõrgemal, mis viitab võimupositsioonile, lisaks on nende pilk suunatud kaugusesse pildilt välja, mis tähistab nõrka seotust vaatlejaga (Kress & Leeuwen, 1996). Seega võib öelda, et taotluse välisilme jätab üleoleva mulje.

Kokku on Tartu plaanid mahutatud 115 leheküljele ning ohtralt illustreeritud.

Tartu taotlus keskendub peamiselt linna, ajaloo ja kultuuripealinnaga seotud projektide tutvustamisele. Soravale, kohati pigem akadeemilises võtmes kirjutatud tekstile on vahele pikitud tuntud inimeste ütlusi Tartu kohta.

Eraldi tähelepanu pööratakse linna rahvusvahelise mõõtme rõhutamisele (Tartu kui linn Euroopas). Oluliseks peetakse ka sidemeid teiste Eesti linnadega.

Tartu taotluses jookseb mitmest kohast läbi teaduse ja tehnoloogia sidumine kultuuriga ning seeläbi millegi uue loomine. Sellega rõhutatakse piiride kadumist eri kultuurivaldkondade vahel ning tõusvat interdistsiplinaarust.

Oma taotluses seletatakse suhteliselt detailselt lahti, mida plaanitakse Euroopa kultuuripealinnaks saamisel teha, kellele on see mõeldud ja miks vajalik. Üldiselt võib siin eristada 4 peamist suunda:

1. Tuleviku müüdid – kunagised müüdid on tänapäeval osa meie elust
2. Linnadžungel – linn kui kultuuriruum ja selle võimalused
3. Loovliikumine – kultuur on aktiivne
4. Meeltekeeled – teaduse ja eelkõige kommunikatsioonivahendite rakendamine kultuuri teenistusse

Plaanitavad tegevused tuuakse välja ka kuude kaupa loeteluna.

Olulisel määral pööratakse taotluses tähelepanu ka Tartu arengule ning lähitulevikule. Euroopa kultuuripealinnaks olemine aastal 2011 on üks oluline vaheaste kaugemate sihtide saavutamisel.

Sama mõtte on oma taotlusesse kirjutanud ka Tallinn. Lisaks sisaldab see põhjalikku kirjeldust, miks Tallinn on Eesti jaoks tähtis ja peaks saama kultuuripealinna tiitli. Välja on toodud hulgaliselt põhjendusi, miks pealinn on kõige parem koht plaanitavaks kultuuriaastaks.

Ligi kolmandiku Tallinna taotlusest moodustab loetelu, mida plaanitakse linnas (lähi)tulevikus ette võtta. Selle üldiseks sihiks võib pidada elanikule parema linnakeskkonna loomist. Palju ruumi tekstis on täidetud Tallinna suuruse esiletõstmisega.

Sarnaselt Tartu taotlusele on ka Tallinna omas üles loetud suures koguses erinevaid sündmusi, mis peaks aastal 2011 aset leidma. Sündmused on vastavalt valdkondadele liigitatud.

Nagu Tartu, pöörab ka Tallinn suurt tähelepanu rahvusvahelisele koostööle ning piirideülele infolevikule. Oma koht on ka teistel Eesti linnadel, mis peaksid saama võimaluse 2011 aasta jooksul silma paista ja neile olulisi sündmusi läbi viia.

3.1.2 Tallinna hüüdlause “Tallinn – Eesti tugevaim trump”

Tallinna reklaamlause tundub väga ennast tähtsustav ning sellest ei puudu ka teatav ülbus. Sisuliselt tõstetakse ennast kõigist teistest Eesti linnadest ettepoole.

Tugevusele on viidatud sloganis lausa kaks korda – esimene kord sõnaga „tugevaim” ja teine kord sõnaga „trump”. Selle kordusega ei jäeta enam kahtlustele ruumi.

Seda lugedes tekib seos ka mõne kaardimänguga, milles Tallinn oleks ilmselt siis trumbi äss, mida ei ole võimalik üle lüüa. Siit võib järeldada, et Tallinna reklaamlause koostanud

inimesed nägid võib-olla ka Euroopa kultuuripealinna konkursi kui teatavat mängu, milles on vaja vastane üle trumbata. Väljaspool mängu trumpe sellises tähenduses ei eksisteeri.

Tallinna hüüdlause paneb ennast samas väga konkreetsetesse raamidesse – tegemist on Eesti linna Tallinnaga, mis on teistest sama riigi konkurentidest selgelt üle. Lisaks mõjub suhteliselt jäigalt korduv „t” kasutamine sõnade alguses.

3.1.3 Tartu hüüdlause “Väike linn, suur hing”

Siinkohal tasub meeles pidada, et võistlemine toimus Tallinnaga ehk Eesti kõige suurema linnaga. Selles kontekstis on kaheldava väärtusega oma peamises reklaamlauses väiksuse rõhutamine, mis sisuliselt tõstab esile ühte Tallinna suurimat plussi.

Väidan, et ilmselt ei valinud komisjon Eestist sobivat kultuuripealinna selle väiksusest lähtudes ja seega oleks võinud kaaluda selle osa asendamist sloganis.

Sõnapaar „suur hing” mõjub iseenesest hästi ning viitab osalt „Tartu vaimule” ning sisukale kultuurimaastikule. See näitab, et ollakse valmis pingutuseks ja suurteks projektideks.

Üldiselt jätab konkursi kontekstis hüüdlause „väike linn, suur hing” õhku võimaluse, et Eestist võib leida ka paremaid variante Euroopa kultuuripealinnaks. Näiteks haldusüksuse, mis kirjeldaks ennast suure linnana, millel on ühtlasi ka suur hing.

3.1.4 Tallinna trükireklaam välipindadel

Tallinna trükireklaamidel, mida valmistati nii suurte välipindade tarvis kui väiksemas A3 formaadis, valitsevad must ja valge värv, mis loovad hea kontrasti. Kõigil postritel troonis üleval osas „Tallinn Euroopa kultuuripealinnaks”, alumise ääre juurest leidis Tallinna logo, mis selleks puhuks oli välja töötatud.

Kokku toodeti kuus erinevat plakatit, mille pealt võis leida järgmised isikud:

1. Peep Lassmann
2. Marika Valk
3. Jüri Kuuskemaa
4. Ilmar Raag
5. Elmo Nüganen
6. Lydia Rahula

Igal trükisel oli esiplaanil üks neist kuuest isikust ning tema taga võis näha vonklevas sabas seismas teisi. Vaatajal tekkis kontakt eelkõige „peategelasega”. Viimased olid võtnud pildistamise ajal väga erinevad poosid. Leidus kaks käed ristis (Ilmar Raag, Peep Lassmann) seisvat kogu, kes mõjusid pigem tõrjuvalt. Seda emotsiooni toetasid ka nende suhteliselt tõsised näod. Neile omakorda vastandus poster Elmo Nüganeniga, kus ta seisis muie näol ja pöial püsti. Otseseid positiivseid emotsioone lõi ka Lydia Rahula plakat, kus ta naeratas.

Üksteise taga seisvad kultuuritegelased jätsid mulje, et vajadusel ollakse valmis teineteist toetama ning moodustatakse üks meeskond.

3.1.5 Tartu Trükireklaam välipindadel

Kokku toodeti Tartu kampaania tarvis 3 erinevat sorti plakateid ja üks suur PVC bänner, mille kujundus oli sarnane taotluse esikaanega ning kandis sama meeleolu ja sõnumeid.

Plakatil oli domineerivaks värviks valge, mille peale oli kirjutatud mustaga. See lõi tugeva kontrasti ja paistis hästi silma. Kui kiri oli kõigil trükistel sama, siis kasutatud pildid erinesid. Fotod olid asetatud plakatitele üles keskele ning äärtest tugevalt moonutatud, mis jättis mulje kui jäisest aknast või veidralt tehtud maalist, mille külgi ja ülemist ning alumist osa ei ole korralikult välja joonistatud. Kõigi piltide peale oli jäetud suurelt valge kiri „art” (PVC bännerilt võis välja lugeda tARTu), mis tähendab inglise keeles kunsti.

Kuna fotod plakatitel olid kaetud ja veidi moonutatud, siis võib eeldada, et asjatundmatu silm, kes ei ole neil kujutatud kohti ise näinud, ei suuda neid ka ära tunda ja ilmselt jääb sellega koos tagasihoidlikumaks ka side reklaamidega.

Esimesel plakatil oli kasutatud pilti ülikooli sammastest, mille all võis aimata kirja „TARTU ÜLIKOOL”. Pilt oli tehtud väga madalalt suunaga üles, mis jättis jäädvustatud sammastest suursuguse mulje ning tegi vaatlejat väiksemaks. Fotolt võib välja lugeda üleolekut ülikooli näol. Foto on võetud öösel, mis toob sinna kunstvalgustuse tõttu salapära, kuid muudab selle ühtlasi võõra inimese jaoks raskemini äratuntavaks.

Samas inimesed, kes tunnevad ära Eesti vanima ülikooli, võivad tõmmata paralleele Tartu, üliõpilaste ning hea hariduse vahel. Tartu kui teadmiste, tarkuse ja ülikoolilinn.

Teisel plakatil on kasutatud täpselt sama pilti terrakotakujukestest, mis figureerisid taotluse kaanel ning suurel PVC bänneril. Sarnaselt eelmisele pildile on ka sellel fotol ääred moonutatud ning keset visuaali troonib „art”. Siin kehtivad ka varem kujukeste asetuse kohta esitatud märkused, et tegemist on madala modaalsuse, vaatajaga nõrgalt suhestuva ning veidi üleoleva kompositsiooniga.

Teisalt toob see esile Tartu sidemed ajalooga ning vihjab sellele, et siin on säilinud palju vanaaegset ja vaatamisväärset. Konkreetsed terrakotakujukesed pärinevad Jaani kiriku müüridelt ning kahtlemata on Jaani kirik üks Tartu uhkemaid arhitektuurilisi vaatamisväärusi. Tartu kui pika ajalooga linn.

Kolmandal plakatil on esitatud fragment *graffiti* teosest viisil, et ei ole aru saada, millest teos tervikuna kõneleb või millist sõnumit kannab. Võrreldes eelmise kahe plakatiga on foto värvid omajagu erksamad (punane, oranž, sinine) ning jäävad veidi paremini silma. Samas seostavad paljud inimesed *graffiti*'t kuritegevusega, mis ei pruugi tekitada just positiivseid emotsioone. Piir kunsti ja vandalismi vahel on seinamaalingute puhul väga õhuke.

Teisest küljest jätab see Tartust mulje kui kohast, kus kunstil (ka selle äärmustel) on vabamad käed kui mujal ning kedagi rutates hukka ei mõisteta. Tartu kui liberaalse mõtteviisiga linn.

3.1.5.1 Reklaam Tartu bussidel

Tartus liikus 2006. aasta esimesel poolel ringi linnaliinibuss, millele oli kleebitud peale „Tartu Euroopa kultuuripealinnaks 2011” reklaam. Viimase kujundus oli sarnane suurele PVC bännerile ning taotluse esileheküljele ning kandis sarnast meeleolu.

3.1.6 Tallinna väikestruktuurid

Tallinna kampaania tarvis tehti flaierid, mis, erinevalt teistest materjalidest, olid hõbedased, mille peale oli sobitatud must tekst. Kõige silmapaistvam oli Tallinna võistluslogo ning kiri „Tallinn – Eesti tugevaim trump”. Ülejäänud osa lendlehest katsid üksteise kõrval seisvad mustad kogud, kes meenutasid mõningal määral juba plakatitel nähtud inimrida.

Flaieri teine pool keskendus Tallinna tugevuste välja toomisele, kirjeldades faktiinformatsioonile toetudes pealinna soovi olla Euroopa kultuuripealinn 2011.

3.1.7 Tartu väikestruktuurid ja märgid

Tartu kampaania raames telliti kaks erinevat flaierit, millest üks oli eesti ja teine inglise keeles. Lendlehtede ainukeseks vaheks oli Euroopa kaart, mis kattis osa võõrkeelsest väikestruktuurist, kuid puudus eestikeelsel. Flaierid olid helerohelist värvi ning nende esiküljelt võis leida juba varem analüüsitud terrakotakujukestega foto ning tagaküljelt *graffitiga* pildi.

Tekst oli lendlehtedel valge ning tagakülgedel olid lühikeses tutvustuses musta värviga esile tõstetud kõik sõnad „Tartu”. Seega ei jäänud kahtlust, millise linna reklaammaterjaliga tegemist on.

Flaierite kujunduses oli kasutatud palju viltuseid suundi – fotod olid kaldu, tekst oli kaldu ja ka erinevate värvide kokkupuutejooned olid kaldu. Mõnevõrra ebatraditsionaalsem lähenemine toob esile Tartu omapära ja soovi massist eristuda.

Kooliõpilastele mõeldes lasi Tartu töögrupp kujundada ja trükkida ka korrutustabelid, mille ühel küljel oli foto peal (samad pildid, mida oli kasutatud plakatitel) suurelt valge kiri „väike linn, suur hing” ja „tartu euroopa kultuuripealinnaks 2011!” ning teisel poolel tehete tabel.

Tartu reklaamimiseks sündisid ka rinnamärgid, nende peale oli kirjutatud „tartu EUROOPA KULTUURPEALINNAKS 2011” või lihtsalt „art”. Metallist märgid olid erinevat värvi, varieerudes must-valgest värvilisteni ning neid oli mugav kinnitada oma riieatele. Seega said soovijad suurepärase võimaluse näidata oma toetust Tartule.

3.1.8 Tallinna videoklipid

Tallinna reklaamikampaania tarvis tehti kuus videoklippi, kus astusid üles samad persoonid, kes olid plakatitel. Videoklipid toodeti televisiooni tarvis.

Vaatluse alla tulnud videoklipis esineb Elmo Nüganen, kes kõneleb eesti teatritest ja vajadusest nende tegevus Euroopani viia. Klipp on filmitud teatrisaalis ning kõneleja istub ja vaatab otse kaamerasse. See loob vaatajaga tugeva sideme ning tõmbab tähelepanu. Samas on klipp suhteliselt staatilise loomuga, kuna tumedates toonides teatriruumis mingit muud tegevust ei toimu ning kedagi rohkem näha ei ole.

Peale Elmo Nüganeni monoloogi on pikalt ekraanil Tallinna taotluse esikaanega sama pilt, mis kujutab merevaadet Tallinna linnale. Selle kõrvale kõlab Tallinna reklaam ühes üleva taustamuusikaga.

Tallinna reklaamklipp meenutab igapäevaseid kommertsreklaame, kus rääkiv nägu vaheldub tootega. Kokku kestis reklaam 17 sekundit.

Ülejäänud viis telereklaami olid üles ehitatud sarnasel põhimõttel, kuid kahjuks ei olnud võimalik neid selle töö raames analüüsida.

3.1.9 Tartu videoklipp

Tartut tutvustav videoklipp ei olnud mõeldud televiisoris näitamiseks, kuna kaldub oma pikkuselt juba lühifilmi kategooriasse. Tegemist on jutustusega, mis keskendub Tartu vaimule.

Klipp peatub väga erinevatel momentidel ajaloos. Nendega tuuakse vaatajateni tähtsad isikud ja mõisted, kes on Tartu vaimuga seotud. Videost leiab nimeliselt ära tooduna järgmised asutused ja persoonid:

1. Tartu Ülikooli Kliinikum (asutatud 1804)
2. Friedrich G. W. Struve (1793-1864)
3. Tartu Raekoja kell
4. Kristjan Jaak Peterson (1801-1822)
5. Juri Lotman (1922-1993)

Video üheks põhisõnumiks on, et vaim (vaimsus) on Tartu jaoks sama loomulik kui Maa jaoks gravitatsioon.

Klipp on väga vahelduva rütmiga, meenutades kohati särtsakat muusikavideot (kaadrid vahetuvad mitu korda sekundis) ja kohati dokumentaalfilmi (pikad õhuvaated Tartu

linnale). Vahelduv tempo haarab hästi vaatajat, kuna ei lase liikumiskiirusega ära harjuda. Samas on kohati raske erinevaid isikuid või kohti terviklikuks pildiks kokku seada ja üldmulje jääb veidi eklektiline.

Videol on konkreetne algus, keskpaik ja lõpp ning ta annab oma sõnumi suhteliselt selgelt edasi. Tasemel on ka operaatori ja režissöör töö ning originaalne muusikaline taust.

3.1.10 Tallinna erileht

21.10.2005 ilmus Eesti Päevalehe vahel must-valge erileht „kultuur ja linn”, mis sisaldas artikleid järgmistelt inimestelt:

1. Maimu Berg
2. Kaarel Tarand
3. Teet Kallas
4. Ain Kallis
5. Lauri Vahtre
6. Hardo Aasmäe
7. Toivo Tammik

Piltidega illustreeritud kirjatükid peatuvad küsimustel, mis puudutavad elu linnas, arhitektuuri ning kultuuri. Artiklite vahele on lisatud ka Tallinna eesmärgid seoses tiitliga ning veidi tutvustatud finantspoolt ehk kui palju raha plaanitakse investeerida.

Artiklite kõrvalt leiab tsitaadid Karl Ristikivi raamatutest „Õige mehe koda” ning „Rohtaed”.

Vahekokkuvõtteks võib öelda, et Tartu ja Tallinna eneserepresentatsioon oli reklaammaterjalidel erinev. Tartu kujunduskontseptsioon oli ebatraditsioonilisem ning jättis originaalsema mulje. Eesti suuruselt teise linna töögrupp tõi välja oma tugevused

nagu „suur hing“, paindlikkus ja originaalsed ideed. Kogu kampaania suutis üldjoontes jätta originaalse mulje ning minna kaugemale tavapärase reklaami piiridest.

Tallinn valis teistsuguse tee, kasutades kindla ja suursuguse iseloomuga kujunduskontseptsiooni. Ka valitud reklaamlause vihjab eelkõige pealinna suurusele ja üleolekule. Käiku lasti traditsioonilised telereklaamid, välireklaam ning väiketrukised. Reklaamidel esinesid tuntud isikud, kes avaldasid oma toetust Tallinnale. Pealinna kampaania ei suutnud küll millegagi üllatada, kuid lõi oma mastaapidega.

Võib eeldada, et eelpool mainitud reklaammaterjale olid teatud määral silmanud ka Tallinna ja Tartu respondendid ning ilmselt jätsid need oma jälje ka sellele, millisena ühte või teist linna tajuti. Täpsemalt pööratakse mõlema linna kommunikatsioonile tähelepanu järgmise peatüki neljandas osas.

3.2. Tallinna ja Tartu fookusgrupid

3.2.1 Mida tähendab fookusgruppides osalenute jaoks mõiste Euroopa kultuuripealinn?

Esimese asjana mõlema grupi läbiviimisel palusin kohalolijatel tuua ilma järele mõtlemata välja märksõnu, mis neil seostusid mõistega „Euroopa kultuuripealinn“. Vastuseid oli väga erinevaid ning tähelepanuväärseimad toon siinkohal ka välja (mõlema linna täielik nimekiri on esitatud lisades).

Tallinna fookusgrupis oli esimeseks seoseks:

„Turistid”

Jah, turistid, hunnik turiste. See peaks olema umbes sama suur sündmus kui maailmameistrivõistlused Saksamaal, mis tõid sinna hunniku turiste. Miljon sündmust,

mis on aasta peale ära jaotatud ja umbes paar-kolm nädalat sihkest kultuuripealinna festivali. See peaks olema ikka pigem selline kohalik kui rahvusvaheline.

Tallinn, M, 23

Selle seisukoha põhjal võib oletada, et kultuuripealinna nähakse eelkõige turismi edendamisele suunatud projektina, kus peamiselt esitatakse kohaliku kultuuri ja pärandit, mis välismaalastele võib huvi pakkuda. Turistid toovad sisse ka majandusliku dimensiooni, kuna nendega kaasneb alati ka rahaline kasu kohale, kus nad viibivad.

Lisaks tõi vastanu välja ettevõtmise killustatuse. Toimub väga palju üritusi aasta jooksul, kuid kontsentreeritud kujul on festivali vaid paar nädalat. See viitab siinkirjutaja arvates kogu sündmuse teatavale hoomamatusele.

Turismi ja sellest tulenevat majanduslikku kasu märkisid fookusgrupi toimumise vältel ka mitmed teised respondendid.

Tartu fookusgrupis oli lähim mõistele „turistid”

„Turismipealinn”

Euroopa kontekstis tooksin ma siia kõrvale julge sünonüümi, mis võiks olla, et tegemist on turismipealinnaga.

Tartu, M, 21*

Mul tulid ka kohe hordide viisi võõrast keelt rääkivad inimesed meelde, kes vaatavad vanu hooneid, selline anonüümne Euroopa vanalinn.

Tartu, N, 23

Siit võib välja lugeda, et kultuuripealinna nähakse ka Tartu fookusgrupis ühe võimaliku turismiprojektina, mille eesmärgiks on meelitada kohale väliskülalisi ning sellega seoses

linnale raha teenida. Sellega tuuakse välja kogu teema kommertslik varjund, millele pühendatakse tähelepanu ka edaspidi.

Lisaks kommertslikkusele kumab siit läbi ka sõna „võõras”. Sooja ja kodust tunnet see vastajates ei tekita. Samuti ei tundu see vastanutele väga erilisena (anonüümne Euroopa vanalinn) ja kutsuvana.

Lisaks toob üks Tartu fookusgrupi respondent välja, et kultuuripealinna näol on meil tegemist millegagi, mis domineerib ja nõ toob meile kultuuri seda defineerides.

No ei olegi midagi konkreetset, et mitmekesisus versus hegemoonia ja abstraktne uus kunst /.../ no selles mõttes, et kultuuripealinn peab nagu domineerima, et tuleb ja teatab, et kultuur on vat selline ja ...

Tartu, N, 36

Rääkides kultuuripealinnast võib ühe tartlase sõnul ära märkida ka teatava hierarhia. Kui on olemas „pea”, siis ilmselt on võimalik eristada ka sinna alla jäävaid osi, olulisi, kuid vähem tähtsaid. Hierarhiat seostati kultuuri koondamisega ühte punkti – kujuteldav tipp koondab kultuuri ja muudab selle hästi nähtavaks. Välismaalt tulnud inimesel ei ole seega tarvis Eesti kultuurist ülevaate saamiseks läbida kogu riiki, vaid piisab (kultuuri)pealinnast, mis annab kiire ja selge pildi.

Samuti võib hierarhiat välja tuua rääkides kultuuri müümisest, kuna mingis reas kõige esimene ja nähtavam müüb üldiselt paremini, kui tahapoole jäävad. Kultuuripealinn on omas valdkonnas särav valmistoode.

Jah, iseenesest see tähendus, et meil on pealinn, et meil on mingisugune hierarhia, et on mingi pea-linn.

Tartu, M, 23

/.../

Aga võib-olla siin ongi nii, et see hierarhia ei ole kultuurist tulenev, vaid selle turismindusega seotud, et see on selline pakend või silt, et see on see, kuidas seda müüakse, et kultuur ise ei ole nii hierarhiline.

Tartu, M, 23

Ühe Tallinna fookusgrupis tekkinud arvamuse kohaselt tähendab kultuuripealinn eelkõige:

„Olemasoleva esitamine ja kasutamine”

Mulle seostub see millegi suurema ja vingemaga, et seal peaks ikka midagi vaadata ja teha olema, ma ei ütle, et see peaks tõsiselt pompöösne olema või midagi sellist, kuid seal võiks midagi juba ees olla, et sa ei peaks väga punnitama, et sinna midagi tekitada. Et seal peaks olema mingid vajalikud eeldused, et kultuuripealinnaks saada. Seda ei saa niimoodi lambist ehitada või teha.

Tallinn, N, 23

Või siis lihtsalt otsid välja selle, mis juba olemas on. Minu arust oli meil kaasaegsetest asjadest ainult teletorn välja toodud. Muud asjad olid mingi iidamast-aadamast, mis on kogu aeg olnud. Aga ma vaataks kaubanduse vaatenurgast, et kui sajandivahetusel hakkasid kõik tooted minema ... nagu milleeniumitoodeteks, siis nüüd võetakse tavatoodetele uued etiketid, kus kõik on kultuuri nimelised, kuigi tegelikult on need samad asjad, mida me kogu aeg oleme tarbinud.

Tallinn, M, 24

Kultuuripealinna tiitlit ei saa selle tallinlase arvamuse kohaselt anda kohale, kus ei ole piisavalt sisu. Kultuuripealinna ei ehitata, vaid see on juba olemas ning vajab vaid inimesteni viimist. Teisest küljest on sellel ka omad miinused, kuna ei looda uut väärtust, vaid nimetatakse vana ümber.

Vastupidiselt Tallinna fookusgrupist kõlama jäänud „juba olemasoleva esitamisele” toodi Tartus välja maailmavaadete, erinevate tegevuste ja huvide koondamine.

Kultuuripealinnas saavad kokku erinevad mõtteviisid ja üritused ning paljudel aktiivsetel inimestel avaneb võimalus selle raames ka ise midagi ette võtta. Tegemist on teotahtelisi indiviide kaasava projektiga, mis pakub uusi võimalusi endast märku anda ning jõuda veidi laiema tähelepanu alla.

Minu arust see koondab ja aitab erinevaid maailmavaateid kokku tuua.

Tartu, M, 21

Selle põhjal võib kultuuripealinna vaadelda keskkonnana, mis läbi erinevate isiksuste, stiilide ja visioonide loob potentsiaali sünergiaks, läbi mille võib omakorda sündida midagi täiesti uut.

Et säilitada mingi erinevus aga samas luua üks pind, et kõik on seal sees. Minul seostub Euroopa kultuuripealinn eelkõige üritustega, et võtan ka osa ja taotlen raha ja rikastan kultuurimaastikku.

Tartu, M, 21*

Minu arust ka, et tegijatele oli see nagu suur lootus, et igal pool taotlustel sellele nagu viidatakse, nii palju kui ma olen neid lugenud, et kultuuripealinna tulekuga saabubki /.../ võimalus teha seda mis tahetakse.

Tartu, N, 36

Tallinna fookusgrupis osalejatele jäi ebaselgeks, mille põhjal kultuuripealinna ikkagi valitakse, kuna puuduvad selged ja objektiivsed kriteeriumid. Kui näiteks Euroopa rohelisema linna valikul saaks lähtuda konkreetsetest mõõtmistest, siis kultuuri säärasel moel kaaluda ei saa. Süsteem, millest Euroopa kultuuripealinna valikul lähtutakse, jääb fookusgrupis osalejatele segaseks.

See kultuuripealinn võiks olla siis umbes sarnane, et võiks valida välja ainult pealinnade seast, mis on inimestele nii kui nii teada tuntud ja kes on tõsiselt teinud edusamme ja tõsiselt pingutanud selleks, et nende järgmise aasta kultuuriprogramm või mingisugused ehitised oleksid kõige paremad kultuurivaldkonnas selle jaoks, et võtta kultuuripealinna tiitel ja võib-olla võtta see mitu aastat järjest, kuni mingi teine pealinn ta lõpuks üle trumpab oma pingutuste ja programmiga. See oleks tõsine kultuuripealinn, et võistlusmoment oleks seal sees ja see paneks linnavalitusi pingutama.

Tallinn, M, 23

Viimase tsitaadi kohaselt võiks Euroopa kultuuripealinna tiitlile olla rahvusvaheline konkurss, kuna see sunniks erinevaid linna tõsisemalt pingutama. Hetkel tuleb see neile liiga lihtsalt kätte, mis vähendab ka selle väärtust.

Lisaks paneks ainult pealinnade konkurents paika enam mängureegleid ning ilmselt koonduks seeläbi ka ülejäänud riik ühe linna taha. Seega jääks ära riigisisene killustumine, kus teatud isikutel on vaja teha valik mitme riigisisese kandidaadi hulgast. Iga riik moodustaks nii kompaktsema võistlusüksuse ja veaks konkursivankrit samas suunas.

Kui tallinlased käisid välja idee valida Euroopa kultuuripealinn vaid pealinnade hulgast, siis tartlaste jaoks oli sõna „pealinn” kasutamine juba iseenesest häiriv.

Tartu fookusgrupis osalejate sõnul kiputakse sellega märkima liiga paljut meie elukeskkonnas (suvepealinn, talvepealinn, metsapealinn jne). Vaadeldav sõna on teataval määral devalveerunud ning selle sisu tuhmunud. See loomulikult ei tähenda, et välismaalt tulijale „kultuuripealinn” kuidagi lahja või arusaamatu tunduks, kuid siinsetele elanikele see väga sügavat muljet ei jäta. Pealinnu on lihtsalt juba liiga palju.

Võib eeldada, et seeläbi nähakse kogu ettevõtmist liiga lihtsakoeliselt. Oma osa annab sinna kindlasti ka „kultuuripealinna” mõiste vähene lahti seletamine ja arusaadavaks muutmine võimalikult paljudele inimestele.

Selles mõttes on see pealinna asi natuke naljakas, et meil on suve- ja talve- ja kevadepealinn ja veini- ja meeste- ja metsapealinn, Kilingi Nõmme oli metsapealinn ja selles mõttes see pealinna märk on kuidagi üleekspluateeritud.

Tartu, M, 23

Pean siinkohal vajalikuks märkida, et sõna „kultuuripealinn” ei ole eestlaste omalooming, vaid on tuletatud rahvusvahelisest terminist „*The European Capital of Culture*”, mis võeti kasutusele aastal 1999.

Tallinna fookusgrupis osalejad tõid välja ka järgmised märksõnad:

„Bürokraatia ja korrupsioon”

Kultuuripealinn on tegelikult minu jaoks hoopis seotud bürokraatiaga ja korrupsiooniga ja võimuvõimudega, et praegu on ka põhiteema, et kes saab uueks kultuuripealinnaks, kuna sel juhul ei tule sinna ju uusi kultuuritegelasi ja truppe esinema, vaid sinna tulevad just turistid, kellelt saaks võimalikult palju raha, poliitilisel tasandil uusi suhteid ja nii edasi.

Tallinn, N, 23*

Kogu kultuuripealinnatemaatika on selles valguses tihedalt seotud võimuvõitlusega ning Tartu ja Tallinna omavahelise võistlusega, kes mõlemad soovivad pakutavast võimalusest maksimaalselt kasu lõigata. Tegemist ei ole lihtsa konkurentsiiga kultuuritasandil, vaid poliitilisel tasandil, mida saadavad suuremad rahasummad ning avarduvad võimalused. Kultuuripealinna sügavam sisu ja idee jääb tahaplaanile.

See mõtteavaldus viitab ka võimalusele, et tegemist on puhtalt turundusliku projektiga, mille peamiseks eesmärgiks on ühe linna rahakotti täita. Lisaks pakub see ka suurepäraseid võimalusi rahvusvaheliseks enesereklaamiks läbi kultuuriprisma.

„Passiivne kultuuripealinn”

Praegu tundub ta liiga passiivne, et kui see juba viis aastat ette paika pannakse, siis kurat teab, mis meil siin viie aasta pärast toimub.

Tallinn, M, 24

Ma tahtsin siin veel välja öelda sellesama, mida varem öeldi, et kui mingi linn või kaks linna kuulutatakse aastaks kultuuripealinnaks, siis sellest ei muutu ju tegelikult mitte midagi, et kui see Roheline pealinn võib-olla veel kannaks vilja, siis tegemist oleks pealinnaga mitte aastaks vaid viieks aastaks, sest alla selle ju tegelikult midagi ei muutu.

Tallinn, M, 23

Kultuuripealinna tiitel ei too eelpool tsiteeritud tallinlase arvates kaasa muutusi kohalike inimeste elukeskkonnas. Pigem võetakse endale sellega koorem kanda, sest näiteks majanduslikku edu ja võimekust see projekt hästi ellu viia, ei saa ette ennustada. Tulevik on ebakindel ja omale lisakoormuse võtmine ei aita seda kindlamaks muuta.

Lisaks ei too ihaldatud tiitel siia midagi, mis püsivalt parandaks elu Eesti või Tallinnas. Huvi Eesti ja tema pealinna vastu on hetkeline. Keegi näiteks ei tule siia elama puhtalt seetõttu, et Tallinnale määrati kultuuripealinna aunimetus.

Tallinna fookusgrupist osavõtjatel paluti välja tuua ka loom, kellega nad kultuuripealinna kõige enam sarnaseks peavad. Kuna selleks ajaks, kui see rühmaintervjuu toimus, oli selge, et tiitli võitis Tallinn, siis võib neid võrdluspilte omastada teataval määral ka Tallinnale.

Siinkohal tõsteti esile näiteks rebast (kavalus ja arukus) ning kaamelit (võime rasketes tingimustes ellu jääda, vastupidavus).

Huvitaval kombel märgiti ära ka kajakas.

Kajakas /.../ on peajagu üle kõigist loomadest. Sellele ajal kui teiste jaoks on paika pandud hulk reegleid, nagu näiteks gravitatsioon, siis tema eirab neid – oskab lennata ja oskab ujuda ja oskab ka maapeal oma mõttetute jalgadega ringi paterdada.

Tallinn, M, 23

Selle põhjal võib öelda, et kultuuripealinnale omistatakse kavalust ja püsivust ning oskust ellu jääda. Kultuuripealinn peab olema mitmekülgne ja paindlik ning oskama elada oma reeglite järgi, mis muudaks ta ka teistega võrreldes originaalseks ja vastupidavaks.

Üldiselt peetakse Euroopa kultuuripealinna projekti ühe linna jaoks arvestatavaks võimaluseks silma paista. Heaks mõtteks on ka selle integreerimine riigi brändikampaaniaga nagu Eestil oli „Welcome to Estonia”. Kui seda kõike hästi teha, siis võib sellest tõusev kasu osutada meie riigi jaoks päris suureks.

Kultuuripealinna tuleks võtta ühe Tallinna fookusgrupis osalenu arvates kui kogu riigi ühist ettevõtmist, mis toob tuntuks Eestile tervikuna. Tegemist ei saa olla ideaalis ainult ühe linna reklaamikampaaniaga, mis võiks ülejäänud ümbruse kõrvale jätta.

Minu arust on see ikkagi täiesti võimalus. See on võimalus ... et kui sa oled selline väikene linn või riik ja sulle antakse võimalus tutvustada ennast ka ainult 30-le miljonile inimesele, siis see on 30 miljonit rohkem kui varem.

Tallinn, M, 23

Eelmist mõtet toetas ka idee, et ressursi, mis läks Eesti siseselt üksteise mahategemisele, oleks võinud suunata hoopis välismaale, et meie kodumaad ja tema plaane tutvustada. Seeläbi oleks kasu sellest oluliselt suurem olnud. Sisuliselt kumab siit läbi arvamus, et riigisisene konkurss on mõttetu raha raiskamine.

Kommunikatsiooniga see tähtsustati üle. Ja see hulk, kelle jaoks see üle tähtsustati on see osa, kellele see tegelikult ei peaks olema suunatud, et kogu Eesti sai kuulda, miks Tartu ei sobi ja miks Tallinn ei sobi ja nii edasi ja miks teema on väga tähtis, aga samaks oleks

võinud, kui ressursid oleksid veidi suuremad, kommunikeerida seda kuhugi väljapoole Eestit. Et kogu energiat kasutati negatiivselt ja see läks kaduma, et selle asemel oleks võinud enam kommunikatsiooni suunata väljapoole. Nii oleksid tulemused olnud ... et loomulikult ei oleks kogu Euroopat saanud üle valada sellega, kuid osa ja natuke ning sellest oleks olnud kasvõi natuke kasu...

Tallinn, N, 23*

Viimane tsitaat püüdis autori hinnangul rõhutada, et Eestis on palju väärtuslikke linnu ja nad vajavad negatiivse kampaania asemel positiivset tutvustamist.

Teisalt tuleks vältida kahe linna konkureerimise viimist rahvusvahelise avalikkuse ette, kuna oht seeläbi negatiivsete sõnumite levitamisele on suur. Kui enesereklaamimise asemel kaldutakse teise poole laitmisesse, kaotab sellega ühe linna asemel terve riik.

„Kultuuripealinn eestlastele”

Kultuuripealinna peamine funktsioon võiks Tallinna fookusgrupist tulnud mõtte alusel müümise asemel olla suunatud hoopis sissepoole, eesmärgiga tutvustada kohalikele elanikele meie minevikupärandit ja suurepäraseid inimesi, ideid ning töid olevikus. Turundamise asemel võiks olla sihiks eestlaste tähelepanu tõmbamine kultuurile ning nende kaasamine loomeprotsessi.

Õnnestunud kultuuripealinna projekt peaks suunama inimesi enam väärtustama seda valdkonda ning tooma sinna uut verd ja värskust. Kultuuripealinna suurim kasu ei ole mitte meie rahakotis vaid südames. Selline lähenemine avardab ka võimalusi, kuidas kogu projekti kommunikeerida ja seda esitleda. Eesmärgiks ei ole siin mitte kulude tasateenimine või kasumi saamine, vaid midagi rahas mõõdetamatut.

... minu arvates kultuuripealinna võlu on selles, et sa mitte ei tutvusta ennast turistidele, vaid sa näitad kohalikele elanikele, et nende kultuur on midagi väärt, et see on kihvt ja arendame seda nüüd kõik koos, et see on kultuuripealinna mõte tegelikult. Et muidugi on

tore, kui turistid tulevad ja me tutvustame neile oma kultuuri ja see suurendab mingit rahvusvahelist tolerantsust ja nii edasi, aga tegelikult see midagi rohkemat ei anna. Palju olulisem on keskenduda sellele, et midagi kohalikud inimesed sellest saavad, süvendada neis huvi oma kultuuri vastu, armastust oma kultuuri vastu ja ühtlasi läbi selle arendada kultuuri, et igaiüks tuleks ja annaks oma panuse, et igaiüks ise looks midagi /.../ Kui Tallinn 2012 aastal ei ole enam kultuuripealinn, siis peaks meil olema midagi rohkem, palju rohkem, kui meil oli aastal 2010.

Tallinn, N, 23*

Fookusgruppide sissejuhatava osa kohta võib öelda, et kindlat pilti Euroopa kultuurilinnast, tema olemusest või eesmärkidest, ei olnud ühelgi osalejalt. Küll tekitas see aga erinevaid emotsioone ja mõtteid.

Ühed peamised märksõnad olid turistid ja seeläbi saadav majanduslik kasu. Samuti usuvad tallinlased, et kultuuripealinna tiitel ei too endaga ilmselt kaasa suuri muutusi, vaid pigem kohendatakse ümber vana. Mõlema linna reklaamimiseks kulutatud raha peetakse kohati raisatuks, sest selle asemel oleks võinud Eestit hoopis maailmale tutvustada. Hetkel kulusid ressursid muuhulgas ka negatiivse kampaania peale.

Euroopa kultuuripealinna tiitlit võiks tallinlaste arvates alternatiivina kasutada enam sissepoole suunatud kommunikatsioonitegevustes, et tutvustada meie pärandit ja uusi mõtteid ning ideid kohalikele inimestele. Kõike ainult väljapoole suunates jääme lõpuks ise kaotajateks.

3.2.2 Kuivõrd sobib Tallinn kandma kultuuripealinna tiitlit?

Tallinna kasuks rääkisid Tartu fookusgrupis osalejate arvates eelkõige tema logistiliselt parem koht ning infrastruktuur, mida rõhutasid oma sõnavõttudes ka kultuuripealinna valinud komisjoni liikmed. Pealinna näol on tegemist keskusega, kuhu on koondunud lisaks suuremale osale elanikele ja majandustegevusele ka palju kultuuriasutusi ja – inimesi.

Tallinn on ka oluliselt kättesaadavam turistidele, kes saavad Eestisse meritsi või lennukiga. Seetõttu on osalt põhjendatud väited, et Eesti esindamiseks on kõige sobivam siiski pealinn, mille poole üldiselt esmajärjekorras vaadatakse.

Ma olen küll Tartu patrioot, kuid Tallinnas on neid erinevate erialade keskusi ikkagi rohkem, et kultuuripoliitikaga on seda juba aastakümnete vältel nii aetud, et see keskus on jäänud mõnes mõttes sinna Tallinnasse.

Tartu, N, 36

Et mina olen ka selle turismiprojektiga nõus, et kui enamik turiste on sellised ühepäevaturistid, siis nad käivad ikka Tallinnas ja kui see kultuuripealinna projekt on siis nii kõva, et inimesed ühe päevaga näevad Tallinnas, et see on ikka nii vahva riik ja tore koht, et minugi poolest pange rohkem auru sellele Tallinnale taha.

Tartu, N, 23

Tallinnas on Tartu respondentide silmis kultuuripealinna projekti oluliselt lihtsam läbi viia kui Tartus, sest seal on enam kultuuriüritusi. Sisuliselt jääb ära vajadus suurendada ürituste hulka, sest juba olemasolevatest piisab, et täita vajalik aastane programm.

Omakorda peitub siin aga oht, et kohalikud elanikud ei tunneta kultuuripealinna erilisena, kuna nende jaoks ei muutu midagi. Programmid ja kavad jäävad kõikjal samaks, lisandub vaid märke, et tegemist on kultuuripealinna projekti osaga. Seega jäävad kaotajateks eelkõige tallinlased. Samuti ei toimu sellega olulist arengut loomevaldkonnas.

Tallinna kontekstis oli seda kultuuripealinna projekti tegelikult väga lihtne teha, kuna üks tingimus oli, et aastas peab olema 3000 kultuuriüritust ja ma vean kihla, et Tallinnas tegelikult toimubki neid nii palju või veidi vähem ja mis vaja teha on see, et loeme nad kõik kokku, kui kuskil on midagi puudu, paneme juurde ja siis tõmbame nad kõik kokku ja ütleme, et näe, siin on üritused, 3000 on vaja ja siin on 3000 ja nüüd vaatame, mis me ülejäänud rahaga teeme.

Tartu, M, 21*

Tallinlased tõid esile samuti pealinna logistilise eelise, parema infrastruktuuri, muljetavaldavama majutuskohtade arvu ja üldise suuruse, millel teist korda siin enam ei peatu.

Peale nende räägib Tallinna fookusgrupis osalenute sõnul Eesti pealinna kasuks tema pikk ja värvikas ajalugu ning suurepäraselt säilinud vanalinn. Tegemist on Euroopa mõistes suhteliselt unikaalse keskkonnaga, mis on juba praegu mujal maailmas tuntud.

Lisaks leiab Tallinnast mitmeid huvitavaid ja uusi kultuurirajatisi nagu näiteks Eesti Kunstimuuseum. Peale arhitektuuri on seal olemas ka mitmeid festivale, mis samuti kultuuripealinna tiitli väljakandmisel kasuks tulevad.

Küsimus: mida ütleks Tallinn läbi Euroopa kultuuripealinna projekti.

Pigem ikka seda, et väga väikese riigi kohta on meil väga rikas kultuur, et rõhub ajaloole ja Tallinn on Euroopa linnadest ka üks väga vana linn. Kogu sellele ajaloole ja et see väike rahvas on säilinud ja on kultuuri poolest hästi rikas. Mina kujutan ette, et nad pigem hakkavad rõhuma sellisele klassikalisele arhitektuurile, klassikalisele muusikale, koorimuusikale ja sellistele Hansapäevade või Vanalinna päevade laadsed asjad ja suuresti jäetakse unarusse ilmselt viimase sajandi periood, kuni tullakse uuesti välja uue kunstiga ja KUMUga...

Tallinn, M, 23

Tallinna fookusgrupis toodi veel eraldi välja rahvusküsimused. Kuna suur hulk pealinna elanikest on venekeelsed ja pärit täiesti teisest kultuuriruumist, siis võib see Tallinnale probleeme tekitada. Selles kontekstis on raske luua ühtset pilti, mis sobiks kõikidele eestlastele (sh kohalikele venelastele).

Eesti-venelaste kultuuri, mis moodustab pealinnas väljapaistva osa, on raske ühendada rahvusliku pärandiga. Kokkuvõttes võib Tallinn tunduda kahestununa.

...kui inimesed vaataks Tallinna kui ühtset kultuuripealinna, mis peaks ühtset Eesti kultuuri näitama, siis kogu see pool Tallinna elanikkonda on venekeelsed, kellel on väga ähmane seos Eesti ajaloolise kultuuriga ja nende kultuuriüritused ei ole sama sarnased.

Tallinn, M, 23

Tartu fookusgrupis osalenud peavad omakorda ohtlikuks olukorda, kus ei ole värskaid keskseid üritusi, mis hästi meelde jäävad. Vaja on midagi, millele hiljem näpuga näidata. Vastasel juhul jääb tunne, et midagi erilist nagu ei olnudki. Aasta kultuuripealinnana peaks siiski kodanikele meelde jääma.

Siin ma näen tegelikult ühte ohtu, et kui Tallinnas on niigi palju kultuuriüritusi, kui palju oli vaja teha ja siis pärast inimesed küsivad, et teil on küll sildid väljas ja pakend on ilus, aga kus see kultuur nüüd siis on, et midagi erilist nagu ei toimugi, siis tekib sihuke virisemise oht nagu tavaliselt, et ma näen oma vaimusilmas juba ette, et kui midagi väga konkreetset ei toimu, millega siduda seda kultuuripealinna tiitlit, selliseid suuri üritusi, siis hakatakse lihtsalt vinguma selle üle.

Tartu, N, 24

Ühe Tartu fookusgrupis osalenu sõnul ei ole Tallinnal kultuuripealinna tiitlist midagi suurt oodata, kuna see ei pane neid pingutama. Praegune olukord on sinna formaati juba sobiv. Küll aga oleks pidanud selle nimel ennast kokku võtme Taaralinn, mis oleks aidanud korrastada ka siinset kultuurimaastikku.

Ma arvan, et Tallinna puhul see kultuuripealinn ei muuda sisuliselt mitte midagi, midagi ebatavalist oodata küll ei oska. See mis seal toimub mahub sinna kultuuripealinna formaati nii mugavalt, et selle nimel ei pea ekstra ponnistama. Tartus tuleks seda teha, et see oleks loominguiline sundolukord, kuid siit oleks võinud tulla midagi erakordset. Tallinna puhul see sobib liiga mugavalt.

Tartu, M, 21

Peale selle toodi välja oht, et Tartusse oleks hakatud lisaks olemasolevale loomekeskkonnale mujalt kultuuri vägisi juurde tooma eesmärgiga jätta sama uhke mulje kui Tallinnas. Pikemas perspektiivis on aga sellise teguviisi kasu kaheldav.

Kokkuvõtteks võib öelda, et Tallinna iseloomustab parem infrastruktuur kui teisi Eesti linnu. Tallinn on informeeritud ja organiseerib ka oma kommunikatsiooni kultuuririndel aktiivsemalt.

Tallinna puhul toodi välja sealsete kultuuriürituste rohkus, mis ei tingi vajadust aastaks 2011 suures koguses uusi sündmusi välja mõelda. Tallinnas toimub lihtsalt nii palju ja vajalik on see vaid ühe katuse alla koondada. See omakorda ei ole aga edasiviivaks jõuks ning siinkohal võibki jääda mulje, et kultuuri arendamise asemel on tegemist kommertsprojektiga, mille peamiseks eesmärgiks on ikkagi turistid ja raha.

Tallinna miinuseks on kvaliteedi puudumine, mida asendavad suured kogused ja paremad majandamisvõimalused.

3.2.3 Kuivõrd oleks Tartu sobinud kandma kultuuripealinna tiitlit?

Tartu puhul toovad Tallinna fookusgrupis osalenud välja linna väiksed mõõtmed, mis seavad piirid sinna mahtuvatele rajatistele ja sündustele. Oluliseks näitajaks on ka rahvaarv, mis jääb Tallinnale enam kui neli korda alla. Euroopa mõistes olevat Tartu lihtsalt küla ning isegi Tallinnal on raske võrdluses teiste suurlinnadega silma paista.

Kriitikat saab ka kultuurirajatiste väiksus, kuhu ei mahu pealinnaga samaväärselt publikut. Ilmselt peetakse silmas, et potentsiaalne auditoorium ei oleks mahtunud tiitli võidu korral erinevaid sündmusi jälgima.

Esile tõstetakse ka Tartu suur seotus ülikooliga ning asjaolu, et peale üliõpilaste ei ole ülejäänud linnarahvas kultuurivaldkonnaga eriti seotud. Kahtluse alla seatakse ka kultuuri kandepind ja seega kogu kultuurisfäär.

... seal ei ole kandepinnast kultuuri enda poolest, kultuurirajatiste poolest ja elanikkonna kultuurimeelsuse poolest, kuigi selle viimase kohta ma ei oska tegelikult midagi öelda.

Tallinn, N, 23*

Esile toodi ka Tartu halvem positsioon logistilises plaanis võrreldes pealinnaga. Viimases asuvad olulised transpordisõlmed ja väliskülalistel on märgatavalt mugavam Tallinna reisida kui Lõuna-Eestisse.

No minu arvates Tallinnas on puht logistilised eelised, siin on suur lennujaam, siin on mereääres, kui siin midagi toimub, siis on inimestel parem tulla. Tartu on nagu kuskil sügaval sees ja siin on ruumi ka rohkem. Minu arust Tartu on nagu nii pisike, et ...

Tallinn, M, 24

Ka Tartu fookusgrupi puhul esines kahtlusi oma kodulinna suutlikkuses nii mastaapset projekti edukalt läbi viia, seda eelkõige tehnilises plaanis.

Kiitust leidis nende silmis aga linna sisuline pool, mille puhul rõhutati suuremat kultuurilist tihedust võrreldes Tallinnaga. Riigi pealinn lööb küll mastaapidega, kuid tõelist vaimutoitu leiab Tartust hõlpsamini.

Et selles mõttes Tartu on parem koht, kust seda väikest ja tõelist leida, et Tallinn on kosmopoliitsem rohkem, et sinna peaks selle importima, et Kihnust ja Setumaalt kokku tooma, et Tartu on omapärasem koht selles mõttes.

Tartu, N, 36

Ei, et kui vaadata mahtu, siis Tartus on vähem kultuuri kui Tallinnas ja kui vaadata suhet, siis Tartus on ilmselgelt rohkem kultuuri kui Tallinnas, et minu jaoks on õige koht ikkagi Tartu.

Tartu, M, 23

Siinkohal võib tähele panna teatavaid eelarvamusi Tallinna suhtes, kuhu peaks kultuuripealinna tiitli saavutamise korral kultuuri tooma (importima), samas kui Tartus olevat see kõik juba olemas.

Korduvalt tuuakse kultuuripealinnast rääkides esile (paratamatu) vajadus seda müüa ja pakendada ning Tartu puhul on see oluliselt keerulisem kui Tallinnas. Taaralinnas on õhkkond vabam, mis võib sellega mitte harjunud inimestele isegi veidi häirivalt mõjuda.

Samas Tartut on väga raske pakendada ja muuta kultuuriks, et Tartu lihtsalt on selline, et lähed üle Pirogovi öösel ja mis seal siis toimub, aga me ei saa ju nii teha, et Jaapani turistid tulevad öösel ja siis me viime nad sinna, et nüüd võite fotosid teha ja siis lähme sööma.

Tartu, M, 23

Siinkohal võib täheldada suhtumist, et kultuuripealinn eeldab meie loomepärandi pakendamist ning „kergesti kasutatavaks” muutmist. Kultuur tuleb kultuuriks muuta. See mõttekäik toob tugevalt esile „kultuuripealinna” teatava kunstlikkuse ja fabritseerituse, mida võis kohati leida ka teiste respondentide sõnavõtudest.

Fakt, et tiitli sai Tallinn, viitab ühe osaleja sõnul selgelt kommertsprojektile (kuna Tartus on võrreldes Tallinnaga rohkem kultuuriüritusi ja –aktiviste. Vt. üle-eelmine tsitaat). See omakorda paneb aga eelarvamusega suhtuma ja muudab kultuuripealinna kaugeks. Selleks, et projektist midagi „tõelist” oleks välja tulnud, pidanuks selle saama Tartu.

Ma arvan, et kui Tartu oleks saanud selleks kultuuripealinnaks, siis huvi selle asja vastu oleks suurem, et praegu see näitabki kujundlikult seda, et tegemist ongi kommertsprojektiga ja see jätab külmaks. Las ta siis olla see kultuuripealinn 2011, et minu jaoks see ei muuda mitte midagi, et kui Tartu oleks saanud, siis ma oleksin viinud natuke rohkem ennast ka kurssi, mida nad tahavad näidata sellel aastal.

Tartu, N, 36

Pealinnas organiseeritud fookusgrupis osalenud toovad Tartu plussina esile suurema kompaktsuse. Ülikoolilinn moodustab ühtsema ja terviklikuma paketi, mida seob sarnane lähenemine erinevatele kultuuriettevõtmistele. Võimalik, et siinkohal peetakse silmas paremat ja soosivamat keskkonda, mis loob erinevatele kultuurivormidele toetava tausta.

Tallinn on vastupidiselt märksa eklektilisem ja laialivalguvam. Seetõttu on seal ka raskem kujundada ühtset kultuuriruumi, mis pakuks soodsat pinnast headele või lihtsalt huvitatavatele ideedele.

Minu hinnangul oleks Tartu selle oluliselt paremini välja kannatanud, kuna Tallinn kui kogu Eesti kultuuripealinn mitte Lõuna-Eesti kultuuripealinn nagu Tartu ennast eksponeerib, et põletas kõik sillad Põhja-Eestiga. Et just see väiksus ja väga sarnane lähenemine erinevatele kultuuriettevõtmistele, kontserditele, näitustele ja ka kogu see arhitektuur, mis seal kesklinnas ja vanalinnas nagu on, et see oleks olnud palju kokkuvõtlikum ja ühtsem kontseptsioon, sest kui sa Tallinnas vaatad, siis on vanalinn, mis on praktiliselt eraldiseisev kultuuriline kooslus, sest vaata Lasnamäele sa ei pane hinnangut kui kultuuriline kooslus, kuna Lasnamäe on koht, kus inimesed käivad magamas.

Tallinn, M, 23

Viimase tsitaadi juures on huvitav ka Tartu sidumine vaid Lõuna-Eestiga ja väide, et kõik sillad Põhja-Eestiga on põletatud. Ilmselt on see otsene konkureerimise ja võistlemise produkt, mis on sündinud mitmekülgsest meediakärast ja ambivalentsest kommunikatsioonist. On põhjust uskuda, et teadlikult ja avalikult Tartu ennast Põhja-Eestist täiesti eraldiseisvaks ei kuulutanud.

Hinnangu andmisel, kas Tartu oleks läbi tiitlivõidu pigem võitnud või kaotanud, leidub nii poolt kui vastuväiteid. Ühest küljest olevat tartlased Tallinna fookusgrupi liikmete sõnul liiga rahumeelsed ning intensiivne müügikampaania mõjuks häirivalt. Teisest küljest tooks projekti läbiviimine parema infrastruktuuri, kuna olemasolev ei ole nii mastaapse ettevõtmise jaoks piisav.

No neil küll see meelsus on olemas, kuid seal on see perioodi asi, et vahepeal mingi festival on ära ja võib-olla neile ikka ei meeldiks kui aasta otsa mingi palagan oleks, et nad on ju ikka suhteliselt rahumeelsed. Et see, et aasta otsa on kultuuripealinn, siis sellele ju eelnevad veel mingid kampaaniad ja asjad ja ettevalmistus selleks, et ma arvan, et seda oleks võib-olla kohalike jaoks liiga palju olnud.

Tallinn, N, 23

Pluss minu hinnangul, kui see käima läheb, siis minu hinnangul oleks Tartu linna juurde ehitatud kultuurirajatisi ja läbi selle oleks Tartu võitnud ...

Tallinn, M, 23

Tartu Fookusgrupis osalenud pidasid kodulinna suurimaks plussiks pärimuskultuuri ja maalähedust, mis selgelt eristub kivisest Tallinnast. Nad pidas oma kodulinna oluliselt sõbralikumaks ja nooruslikumaks. Tartu jätkaks Eesti kultuurimaastikust märgatavalt parema pildi kui pealinn, mida iseloomustati peamiselt jahedates toonides. Läbi suurema autentsuse (Tartu puhul) saaks Eestit kultuuriaspektist ka paremini müüa.

Küsimus: mis te arvate, mis oleks Tartul olnud läbi kultuuripealinna maailmale öelda, mis oleks teda teistest eristanud?

Pärimuskultuur

Tartu, N, 36

Jah, täpselt, sihuke maalähedus. Mulle tundub, et Tartu on just võimeline seda enam koondama ja esile tõstma ja erinevaid Eesti alasid ühendama.

Tartu, M, 21

Lisaks pärimuskultuurile toodi veel välja potentsiaalselt parem esmamulje, mis paneb aluse kõigile järgnevatele arvamustele/kogemustele.

Üldse kogu see atmosfäär on teine, et kui võõrad inimesed tulevad Tartusse, siis jääb mulje, et Tartu on selline noor linn, noorte inimeste linn, samas lähed Tallinna, siis mingid kivinäod tormavad sust mööda ja kõigil on kiire ja taksojuhid sõimavad kuskil nurga peal, et see esmamulje oleks olnud teine, aga see esmamulje on see, mis just müüb.

Tartu, N, 23

Lisaks Tallinnale jagus Tartu fookusgrupis osalenutel ka „enesekriitikat”. Nende sõnul oleks tiitel toonud Tartule kaasa reaalse vajaduse oma kultuurimaastik üle vaadata ja korrastada, mis hetkel on kohati segane ja laialivalguv. Kultuuripealinna tiitel oleks tõmmanud selgemad piirid ning pannud ilmselt nii mõnegi inimese järele mõtlema, mida, miks ja kellele tehakse.

Loomulikult oleks ühes tiitliga liikunud tõusujoones ka linna infrastruktuur ning ka tartlaste eneseuhkus. Kuna aga aunimetusest ilma jäädi, siis nüüd ei muutuvat midagi.

Infrastruktuur kindlasti muutuks. Minu jaoks oleks see tiitel kindlasti tähtsam kui see oleks keskmise eurooplase jaoks, et no see võitlus oli ju hea ja inimesed nägid palju vaeva selle nimel ja tegelikult on see väärt asi, aga nüüd ei muutu mitte midagi.

Tartu, M, 23

Tartule võib ühe vastanu sõnul ette heita soovi „panna kultuurile näpp peale”, mida võib tõlgendada kui liigset innukust, mis ei pruugi tagada parimat lahendust. Siin tuleb jällegi välja varem esile toodud laialivalgumine ja mõningane segadus kultuurivaldkonnas. Puudub korrastatus ja selge ülevaade.

Teisalt võib seda tõlgendada kui püüdu tunnistada kultuur linna omandiks – kultuur kui Tartu kaubamärk.

Aga minu arust Tartu ise vaatab ennast valesti, et selles on ka Tartu probleem, et ta püüab nagu kultuurile näppu peale panna, aga ta paneb mööda.

Tartu, N, 36

Vahekokkuvõtteks võib öelda, et Tartu plussidena nähakse eelkõige kompaktsust ja ühtsust erinevalt Tallinnast, mis on oluliselt laialipillutatam. Samas jääb Tartu logistilises plaanis pealinnale oluliselt alla. Kahtluse alla seatakse Tallinnast pärit respondentide hulgas ka ülikooliga mitte seotud tartlaste kultuurihuvi.

Tallinna fookusgrupis osalejatel jäi mulje, et Tartu on ennast eelkõige sidunud Lõuna-Eestiga ja loobunud lähematest suhetest põhjapoolsemate regioonidega. Taoline (näiline) isolatsioonipoliitika tekitas pealinnas elavates inimestes võõristust.

Tartus elavad respondendid pidasid oma linna üldiselt sisukamaks - kultuuri kvantiteedilt võib ju vähem olla, aga kvaliteet on kindlasti parem. Paraku on seda kvaliteeti teinekord raske rakendada, kuna Tartu puhul esineb palju kaootilisust ja puuduvad konkreetsed raamid (mida omakorda võib ka plussiks pidada).

3.2.4 Millisena tajuti fookusgruppides linnade kommunikatsiooni?

Kultuuripealinna temaatika oli Tallinna fookusgrupis osalenud noorte jaoks tuttav, kuid meenus siiski häguselt. Meelde tulid meedias esitatud linnade võrdlused. Konkreetseid arvamused või muid artikleid ei suutnud keegi meenutada.

Esimese asjana kui ma seda mõistet kuulsin, siis ... selle samuse Ratase suust, aga see seostub ainult häguselt sellega ja konteksti ei mäleta.

Tallinn, M, 24

Minu arust oli ikka, et sel ajal, kui oli veel kolm linna, et siis oli neid võrdlusi päris palju meedias.

Tallinn, N, 23

Üldiselt Tallinnast pärit respondendid seda temaatikat eriti oluliseks ei pidanud. Kultuuripealinna nimetus ei pane vastanute sõnul kedagi Tallinnasse tulema. Reisisihid

valitakse välja teisiti. See räägib mõnevõrra vastu ka eelnevalt õhku jäänud väitele, et antud projekt toob suurel hulgal turiste ja ühes nendega ka raha.

Tegelikult ei ole väga oluline, sest kui ma tahan kuhugi välisriiki minna ja valin kohta, kuhu ma tahaks minna, siis see kultuurilinn ei ole nüüd küll mingi argument. No ma ei hoiaks sellest eemale, kui ma valin mingite oma kriteeriumite järgi ja kui need asjad on seal linnas olemas, siis tahaks sinna ikka minna, kuid kultuuripealinn...

Tallinn, N, 23

Vastupidiselt tallinlastele, kes ei suutnud midagi konkreetset meenutada, oli paljudel Tartu fookusgrupis osalenutel meeles TV3-st saade „Kahvel”, kus vastandati Tartu ja Tallinna pool kultuuripealinna konkurentsist. Ometi erinesid arvestavalt arvamused, mida Tartu esindajad seal tegid.

Ühest küljest võis saates öeldut mõista kui Tartu enesekindlust/ülbust, mis tugines veendumusele, et kultuuri tasub ikkagi otsida eelkõige nende juurest. Teisest küljest võis seda tõlgendada kui Tallinnaga samastumist ning temaga võrdväärsele positsioonile asumist.

Mulle tuleb meelde see Tartu kultuuritegelaste ülbust, mis paistis välja Kahvli saates, kus nad olid vastandatud Tallinna omadega, et Tartu omad olid võitnud suhtumise, et Tartu ongi kultuuripealinn ja me ei oleks pidanud siin võistlusel üldsegi osalema, et me oleks selle koha pidanud saama ilma konkursita, et see ongi üks Tartu probleeme, et arvatakse, et ollakse nii kultuursed, kuid kui hakatakse seda muu maailma parameetrite järgi võtma, siis ei tulegi nii välja. Et need tegijad olid võib-olla jah liiga ülbe suhtumisega sellesse võistlusesse.

Tartu, N, 24

Mina näiteks sealt midagi sellist välja ei lugenud, mina nägin seda pigem sellise Tartupoolse Tallinna matkimisena, et see on alati olnud Tallinna seisukoht, et me oleme

pealinn, et Tartu tõi selle ülbelt välja, et nad ise olid rahul, et said selle näkku öelda.

Tartu, M, 21*

Tartu fookusgrupis avaldati ka kahtlust, et otsuse varasemaks toomine (esialgsete plaanide järgi pidi kultuuripealinna valiv komisjon tegema oma lõpliku valiku juunis 2006, kuid see toodi 28. märtsi peale 2006) ei jätnud Tartule aega oma ideid reklaamida erinevalt Tallinnast, kes oli sellest muutusest justkui enne teadlik. Vestlusest kumab läbi võimalus, et tegemist oli vandenõuga Eesti suurima linna kasuks.

See oli vist see ka, et see otsustamise aeg tõmmati ettepoole, et ma mäletan, kuidas Tartu inimesed protestisid, et me ei ole planeerinud seda asja niimoodi, et kuulge, et meie asjad on üles ehitatud nii, et otsus tuleb suvel. Et Tartus vist üks buss sõidab ringi, kus on see ART peal või kaks.

Tartu, M, 23

Sisuliselt jäi sellega Tartu peamiseks reklaamikampania ajaks 2006. aasta algus ning Tallinn tutvustas ennast vahetult enne lõpliku otsuse tegemist.

Vat see oligi nii, et Tallinn oli selle juba planeerinud ära enne, et tuleb reklaam ja inimesed on värskelt näinud seda.

Tartu, M, 21*

Seega jäi inimestele viimasena meelde Tallinn oma tegemistega ja Tartus aasta alguses toimunud kampania ei omanud enam nii suurt mõju. Siinkohal võib ka spekuloida teemal, kuivõrd mõlema linna reklaamikampania üldse tehtavat otsust mõjutas, sest valiku tegi üks komisjon, mis kõigi eelduste kohaselt käitus objektiivselt.

Üks pealinnas organiseeritud fookusgrupi liige tõstis esile ka kampaniate erineva taseme. Tema silmis varjutas Tallinn oma mastaapsema ja professionaalsema kampaniaga Tartu jõupingutused. Tema hinnangul olid Tallinna inimressursid nende

tegevuste taga võimsamad, kuid Lõuna-Eesti suurima linna oma ning seetõttu on ka loogiline, et saavutatud tulemus paistis paremini silma.

Küsimus: mis te arvate, kas Tartu jõudis oma kommunikatsiooniga teile selgitada, mida ta plaanib, mis teeb, mis on ette võetud?

Mina kuulsin, aga Tallinn varjutas selle ära. Ma ei tea, kas Tartus oli projektijuht, kuid Tallinnas oli kogu aeg konkreetne projektijuht üks kindel inimene tegeles sellega täisajaga.

Tallinn, N, 23*

Samas leidis ka vastupidise arvamuse pooldajaid, kelle meelest ei jäänud üks pool teise varju. Rahva informeerimise ning võrdsetel alustel teabe edastamise eest seisid ajakirjanikud, kes andsid mõlema linna tarbeks võrdselt meediaruumi.

Olulisel määral erinesid ka viisid, millega erinevad linnad ennast tutvustasid ja reklaamisid. Tallinnal oli veidi kommertslikum suund, mis avaldus eelkõige valitud kommunikatsioonikanalites ja Tartu keskendus pigem kitsamale ringile, olles innovatiivsem. See tingis ilmselt ka olulise vahe, kelleni täpselt soovitud sõnumid jõudsid ning kui laia avaliku kõlapinna mõlemad saavutasid.

Vaata Tallinn kasutas juba sissetöötatud meediapindu ja vahendeid, kus inimesed nägid seda, et nad on harjunud seda nägema seal, et Tartus ei olnud see nii, Tartu lähenes hoopis teise nurga alt, tegi mingeid raamatuid, kirjandust, veidraid plakateid, pani veidratesse kohtadesse ja reklaam oli kogu aeg teisel alusel, nad üritasid kaugemale minna. Tallinnas oli linnaliinibussid ja klepsud.

Tartu, M, 21*

Tartu respondentide jaoks tekkis läbi selle mõlemale linnale taustsüsteem. Tallinna ettevõtmine kui kommertsprojekt, mille tutvustamiseks kasutatakse tavapäraseid

reklaamikanaleid. Tartu ettevõtmine kui veidi tõsisem ja omanäolisem, mis viidi rahvani läbi värskema, kuid kitsama reklaamikampaania.

Mulle jäi meelde selle kampaania kanal, mis oli ääretult oluline sõnum, et Tallinn kasutas täpselt samu kanaleid, mida kasutab mingi suvaline kommertsreklaam, et need Tartu asjad, nagu see idee turg, et vaata, et ongi selline ajakiri, et mõelge kui paljude inimesteni see nüüd tegelikult jõudis, et mis reklaam see nüüd tegelikult siis oli, et see lõi minu jaoks Tartu puhul selle sisu, et need näod, kes on valvekultuuritegelased, ütlevad, et Tallinn on okei, et see mõjub ... et jah, nende reklaamikanalite juures oli oluline vahe.

Tartu, M, 23

Tallinna fookusgrupis tõsteti esile Euroopa kultuuripealinna projekti kui ühe linna jaoks arvestatavat võimalust silma paista. Heaks mõtteks oleks ühe sealse respondendi sõnul selle integreerimine riigi brändikampaaniaga nagu Eestil oli „Welcome to Estonia”. Kui seda kõike hästi teha, siis võib sellest tõusev kasu osutada meie väikse riigi jaoks päris suureks.

Tartu kommunikatsiooni juures tuuakse Tallinna fookusgrupis negatiivsena esile patrooni puudumise, kes oleks tuntud kultuuri-inimene ning kelle arvamust inimesed kuulaksid. Lõuna-Eesti suurima linna pingutustel puudus reaalne kehastus, kelle kaudu oleks võinud kommunikatsiooni organiseerida.

Kõige lähemal sellele kõneisikule oli Hannes Astok, kuid tema seotust kultuuriga ei pidanud vastanu piisavaks, millest võib järeldada, et konkreetne Tartu eestkõneleja oli esitatud mõnes teises võtmes (näiteks poliitilises, seotus linnavalitsusega), mistõttu jäi ta näiliselt sellest projektist kaugeks.

Tartus oleks vaja olnud patrooni. Kedagi, kes oleks tõsiselt kultuuriinimene, mitte Astok, et tõsine kultuuriinimene ja Tartuga oluliselt seotud, kes oleks võtnud selle avaliku arvamuse oma kaela.

Tallinn, M, 23

Poliitilise taustaga isik (Jüri Ratas) jäi samale vastanule silma ka Tallinna eestkõnelejana, mistõttu sai läbi taoliste persoonide kogu võistlus ja kultuuri nime all konkureerimine juurde poliitilise maigu. See omakorda pani teda ka oma sümpaatiat ja antipaatiat välja kujundama poliitilisel tasandil.

Mõlemal pool olid pigem rääkijateks poliitikud, et abiratast ma ei hinda teistest rohkem, aga see oli juba enne aru saada, kuhu poole see asi läheb juba rääkijate poolest. Kui hakata sisuliselt vaatama, siis siin on küsimus juba teine, et kui nad on poliitikud, siis tahes-tahmata vaatad sa seda oma sümpaatiat ja antipaatiat poolest.

Tallinn, M, 23

Vahekokkuvõtteks võib öelda, et Tallinna fookusgrupis osalejate seisukohti arvestades oli Euroopa kultuuripealinna konkurs ülepaisutatud. Tegelikult väheoluline või tühine asi puhuti suuremaks, kui tiitel väärt on.

Tallinna reklaamikampaania puhul märgati eelkõige ostetud reklaampindu, bannereid, kodulehte. Tähele pandi ka seda, et Tallinna kampaania toimus vahetult enne lõpliku otsuse tegemist, Tartu oma palju varem. Samas ei oleks Tartu hilisem kampaania tingimata komisjoni otsust mõjutanud.

Tallinna puhul toodi esile seos linna valitseva Keskerakonnaga, kes võttis kultuuripealinna teemal sõna näiteks läbi Jüri Ratase. Paralleele tõmmati ka K-kohukeste kampaaniaga kui ilmselgelt negatiivse maiguga lahendusega. Seega võib öelda, et on väga oluline, kes sõna võtavad ja millega neid omakorda siduda on võimalik.

Tartu ja Tallinn valisid enese tutvustamiseks väga erineva viisi. Tallinn lähenes pigem traditsiooniliste (kommertslike) meediumide kaudu nagu televisioon ja välireklaam. Tartu seevastu tegi fookusgrupis osalejate arvates teist laadi reklaami – näiteks „Idee turg” (kultuuriturundusele keskendunud ajakiri), mis oli nende arvates suunatud eelkõige kultuuri tootjatele.

Oluliselt erines reklaami ajastus. Tallinn oli esiplaanil vahetult enne lõpliku otsuse langetamist kevadel (28. märts 2006), Tartu aga tegeles eneseesitlusega aasta alguses.

Reklaammaterjale analüüsisivas peatükis toodi välja, et Tallinn kasutas traditsioonilisi reklaamlahendusi ning käesoleva peatüki põhjal võib väita, et seda märkasid ka respondendid. Tartu kampaaniat peeti mõnevõrra erilisemaks ning tõsteti esile veidraid ja omanäolisi lahendusi. Samadele detailidele juhiti tähelepanu ka reklaammaterjalide peatükis.

3.2.5 Euroopa kultuuripealinn 2011 lõplik valimine

Ühe esimese mõttena toodi Tallinna fookusgrupis välja idee, et Euroopa kultuuripealinna tiitli saaja võiks määrata kultuuriminister, kelle haldusalasse see jääb. Suurema grupi koostamine võib tähendada enam vaidlemist ning ebakonstruktiivset lähenemist ja ajakadu.

Aga miks ei võiks olla kultuuriminister see, kes teeb lõpliku otsuse?

Tallinn, N, 23*

Jah, kui on palju inimesi koos ja otsustatakse, siis läheb see ebakonstruktiivseks. Aga kui on üks isik, kelle haldusalasse see kuulub, siis see sama isik teeb otsuse ...

Tallinn, M, 24

Tallinnas korraldatud fookusgrupi ajal ei osanud keegi mainida, milliste kriteeriumide alusel kahele linnale tähtis otsus tehakse. Võib öelda, et valikut langetava komisjoni tööpõhimõtete kohta informatsioon täielikult puudus ja seega langesid kahtluse alla ka selle tööprintsüübid.

Esile tõsteti ka fakti, et suurem osa komisjonis olnud inimestest olid tallinlased, mis võis samuti lõpptulemusele oma jälje jätta, kuid mitte tingimata. Teoreetiliselt olid kõik „valijad” oma otsuses vabad.

Ja teine asi, mis meenub on, et kas ei olnud nii, et 9-st inimesest 7 olid tallinlased? Et selle üle oli ka mingi arutelu, et otsus on juba komisjoni valikuga ära tehtud?

Tallinn, N, 23

No aga see, et inimene on tallinlane ei tähenda, seda, et ta valiks Tallinna.

Tallinn, M, 21

Komisjoni koosseis pälvis kriitikat ka Tartu fookusgrupis osalenute silmis, kuna sinna kuulus liialt palju tallinlasi. Esile tõsteti ka komisjoni näilist laiapõhjalisust, mis pidi sellest organist jätma mulje kui igati pädevast inimgrupist.

Samas seda demokraatiat ja komisjon laiapõhjalisust, et seda illusiooni on siin küll püütud väga osavalt tekitada, et on muusikud, sport, kunst ja kirjandus haaratud, et justkui oleks kõik esindatud ja siis muidugi on see, et muusikuid esindavad kaks dirigenti, et see siin peaks looma muljet, et me siin juhatame vägesid ja kõik nagu laulavad koos ja siis Tiiu Helme on siin ka KUMU direktor sellise tsentraliseerituse ja ühendatuse kandja, et kõik kunstnikud on minuga seotud.

Tartu, N, 21

Tartu Fookusgrupis osalejaid leidsid, et tegemist ei ole võrdsetel alustel koostatud töögrupiga ning tehtud otsus on tugevas korrelatsioonis nende elu- ja töökohaga. Pigem peeti selle meeskonna koostamist poliitiliseks mänguks.

Minu arvates võiks küsida ikkagi kommentaari selle komisjoni kokkupaneku kohta, sest iga inimene ju näeb, et see on ju ikkagi kallutatud Tallinna poole.

Tartu, 24, N

Oma mõju võis Tartu fookusgrupi liikmete sõnul olla otsustusprotsessile asjaolul, et avalikku diskussiooni kultuuripealinna teemal ei võimaldatud. Kuna otsuse tegemine toodi lähemale, siis sai eelise Tallinn, kes oli viimasena ennast reklaaminud. Lisaks ei jätnud lühike tähtaeg võimalust oma arvamust hoolega läbi kaaluda.

No vaata, siin Raivo Palmaru toob põhjuseks, et ta ei taha, et siin toimuks mingi suur mõjutamine ja asi ei läheks poliitiliseks, aga tegelikult oli tulemuseks see, et kes kiiremini ja paremini mõjutab, et seda enam oli see mõjutatud otsus, kuna see tuli kiiresti teha, et keegi ei mõelnud seda läbi.

Tartu, N, 36

Kahe Tartu respondendi sõnul oleks võinud pikem ajavahemik taotluste äraandmise ja otsustamise vahel anda võidu hoopis Tartule, kuna viimane esitas palju huvitavamad ideed. Hetkel jäi mulje, et otsus tehti lähtudes vormist, mitte sisust. Tallinn tundus suurema ja võimsamana ning Tartu ideed pigem ootamatutena. Paraku ei jäänud ka aega neid mõtteid pikemalt seedida ning nende ümber avalikku diskussiooni tekitada. Olukord oli otsustushetkel ebavõrdne.

Ma arvan, et oleks paljud inimesed teravalt sõna võtnud ja äkki oleks nii olnud, et komisjon oleks kartma löönud.

Tartu, M, 21

See on nagu see, et kui vaadata selle lähenemise erisust, siis kui meil on vaja kiiresti see otsus ära teha, siis Tallinn on sobivam variant, et Tallinn lihtsalt ütleb, et töö käib ja meil on infrastruktuur ja rohkem hotellikohti, et kui me nüüd pikemalt arutame, siis tulevad välja muud asjad, et milline on Tallinna visioon, et Peeter Rebane võib ju öelda, et mis ta siin ütleb, et ma arvan, et pikema diskussiooni peale oleks need Tartu ideed tundunud palju orgaanilisemad ja loomulikumad, et tõesti Tartu ei ütle seda, et meil on parem infrastruktuur, vaid, et meil on ideed ja me teeme asju.

Tartu, M, 23

Tartu fookusgrupist osavõtnutes tekitas segadust Raivo Palmaru (tolleaegne kultuuriminister) väide, et otsustamine tuleb varasemaks tuua vältimaks poliitmänge. Tõenäosust, et tiitli saaja määranud komisjoni lobitööga mõjutatakse või kuidagi teisel viisil vägisi meelt muutma pannakse, peeti väikeseks. Pigem tundus see mõte veider, halvasti põhjendatud ning Tallinna kasuks kalduv.

Tõsiasi, et rahvale ei antud võimalust oma sõna sekka öelda, peeti samuti miinuseks. Siiski ei olnud kõik Tartu respondendid seda meelt, et see midagi muutnud oleks. Kogu temaatika oli looritatud teatava passiivsusega ning avalikku diskussiooni ei oleks nii kui nii tekkinud. Teatavaid tegematajätmissi võib seega täheldada eelkõige Tartu töögrupi tegevuses, kes oleks võinud oma valmisideid enam kommunikeerida.

See on ühemõtteliselt ebademokraatlik, et me komisjon jõuame siin kiiresti need kaks lehekülge läbi lugeda, et mis te rahvas hakkate oma aega kulutama, et me siin väikses ringis otsustame ära ja asi korras.

Tartu, N, 36

Ma olin samal ajal praktiliselt päevalehes ja toimetuses ei olnud üle ujutatud sõnavõttudest, et kultuuriinimesed tahavad oma arvamust avaldada. Meedia praktiliselt ei kajastanudki seda kultuuripealinna projekti, siis see jäigi selle komisjoni tasandile ja sinna ei pandud mingeid reklaamirahasid, et oleks reklaam onud kuskil telekas. Et see pidigi ju nii minema, et millal sa selle ära teed, mis seal siis vahet on. Ma ei usu, et sealt oleks rohkem meediakajastust või diskussiooni tulnud.

Tartu, N, 23

Küsimusele, kas lõppotsuse langetamise ettepoole nihutamine võis tähendada avaliku diskussiooni ära jätmist, vastati Tallinna fookusgrupis, et pigem mitte. Avalik diskussioon toimus juba palju varem ning kõik osapooled said oma seisukohad välja öelda. Pigem välistati läbi kiirema protsessi mõttetu ressursside raiskamine ning võitnud linn sai asuda oma plaane detailsemalt välja töötama ja energiat mujale suunama.

No avalik diskussioon oli juba pikka aega enne seda, et minu arvates on see eksitav lause siin, et pole olnud võimalust tekitada debatti, et minu arvates oli väga hea, et see ära lõpetati, et nüüd saab ressursse paigutada sinna kus neid tegelikult vaja on.

Tallinn, N, 23*

Kokkuvõtteks võib öelda, et respondentidele jäi segaseks, millistel alustel koostati Euroopa kultuuripealinna valinud komisjon ning mille põhjal nad oma otsuse tegid.

Tõsiasi, et valiku langetamine nihkus märgatavalt ettepoole kui algselt kavas oli, osutus häirivaks eelkõige ühes fookusgrupis.

3.2.6 Tallina fookusgrupi hinnangud taotluste annotatsioonidele

Kuna Tartu ja Tallinna eneserepresentatsiooni hulka võib arvata ka asjatundjate poolt koostatud taotlused saamaks endale nimetust „Euroopa kultuuripealinn 2011”, siis palusin kohale tulnutel kommenteerida nendes sisalduvaid kokkuvõtteid. Need olid esimesed lehed mõlema taotluse juures ning peaksid olema mõeldud ülevaate andmiseks järgnevast. Kuna fookusgrupi aeg oli piiratud ja arvatavasti ka osalejate tahe lugeda, siis mahukaid taotlusi täies mahus ei analüüsitud.

Kohe esimese asjana tõi üks Tallinna fookusgrupis osaleja välja taotluste erineva iseloomu ning sisu. Tartu töögrupi poolt kirja pandud tekst tundus kodusema ja maalähedasem kui Tallinna oma, mida hinnati steriilseks. Lugejale hakkas eelkõige silma erinev kirjutus- ja lähenemisviis ning plaanide kirjeldamise detailsus või selle puudumine.

Minul kohe esimene seos, mis mul tekkis, kui ma lugesin Tartu oma ja Tallinna oma, siis mul tekkisid kohe värvid silmade ette, et Tartust tekkis selline pruunikas maavillane kudum, aga Tallinn oli selline steriilne sinine. Ütleme kui nad mõlemad rääkisid siin sellest sihtasutuse korralduse poolest väga põgusalt, siis Tartus olid sellised ilusad asjakesed välja mõeldud, et väga nunnu, aga Tallinnas oli selline külm ja kaine

turunduskontseptsioon. Tallinnas on vähem konkreetset, et selle sinise mulli sees sa ei näe, kas seal midagi on ka või ei ole.

Tallinn, M, 24

Tallinna eneseesitlust peeti loetud materjali põhjal pigem ülespuhutuks ja häguseks. Eraldi toodi välja fakt 17 ajurünnaku kohta, kuid tekstis jäi lahti seletamata, mis sellest lõpptulemusele kasu oli. Lugejate hinnangul oleks võinud Tallinna taotluse annotatsiooni kirjutada vähese taustainfo korral ka ise valmis. Tegemist oli eelkõige tehnilise tekstiga, mis suurt loovust või kõrget mõttelendu ei eeldanud.

Tartu suutis sellele vastanduda konkreetsema lähenemisega, mis tõi ka osade lugejate poolehoidu. Eelkõige paistsid silma juba valmis ideed ja konkreetsem visioon.

See meeldis mulle ka, et „Tallinna taotlus moodustub võimalikult laiale põhjale”, et 17 ajurünnakut on ometigi toimunud juba. Hämmastav.

Tallinn, N, 23

Vahe on selles, et Tartu omas on konkreetsete punktid sees, mida nad teha tahavad ja konkreetne raha. Tallinna oma on selline üldine mull, mis ei ütle mitte midagi.

Tallinn, M, 21

Tallinna annotatsiooni puhul jäid osad laused lugejate jaoks arusaamatuks. Näiliselt oli seostatud erinevaid valdkondi ja kirjeldatud nende vastastikust kasulikku mõju, kuid põhjendusi ei suutnud fookusgrupis osalejad leida. Võimalik, et taotlused päris läbi lugedes oleks saanud kõik küsimused vastuse.

Positiivsest küljest toodi välja Tallinna taotluse puhul, et nende ettevõtmine on suunatud eelkõige linlastele ja eestlastele. Kõik pingutused tehakse selleks, et neil parem oleks. Tartu puhul jäi pigem kajama mulje, et eelkõige pööratakse tähelepanu turistide kohale meelitamisele.

Üks asi, mida mina lugedes märkasin, on see, et Tallinna oma on palju rohkem suunatud oma inimestele, nagu eestlastele ja et nende ... nad on välja toonud igasugused, kogu see abstraktne asi, mida nad kavatsevad ette võtta, siis nende eesmärk on, et Tallinn oleks selle kaudu parem linn ja linlased tunneksid ennast siin paremini.

Tallinn, M, 23

Tallinna annotatsioonis esile tõstetud märksõnadega olevat ka lihtsam tutvustada Eestit Euroopale, kuna need on laiapõhjalisemad kui Tartu omad. Viimase müütide temaatika ei leidnud respondentide hulgas suurt poolehoidu ja tundus kunstlik.

No see on naljanumber omaette, et need müüdid loodi spetsiaalselt selle ürituse jaoks

Tallinn, M, 24

No mulle tundub ta natuke sissepoogitud ...

Tallinn, N, 23

Kokkuvõtteks võib öelda, et fookusgrupis osalenute hinnangul olid loetud kokkuvõtted väga erinevad. Tallinna annotatsioon paistis silma turundusliku ja emotsioonitu teksti poolest. See ei loonud reaalselt pilti, mis täpsemalt tiitlivõidu korral toimuks.

Tartu ideed olid seevastu täpsemad ja leidsid ka äramärkimist, samas tundusid need kohati kunstlikud ja konteksti sobimatud. Tartu jättis selles kontekstis veidi soojema ja kodusema mulje kui pealinn.

Tallinna plussina ja Tartu miinusena toodi välja ka esimese suunatus kohalikele elanikele ja teise siht pigem turistidele ja välismaale. Sellega liikus Tallinn kaugemale varem korduvalt esitatud Euroopa kultuuripealinna kui turundusprojekti ideest. Viimane leidis aga korduvalt negatiivset vastuvõttu.

3.2.7 Tartu fookusgrupi hinnangud taotluste annotatsioonidele

Mitmed Tartu fookusgrupis osalenud töid välja, et kokkuvõtted on täiesti erinevat laadi. Alates eelarve küsimustest kuni selleni, kuivõrd pakutakse esimese hooga välja ideid, mida projekti raames kavatakse teostada. Sisuliselt on mõlemad linnad valinud oma tee ning väga erineva koosseisuga meeskonna.

Täiesti selge on, et need abstraktid on kirjutanud täiesti erinevad inimesed. Tartu oma on kirjutanud teadlased või ülikooliga seotud inimesed ja Tallinna oma on kirjutanud professionaalsed projektikirjutajad, sihukesed promootorid. Nad on lähenenud täiesti erinevalt, et Tallinna abstrakt on selline üldsõnaline ja rõhutab üldisi eesmärke, aga Tartu pakub välja konkreetse programmi, mis on selles mõttes viga, et ta esitab juba konkreetseid seisukohti, et kultuur saastab loodust näiteks, et need ideed on Tartus mingite inimeste ringis läbi arutatud, et seda on näha, kuid Tallinn on hästi üldsõnaline ja loobub seisukohtadest.

Tartu, M, 21

Tallinn rõhub oma taotluse annotatsioonis ühe Tartu respondendi arvates eelkõige Euroopale ja Tartu Eestile, samuti on esimene neist kasutanud oma kandidatuuri toetuseks hulgaliselt fakte (mida kohati tõlgendati ka demagoogiana). Jääb mulje, et Tallinn püüab lüüa faktidega ning Tartu sisu ja ideedega.

Mis mind üllatas, oli et kohe alguses öeldi kohe ära, et Tartu on kogu Eestiga siin taga ja Tallinn avaneb Euroopale, et Tallinn on Euroopaga ja Tartu Eestiga siin taga. See tuleb nii selgelt välja siit ja siis Tallinn ütleb selgelt välja, et juba pikka aega on olnud Euroopa kultuuripealinnaks riikide pealinnad, et see on juba tema kõvem argument üldse, et muu ei vajagi selgitamist.

Tartu, N, 23

Lugejate sõnul raputab Tartu oma taotluses iseendale „tuhka pähe” öeldes, et võimalik saadav raha suunatakse arendustegevusse. See loob mulje, et majanduslikke vahendeid ei

kasutada mitte programmi loomiseks, vaid elementaarsete objektide ehitamiseks või arendamiseks ja tagasihoidliku kultuurivaramu kasvatamiseks. Ühtlasi toob see esile Tartu ühe nõrgima külje, milleks on infrastruktuur.

Respondentides tekitab Tartu avatud eneseesitlus, ausad seisukohad ning juba poolenisti valmis programm teatud kahtlusi. Samuti tundub neile, et Tallinn on veidi laiema silmaringiga (Euroopa mõiste sissetoomine).

Kasvujärgus kultuurimajanduse toetamine, et see kõik loob pildi ka Tartust, et kõik on sihukesed väikesed pungakesed ja nüüd alles hakkame sisuliselt kultuuri Tartus alles üles ehitama.

Tartu, N, 36

Aga nii ta ongi ju tegelikult Tartus, mõnes mõttes. Nad hakkavad sellist kultuuri, mida inimesed on harjunud nägema alles üles ehitama.

Tartu, M, 21*

Täpsemate ideede väljapakumise oleks võinud jätta mõnda hilisemasse etappi ja hetkel tundub see fookusgrupis osalejate arvates liigse kiirustamisena. Edasi on liigutud ülemäära innukalt. Ilmselt on siin erinevused mõlema linna taotlusi koostanud töögrupi visioonis, milline peab üks hea taotlus välja nägema. Selles faasis on valmis lahendusi veel vara välja tuua.

Muidugi on väga hea, aga kui see on rahastamisaotlus, siis vaadatakse, mida välja pakutakse ja Tartu pakub ju kohtuvalt palju asju välja ja Tallinn lihtsalt ütleb, et me oleme paremad, et selles mõttes on Tartu parem, aga selles etapis nagu ei eeldaks seda veel, et neli temaatilist programmi on juba paika pandud, et kes see siis pani, kas kultuuriosakonna ametnikud või kes need tegid.

Tartu, M, 23

Taotluste puhul tuleb kahe linna erinevus samuti suhteliselt selgelt välja ja seda tõsteti esile nii rahastamise, ideede esitluse, põhjenduste kui ka vormi puhul. Tartu tegi osalejate arvates veidi liiga põhjalikult oma tööd ja programm tundus liialt valmis olevat. Selles faasis oodati pigem midagi arenemisjärgus olevat. Tallinn seevastu oli maalinud suhteliselt suurejoonelise pildi, kuid jättis täpsemad detailid veel enda teada. Seega jäi viimasele ka suurem valikuvabadus.

3.3. Süvaintervjuud Tallinna taotluse koostanud töögrupi esindajatega

3.3.1 Süvaintervjuu Lennart Sundjaga

Tallinna taotluse koostamises osalenud Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti juhtivspetsialisti Lennart Sundja sõnul inspireeris neid Euroopa kultuuripealinnaks kandideerima sajandivahetusel toimunud konkurss Inglismaal, kus siseriiklikult otsustasid tiitli saatuse Liverpool ning Newcastle ja Gateshead. Viimased kaks, kes koos oma kandidatuuri üles seadsid, võtsid Tallinnaga ühendust ja soovisid partnerlust.

... Newcastle´ ja Gateshead´iga eriti on väga head suhted säilinud ja tegelikult ka nende abi selle Tallinna taotluse ja kandidatuuri kokkupanekul oli päris suur ja meil oli ligipääs kõigile nende ettevalmistavatele materjalidele.

Tallinn, Lennart Sundja

Tema sõnul oli üks peamisi motivaatoreid Tallinna rahvusvahelisele areenile viimine ning läbi selle ka turismi kasvatamine. Sooviks oli ka põhjuste laiendamine, miks Tallinnasse reisitakse.

...võib-olla ka seda, et kuigi Tallinnal võrreldes teiste linnadega on turismi näitajad kõige paremad, siis muuta võib-olla ka sellise keskmise turisti profiili, et kultuuriturismi osakaalu suurendada.

Tallinn, Lennart Sundja

Tallinna kommunikatsiooniplaani ja sõnumeid paika pannes pöörati olulist tähelepanu mõlema linna mainele ning faktidele, millest ei ole võimalik mööda minna. Eelkõige olid nendeks linnade suurus, infrastruktuuriline võimekus ning geograafiline asukoht, mis omab suurt tähtsust eelkõige turistide jaoks.

Siseriikliku konkursi tingimustes paratamatult me nägime Tartul mitmeid eeliseid, mis olid ... et väikelinn, et raske on olla suur ja armas, et väike ja armas on tunduvalt lihtsam olla, et sellest tulenevalt ka meie siseriikliku konkursi sõnum püüdlas väga ratsionaalsetele argumentidele mängida.

Tallinn, Lennart Sundja

Seega võib öelda, et valitud vahendid olid selgelt läbi kaalutud ning avalikkuse ette astuti eelkõige esitledes oma tehnilisi ja logistilisi plusse.

Sundja sõnul pöörati eraldi tähelepanu ka projekti jätkusuutlikkusele. Kultuuripealinn Tallinn ei pidanud olema vaid ühe-aastane projekt, vaid pidi kasu tooma ka peale aastat 2011.

Ma arvan ise, et linnakodaniku ootused on eelkõige suunatud sellele, et sel aastal toimub hästi palju rahvusvahelisi festivale ja suuri nimesid, aga me ise ei pea seda selle protsessi juures üldsegi kõige tähtsamaks, et me oleme sinna kõrvale püüdnud kogu aeg tuua, et see ei ole jälle üks suur aasta, mis on programmi täis tikitud ja millele järgneb vaikus.

Tallinn, Lennart Sundja

Tegemist olevat mitte ainult Tallinna, vaid kogu Eesti jaoks suure projektiga ja võimalusega rahvusvaheliselt silma paista ning selle raames on hea üle vaadata kogu pealinna kultuurimaastik, selle toimimine ning võimalik parendamine.

Järeldan, et paljud ettevõtmised, mis varem toimisid ainult projektipõhiselt (L. Sundja märgib siin ära Jazzkaare ja Pimedate ööde Filmifestivali), said nüüd fikseeritud pikemaajalise toetuse. Läbi selle, et need pealkirjad pandi 2011. aasta kultuuriprogrammi, on vajalik neid tulevatel aastatel edukalt funktsioneerimas hoida ning kvaliteeti pidevalt tõsta.

Tallinn püüdis luua oma taotluse näol maksimaalselt laiapõhjalise dokumendi, mille koostamisel või ideede genereerimisel osaleks palju inimesi erinevatest valdkondadest.

... me püüdsime küll oma taotluse kokku panekul olla võimalikult laiapõhjalised, et kui taotlusega olete tutvunud, siis seal taga lisas olid veel erinevate huvirühmade koosolekuid ja nendega me käisime kõikidega ... no osadega ükskord mõnedega mitmeid kordi koos ja see oli siis väga erinevate eluvaldkonna inimestega koos, et alates ajaloolastest ja turismiinimestest lõpetades sportlaste, kooliõpilaste ja kõikide teistega ja need olid väga sellised tõsised ja asjalikud ajuriinakud, kus tuli ka päris palju mõtteid taotlusesse

Tallinn, Lennart Sundja

Tallinna reklaamikampaaniat hindab Lennart Sundja jõuliseks. Tema sõnul oli sihiks avalikkuse kaasatõmbamine ja inimeste teadvusse jõudmine, et selline ettevõtmine on käimas.

... kui linnad olid oma kandidatuurid esitanud, et me tahtsime kindlasti avalikku fooni tekitada sellele valikuprotsessile ja tänu Vabaduse Väljaku plakatile ja reklaamile bussides ja välireklaamile see diskussioon tallinlaste seas nagu elavdus pisut

Tallinn, Lennart Sundja

Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti juhtivspetsialisti kõrvu jõudnud väiteid, justkui oleks Tallinn püüdnud lõpliku otsuse tegevat komisjoni mõjutada, peab ta alusetuks.

Eraldi tähelepanu pöörati ka linnakodanike ning taotluse koostanud töögrupi interaktsioonile, mis sai võimalikuks läbi lehtedes avaldatud kupongide, mille tagastamisega said kodanikud edastada oma ideid. See kupong töötas ühtlasi ka toetusavaldusena linnavalitsuse püüetele.

Peamiste sõnumite ja teemadena, mille kommunikatsiooni tähtsaks peeti, toob Sundja välja vanalinna, laulu- ja tantsutraditsioonid ja laulu- ja tantsupeod, Tallinna multikulturaalsuse ja meie erinevate ajalooetappide ning kultuuride põimumise.

Lõppkokkuvõttes ehitati reklaamikampaania üles aga märgatavamalt ratsionaalsematel alustel.

See tegelikult ei olnud selles reklaamikampanias, et ei pääsenud nii jõuliselt esile, et reklaamikampania sõnum oli pigem sellest lähtuvalt üles ehitatud, et tuua välja Tallinna tugevused konkursi tingimustes võrreldes teiste kandidaatidega ehk siis nii nagu tegid ka teised, püüda oma sõnumit siduda eriala spetsialistidega ja lugupeetud inimeste nägudega ja tuua välja mõned arvud ja võrdlused.

Tallinn, Lennart Sundja

Kommunikatsioonikanalite valikul lähtuti võimalike koostööpartnerite vastutulelikkusest pakutavate tingimuste osas. Sellest järeldan, et konkreetset jäika meediaplaani ei eksisteerinud ja kampaania kujunes vastavalt võimalustele.

Rääkides Tartust tunnistab Sundja, et peamine konkurent keskendus liialt Tallinnale vastandumisele, mis muutis nende kommunikatsioonitegevuse efektiivsemaks.

Ma arvan, et Tartu olulisim viga oli selge vastandumine Tallinnale, et minule isiklikult jäi selline mulje, et nende kampaania oli just suunatud sellele, et vastandume Tallinnale ja teeme teistega koos Tallinnale kambaka ... et see oli veidikene lühinägelik. Seevastu meie sõnum, et Tallinn on kõige parem kogu Eestit esindama, oli kindlasti tugevam sõnum.

Tallinn, Lennart Sundja

Tallinna töögrupis osalenu sõnul aitasid nende sõnumeid koostada ja argumente valida ka uuringutulemused, mis keskendusid eestlaste arvamusele Euroopa kultuuripealinna projektist.

Samas ei maksa tema sõnul liialt tähtsustada reklaami, mis lõi vaid üldise fooni. Määravaks said ikkagi konkreetsed ideed ja plaanid.

... kõige olulisem oli siiski see, mida need linnad oma taotlustesse olid kokku kirjutanud.

Tallinn, Lennart Sundja

Meedia huvi kultuuripealinna konkursi vastu peab Sundja suhteliselt jahedaks. Põhjaliku tähelepanu alt jäi välja erinevate taotluste sisuline pool, mis oleks võinud saada tõsisema arutelu osaliseks.

Ma arvan, et see ei olnud piisav, vaid see oleks võinud elavam olla ja just selle sisulise külje pealt. Me ise nägime küllaltki palju vaeva selleks, et seda sisulist teemat üleval hoida.

Tallinn, Lennart Sundja

Siinkohal toob ta esile Eesti Päevalehe vahel avaldatud erilehe, mis püüdis läbi arvamusiidrite tekstide jõuda enam mõtleva inimeseni.

Tõsiasja, et Euroopa kultuuripealinn 2011 valimine toodi oluliselt varasemaks kui algselt plaanitud, Sundja eriti häirivaks ei pea. Avalikuks diskussiooniks oli aega piisavalt, sest taotluste koostamine kestis päris pikka aega.

Ma arvan, et see ei mänginud erilist rolli, kuna mõlemad linnad kirjutasid oma taotlusi kokku juba pikka aega ja sisuline töö oli juba tehtud.

Tallinn, Lennart Sundja

Tallinna tiitlivõidul said Lennart Sundja sõnul määravaks Tallinna paremad võimalused seda projekti edukalt läbi viia ja paremad võimalused kogu Eestit esindada.

3.3.2 Süvaintervjuu Riine Kallasega

Eesti Rahvamuuseumi direktri Riine Kallase sõnul oli Tallinna üheks sihiks kandideerimisel Euroopa kultuuripealinnaks saada selge pilt kohalikust kultuurimaastikust. Soovitav tiitel lõi sobiva keskkonna, et tuua muutusi ning kaasa aidata arengule selles valdkonnas.

No eelkõige selle tõttu, et niisugusele tiitlile kandideerimine korrastab linna enda kultuurielu, kultuurielu juhtimist ja Tallinnana ja pealinnana mõeldi lisaks Eestile ka Eesti viimisele Euroopa kultuurikaardile ka.

Tallinn, Riine Kallas

Tema sõnul oleks see tähendanud ülevaate loomist kõigist kultuuriga tegelevatest üksustest, nii riiklikus kui era ja kolmandas sektoris. Millega keegi tegeleb, kus, mis valdkonnas ja kellele, oleksid põhiküsimused.

Selline ülevaade on linnale kasulik ning loob aluse vajadusel sekkumiseks ja abikäe ulatamiseks.

Kallase sõnul lähtus Tallinn oma taotluse koostamisel paljuski Newcastle ja Gateshead'i ja Soome materjalidest ja kogemustest. Üheks mõtteteraks viimase juurest oli mitte kultuuripealinna projekti läbiviimine selle enda pärast, vaid lähtudes eelkõige linna pikaajalisest kasust. Kõik sündmused peaksid olema arvestatava potentsiaaliga ja jätkusuutlikud.

Nad ise nagu midagi välja ei toonudki, küll aga hoiatasid osalised, et ei tehtaks massiliselt üritusi, et mõeldaks, et see arv on määrav, pigem see, mida need

kultuuriüritused linnale pikemas perspektiivis kasu saavad tuua, töökohad, majandus ja turism kõik tulevad sinna juurde.

Tallinn, Riine Kallas

Sarnaselt Lennart Sundjale toob ka Riine Kallas välja, et Tallinna ja Tartu taotlused olid üles ehitatud lähtudes erinevatest vaatevinklitest. Tallinn rõhus pigem välisele vormile ja Tartu sisule ja programmile. Mõlemad pooled tõid välja oma tugevused.

Mul on tunne, et Tartu rõhus rohkem sisule, et see oli rohkem lahti mõtestatud ja läbi mõeldud ja Tallinn apelleeris rohkem oma majutuskohtade arvule, ligipääsetavusele ja sisuline pool oli Tallinnas pinnapealsemalt esile toodud kui Tartus.

Tallinn, Riine Kallas

Selle projekti oleks tema sõnul läbi viinud mõlemad linnad ja päris heal tasemel. Kultuuriga seotud inimeste jaoks kujutab Euroopa kultuuripealinn endas väga head võimalust tähelepanu leida ja oma ideed teoks teha.

Laiema avalikkuse informeerimine oli Tallinna töögrupi jaoks olulisel kohal ning sellele pöörati rohkelt tähelepanu. Ometi oleks sellega võinud tegeleda veelgi põhjalikumalt.

... igale sihtrühmale oleks pidanud erinevalt lähenema ja neid kaasa haarama. Neid küll haarati kaasa, aga neile lähenemine oleks võinud olla süsteemsem ja läbimõeldum. Seda tunnet oleks võinud rohkem olla, et on vaja koos minna edasi.

Tallinn, Riine Kallas

Kiitust leiab Kallase suus ka Tartu kampaania, mis oli tema sõnul mõnevõrra süsteemsem, kuna nad alustasid ka märgatavalt varem. Lõpuks jäi aga peale Tallinna reklaamikampaania, kuna tegutseti laiemalt ja jõulisemalt.

Meedia pööras Euroopa kultuuripealinna konkursile liialt vähe tähelepanu ning seetõttu jäid projektiga mitteseotud inimesed mõnevõrra teadmatusse. Samuti oleks võinud toimunud käsitus olla laiapõhjalisem kaasates erinevaid inimgruppe.

Ma ise olin selle sees pidevalt, kuid inimese jaoks, kes ei olnud sellega nii seotud, oli infot ilmselgelt vähe. Nende jaoks, kes teemat veidi tundsid, nende jaoks oli infot küll. Minu hinnangul seda igal tasandil haaravat suhtlemist oli vähevõitu.

Tallinn, Riine Kallas

Põhjuseid, miks kultuuriministri kinnitatud komisjon tegi lõpliku valiku varem kui algselt plaanitud, ei oska Kallas välja tuua. Küsimusele, kas see võis mängida ka rolli, kumma linna kasuks valik langeb, vastab ta jaatavalt.

Laiemas plaanis pani tema sõnul Tartu rohkem inimesi Euroopa kultuuripealinna teemadel kaasa mõtlema ja haaras neid seega enam kui pealinn. Lõplik otsus kaldus aga Tallinna kasuks, kuna ilmselt said määravaks eelkõige linna kvantitatiivsed detailid ja võime suuri inimhulki vastu võtta.

3.4. Süvaintervjuu Tartu taotluse koostanud töögrupi esindajaga

3.4.1 Süvaintervjuu Berk Vaheriga

Eesti Kirjanike Liidu Tartu osakonna esimehe Berk Vaheri sõnul on mõte Tartust kui Euroopa kultuuripealinnast olnud õhus juba kaua ja kui pakuti võimalust sellele tiitlile reaalselt kandideerida, siis otsustati võimalust kasutada.

No see suhtumine, et Tartu on või võiks olla või on olnud või peaks olema Eesti kultuuripealinn, on nagu kogu aeg Tartus olnud ja see, et saada siis ka Euroopa kultuuripealinnaks, nii palju või vähe kui see tegelikult ka tähendab või kui sümboolne

see mõiste on, et see tundus ka nagu väga loomulik olevat kohe.

Tartu, Berk Vaher

Eeskujus selles protsessis võeti paljuski Stavangeri (Euroopa kultuuripealinn 2008) materjalidest ja seda eelkõige taotluse ja programmi ülesehituse poolest. Sisu sündis sinna Tartus kohapeal. Mõningal määral kasutati sarnaselt Tallinnale ka Helsingi materjale (Euroopa kultuuripealinn 2000).

Üheks suurimaks raskuseks oli Tartu töögrupi jaoks varasema kogemuse puudumine niivõrd mastaapse kultuuriprojekti läbiviimiseks. Abi otsiti ajurünnakutest, mille tulemusena said paika üldised ideed. Hiljem ehitati sellele kogu programm.

Kultuuripealinna aastapikkust tegevust on Berk Vaheri sõnul raske otsast lõpuni planeerida ja täpselt paika panna. Üks linn saab eelkõige luua tingimused ja salliva õhustiku loovatele inimestele, kes selle siis konkreetse sisuga täidavad.

Tallinn ja Tartu jäid teiste linnade kõrval lõpuks võistlema, kuna suutsid pakkuda kõige laiapõhjalisemat tausta. Mõlemas linnas on palju kultuurirajatisi, silmapaistvaid isikuid ja potentsiaali nii mastaapne ettevõtmine ära teha.

Tartu ja Tallinna ettekujutus kultuuripealinnast oli suhteliselt erinev. Tallinn keskendus välisele särale, Tartu rõhus protsessile.

Tartu tahtis viia tegevust kohtade peale laiali, et teha mõned suuremad üritused ja protsessid kohtade peal, ja tutvustada kogu Eestit, aga Tallinnas oli see, et ennekõike oligi Tallinn, Tallinn kui Eesti värav ja teised siis saavad tuua oma paremad teosed või tegijad Tallinna kohapeale ja selles mõttes lahknevus oli kõige suurem ja ka see, et Tartus oli rohkem tähelepanu protsesside peale, millel olid mõned ürituse väljundid siin ja seal, aga Tallinnal rohkem selline üksikute ürituste kava. Mingis mõttes oli Tallinn lihtsale inimesele paremini arusaadav, et ta panustas särale ja efektile või suurtele

sündmustele, aga Tartu oli rohkem õppimise ja arengu peal, kus need suured sündmused ei olnud nii olulised võib-olla.

Tartu, Berk Vaher

Tallinna eeliseks pidas ta ka paremat kommunikatsiooniplaani väljaspool Eestit. Kuna Euroopa kultuuripealinn on rahvusvaheline projekti, siis on määrava tähtsusega ka sellest teavitamine väljaspool riigipiire.

Üks asi, mis Tallinnal oli tugevam ja mis Tartul oli suhteliselt nõrk, oli see kommunikatsioon väljapoole, et kuidas siis ikkagi hakkab välja nägema kogu selle tegevuse viimine välisriikidesse, Euroopasse laiemalt.

Tartu, Berk Vaher

Mõlema linna taotlustesse kirjutatud rahaline pool oli Vaheri sõnul utopia, kuna kummalgi linnal ega ka riigil ei oleks olnud võimalik eraldada vajalikke vahendeid. Samuti sattusid taotlustesse mitmed raskesti teostatavad ideed.

Need programmid olid mõlemal suuresti üles puhutud ja see on paratamatu, et sellisele tiitlile kandideerides paned sisse kõik soovunelmad, mis pähe tulevad. Tegelikult kui sellest mingi kümnendik teostub, on ka hea, kui üldse midagi teostub on ka hea, kui ta lihtsalt kuhugi ära ei visise.

Tartu, Berk Vaher

Tartu töögrupp pidas väga oluliseks linnakodaniku informeerimist ja nende kaasamist kandideerimisprotsessi. Vastasel juhul oleks jäänud kõik vaid kitsasse ringi ning mitmed potentsiaalselt head ideed poleks kaante vahele jõudnud.

Tartu puhul toimus eelprogrammina Euroopa kultuuripealinna temaatikaga seotud foto-ning esseekonkurss, mis sidus linlased ettevalmistavate tegevustega.

Vaheri sõnul oleks võinud kodanike informeerimisele ja kaasamisele rohkem tähelepanu pöörata. Paraku jäi Euroopa kultuuripealinna ümber keerlev paljudele siiski väga abstraktseks.

Kui võtame kasvõi mingisuguse linna arengukava protsessi või visiooni koostamise või mingisuguse üldplaneeringu koostamise, siis ikkagi on mingid alati aktiivsed inimesed, kellel on mingi isiklik huvi sellega, aga tavainimene ei tule sellega kaasa.

Tartu, Berk Vaher

Üldine reklaamitegevus ei olnud Tartu töögrupi jaoks esmatähtis. Sellele pöörati küll tähelepanu, kuid mitte nii palju kui Tallinnas.

Tartu võttis hoiaku, et mitte selle reklaamiga väga üle pingutada, et Tallinn pani väga palju reklaami sisse /.../ Tartu pigem pani selle raha mingi sisulise tegevuse korraldamiseks, mitte niivõrd selle asja väljapoole suunamiseks.

Tartu, Berk Vaher

Ühe peamise kommunikatsioonisõnumine tõi Vaher välja „Tartu kui kogu Eesti kultuuripealinn”. Sellega püüti anda märku, et tegemist ei ole mitte ühe linna ettevõtmisega, vaid plaanitakse kaasata kogu regioon.

Samas ei olnud nendel sõnumitel tema sõnul määravat seost sellega, kes valiti Eestist Euroopa kultuuripealinnaks 2011. Siin mängis rolli eelkõige suhtlemine poliitilistes telgitagustes.

... mis osutus määravaks ei olnud ju see väljapoole minev reklaam, vaid ikkagi see poliitiline lobi. Sellepärast, et kasvõi kui oli loomeliitude jõulupidu, kus siis Tallinna ja Tartu tiimid mängulises vormis oma ideid tutvustasid või siis programme ja aluspõhimõtteid, siis kui lõpuks oli hääletamine, siis need hääled läksid pooleks. Publik aga oli ju vähemalt 90% Tallinna publik, et seal oli ka inimesi, kes põhimõtteliselt hääletasid Tallinna vastu ise tallinlastena...

Tartu, Berk Vaher

Selle peamiseks põhjuseks peab Berk Vaher asjaolu, et Tallinn oli varem oma loomeinimestele liialt vähe tähelepanu osutanud. Samas Tartus on kultuurivallas tegutsevad inimesed pidevalt olnud kindla positsiooniga ning nende arvamust on reeglina ka kuulatud. Viimast pidas ta ka üheks Tartu oluliseks sõnumiks.

Üldine reklaamikampaania lõi Eesti Kirjanike Liidu Tartu osakonna esimehe sõnul kogu temaatikale vaid fooni ja seega ei maksa seda üle tähtsustada. Palju olulisemaks pidas ta lõpliku valiku teinud komisjoni päritolu ja mõlema linna tundmist.

...see, et nad pandi kokku valdavalt tallinlastest, avaldas oma mõju. See ei ole isegi see, et sa kuidagi võtad mingisuguse poliitilise hoiaku, vaid sa lihtsalt oled seal keskkonnas elanud ja sa tunned seda paremini, tead selle võimalusi paremini, hoiad ennast selle uudistega kursis ja see võrdlusmoment tuleb isegi sealt juba sisse.

Tartu, Berk Vaher

Diskussioon meedias jäi tema sõnul suhteliselt nõrgaks ja liialt kulutati aega tühistele detailidele selle asemel, et rääkida sisulistest asjadest. Viimase juurde jõuti alles vahetult enne seda kui Tallinna ja Tartu vahel otsus langetati.

...kuhugi maani oli meedia ainult huvitatud asja üle nalja viskamisest või mingite isikute vastastikku mängimisest ja kui läks mingiks sisuliseks diskussiooniks, oli natuke hilja juba...

Tartu, Berk Vaher

Osaliselt võis selles süüdi olla ka illusioon, et on aega ka sisulist arutelu meediakanalites arendada, kuna otsustamiseni jääb veel küllalt päevi. Paraku otsustas kultuuriminister Raivo Palmaru tuua tähtaja märkimisväärselt lähemale ning sellist võimalust enam ei tekkinud.

Selles mõttes oli meedia minu arust raisanud need võimalused ära, et alustada seda diskussiooni varem ja seda arutelu üleval hoida varem, sest selliseid üksikuid

mõtteavaldusi tuli siit ja sealt ja ma arvan, et mõlema linna taotlused oleks selle võrra palju paremad saanud.

Tartu, Berk Vaher

Vaheri sõnul võis avalikule diskussioonile jäänud kasin aeg mängida oma rolli ka lõplikus valikus. Arvestavat kriitikat ja teravaid küsimusi kummagi taotluse kohta ei esitatud.

... kuigivõrd ta ikka mõjutas, sest kui see diskussioon oleks olnud laialdasem, siis meedias oleks olnud kultuuriinimestel ja niisama inimestel ja lihtsatel tädi-maalidel sõna võtta ja öelda, kuidas see asi neile tundub, siis see avalikkuse foon, siis sellised avalikkuse ette viidud teemad, nad ikka mõjutavad seda...

Tartu, Berk Vaher

Berk Vaheri sõnul sai Euroopa kultuuripealinna tiitel Tallinnale, kuna seal oli enam suurejoonelisi sündmusi, paremini planeeritud väliskommunikatsioon ning tugevam infrastruktuur.

3.5. Süvaintervjuu Tallinna ja Tartu vahel valiku teinud komisjoni esindajaga

3.5.1 Süvaintervjuu Sirje Helmega

Eesti Kunstimuuseumi direktressi, Sirje Helme sõnul koostati komisjon kultuuriministri (sellel ajal Raivo Palmaru) juhendite kohaselt.

Ma arvan, et see oli kultuuriministri otsus. Ta küsis, kas ma olen nõus ja ma võtsin mõtlemisaega ja ütlesin, et olen nõus.

Tallinn, Sirje Helme

Tema sõnul sai otsustavaks üks suurem kohtumine. Eelnevalt saadeti komisjoniliikmetele laiali materjalid, millega nad tutvusid. Kohtumisel mõlemad linnad presenteerisid ennast ning peale seda toimus peale arutelu hääletamine.

Tartu taotlus jättis Helmele hea mulje. Tallinna oma peab ta mõnevõrra üldisemaks.

Mina võin seda öelda, et Tartul oli väga korralikult ette valmistatud, väga põhjalikult, väga üksikasjalikult ja sellega oli väga palju vaeva nähtud, minule väga Tartu taotlus meeldis, et seal oli näha, et väga tõsised töögrupid olid koos ja kontseptsioonid olid selged ja /.../ Tallinn oli rohkem sellise üldisema jutuga, et selles mõttes olid nad erinevalt ette valmistatud.

Tallinn, Sirje Helme

Oma ideede esitamine ei tulnud tema sõnul Tallinnal kõige paremini välja. Detailidest ja konkreetsusest jäi siinkohal puudu. Tartu oli selles vallas edukam.

... Tartu oli ühest küljest detailsem ja demokraatlikum ja ta jutustas ette, mida teha...

Tallinn, Sirje Helme

Samas osutus Tallinn siiski komisjoni poolt valituks. Helme sõnul ei määranud seda ainult parem infrastruktuur ja geograafiline asukoht, vaid Tallinna sümboolsus. See on juba välismaal tuntud ning Tartu märgiks tõstmine võtaks ääretult palju aega ja vaeva ning ei ole seetõttu otstarbekas.

Ma ise, kes ma väga palju ringi reisin, ei räägi kunagi Tallinnast, vaid räägin Eestist alati, et me räägime tegelikult Eestist. See, kas see toimub Tallinnas või Tartus, on nagu väike vahe, et kui siia teha kultuuripealinn, siis Tallinna võib-olla hakatakse väga nõrgalt seostama Eestiga, et kogu Baltikum on Riia ja me peame sellega praegu arvestama. Et kui me seda tööd teeme ja kõik on segane, siis kas on mõtet seda Tartut sinna juurde keevitada, et mulle väga meeldisid Tartu projektid, absoluutselt, aga ma vaatan just

sellest seisukohast, et kultuuripealinn on ju tegelikult Eesti, mitte Tartu

Tallinn, Sirje Helme

Eesti Kunstimuuseumi direktress ei usu, et Tallinn nägi väga vaeva rahva informeerimisega. Teostatud reklaamikampaania ei aidanud tema sõnul avada kultuuripealinna olemust.

Mina väga kahtlen, kas see tavalisele linnakodanikule üldse kuidagi peale läks, et need suured plakatid olid seal Vabaduse Väljakul ja kõik, et ma olen skeptiline selles suhtes.

Tallinn, Sirje Helme

Tema sõnul on see ka mõistetav, sest tegemist oli alles ettevalmistava faasiga ning suurem töö Euroopa kultuuripealinna projekti kallal on alles algamas. Kindlasti tuleb sellele aspektile aga pöörata tähelepanu tulevikus.

Loomulikult on vaja seletada, kuna see on ju linna asi, hoida kommuuni koos.

Tallinn, Sirje Helme

Tartu kommunikatsiooni kohta ta konkreetset seisukohta ei võta. Küll aga nendib, et Eesti suuruselt teise linna plussiks on oluliselt lojaalsemad linnakodanikud. Lisaks tõstab esile Tartu kampaania mängulisust ja paremat terviklahendust.

Tallinna reklaamikampaania oleks võinud Helme meelest olla omapärasem. Valitud lahendused olid liiga tavalised ja lihtsad ning ei jätnud väga head muljet.

See ei oleks pidanud olema selline üks ja monumentaalne vaid koosnema mitmest etapist, rõõmsamate värvidega, positiivsem, mitte siuke, kus Tallinna inimesed käivad seal nagu mingis eksistentsiaalses videofilmis, et see visuaal ei olnud õnnestunud minu meelest.

Tallinn, Sirje Helme

Sirje Helme sõnul lõpliku otsuse teinud komisjonis eriti reklaamidest ei räägitud ja ilmselt see ka otsuse langetamisel määravaks ei osutunud.

Avalikku diskussiooni Eesti meedias talle ei meenu. Osalt paneb Helme selle ka meedia kallutatuse süüks, mis ei soovi erinevate linnade poliitilisi tagamaid arvestades kõigest rääkida.

Lõpliku otsuse tegid tema sõnul kõik komisjoniliikmed iseseisvalt ja mitte viimasel kohtumisel. Kokkusaamisele tuldi juba valmis mõtetega. Kohapealne diskussioon ilmselt kedagi väga ei mõjutanud.

... see pilk väljastpoolt, kuidas sa Eestit vaatad, et see oli just see otsustav, et see ei olnud mitte kahe linna võistlus vaid ühe maa kaardile toomine.

Tallinn, Sirje Helme

Vahekokkuvõtteks võib intervjuude põhjal öelda, et mõlema linna töögrupid valisid kommunikatsioonivaldkonnas mõnevõrra erineva lähenemise. Tallinn rõhus oma infrastruktuurile, geograafilisele asukohale ja suurusele. Vastavalt sellele ehitati üles ka reklaamikampaania, mis oli märgatavalt mastaapsem kui konkurendil.

Tartu sihiks oli seevastu linnakodanike kaasamine ning originaalsem lähenemine, mis siiski soovitud mahus ei teostunud. Berk Vaheri sõnul ei peetud kampaaniat erinevalt Tallinnast ka väga tähtsaks.

Sirje Helme sõnul tegi kahe linna vahel valinud komisjon oma otsuse lähtudes eelkõige praktilisest küljest. Eesti pealinna on lihtsam Euroopasse viia kui märksa tundmatumat Tartut.

Üldiselt oli ta veendunud, et Euroopa kultuuripealinna projektist võidab kogu riik. Kindlasti saab oma suure osa Tallinn, kuid seda ainult juhul, kui õnnestub projekt

tervikuna. Kui tekivad vaimukad lahendused ja teravad ideed. Samuti tuleks tema sõnul järgi mõelda, kuidas see kõik siduda riigi kui terviku ideoloogiaga. Eesti kui tulevikuriik.

IV Järeldused ja diskussioon

Euroopa kultuuripealinnaks kandideerimine oli Eesti jaoks esmakordne sündmus ning varasemad kogemused sel alal puuduvad. Ühtlasi ei ole sellega kokku puutunud ka valdav osa elanikkonnast. Uuringus osalenud respondendid ei omanud selget pilti, mida Euroopa kultuuripealinn endast kujutab või miks seda tehakse ja mis on selle eesmärk.

See on kindlasti ka märk teavitustöö ebapiisavusest. Kandideerivad linnad oleksid võinud enam vahendeid kulutada Euroopa kultuuripealinna tausta avamiseks.

Sellest tulenevalt ei osanud respondendid antud ettevõtmist ka konkreetseesse konteksti panna. Julgen väita, et sarnase probleemi ees seisid/seisavad ka paljud teised eestlased. Konkreetse tausta puudumine muudab omakorda väga raskeks Euroopa kultuuripealinna adekvaatse suhtumise kujundamise. See omakorda selles aktiivse osalemise.

Autor tõi magistritöö alguses (peatükk 1, lk 20 ja 21) välja, et konkreetsete sihtide seadmine on äärmiselt oluline, et saavutada laiem märgatavus. Üheks selliseks sihiks oleks võinud olla ka Euroopa kultuuripealinna projekti laiem avamine ning tutvustamine. Tallinna ja Tartu kampaania käigus ei tabanud seda aga töö autor ega fookusgruppides osalenud respondendid.

Puudulik, ebaselge või laialivalgub presentatsioon võib viia olukorrani, kus aasta Euroopa kultuuripealinnana läheb märkamatuks mööda, nagu see juhtus Pariisis (Richards & Wilson 2004). Erinev riigist välja (või ka sisse) suunatud kommunikatsioonitegevus on tänu paljudele aktiivsetele kultuurikorraldajatele või –tootjatele pidev. Selle hulgast silma paistmiseks on vajalik ühtse ja koordineeritud teabevoos loomine. Selgelt seatud eesmärgid võimaldavad hiljem oma tegevust ka hinnata ja mõõta.

4.1 Järeldused

Tallinna ja Tartu kommunikatsiooni tajuti respondentide poolt suhteliselt erinevalt. Usun, et siin mängivad eelkõige rolli valitud kommunikatsioonikanalid. Pealinn kasutas valdavalt traditsioonilisi meediume nagu telereklaam ja välireklaam ning Eesti suuruselt teine linn veidi enam alternatiivseid lahendusi nagu näiteks rinnamärgid ja lühifilm. Märgatavalt erines ka näiteks keelekasutus taotlustes.

Sarnasusest oli kaugel ka mõlema linna poolt valitud visuaalne identiteet. Tallinna võis tajuda rahuliku, traditsioonilise ja suursugusena, Tartut aktiivse, värske ja omapärasena.

Linnad eristusid ka kampaania jõulisuses, mis respondentide ja ka Eesti Kunstimuseumi direktor Sirje Helme poolt välja toodi. Tallinn oli siin selgelt silmapaistvam ning aktiivsem. Pealinn ületas Tartut ka reklaamimahtudes.

Seega võib eeldada, et ilmselt seostatakse kultuuripealinna projektiga enam Tallinna telereklaame, plakateid ning muud sellist, sest need paistsid oluliselt paremini silma. Pealinna poolt valitud kanalid olid äravahetamiseni sarnased tavapäraste turunduskampaaniatega - projektidega, mille eesmärgiks on kutsuda inimest üles soovitava viisil käituma, reeglina mõnda toodet või teenust tarbima. Seetõttu sarnanes Tallinna kampaania, saamaks Euroopa kultuuripealinnaks 2011, paljus hariliku turundusprojektiga. See omakorda vajutas ilmselt ka pitseri vormile, kuidas potentsiaalsed kultuuritarbijad Euroopa kultuuripealinna projekti enese jaoks defineerisid/defineerivad.

Uurimistöo teoreetilises osas tõin välja USA kultuuriturunduse uurija B. Kolbi (2005) ideed, et kultuuri tarbijani viimiseks võib kasutada talle tuntud kanaleid. Samas jäi antud autori juures kõlama ka mõte, et sinna tuleks midagi juurde lisada. Siduda see millegi omapärasega, mis ei laseks kultuuriprojektidel muutuda pesupulbireklaamideks. Inimene peab suutma neid siiski eristada. Autori väitel see Tallinnal korda ei läinud ja ilmselt ei olnud see ka nende eesmärgiks.

Antud juhul õnnestus omapärasem nägu kujundada Tartul. Paraku ei jõudnud see kampaania väikeste mahtude tõttu aga eriti paljude inimesteni. Samuti ei langenud selle ajastus kokku Euroopa kultuuripealinna valimise ajaga, mil teemale rohkem tähelepanu pöörati. Eesti suuruselt teine linn kulutas oma ressursid mitu kuud enne antud tähtaja saabumist. Tallinna puhul viimast probleemi ei esinenud.

Tallinna kommunikatsioonisõnumid võtsid fookusesse eelkõige pealinna suuruse, haldussuutlikkuse ja logistilised plussid. See andis kogu kampaaniale mõnevõrra tehnilisema välisilme. Tähelepanu liikus kultuurilt ja sisult teistele aspektidele.

Kommunikatsiooni lähtekohad ei olnud niivõrd seotud projekti laiema plaaniga, vaid konkreetse konkursiga. Eesmärkide ja kultuuri asemel jäid kõlama tehnilised detailid. Usun, et see moonutas ka inimeste arusaama 2011 aasta tähtsusest ja sisust.

Tartu püüdis enam kaasata linlasi ning rõhus kommunikatsioonis eelkõige sisule. Selle näiteks on essee- ning fotokonkurss ning mõnevõrra ebatraditsionaalne reklaamkujundus. Autori hinnangul nende plaan linnaelanikke informeerida ja kaasa tõmmata suuresti ei teostunud. Seda toetab ka fakt, et Tartu fookusgrupis osalenud isikud ei omanud selget visiooni, mida ja miks tahetakse teha. Ilmselt võis siin üheks põhjuseks olla ka rahaliste vahendite piiratus, mis ei võimaldanud väga laiapõhjalist ja pikka kampaaniat. Piiratud oli ka projektiga seotud inimeste hulk.

Väidan, et lõppkokkuvõttes ei jõudnud Tartu sõnumid soovitud hulga inimesteni. Nende poolt plaanitud sisu ja ideede esiletõstmine ei õnnestunud.

Võib öelda, et domineerima jäid Tallinna töögrupi poolt oluliseks peetud sõnumid, mis tõstsid esile linna logistilist ja infrastruktuurilist üleolekut oma konkurendist. Seega pöörati enam tähelepanu välja saadetud kommunikatsioonisõnumitele, mis töötasid selgelt pealinna kasuks.

Tallinn rõhus enam faktidele ja Tartu sisule. Selles plaanis oleks ilmselt Tartu kasuks töötanud põhjalik diskussioon meedias. Viimane oleks paratamatult pööranud tähelepanu ka konkreetsematele plaanidele ja visioonidele. Paraku antud arutelu ei toimunud. Siinkohal võib välja tuua kaks põhjust.

1. Meediaesindajate hinnangul ei olnud tegemist suure uudisväärtuslikkusega teemaga. Nende arvates leidis see piisavalt kajastust.
2. Euroopa kultuuripealinna konkursi temaatika kajastamine ei jõudnud korralikult alata, sest ootamatult toodi lähemale tähtaega, millal tehakse lõplik valik. Sisuliselt vähenes sellega potentsiaalseks diskussiooniks mõeldud aeg 2-3 kuu võrra.

Usun, et laiem avalik arutelu oleks pakkunud head pinnast mõlemale linnale oma mõtteid täpsemalt formuleerida ja läbi seedida. Praegusel kujul ei tulnud kummalgi oma plaane reaalselt kaitsta ja edasi arendada. Kas ja kui palju ärajäänud diskussiooniaeg mõjutas lõpliku valiku teinud komisjoni arvamust, on tagantjärele väga raske hinnata.

Analüüsitud reklaamide puhul on autori hinnangul raske esile tuua kultuuri kaubastamist. Vähemalt selle valguses, mis puudutab konkreetsete sündmuste või kohtade „müümist“ nagu kirjeldab Kolb (2005). Pigem oli organiseeritud reklaamikampaania suunatud teistele, eelkõige tutvustavatele, eesmärkidele.

Ühest küljest võib küsimusi tekitada tuntud kultuurivaldkonnaga seotud isikute kaasamine Tallinna kampaaniasse. Samas oli nende esinemine siiski pigem neutraalse alatooniga ja väljapeetud.

Kohalike kultuuritegelaste kaasamise tõi olulise punktina välja ka Palmer (2004) oma uurimuses ning erinevalt Tartust suutis Tallinn selle päris edukalt ära kasutada. Respekteritud isikud lisasid pealinna kampaaniale sügavust ja jätsid mulje kohalike kultuuritootjate toetusest.

Mõlema linna poolt loodud trükireklaamid olid suhteliselt üldised ja konkreetselt tarbima ei õhutanud. Keskseks ideeks oli reeglina ühe või teise linna ambitsioonide väljatoomine seoses Euroopa kultuuripealinna projektiga.

Eelnevast mõnevõrra erinevalt mõjusid mõlema linna taotlused, kuhu oli kirja pandud hulgaliselt kultuurisündmusi ning nende lühikirjeldusi võimalikult suurejoonelises vormis. See tekitas kohati tunde kauba väljapanekust. Peamise impulsi selleks andis just nende rohkus. Juhul kui ka järgnevatel aastatel „pakendatakse“ neid sarnaselt, võib realiseeruda Euroopa kultuuripealinna kontekstis Slateri (1997) mõte kaubastamisest.

Autori hinnangul ei olegi võib-olla ohtlik niivõrd erinevate sündmuste ja kohtade reklaamimine (ka traditsioonilisel viisil ja kanalites), kuivõrd nende rakendamine Euroopa kultuuripealinna projekti teenistusse. Olukord, kus üritused ei eksisteeri enam iseenese pärast või kellegi soovi tõttu ennast väljendada ning kaaskodanikele naudingut pakkuda, vaid eesmärgiga anda oma väike panus suure ettevõtmise (majanduslikule) õnnestumisele. Selles mõttes nõustun Berk Vaheri (2005) kriitikaga Kolbi (2005) aadressil, et kultuuri ei saa taandada vaid organisaatorite teenistuses olevaks vahendiks.

Võimaliku kultuuri kaubastamist läbi Euroopa kultuuripealinna projekti tõid välja ka fookusgruppides osalenud isikud. Ühe esimese seosena toodi nii Tallinnas kui Tartus välja turistid ning nende kohale meelitamine, mis on otseses seoses majandusliku tuluga.

Seega võib öelda, et respondentide poolt nähtud oht, et kultuur pannakse otseselt teenima majanduslikke huvisid, on päris suur. Seda toetas ka diskussioon, mis keskendus eelkõige pealinna logistilistele eelistele ja suurusele. Tallinna ennast on selle mõtte järgi mugavam tarbida kui Tartut. Tallinn kaubana on paremini pakendatud ja märksa suuremas vormis kui konkurent. Samuti on selle kui sihtmärgini lihtsam jõuda.

Autori hinnangul ei esinenud Euroopa kultuuripealinnaks kandideerimise kommunikatsioonitegevustes märkimisväärselt kultuuri kaubastamist eesmärgiga „müüa“ mingit kohta või sündmust. Samas oli majandussfääri mõju ja kohaolek selgelt tajutav.

Kui hetkel veel otsese promotsiooniga ei tegeldud, siis varsti see paratamatult juhtub. Kuidas täpselt kultuuri esitatakse, sõltub ettevõetavatest kommunikatsiooniaktidest ja neid juhtivatest taktikatest ning strateegiatest.

4.2 Kriitika valitud meetoditele

Käesolevas magistritöös kasutati fookusgrupi ja süvaintervjuu meetodeid, mis osutuvad info kogumiseks päris tõhusaks. Paraku ei andnud see valik võimalust uurida kandideerimisprotsessi kvantitatiivselt. Näiteks oleks huvitav olnud teada saada, kuivõrd kajastusid mõlema linna peamised kommunikatsioonisõnumid meedias.

Sooritatud fookusgruppides osalejad oleksid võinud olla enam sarnase taustaga. Hetkel sattus Tartu gruppi arvestataval hulgal veel ülikoolis õppivaid inimesi. Samas Tallinna respondendid käisid kõik juba tööl ja võib eeldada, et seetõttu erinesid oluliselt ka nende lähtekohad.

Tehnilistel põhjustel jäid hetkel läbi analüüsimate teatud reklaammaterjalid, näiteks Tallinna tellitud videod. Taotlusega tegelenud meeskondadel ei olnud neid endal alles. Ei saa välistada ka seda, et otsimiseks ei leitud piisavalt aega. Seetõttu võis kannatada analüüsi pädevus.

Lisaks oleks võinud andmekogumine toimuda väiksema ajaintervalli sees. Seoses intervjuude pikema vahega jäid osad respondendid teistega võrreldes ebavõrdsesse seisu. Euroopa kultuuripealinna valimisest oli juba mõnda aega möödunud ning seetõttu ei pruukinud kogu teema enam nii hästi meeles olla.

4.3. Praktilised soovitused Euroopa kultuuripealinnale

Käesolevale tööle praktilise väljundi andmiseks esitatakse järgnevalt soovitused, mis formuleeruvad uurimistöökäigus. Kindlasti soovitan 2011 aasta Euroopa kultuuripealinna

organiseerival komisjonil pöörata tähelepanu ka siin töös kasutatud uuringutele ja teooriatele.

4.3.1 Tähelepanu sisule

Üheks olulisemaks aspektiks (kultuuripea)linna promotsioonil on sisu loomine (Kolb, 2006; Palmer 2004). Vaid olemasoleva suurejoonelisest reklaamimisest ei piisa. Selles võtmes oli Tartu lähenemine Euroopa kultuuripealinna tiitlile tugevam. Tiitli võidust mõeldi kaugemale ning pandi paika ka teatud osad üldkontseptsioonist, millele saabuma pidanud tiitliaasta oleks toetunud. Nende siht oli konkreetselt seatud millegi värskeloomisele. Kindlasti jõuab soovi korral sama teha ka Tallinn, kellel on veel kaks ja pool aastat aega. Samas oleks Tartult siin üht-teist kindlasti õppida.

Kultuuri loomise/tootmise puhul tekib küsimus, kas Euroopa kultuuripealinna tarvis sündiv kaldub P. Bourdieu (1993) kultuuritootmise väljal pigem vasakule või paremale. Millises suhtes peaksid olema väikesemahuline ja sellevõrra autonoomsem ning sõltumatum ja suuremahuline, kuid majanduslikult tulusam tootmine? Kuivõrd seada siht kultuurielu rikastamisele ja kuivõrd kasumi saamisele?

Siinkirjutaja arvates on tähtis säilitada nende vahel teatav tasakaal, sest Eestisse sõitvad inimesed on erinevate huvide ja soovidega. See aitaks ümber lükata ka fookusgruppides osalenud inimeste hulgas levinud eelarvamuse, et Euroopa kultuuripealinna näol on tegemist vaid kommertsprojektiga. Samas oleks ebasoodne keskenduda ka vaid väikesemahulistele ja sõltumatutele projektidele, sest suur hulk turiste tuleb ikkagi vaatama mastaapseid vaatamänge ja nõ tipp-sündmusi (Palmer, 2004).

Antud ideed peaksid jõudma ka kultuuritootjatele. Tasakaalu säilitamiseks peavad ka nemad mõistma, et oodatud on mõlemad lähenemised. Kultuuripealinna veidi kommertslik üldmulje ei sea veel piire.

Sellest tulenevalt võiks ideaalis erineda ka viis, mil määral kultuurisündmusi müüakse ja seeläbi kaubastatakse. Usun, et ei ole otstarbekas müüa ühteviisi kõiki projekte. Teatud valiku tegemine jätab kohale sõitnud välismaalasele üllatusmomendi, kui ta avastab Eestis midagi sellist, mida ei olegi varem laiemalt tutvustatud.

4.3.2 Lühiajaline ja pikaajaline majanduslik kasu

Eristada võib siinkohal kahte sorti tulu, mida Tallinn saab aastast 2011. Esimene on kohene majanduslik kasu kõigist turistidest või siseriiklikult reisivatest inimestest, kes osalevad ühel või teisel sündmusel, ööbivad, einestavad jne. Seda on võimalik kindlaks määrata vaadeldes erinevate aastate majandusnäitajaid. Kõrvutades neid Euroopa kultuuripealinna aasta omadega, saab selge arvulise võrdluse.

Teiseks on pikaajaline tulu, mis tekib läbi selle, et välismaalastes tekitatakse huvi Eesti vastu ning kohalikes inimestes harjumus kodumaal ringi liikuda ja otsida uusi elamusi. Tõstaksin siin uuesti esile Kolbi (2005) poolt lahti seletatud Abercombie ja Longhursti (1998) publiku kategooriad.

1. Tarbija – tarbid kultuuri peamiselt juhuslikult. Läheb näiteks muuseumi, sest tal on igav.
2. Fänn – eelistavad mingit kultuuriliiki või asutust. Jälgivad selle arenguid/programmi. Eelistavad külastada sündmusi regulaarselt, kuid ei ühine teiste sarnaset indiviididega.
3. Kumardaja – on väga hästi kursis teda huvitava kultuurivaldkonnaga ning erinevalt eelmisest grupist, soovib teiste endasarnaste persoonide seltsi, et oma teadmisi jagada ja neid täiendada.
4. Entusiast – teab oma kultuurivaldkonnast väga palju ning tegeleb regulaarse enesetäiendamisega. Kuulub mõnda temaatilisse struktureeritud organisatsiooni. On nõus kulutama märkimisväärselt oma raha ja aega oma valdkonnale.
5. Väikeprodutsent – omab äärmiselt head ülevaadet oma kultuurivaldkonnast. Osaleb arendamisel ning kulutab sellele suurema osa oma ajast.

Võib eeldada, et eelkõige välismaalt siia sattunud iniviidid kuuluvad selle järgi „tarbija“ klassi. Seda toetab Palmeri väide (2004), et paljud Euroopa kultuuripealinna külastavad inimesed ei tule sinna tiitli pärast. Seega on nad peale konkreetsete reisisihtide väljaarvamist ülejäänud sündmuste suhtes suhteliselt passiivsel positsioonil.

Iga Eesti linna (eelkõige Tallinna) sihiks peab olema neid inimesi püüda ja võluda, et neist saaks konkreetse linna või sündmuse fännid või kummardajad, kes tuleksid ka tulevikus tagasi ning töötaksid iseseisvate kommunikatsioonikanalitena. Ideaaliks on võimalikult paljude väikeprodutsentide tekkimine, kes lisaksid konkreetsele üksusele oluliselt ressursse ja võimalusi.

Siinkohal on väga olulisel kohal eelpool mainitud uue ja originaalse sisu loomine. Seeläbi saab püüda ka juba varem antud linna või sündmust (kui tegemist on näiteks traditsioonilise üritusega) külastanud isikut. Tugev ja originaalne sisu loob võimaluse, et osadest külastajatest saavad nn fännid, kummardajad või veelgi sügavamalt pühendunud persoonid, kes tagavad antud üksusele pikaajalise tulubaasi nii majanduslikus kui ka kultuurilises mõttes.

4.3.3 Poliitika ja kultuuripealinn

Palmer (2004) tõi välja asjaolu, et Euroopa kultuuripealinna projekt peaks olema vaba erinevatest poliitilisest mõjutustest. Seda peaksid tähelepanelikult jälgima ka Tallinna korraldusmeeskonna liikmed. Teatava ohumärgina mõjub autori arvates fookusgrupi intervjuus esile kerkinud tõik, et osalt on tegemist poliitilise mänguga.

Poliitikaga seob kultuuriprojekti eelkõige selge erakondliku kuuluvusega persoonide kasutamine kõneisikutena. Kindlasti leidub Euroopa kultuuripealinna projekti mastaape arvestades hulgaliselt poliitikuid, kes sooviksid selle pealt profiiti lõigata ning ühe või teise õnnestumise või osa korraldamisvaevast oma nimele kirjutada. Taolisi olukordi tuleks vältida, et 2011 aasta tegemised ei satuks poliitmängude löögi alla.

Korraldajatele tuleb tagada võimalus panustada oma energia ainult Euroopa kultuuripealinna organiseerimisse.

4.3.4 Riigi turundamine ühtse üksusena

Nii fookusgruppides osalenud kui ka Euroopa kultuuripealinna valinud komisjoni liige Sirje Helme, tõid esile vajaduse turundada riiki ühtse tervikuna. Eraldi linnadele keskendumine ei too soovitud tulemusi, sest Eesti näol on tegemist liiga väikese üksusega.

Sellest vaatevinklist on Tallinna valimine kandma tiitlit Euroopa kultuuripealinn 2011 põhjendatud. Eestisse saabutakse sageli läbi Tallinna ning eurooplaste jaoks ei ole erinevate linnade vahel asuvad kuni 300 kilomeetrised maanteed just eriti pikad. Seega on idee, siduda Tallinnaga kogu ülejäänud Eesti, autori arvates mõistlik ja oskusliku tegutsemise korral võidab sellest kogu riik.

Enese representeerimine ühtse üksusena hõlmab ka Tallinna venekeelse osa kaasamist. Hetkel on tegemist ilmselt ühe põletavama probleemiga. Korraldusmeeskonnale jääb ülesandeks leida viis, kuidas paigutada vene keelt kõnelev elanikkond ning nende kultuur üldisesse konteksti ja plaanitavasse kultuuriprogrammi.

Võimalikult laiapõhjalise toetuse saamiseks Euroopa kultuuripealinna projektile tuleb muukeelse elanikkonna esindajaid kaasata ka korraldusmeeskonda. See aitab välja sõeluda nendepoolsed tugevamad sündmused, mida tasub ka rahvusvahelisel tasemel esile tõsta. Samuti vähendab see ohtu, kus nii sinne venekeelne elanikkond kui ka idanaaber, süüdistavad Eestit paljude inimeste aktiivse olemasolu eitamises.

Kindlasti võiks 2011 aastale suunatud turundustegevus oma koha leida idasuund. Kui kohati on meie kodumaa hetkel tuntud Euroopas kui ida ja lääne kohtumispaigana, siis seda sama sõnumit võiks rõhutada ka näiteks Venemaa suunal. Siia ei ole 2011 aastal

oodatud vaid eurooplased vaid ka inimesed mujalt. Eesti ootab enda kultuuri, ajaloo ja võimalustega tutvuma kõiki.

KOKKUVÕTE

Antud magistritöö eesmärgiks oli võrrelda Tallinna ja Tartu püüdlusi saamaks omale tiitlit „Euroopa kultuuripealinn 2011“ ning vaadelda, mil viisil läheneti seatud sihtidele erinevalt. Selle hulgas pöörati tähelepanu kommunikatsioonisõnumitele, valitud kanalitele ning representatsiooni tajumisele mõlema linna elanike hulgas. Lisaks sellele keskenduti kultuuri kaubastamisele konkursi raames ehk teisisõnu püüti selgitada, kui võrd tugevalt joonistus selles konkurentsivälja majandusvaldkond.

Töö teoreetilisse ossa teooriate valimisel lähtuti eelkõige tarbijakultuuri vaatepunktist ning empiirilise osa materjali kogumisel kohaturunduslikust rakenduslik-normatiivsest vaatepunktist.

Empiirilise osa aluseks olid kaks fookusgrupp, mis viidi läbi Tallinna ja Tartu elanikega ning süvaintervjuud, mille käigus vesteldi Tallinna ja Tartu tegemisi koordineerinud meeskondade liikmetega. Eraldi intervjueriti ka linnade vahel lõpliku valiku teinud komisjonis osalenud inimest. Lisaks analüüsiti Tallinna ja Tartu erinevaid reklaammaterjale.

Käesolevas töös püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Milline oli Tartu ja Tallinna kommunikatsiooni erinevus Euroopa kultuuripealinnaks kandideerimise protsessis?
  - a. Milliseid kommunikatsioonikanaleid kasutati?
  - b. Millised olid peamised kommunikatsioonisõnumid ja kuidas neid tajuti
2. Kui võrd esines kultuuri ja sellega seonduva koha kaubastamist? Kui võrd asetis kultuuripealinna temaatika majanduslikku konteksti?

Kogutud andmete põhjal võib järeldada, et Tallinn ja Tartu ehtasid ennast tutvustava kampaania suhteliselt erinevatele alustele. Märgatavalt erines ka kasutatud visuaalne keel, kommunikatsioonikanalid ning –sõnumid. Tallinn keskendus enam laialdast

sõnumilevikut võimaldavatele kanalitele ning rõhus oma ilmsetele plussidele, milleks olid hea geograafiline asukoht ning parem infrastruktuur. Tartu organiseeris oluliselt tagasihoidlikuma enesetutvustuse ning nende sihiks oli keskenduda enam sisule ning kaasata võimalikult palju oma linna elanikke.

Mõlema linna kommunikatsioonis ei esinenud autori hinnangul eriti kultuuri või sellega seotud kohtade kaubastamist. Pigem oli tegemist neutraalse loomuga teavitustööga. Samas oli kogu projekti majandusliku poole selget olemaolu tunda nii taotlustes kui ka fookusgruppidest osavõtnute muljetes.

Praktilise dimensiooni loomiseks on töö lõppu lisatud teoreetilisest ja empiirilisest osast tulenevalt soovitusi kultuuriaasta projekti edukaks läbiviimiseks.

Edaspidi võiks uurida Euroopa kultuuripealinna projekti elluviimist Eestis, Eesti mainet nii kodumaal kui väljas nii enne kui peale 2011 aastat. Samuti Tallinna kui Euroopa 2011. aasta kultuuripealinna poolt püstitatud programmi realiseerimist võrreldes teiste varem sellele tiitlile kandideerinud linnadega.

Summary

The aim of the MA thesis was to compare the endeavor of Tallinn and Tartu to become the European Capital of Culture in 2011 and to observe the difference between their approaches to this goal. The research focused on communication channels, messages and how they were perceived by the audience in both cities. In addition attention was paid upon the commodification of culture and how much the economic aspects were visible in the competition for the title.

The keywords for selected theories were culture marketing, consumer culture and popular and high culture. The empirical materials consist mostly of normative and implementation oriented research projects.

The empirical analysis of the thesis is based on two group interviews which were carried out in Tallinn and Tartu and on in-depth interviews with the people who coordinated the compilation of the bids in both cities. Additional interview was conducted with the person who participated in the work of the commission making the final selection between Tallinn and Tartu. Furthermore many different TV and printed advertisements were analyzed.

The research questions for the thesis were following:

1. What was the difference in the communication of Tallinn and Tartu in the bidding process?
  - a. What kinds of communication channels were used?
  - b. What were the main communication messages and how they were perceived by the audience?
2. How much culture and place commodification occurred and how much the economic aspects were visible in the competition for the title?

Summarizing the results of the research one can conclude that Tallinn and Tartu based their campaigns on different platforms in visual design, choice of communication

channels and –messages. Tallinn used more mass media and highlighted its strongest sides like good geographic position and better infrastructure. Tartu organized a more moderate campaign which focused on original ideas and tried to involve as many citizens as possible.

The commodification of culture and places could be seen rarely in the communication of both cities. The nature of the campaigns was rather informative. At the same time the economic aspects of European Capital of Culture were clearly in the bids and in the thoughts of informants.

To add a more practical dimension to the MA thesis advice based on theoretical and empirical approaches is given for the organizers of the European Capital of Culture.

In future the imago of Estonia in the perspective of tourists and natives should be analyzed before and after the year of 2011. In addition the success of European Capital of Culture in Estonia could be compared to its forerunners in many different aspects.

Kasutatud kirjandus

1. Kolb, B. M. (2006). Cultural Tourism in Cities and Towns. Teoses: Kuidas korraldada kultuuri. (2006). K. Herkül & A. Kivilo (toim). Tallinn: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
2. Kolb B. M. (2005). Kultuuriturundus. Tartu: AS Altex
3. Slater D. (1997). Consumer Culture and Modernity. Cambridge: Polity Press
4. Salisz R. (2001). The KRAKOW 2000 European City of Culture Programme. Final Report. Poland: Krakow 2000 Bureau
5. Richards G & J. Wilson. (2004). The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001. Urban Studies, Vol. 41, No. 10.
6. Hughson J. (2004). SPORT IN THE CITY OF CULTURE. The cultural policy connection. International Journal of Cultural Policy, Volume 10, No. 3.
7. Abercrombie N & B. Longhurst. (1998). Audiences: A Sociological Theory of Performance and Imagination, Teoses Tartu Linnamuuseumi aastaraamat. Institutsionaalse kultuuritarbimise trendid.(2004). K. Fisch-Uibopuu. Tartu: Tartu Linnamuuseum
8. Bourdieu P. (1993). The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature. USA: Columbia University Press
9. McQuail D. (2003). McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
10. Muring T. (2000). Turundus. Loengukonspekt avalikkussuhete ja teabekorralduse diplomiõppele. Tartu: Tartu Ülikool
11. Kotler P. (2007). Kotleri turundus. Kuidas luua, võita ja valitseda turgusid. Tallinn: Pegasus.
12. Palmer R. (2004). European Cities and Capitals of Culture. Study Prepared for the European Commission. Brüssel: Palmer-Rae Associates
13. Strinati D. (2001). Sissejuhatus populaarkultuuri teooriasse. Tartu: Greif
14. Adorno T. (2002). The Culture Industry. Selected essays on mass culture. New York: Routledge

15. United Nations Human Settlements Programme'i veebileht. http://www.unhabitat.org/documents/media_centre/sowc/Featuretrade.pdf. Aprill, 2008
16. Wimmer R. D. & J. R. Dominick. (1991). Mass Media Research. An Introduction. California: Wadsworth Publishing Company
17. Vihalemm T. (2001). Kompendium kursusele „Teadustöö alused ja seminaritöö”. Tartu, Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond
18. Kress G. & T. v. Leeuwen. (1996). Reading Images. The Grammar of Visual Design. Inglismaa: Routledge
19. Vaher B. (2005). Kolbi „kultuuriturundus“ – elagu lasipuud! Hobused pasteediks. Idee turg. Esseid ja artikleid kultuuriturundusest 2/3. Andreas W. & E. Tatrik (toim). Tartu: Greif
20. Alas, A. (2006). Peaminister Ansip hoidub kultuuripealinna valimisest. Eesti Päevaleht, 16. märts.

LISAD

Lisa 1: Inglismaa linnadele püstitatud valikukriteeriumid (Euroopa kultuuripealinn 2008 konkursi raames)

	Valikukriteerium	Küsimus kandidaadile
1.	Selgelt seatud sihid aastaseks kultuuriprogrammiks ning võimekus need ellu viia.	Mida tähendab sõna „kultuur“ linna jaoks?
2.	Oskus luua suurepärane sündmus, mis jõuaks kõigi kodanike ja väliskülalisteni.	Kuidas see sulandub Euroopa konteksti?
3.	Programm, mis kaasab inimesi kultuuriga seotud tegevustesse (eriti noori).	Mis on teie teemad ja eesmärgid?
4.	Programm, mis pakub õppimis- ja arenguvõimalusi nii üksikisikutele kui kogukonnale	Milliseid organisatsioone kaasatakse?
5.	Oskus kindlustada koostöö ja partnerlus sidusgruppide ja investoritega.	Kuidas saavutatakse pühendumus ja osavõtt tavaliselt väheesindatud (kultuurikaugete) inimeste hulgas
6.	Oskus esile tõsta linna kultuuriline rikkus Euroopa kontekstis ning oskus julgustada teisi Euroopa riike osalema.	Kuidas kaasatakse inimesi mujalt Suurbritanniast, Euroopast ja laiemast maailmast?
7.	Infrastruktuur teostamiseks oma plaanid.	Milline on eelarve suurus ja kus ressursid leitakse?
8.	Finantsressursid plaanitu elluviimiseks või plaan nende hankimiseks.	Mis laadi on linna kultuuri, transporti ja turismi puudutav infrastruktuur. Kuidas seda kasutatakse ja arendatakse plaanitava elluviimisel?
9.	Hästi organiseeritud turismistrateegia kogu aastaks ning seda toetav infrastruktuur.	Kuidas rakendab sündmus ajaloolist pärandit, linnaarhitektuuri ja elukvaliteeti linnas?
10.	Hästi planeeritud meediastrateegia, mis tutvustab kultuuripealinna kodumaal ja mujal.	Milliseid innovatiivseid/loovaid lähenemisi kasutatakse erinevatest sündmustest teavitamiseks?
11.	Sündmuste jätkusuutlikkus finantse ja potentsiaalseid külastusarve arvestades. Võime muuta need kasulikuks ja kauakestvaks nii kultuurilises kui majanduslikus mõttes.	Millisena kujutatakse ette sündmuse pikaajalist mõju/tulemust?

Lisa 2: Euroopa kultuuripealinnad läbi aegade:

- 1985 Ateena (Kreeka)
- 1986 Firenze (Itaalia)
- 1987 Amsterdam (Holland)
- 1988 Berliin (Saksamaa)
- 1989 Pariis (Prantsusmaa)
- 1990 Glasgow (Šotimaa)
- 1991 Dublin (Iirimaa)
- 1992 Madrid (Hispaania)
- 1993 Antwerp (Belgia)
- 1994 Lissabon (Portugal)
- 1995 Luksemburg (Luksemburg)
- 1996 Kopenhaagen (Taani)
- 1997 Thessaloniki (Kreeka)
- 1998 Stockholm (Rootsi)
- 1999 Weimar (Saksamaa)
- 2000 määrati 9 linna:
  - Avignon (Prantsusmaa)
  - Bergen (Norra)
  - Bologna (Itaalia)
  - Brüssel (Belgia)
  - Krakow (Poola)
  - Helsinki (Soome)
  - Praha (Tšehhi)
  - Reykjavik (Island)
  - Santiago de Compostela (Hispaania)
- 2001 Rotterdam (Holland) ja Porto (Portugal)
- 2002 Bruges (Belgia) ja Salamanca (Hispaania)
- 2003 Graz (Austria)
- 2004 Genoa (Itaalia) and Lille (Prantsusmaa)
- 2005 Cork (Iirimaa)
- 2006 Patras (Kreeka)
- 2007 Luksemburg (Luksemburg) ja Sibiu (Rumeenia)
- 2008 Liverpool (Inglismaa) ja Stavanger (Norra)

Lisa 3: Tallinna fookusgrupi transkriptsioon

Enesetuvustus ja lühike intervjuu tutvustus.

Sissejuhatuseks teeme ühe väikese mõtteharjutuse. Palun pange korraks silmad kinni ja mõtelge sellisele mõistele nagu Euroopa kultuuripealinn. Millised mõtted ja emotsioonid teil sellega seonduvad ja pähe tulevad?

J – turistid.

L – jah, turistid, hunnik turiste. See peaks olema umbes sama suur sündmus kui maailmameistrivõistlused Saksamaal, mis tõid sinna hunniku turiste. Miljon sündmust, mis on aasta peale ära jaotatud ja umbes paar-kolm nädalat sihkest kultuuripealinna festivali. See peaks olema ikka pigem selline kohalik kui rahvusvaheline.

Pigem kohalik?

L – njaa, ses suhtes, et riigi poolest nagu kohalik, et kui kultuuripealinn on iga aasta erinev, siis lõpuks ju vahet ei olegi kui sinna tulevad igast riigist kokku täpselt samad artistid. Pigem kohalik kui rahvusvaheline.

M?

M – mulle tuleb kõige pealt meelde Ateena.

Miks just Ateena?

M – sest Ateena on Euroopa kultuurihäll ja vist esimene kultuuripealinn. Et kui Euroopal on kultuuripealinn, siis see ongi Ateena, mis seal muust ikka rääkida.

L – Rooma, Pariis?

M – kõige rohkem nagu moe ja ...

L – Rooma?

M – Rooma on ka kultuuri, kuid kõige rohkem ikka Ateena. Ateena on see algupärane.

L – ma julgeks vastu vaielda, aga see ei ole vist see koht.

Üldine naer

E – mulle seostub see millegi suurema ja vingemaga, et seal peaks ikka midagi vaadata ja teha olema, ma ei ütle, et see peaks tõsiselt pompöösne olema või midagi sellist, kuid seal võiks midagi juba ees olla, et sa ei peaks väga punnitama, et sinna midagi tekitada. Et seal peaks olema mingid vajalikud eeldused, et kultuuripealinnaks saada. Seda ei saa niimoodi lambist ehitada või teha.

J – või siis lihtsalt otsid välja selle, mis juba olemas on. Minu arust oli meil kaasaegsetest asjadest ainult teletorn välja toodud. Muud asjad olid mingi iidamast-aadamast, mis on kogu aeg olnud. Aga ma vaataks kaubanduse vaatenurgast, et kui sajandivahetusel hakkasid kõik tooted minema ... nagu milleeniumitoodeteks, siis nüüd võetakse tavatoodetele uued etiketid, kus kõik on kultuuri nimelised, kuigi tegelikult on need samad asjad, mida me kogu aeg oleme tarbinud.

L – veel üks mõttekäik. Kultuuripealinn võiks orienteeruda hetkepoliitikast, et kui Euroopa Liidul on eesistuja maa, siis Euroopa kultuuripoliitikal võiks olla sama moodi see eesistuja linn, kus siis tulevad kokku igasugused Euroopa kultuuriministrid, kes teevad oma suuremaid plaane või mis iganes nad teevad ja siis selles konkreetses kultuuripealinnas oleks neid üritusi ja muid asju ja siis oleks ka üks nädalane sessioon, kus siis tehakse selle aasta ettepanekud ja eesmärgid ja pannakse paika kultuuripealinna juhtimist.

J – aga minu arvates see võim ja muu pillerkaar, mis seal käib, on nii distantseerunud, et kuidas seda kultuuripealinna üldse võetakse ...

L – eino aga see võiks olla ...

M – minu arvates see kultuuripealinna kontseptsioon ei seostu üldse kultuuriga, tegelikult see kultuuripealinn on sõnakõlks ja kultuuri on igas Euroopa linnas täpselt ühte moodi ja kui nimetada ühe linna kultuuripealinnaks, siis see ei tähenda, et seal oleks kohe rohkem kultuuri või et riik ise oleks kultuursem. Kultuuripealinn on tegelikult minu jaoks seotud bürokraatiaga ja korrupsiooniga ja võimümängudega, et praegu on ka põhiteema, et kes saab uueks kultuuripealinnaks, kuna sel juhul ei tule sinna ju uusi kultuuritegelasi ja truppe esinema, vaid sinna tulevad just turistid, kellelt saaks võimalikult palju raha, poliitilisel tasandil uusi suhteid jne. Võib-olla on see Eesti rida, kuid Eesti näitel mina mingit kultuuri kuskil näinud ei ole.

J – ma ei usu, et see poliitikasse nii otse puutub, et pigem on ta ikka Eesti tutvustamise vahend, et mingil määral jõuab ta ikka poliitikani välja, kuid ma ei usu, et seal keegi mingit väga isiklikku kasu saab, et see on kindlalt väga turunduslik üritus ja väga massiivselt just.

M – aga kas see on ikka nii massiivne, et mina tunnistan ausalt, et enne kui nad hakkasid selle teemaga pihta, mina ei teadnud, et Euroopas on näiteks kultuuripealinn või vähemalt ma ei teadnud, mis linna see täpselt on ja ma ei usu, et keegi eriti teab, et 2011. aastal on see nüüd Tallinn.

L – seega on üks idee, mis nagu kultuuripealinnaga, kui vaadata seda nime ja kontseptsiooni, siis seostuks see selle ideega, mille meie armastatud linnapea abiratas tegi, et oleks olemas Euroopa roheline pealinn, mis valitaks välja Euroopa pealinnade seast, selle alusel, kes on kõige keskkonnasõbralikum, kes on selle jaoks pingutanud ja kes on selle nimel tõesti tööd teinud, et ta kandideeriks Euroopa roheline pealinna tiitlile. See oleks ainult sümboolse väärtusega ja ütleks, et me oleme sõbralikud ja meelitada inimesi sinna rohkem just elama, mitte nagu külastama. See kultuuripealinn võiks olla siis umbes sarnane, et võiks valida välja ainult pealinnade seast, mis on inimestele nii kui nii teada tuntud ja kes on tõsiselt teinud edusamme ja tõsiselt pingutanud selleks, et nende järgmise aasta kultuuriprogramm või mingisugused ehitised oleksid kõige paremad kultuurivaldkonnas selle jaoks, et võtta kultuuripealinna tiitel ja võib-olla võtta see mitu aastat järjest, kuni mingi teine pealinna ta lõpuks üle trumpab oma pingutuste ja programmiga. See oleks tõsine kultuuripealinn, et võistlusmoment oleks seal sees ja see paneks linnavalitust pingutama.

J – praegu tundub ta liiga passiivne, et kui see juba viis aastat ette paika pannakse, siis kurat teab, mis meil siin viie aasta pärast toimub.

M – ma tahtsin siin veel välja öelda selle sama, mida L ütles, et kui mingi linna või kaks linna kuulutatakse aastaks kultuuripealinnaks, siis sellest ei muutu ju tegelikult mitte midagi, et kui see Roheline pealinn võib-olla veel kannaks vilja, siis tegemist oleks pealinnaga mitte aastaks vaid viieks aastaks, sest alla selle ju tegelikult midagi ei muutu ja kümme aastat tekitaks juba sellise lootusetuse tunde, aga viis aastat peaks olema see aeg, mille jaoks mingi linn määratakse kultuuripealinnaks, et selle aja jooksul jõuaks ka midagi sisulist ära teha.

L – see on umbes sama moodi nagu olümpia linnad kandideerivad olümpia linnadeks kaua aega ette, et nad teevad omale plaani, et kaheteist aasta pärast oleks meie linn piisavalt hea, et seega Tallinn 2011 tähendaks kampaaniat, et me teeks sellise kampaania, millega me kandideeriksime nelja või viie aasta pärast kultuuripealinnaks. See võiks olla valik, mitte otsustus, et nii kui nii see läheb nüüd sellesse riiki ja seal riigis võtame, mis seal anda on, et see on mõttetu, nii loobuvad riigid pingutamast ja võivad lõpuks midagi näiteks rahapuudusel hoopis ära jätta.

J – ma ka ennustan, et kui praegu on Eestis see majanduskasv päris kõrgel, siis viie aasta pärast see siinus kisub vägisi allapoole.

M – kultuuripealinn peaks olema kultuuripealinn, ükskõik, mis seisus majandus parasjagu on, et kultuursus peaks tulema kuskilt seestpoolt, see ei peaks sõltuma mingitest kõrvalistest majanduslikest faktoritest.

J – no seestpoolt küll, kuid esiteks tahavad näitlejad palka saada näiteks.

M – no jaa, aga ega nad selle pärast siis teatrit laiali ei saadaks.

J – no paratamatult kui riigis on kehv majanduslik olukord, siis tänavalgustus ja politsei on esmatarbekaup, kuid kultuur on luksuskaup ... mingil määral.

E – see kõlab nagu mingi spordivõistlus praegu, et pannakse mingid rekordid paika ja siis see on kultuuripealinn, kellel on rohkem mingeid loomulikke eeldusi ja kellel rohkem dopingut, et seatakse mingid märgid paika ja mingi huvi või hasart tekib kõigil, et nad peavad sinna poole püüdlema...

L – ma ei näe, et püüdlus millegi sellise poole oleks halb ja ma ei näe ka, et peaks olemas olema mingid kriteeriumid, et sul peab olema iga päev olema mingi kultuuriüritus linnas või, et sul peab olema vähemalt neli varemets linnust kuskil, et selles mõttes see ei saa olla sarnane, kuid see peaks olema subjektiivne otsus, et olgu need siis Euroopa Liidu kultuuriministrid või mingi muu nõukogu, aga nad peaks olema piisavalt haritud inimesed, et nad suudaksid arvestada nii loomulikke eeldusi kui ka pingutusi ... et ma ei leia, et pingutuses oleks midagi halba.

E – no oleneb, kuidas seda pingutust teha, et kui see on punnitatud ja hasart, et me peame olema kultuursed – mida minu meelest Eestis ka tehakse, siis see ei kõla hästi.

Aga püüaks korraks veidi abstraktsemale tasandile tagasi minna. Tuleme uuesti selle kultuuripealinna kui mõiste või nime juurde, siis püüdke korra ette kujutada, et kui ta peaks olema mõni loom, siis mis loom ta oleks.

J – ma arvan, et kaasajal võiks see olla sihuke üsna värdjas loom, et sihuke paabulinnu sabaga ja lehma peaga, kooriklooma kerega.

Miks just nii?

J – sest kui ma vaatan kunstitrende, siis praegusel ajal on asi kaugelt üle piiri läinud.

E?

E – ma pean mõtlema veel hetke.

M – mulle tuleb kaamel meelde.

L – ma ütleks, et rebane. Selles suhtes, et see loom ei vaja nagu ellujäämiseks ei oma suurust ega väiksust vaid pead ja see on oluline selle koha pealt.

M – kaamel jällegi võib väga rasketes tingimustes kaua hakkama saada ... kui tal on kogunenud väga palju rasva, mille peal ta saab edasi elada.

E – seal ei ole üheselt ettekujutatavat asja minu jaoks...

L – kajakas.

Naer

L – eino päriselt.

J – karjub ja situb igale poole!?

L – ei, on peajagu üle kõigist loomadest. Sellele ajal kui teiste jaoks on paika pandud hulk reegleid, nagu näiteks gravitatsioon, siis tema eirab neid – oskab lennata ja oskab ujuda ja oskab ka maapeal oma mõttetute jalgadega ringi paterdada.

E – aga siis ta võiks ju gerberos ka olla...

L – no ma mõtlesin nagu päris loomi.

J – Paabulinnul on vähemalt kunstipärane saba.

Olete te midagi Eestis kuulnud kultuuripealinnast? Meediast? Sõpradelt? Tuttavalt?

E – kui ma praegu sõitsin viies, siis seal vabakal on see plakat üleval ja seal on raske mööda vaadata.

M – kas Tallinn Tartu vastasseisu...

Pigem üleüldse, kas ja kus on räägitud kultuuripealinnast.

L – no algselt oli Pärnu ka konkurents. Alguses oli vist neli tükki neid. Pärnu langes viimasena välja. Oli viimane kolmest, kes välja kukkus. Lõuna osariigid Eestis siis võtsid ennast kokku ja hakkasid kõik Tartut toetama ja siis lõpuks otsustati kuskil kõrgel kaugel, et see peaks siiski Tallinn olema.

J, kas sina oled midagi kuulnud?

J – esimese asjana kui ma seda mõistet kuulsin, siis .. selle samuse Ratase suust, aga see seostub ainult häguselt sellega ja konteksti ei mäleta.

E – minu arust oli ikka, et sel ajal kui oli veel kolm linna, et siis oli neid võrdlusi päris palju meedias.

L – minu arvates oli jah päris piisavalt. Aga mulle jäi mulje meediast, et üldiselt oldi Tartu poolt, kuid lõpuks otsustati siiski Tallinna kasuks.

E – sest Tallinnas oli rohkem inimesi.

L – jah, sest Tallinnas oli rohkem inimesi ja rohkem raha.

Kas see teema oli teie jaoks oluline?

L – kujuures oli – kuni küsiti minu käest, et mis siis selle aasta kultuuripealinn on ... ja mis oli eelmine aasta. Siis ma pidin tunnistama, et ei, ei tea ja siis ma sain aru, kui mõttetu see on.

J – mina hakkasin kohe mõtlema selle eelarve peale, et linnaeelarve ja muud värgid, et ma hakkasin mõtlema, kas nüüd tuleb uus „Welcome to Estonia” kampaania, kuhu pannakse 30 miljonit magama ja millest täna enam mitte midagi kuulda ei ole.

E – tegelikult ei ole väga oluline, sest kui ma tahan kuhugi välisriiki minna ja valin kohta, kuhu ma tahaks minna, siis see kultuurilinn ei ole nüüd küll mingi argument. No ma ei hoiaks sellest eemale, kuid ma valin mingite oma kriteeriumite järgi ja kui need asjad on seal linnas olemas, siis tahaks sinna ikka minna, kuid kultuuripealinn...

J – aga ütleme nii, et kui see kultuuripealinna logo seal kuskil on ja välismaalasena sa vaataksid võib-olla Tallinnast hoopiski mööda, aga nüüd hakkad mõtlema, et äkki seal midagi ikka on ja ei olegi nii post-sovietlik. Sinna võiks kaasata mingid reisiagentuurid, sest nad teevad ju ikka mingisuguste sihtkohtade kampaaniaid.

E – no ma ei tea, et selles mõttes on neid linnu ju igatepidi tituleeritud, et see kõlab nagu linn iga teinegi.

J – aga kui see logo on seal juures, siis see mõjub tegelt ka ainult nendes linnades, kus see kultuuripealinn on juba olnud, teised vaatavad sellest mööda lihtsalt.

L – kui oleks olemas näiteks Euroopa suvapealinn ja Euroopa kevadpealinn, siis ...

J – minu arust Eesti juba on mitteametlik peapealinn.

Kas te teate mõnda varasemat kultuuripealinna.

M – no kindlasti teame, et hakkame neid suuremaid pealinnu ette lugema, et kõik nad on kindlasti olnud, sest see on toimunud juba 20 aastat.

L – aga need ei ole alati pealinnad olnud nendes riikides...

Suurem osa kõik on pealinnad olnud.

M – alguses vist nimetati linnaks ja hiljem pealinnaks.

Kas see, et Eestile anti see tiitel ja paluti omavahel ära otsustada, kellele see läheb. Kas see tiitel ise on pigem koormaks või lööb just ukсед lahti?

M – minu arust on see tore, et on nii palju asju, kus osaleda, et kõik teised Euroopa Liidu riigid selles osalevad, siis miks mitte, et see on täpselt samasugune koorem nagu igale teisele linnale või riigile Euroopas, et põnev on kaasa lüüa, kuid liiga suurt tähtsust ei peaks selle küll omistama.

E – ma arvan, et see on natuke Eurovisiooni moodi, et kõik ütlevad, et on nõme ja igav, aga salaja ikka vaatavad natuke telekast ja kui hästi läheb, siis ütlevad, et tegelikult on ju ikka päris tore.

M – see on natuke teine asi, et Eurovisiooni ikka vaadatakse, et kõik ikka teavad, kus toimub järgmine eurovisioon või kes võitis selle kaks aastat tagasi...

L – minu arust on see ikkagi täiesti võimalus. See on võimalus ... et kui sa oled selline väikene linn või riik ja sulle antakse võimalus tutvustada ennast ka ainult 30-le miljonile inimesele, siis see on 30 miljonit rohkem kui varem.

E – aga väikestel ei ole nii palju ressursse, et kõiki neid võimalusi ära kasutada.

L – no ei olegi, aga see on ikkagi Euroopa kultuuripealinn. Muud turundus- või brändikampaaniad jõuaksid oluliselt vähemate inimesteni, siis ma arvan, et kogu sellest Euroopast mingi väike protsent jälgib seda kultuuripealinna asja, aga see võike protsent on Eesti jaoks kuradi suur, mis annab põhimõtteliselt, kui seda asja hästi teha, et Tallinn võib olla esimene kultuuripealinn, mida tegelikult ka mäletatakse või mida nähakse üle Euroopa. Kui sulle on sellised võimalused antud, siis ei maksa seda nii vaadata, et no korraldame ära või teema ära...

E – no kui need võimalused on juba olemas, siis ma pigem eelistaksin riigi brändikampaaniat, kuna see oleks nagu püsivam.

Ja mis sina J arvad – võimalus või mitte?

J – no ikka võimalus, aga riigi brändikampaania, et seda kõike annaks siduda. Kui võtta riiki kui isikut, siis see oleks nagu üks märge tema CV-s ja see oleks võimulolijate ja eraettevõtjate oma asi, et kas nad suudavad sellest nagu midagi välja pigistada või mitte, aga pigem ikka on võimalus.

L – ma usun, et kui vaadata seda majanduslikus pooles, siis tõenäoliselt toob see tiitel Eestile rohkem sisse kui ta välja viib – olgu siis lühemas või pikemas perspektiivis. Olgu neid kulutusi näiteks 100 miljoni kanti, siis turiste tuleb juurde veel mõned miljonid, kes jätavad siia raha 110 miljoni kanti, siis pikemas perspektiivis märgi jätmise Euroopa ajalukku toob pikemas perspektiivis tagasi seda raha oluliselt rohkem.

M – no aga mis on raha võrreldes sellega, kui palju sa saad oma kohalikule kultuurile anda...

L – seda ka, seda ka

J – ja suur osa sellest rahast jääb sisemajandusse ringlema, kuigi jah, suur osa jääb ilmselt ka sinna välja võtmata kasumisse, mis tiirleb seal bilanssides.

L – aga võib-olla 2014. aastaks ei jää sinna enam...

Agas vastavalt sellele, kui palju te seda teemat Eesti jaoks võimaluseks pidasite, kas seda teemat kommunikeeriti teie jaoks piisavalt palju või mitte? Kas sellele pöörati piisavalt palju tähelepanu?

E – nagu ma ütlesin, siis mina mäletan, et selline võrdlemine käis, et mis ühes linnas on ja teises ei ole, aga sinna oleks just saanud juurde tuua selle, mis linnad need varem olid, et seda üldist konteksti jäi minu jaoks nagu natuke puudu.

J – minu arust seda infot tuleb pigistada. Need inimesed, kes näevad seal enda jaoks mingit võimalust, need pigistavad. Ma mõtlen nagu erasektori poolelt, et ma tahaks ka sellest pirukast väikest tükikest saada ja kui see aeg hakkab liginema, siis ma uurin, mis seal toimub ja kuhu saaks peale hüpata.

L – see on umbes, minu arust oli päris palju seda selle suhteliselt ebaolulise teema kohta, nagu seda oli kultuuripealinn, mille me peame lihtsalt ära tegema, et on meie kord. Piisavalt palju seda, aga kui võrrelda seda jällegi Eurovisiooniga, kus alati räägitakse, et võimalust ei ole ennast kuidagi näidata seal, kui tegelikult nagu on. Et praegu tehti meile selle kommunikatsiooniga selgeks, et tegemist on väga olulise asjaga, kuid tegelikult ei ole tegemist nagu üldse olulise asjaga.

M – minu meelest ka. Kommunikatsiooniga see tähtsustati üle. Ja see hulk, kelle jaoks see üle tähtsustati on see osa, kellele see tegelikult ei peaks olema suunatud, et kogu Eesti sai kuulda, miks Tartu ei sobi ja miks Tallinn ei sobi ja nii edasi ja miks teema on väga tähtis, aga samaks oleks võinud, kui ressursid oleksid veidi suuremad, kommunikeerida seda kuhugi väljapoole Eestit. Et kogu energiat kasutati negatiivselt ja see läks kaduma, et selle asemel oleks võinud enam kommunikatsiooni suunata väljapoole. Nii oleksid

tulemused olnud ... et loomulikult ei oleks kogu Euroopat saanud üle valada sellega, kuid osa ja natuke ning sellest oleks olnud kas või natuke kasu...

L – ma ei ole absoluutselt nõus sellega...

J – ma arvan, et ressursi tuleks väljapoole suunata siis, kui on asi ära lahendatud...

L – et selleks ajaks peaks olema kogu see asi juba ära lahendatud...

J – muidu me pesema oma linnade musta pesu kogu Euroopa ees...

M – ei, ma ei mõtle seda, et oleks pidanud rääkima, miks üks linn ei sobi või teine ei sobi, vaid me oleks pidanud rääkima sellest, et meil on siin 4-5 linna, mis kõik sobivad ja on täiesti suurepärased, kuna neil on need-need-need küljed...

J – aga sellest tuleb rääkida vahetult enne seda, kui need üritused kätte jõuavad, kuna inimeste mälu on tavaliselt selline lühike, nagu haugil

M – seda võiks siis ka rääkida...

J – kui me praegu tuututaks Euroopasse, siis tegelikult meil midagi öelda ju ei ole sellel tasemel, mis see vaidlus siin Eestis toimub.

L – ma ei saa nagu aru, kelle kaudu seda Euroopa kultuuripealinna nagu üldse maale tuuakse, et kas see on läbi ministri või läbi linnade või on see ... või mis institutsioon seda nagu Euroopas korraldab...

J – kultuuri komisjon...

Seal on jah oma komisjon, mis otsustab, et see aasta on selle riigi kord. Ja lõpuks peab riigi sees selle konkreetse otsuse kinnitama kultuuriministeerium.

Idee on, et erinevad riigid tutvustaksid kordamööda oma kultuuri.

Aga minnes nüüd edasi Tartu ja Tallinna võrdluse juurde, siis kui te püüate mõelda Tartule kui Euroopa kultuuripealinnale ja Tallinnale kui Euroopa kultuuripealinnale, siis kas sellel kujutluses, mida linn võiks püüda või saavutada, millised üritused seal oleks ja nii edasi, on mingi vahe ka ja kui, siis milline?

J – no minu arvates Tallinnas on puht logistilised eelised, siin on suur lennujaam, siin on mereääres, kui siin midagi toimub, siis on inimestel parem tulla. Tartu on nagu kuskil sügaval sees ja siin on ruumi ka rohkem. Minu arust Tartu on nagu nii kuradi pisike, et ...

Mis sa sinna ära mahutad.

M – mulle endale oleks meeldinud, et Tartu oleks olnud kultuuripealinnaks, aga kui järgida, et Tartu on mitu korda väiksem kui Tallinn ja Tallinn ise ei anna Euroopa mõistes isegi mitte linnamõõtu välja ja kui võtta tartu nüüd siia kõrvale ... et mingites Euroopa Liidu riikides peetakse 400.000 elanikuga linna küllaks ekssole, et kui rääkida mingist 100.000 elanikuga linnast ... ja teiseks on suur osa linnast ülikooliga seotud ja üliõpilased ja millegi pärast on mulle jäänud mulje, et need ülejäänud tartlased, et neil kultuuriga küll midagi suurt pistmist pole.

J – minu arust Tartu kultuurirajatistes on väga vähe ruumi...

Ma korra täpsustaks, et kas Tartus siis see kultuuripealinn oleks nagu selline väiksem ja tagasihoidlikum?

M – ei, mitte just seda, aga seal ei ole kandepinnast kultuuri enda poolest, kultuurirajatiste poolest ja elanikkonna kultuurimeelsuse poolest, kuigi selle viimase kohta ma ei oska tegelikult midagi öelda.

L – minu hinnangul oleks Tartu selle oluliselt paremini välja kannatanud, kuna Tallinn kui kogu Eesti kultuuripealinn mitte Lõuna-Eesti kultuuripealinn nagu Tartu ennast eksponeerib, et põletas kõik sillad Põhja-Eestiga. Et just see väiksus ja väga sarnane lähenemine erinevatele kultuuriettevõtmistele, kontserditele, näitustele ja ka kogu see arhitektuur, mis seal kesklinnas ja vanalinnas nagu on, et see oleks olnud palju kokkuvõtlikum ja ühtsem kontseptsioon, sest kui sa Tallinnas vaatad, siis on vanalinn, mis on praktiliselt eraldiseisev kultuuriline kooslus, sest vaata Lasnamäele sa ei pane hinnangut kui kultuuriline kooslus, kuna Lasnamäe on koht, kus inimesed käivad magamas.

M – Tallink City...?

L – no Tallink City ei anna sellele kohe sellist kultuurilist väärtust ja Nõmme on ajalooline ja Kalamaja on ajalooline, kuid nad kõik ei ole omavahel kooskõlas ja kuigi see oleks hea viis tutvustada erinevaid ajajärke Eesti ajaloos, kuid see jääks vähem meelde, kui inimesed vaataks Tallinna kui ühtset kultuuripealinna, mis peaks ühtset Eesti kultuuri näitama, siis kogu see pool Tallinna elanikkonda on venekeelsed, kellel on väga ähmane seos Eesti ajaloolise kultuuriga ja nende kultuuriüritused ei ole sama sarnased. Seetõttu oleks Tartul ja Tartu ümbruskonnal, ma mõtlen seda Setu värki, mida annab sinna juurde põimida, oleks ühtsem ja jätaks parema mulje välituristile.

J – mina arvan küll, et Tallinna kultuuri annab ilusti kokku siduda, selleks on vaja lihtsalt mõnda tarka inimest, aga kui me võtame need inimesed, kes siin meile publikuks tulevad, siis nad ei ole üks inimmass,

kes käib kõigepealt läbi Nõmmelt ja Vanalinnast ja siis Lasnamäelt ja lähevad Harku järveni välja, et see on ikkagi pigem ... no kellele see suunatud on, et vaevalt keegi viitsib kogu seda programmi hakata läbi vaatama...

Aga kui sa võrdled Tartut ja Tallinna?

J – Minu arvates oli see väga hea väide, et Tartu ilmselt ei kannaks seda välja ja just suuresti selle väiksuse tõttu. Jube lahja jääks see värk. Nagu külasimman.

E – minu meelest on kummaski linnas oma kultuur ja ma nõustun sellega, mis juba öeldud on, et Tallinn on veidi killustatum ja Tartu veidi pinnapealne, aga mind nagu väga ei morjenda, kumb linn nüüd kindlasti saab selleks kultuuripealinnaks.

L – näiteks Pärnu ei oleks absoluutselt sobinud. See oleks täiesti mõttetu olnud.

Miks?

L – seal ei ole midagi ... seal on üks teater.

M – ja kontserdisaal...

L – aga kontserdisaal on toomaks seda kultuuri sisse, mis on ülejäänud Eestis. Pärnu kultuur on rand.

E – Pärnus on rannakultuur.

L – Tartusse näiteks ei pea kultuuri importima ja see on ühtsem kui laialivalgus Tallinn.

Mis te arvate, mis oleks Tartul Euroopale öelda, kui ta oleks saanud kultuuripealinnaks?

M – minu arvates Tartu ei saa üle ega ümber sellest ülikoolist ja tema tuntuusest, et see oleks jäänud mind kindlasti häirima, et kultuur ja ülikool ei ole kindlasti üksteist välistavad, aga ülikoolilinna reputatsioon oleks kindlasti varjutanud kultuurilinna oma.

J – see olekski nagu mingi *campus* ehk ülikooli linnaks, mis on kultuurist ainult üks osa.

L – ma kohe kuidagi ei saa leppida sellega, et ... ülikool on kahtlemata osa kultuurist ja ma arvan, et pigem oleks Tartul öelda seda, et me oleme väiksed, aga vaata, mis meil on, et me oleme Eestis väiksed ja vaadake, mis meil on ja ka, et me oleme Euroopas väiksed, aga vaadake, mis meil on.

J – aga mis meil on?

L – meil on päris palju, kui sa meie kultuuri vaatad...

J – mis meil Tartus siis on...?

M – mida me kultuuri all mõistame üldse?

L – see on juba omaette küsimus. Mis asi on kultuur ja pealinn? Me juba lähenesime sellele juba alguses, et mis asi oleks Euroopa kultuuripealinn.

J – aga mida nagu Tartu selles täidaks, et kui ma võtame sellise abstraktse mõiste nagu kultuur ja inimese, kes ei tea sellest mitte midagi, siis kuidas Tartu mängiks fassaadina kogu selle kultuuri välja? Kõige selle, mida me tahaksime oma riigis näidata selle võimaluse raames?

L – ma ei hakka kohe vastu küsima, kuidas Tallinn mängiks, vaid las ma mõtlen natuke...

M – aga mina muutusin veidi nõutuks selle juures. Kui me tahame turistidele, kes on põhi sihtgrupp selle kõige juures, kultuuri tutvustada, siis me saame seda teha läbi kolme põhi asja, esiteks arhitektuur, mida saab väljendada ka läbi ajaloo, teiselt poolt siis kontserdid ja teatrid ning kolmandaks tants. Tants on ka see, et ...

L – põhimõtteliselt me peaksime Tallinnas korraldama laulupeo...

M – kultuuri tutvustamise meetodid on väga piiratud, kui me mõtleme turistidele suunatud, minu arvates kultuuripealinna võlu on selles, et sa mitte ei tutvusta ennast turistidele, vaid sa näitad kohalikele elanikele, et nende kultuur on midagi väärt, et see on kihvt ja arendame seda nüüd kõik koos, et see on kultuuripealinna mõte tegelikult. Et muidugi on tore kui turistid tulevad ja me tutvustame neile oma kultuuri ja see suurendab mingit rahvusvahelist tolerantsust ja nii edasi, aga tegelikult see midagi rohkemat ei anna. Palju olulisem on keskenduda sellele, et midagi kohalikud inimesed sellest saavad, süvendada neis huvi oma kultuuri vastu, armastust oma kultuuri vastu ja ühtlasi läbi selle arendada kultuuri, et igauks tuleks ja annaks oma panuse, et igauks ise looks midagi või ta annab oma panuse minnes ja osaledes kultuuris, mida teevad teised ja siin on juba palju rohkem meetodeid, et siin on juba palju rohkem meetodeid, et siin me ei pea tutvustama kellelegi ajalugu või tantsima tuljakut, vaid siin on see täiesti piiramatu ja see peakski olema asja mõte tegelikult. Kui Tallinn 2012 aastal ei ole enam kultuuripealinn, siis peaks meil olema midagi rohkem, palju rohkem, kui meil oli aastal 2010.

J – sellega tuleks selle kampaaniaga siduda ... kaasata kohalik sihtgrupp, selles mõttes on see hea mõte.

M – see ei peakski olema kampaania, vaid midagi sügavamalt.

L – anname pronkssõdurile uue tähenduse...

J – värvime ta sini-must-valgeks...

Naer

L – see on samasugune mõttekäik ... kogu see kohalik sihtgrupp peab saama kaasatud, aga see ei saa olla selle asja peamine eesmärk, vaid lisaväärtus.

M – kultuuripealinna eesmärk ju ongi ...

L – ülejäänud Euroopale näidata ennast.

M – okei, et siis suurendada turistide hulka.

L – jah, ülejäänud Euroopale tutvustada ennast.

M – no aga siis võikski seda ju nii nimetada, mitte markeerida seda kultuuri alla.

J – aga kui me vaatame läbi kultuuriprisma...

M – aga enamik turistidest ju põhineb kultuuril, et kas sa lähed Rooma nüüd mingeid maju vaatama või lähed Ibiza klubi kultuuri maitsma, aga ...

Aga kui tulla tagasi Tartu juurde, siis kas on ka oht, et Tartu võib midagi kaotada läbi selle ürituse?

L – igal juhul ainult juurde andnud.

E – ma arvan, et kohalikele ei oleks see meeldinud.

L – ma arvan, et kohalikele oleks see väga meeldinud.

E – arvad või?

M – no see kestab ju ainult aasta.

E – no neil küll see meelsus on olemas, kuid seal on see perioodi asi, et vahepeal mingi festival on ära ja võib-olla neile ikka ei meeldiks, kui aasta otsa mingi palagan oleks, et nad on ju ikka suhteliselt rahumeelsed. Et see, et aasta otsa on kultuuripealinn, siis sellele ju eelnevad veel mingid kampaaniad ja asjad ja ettevalmistus selleks, et ma arvan, et seda oleks võib-olla kohalike jaoks liiga palju olnud.

L – pluss minu hinnangul kui see käima läheb, siis minu hinnangul oleks Tartu linna juurde ehitatud kultuurirajatisi ja läbi selle oleks Tartu võitnud ...

Saabub hilinenud fookusgrupis osaleja P.

Ma küsin su käest teise bloki küsimused järgi. Ülejäänust räägime hiljem. Kas sinu arvates on vahe kui sa kujutad ette Tartut kui Euroopa kultuuripealinna ja Tallinna kui Euroopa kultuuripealinna?

P – ma arvan, et välismaalase jaoks suurt vahet ei ole. Võib-olla ainult, et Tallinn on natuke suurem ja siin on magalarajoonid, aga Eurooplase jaoks see 400.000 ja linna suurus on ükskõik ja ega tema ei oska vahet teha selle Tallinna ja Tartu vahel. Ma usun, et kui ta siin suvisel ajal tuleb, siis linn on roheline ja puud kasvavad, et see näeb ikka suhteliselt sarnane välja. Eestlase jaoks, noh, Tartu on Tartu ja Tallinn on Tallinn.

Aga mis sa arvad, mis oleks Tartul olnud maailmale öelda, kui ta oleks saanud kultuuripealinnaks?

P – no ma ei tea, eks ta oleks oma loosungid ja asjad välja mõelnud, aga ma ei usu, et tal väga midagi muud oleks öelda, kui Tallinnal. Kui välismaalased siia tulevad, siis Tartusse on neil palju tülikam minna. Lennuk sinna ei lenda, buss rõvedalt sõidab, rong ka ...

Mis te arvate, kas Tartu jõudis oma kommunikatsiooniga teile selgitada, mida ta plaanib, mis teeb, mis on ette võetud?

M – mina kuulsin, aga Tallinn varjutas selle ära. Ma ei tea, kas Tartus oli projektijuht, kuid Tallinnas oli kogu aeg konkreetne projektijuht üks kindel inimene tegeles sellega täisajaga.

L – Tartus oli ka ...

M – kes?

L – Astok ise...

J – no kuna ta selleks ajaks on nii kui nii ametist vaba, siis tal ei olnud mõtet pingutada.

Naer

L – mul ei olnud meeles kummagi linna mingisugused projektid, aga sel ajal kui see vaidlus või võitlus käis, siis oli ikka suht tasakaalustatud see, et kes mida ette võtab ja nii edasi, et selle eest kandsid hoolt ka ajakirjanikud, kes mõlemalt poolt seda infot pitsitasid ja välja uurisid, et selles suhtes ma küll ei ütleks, et üks teist varjutas ... aga praegu ei ole mul aimu ka, mida üks või teine tahaks teha.

M – minu arvates ajakirjanikud kirjutasid arvamusküsimusi pea iga päev mõlema poole poolt, aga turundustegevuse poolt paistis Tallinn küll rohkem silma ja eelarve oli mitu korda suurem.

E?

E – ma küll ei mäleta, mida konkreetselt mingi linn välja tõi, kuid minu arvates oli küll tasakaalustatud, ma küll mäletan, et oli nagu lehekülj pooleks ja siin on üks ja siin on teine linn, et need muud tegevused tulidki siis juurde, aga võrdselt sõna neile pakuti küll, iseasi kui hästi nad seda ära kasutasid.

Aga reklaami poolepealt? Planeeritud reklaam?

M – Tallinnal oli väga kujundatud ja ostetud reklaampinnad ja stiilne koduleht ja bännerid.

P – no ma ei usu, et see reklaam väga mõjutas kellegi otsuseid...

L – no üheksa inimese jaoks nüüd Tallinna linnaeelarvest ei eraldata miljoneid kroone...

J – no eks see ole ka nii, et kui ajakirjanik lugu kirjutab ja näeb reklaami, siis tema kaudu jõuab see jällegi žürii liikmeteni, aga kokkuvõtteks öeldakse ju alati, et kui eelarvet lõpuni ei kuluta, siis järgmine kord enam ei saa, nii et ilmselt keegi pani selle paika.

Aga mida oleks Tartu võinud teha, et kust kaudu oleksite te infot soovinud ja kust mitte? Mida oleks Tartu saanud teile kui mitte Tartu elanikke oma plaanidest üldse rääkida?

E – no seda on raske öelda, kuna ma ei tea kummagi linna plaanidest...

P – no teatud mõttes ei ole neil mõtet rahvale väga pasundada sellest, kuna rahvas ei otsusta, kumb linn saab ja rahva jaoks on see nii kui nii 2011, et see on 5 aastat ja nii pikk perspektiiv, et ...

J – siis on meil juba uued presidendivalimised

P – jah...

L – Tartus oleks vaja olnud patrooni. Kedagi, kes oleks tõsiselt kultuuriinimene, mitte Astok, et tõsine kultuuriinimene ja Tartuga oluliselt seotud, kes oleks võtnud selle avaliku arvamuse oma kaela.

M – aga kui Marju Lauristin ütleb sulle, et Tartu saab kultuuripealinnaks, et kuidas sa siis ütled ei...

L – eino umbes nii jah ... ja see oli kommunikatsiooni poolest geniaalne asi, et nad orgunnisid omale poolte Lõuna-Eesti maakondade toetuse.

M – aga Tallinnal oli ju ka.

L – aga Tartul oli oluliselt rohkem neid.

P – oli jah...

L – see oli jah hea lüke, kuid oleks nad siis saanud ka mingid Eesti kultuuritegelaste allkirjad omale, siis see oleks olnud täpselt samamoodi ... kui maakonnad on pigem majanduslik ja logistiline lähenemine, mida nad oleksid võinud saada, siis haritlaskonna toetus oleks nende 9 inimese ehk selle sama žürii arvamust suutnud kallutada teistmoodi.

J?

J – kuna ma eriline Tartu fänn ei ole, siis ma otseselt midagi ei oskagi nagu välja tuua.

Aga nüüd sama küsimus Tallinna kohta. Kas nemad oleksid võinud kommunikeerida oma tegevusi kuidagi paremini või teisiti?

J – kuna mina kuulsin sellest Jüri Ratase suust, siis mul kohe tulevad sellega K-kampaaniad meelde, minu silmis tuli kohe mõte sellega seoses ka eelarvete osas, et kelle kätte see nüüd mängitakse, et kohe tekkis mingi negatiivne varjund sellele juurde ja sellistest asjadest peaks rääkima inimesed, keda sa ei seosta sellega, et nad minu taskust raha võtavad.

L – see on õige küll, kuid ma tahtsin öelda, et kui see haritlaskond ja kultuuriinimesed annaksid oma allkirjad Tallinna toetuseks, oleks see ka minu kui ühe avaliku arvamuse liikme hinnangu suunanud Tallinna poole. Mõlemal pool olid pigem rääkijateks poliitikud, et abiratast ma ei hinda teistest rohkem, aga see oli juba enne aru saada, kuhu poole see asi läheb juba rääkijate poolest. Kui hakata sisuliselt vaatama, siis siin on küsimus juba teine, et kui nad on poliitikud, siis tahes-tahtmata vaatad sa seda oma sümpaatia ja antipaatia poolest.

P – aga need haritlased oleksid võinud samamoodi hakata jaurama, et osad arvavad, et Tallinn on parem ja osad, et Tartu on parem...

L – aga vaata selles ongi asi, et kui Tartu võttis need erinevad maakonnad ette vallad ...

P – oleks pidanud intelligendid ka punkti võtma?

L – oleks pidanud intelligendid ka punkti võtma, et sellepärast Tallinn ei korraldanud asju enne kui Tartu oli kõik ära korraldanud, et muidu jälle võib-olla Tallinn ei oleks seda ette võtnud, seda allkirjade korjamise asja ... kui üks pool oleks võtnud selle ette ja oleks suutnud täiesti arvestatava hulga omale taha saada, ütleme 200 allkirja, siis need järelejäänud 15 inimest, kes on ka kultuurivaldkonnas, siis need võisid sinna teisele poole ka minna, aga nende käest ei oleks hakatud kampaania raames enam neid allkirju võtma.

J – aga turunduslikult ma ei ole ikkagi aru saanud, kes selle asja ära otsustab lõpuks?

L – kultuuriministeeriumi komisjon.

J – nii, aga kes on kultuuriministeeriumi minister?

L – Palmaru, keskerakonnast

J – nii ja kas meil on vaja rohkem rääkida?

L – no tegemist on 2011 aasta asjaga...

J – keskerakond võtab alati kõik asjad, mis on ripakil ja mis ei ole ripakil, nemad on ma arvan siis ka veel võimul.

P – no nad on Tartus ka võimul...

J – ei, seal on praegu Laine Jänes.

L – ja Keskerakond on koalitsioonis ja järgmiste valimiste puhul võib ka juhtuda, et nad sinna jäävad.

E, sulle ka sama küsimus, kas Tallinn oleks ka võinud kuidagi teisiti plaanida või teha oma asju?

E – ma mõtlen, et sa ei saa ju võrrelda, kui sa ei tea, mida kumbki linn on teinud, et ainult nii palju kui ma olen ise märganud, aga mul ei ole ülevaadet, mida mõlemad teinud on

L – Tallinn oleks võinud algusest peale üle olla oma konkurentidest, et suhtuda üleolevat oma konkurentidesse ja teha ilma selleta, et sekkuda otsesesse vaidlusse teiste linnadega ja olla lihtsalt enesekindel, et nad võtavad selle ära, kuna neil on kõige parem logistiline asukoht ja kultuuriprogramm ja umbes nii ja kõik need kampaania flaierid ja koduleheküljed ja ... aga kui see ühel hetkel läks sopa loopimiseks, et Tartusse ei saa niisugust asja nii kui nii teha ja Tallinnasse ei ole mõtet teha, et see kaasa minemine näitas, et see ei ole nende jaoks siuke kindel ära võtmine, et ühel hetkel, kui on Taaveti ja Koljati vastasseis, siis avalik arvamus paratamatult läheb selle Taaveti poole, et selle väiksema poole, kes on väiksem.

J – no eestlane ikka pigem on võitjate poolel...

L – see on...

E – no see on selle meedia fenomen, et kui ühele tehakse liiga, siis sa natuke oled ikka selle ühe poolt, kellele liiga tehakse.

P – mis avalik arvamus arvas lõpuks, olid mingid küsitlused ka?

Mis mõttes avalik arvamus?

P – et avaliku arvamuse uuringud...

E – Postimees Online oli.

Minu arvates mingit representatiivset ja korralikku uuringut ei olnud.

P – ei midagi oli, mingis Emori blokis, mult küsiti endalt seda, mul käis küsitleja ukse taga.

Kui me enne rääkisime sellest, mis oleks Tartul öelda Euroopale, siis kas Tallinnal oleks midagi enamat või vähemat öelda? Mida Tallinn ütleks läbi selle projekti.

P – no seda on vist vara veel öelda, et praegu on ainult totakad hüüdlauseid.

L – et see võib olla midagi sellist et ...

P – *positively transforming* ?

Naer

L – pigem ikka seda, et väga väikese riigi kohta on meil väga rikas kultuur, et rõhub ajaloole ja Tallinn on Euroopa linnadest ka üks väga vana linn. Kogu sellele ajaloole ja et see väike rahvas on säilinud ja on kultuuri poolest hästi rikas, mina kujutan ette, et nad pigem hakkavad rõhuma sellisele klassikalisele arhitektuurile, klassikalisele muusikale, koorimuusikale ja sellistele Hansapäevade või Vanalinna päevade laadsed asjad ja suuresti jäetakse unarusse ilmselt viimase sajandi periood, kuni tullakse uuesti välja uue kunstiga ja KUMUga...

M – ja kaasaegne tants ka.

L – ja kaasaegne tants ka, et vana ja uus koos. Selline multikultuurne ühtsus ja nii väike riik ja suudab nii palju.

P – mul on meelde jäänud mingist pressiteatest, et abiratas kekutas midagi selle roheline pealinnaga, et oli mingi roheline pealinn...

L – no roheline pealinn on hoopis teine asi.

P – no ta kuidagi seostas seda kultuuripealinnaga seal.

M – logistiliselt peab olema kultuuripealinn lihtsalt läbitav ja ükski kultuuripealinn ei saa olla roheline, kui temani jõudmiseks tuleb kasutada palju kütust.

J – tegelikul sõltumata sellest, mis linn on, on see sõnum, mis välja öeldakse suhteliselt sama, et see käib ikka kogu Eesti kohta, sellepärast ma mõtlengi, et Tallinn on suur ja seda on siin parem välja tuua, et kõige pealt on Vanalinn ja siis lähed tükk-tükk maad edasi ja siis on Vabaõhumuuseum ja on Lasnamäele ei lähe, et Laulukaareni ... et ruumiliselt ja logistiliselt on seda parem siin teha.

E – seletamise küsimus, et kuidas see pärast mingisse sloganisse pannakse. Pärnu tuli minu arvates uue tunnuslausega välja...

Naer

E – ja see inglise keeles oli?

P – *try yourself*.

J – et proovi ise.

E – kõlab kuidagi perversselt.

P – kõlab kuidagi imelikult jah.

Kui kellelgi enam siia „mida Tallinnal öelda oleks” blokki midagi lisada ei oleks, siis võib vahepeal teed teha ja ma annaks teile veidi lugemismaterjali. Ma annan teile kätte Tartu ja Tallinna taotluste abstraktid, mis olid mõlema taotluse esilehtedel.

Vaadake palun, mis tundeid teile need abstraktid tekitavad ja kuidas teineteise suhtes on.

Jagan paberid laiali ja fookusgrupist osavõtjad loevad ja teevad teed

P – Tartu eelarve oli 416 miljonit?

Jah

J – äkki me alustame?

Sa võid kohe otsa lahti teha.

J – minul kohe esimene seos, mis mul tekkis, kui ma lugesin Tartu oma ja Tallinna oma, siis mul tekkisid kohe värvid silmade ette, et Tartust tekkis selline pruunikas maavillane kudum, aga Tallinn oli selline steriilne sinine. Ütleme kui nad mõlemad rääkisid siin sellest sihtasutuse korralduse poolest väga põgusalt, siis Tartus olid sellised ilusad asjakesed välja mõeldud, et väga nunnu, aga Tallinnas oli selline külm ja kaine turunduskontseptsioon. Tallinnas on vähem konkreetsust, et selle sinise mulli sees sa ei näe, kas seal midagi on ka või ei ole.

E – mul oli see, et Tartus, mis mulle meeldis, et kui ma ei teaks kummastki linnast midagi, siis need Tartu ideed sobiksid mulle paremini, sest vaata, mida see Tallinn siin kirjutab, et põhiväärtused ja dünaamilisus ja loominguline reklaam...

J – mulle toovad need mõisted leiva lauale.

E – no jaa, aga...

J – oleneb, kellele see suunatud on...

E – see meeldis mulle ka, et „Tallinna taotlus moodustub võimalikult laiale põhjale”, et 17 ajurinnakut on ometigi toimunud juba. Hämmastav.

P – vahe on selles, et Tartu omas on konkreetsed punktid sees, mida nad teha tahavad ja konkreetne raha. Tallinna oma on selline üldine mull, mis ei ütle mitte midagi.

L – no lõppkokkuvõttes on need ju ainult abstraktid ...

P – no jaa, aga ütle kas või üks konkreetne asi, mida Tallinn teha kavatseb...

L – nad kavatsevad teha Läänemere omamoodi kultuurimereks.

Naer

M – no Tallinna plaan oli selline, et kui õhtul on igav ja on mingit taustinfot, siis võib ise ka selle valmis kirjutada.

L – põhimõtteliselt küll jah.

M – et teeb keerulisi sõnu ja keerulisi lausekonstruktsioone ja midagi muud ei pea tegema. Tartu puhul on näha, et neil on teiste institutsioonidega, et Eesti Raadioga, on kokku lepitud ja nii edasi ja nad on mõelnud asja peale ja neil on plaanid ja nii edasi. Kuna siin on lühike kokkuvõte, siis ma olen veendunud, et neil on kõik need 4 suunda pikalt välja kirjutatud ja nii edasi. Teine asi, mis hakkas silma on see, et Tartu kavatses kogu selle eelarve finantseerida...

L – ei mitte kogu, projektijuhtimise kulud ei olnud siin.

M – projektijuhtimise kulud...

L – vaata programmi kulud on siin eraldi ja programmikulud on kõige olulisemad, aga mina ka vaatasin üllatusega, et nad ongi ...

M – enesekindlad.

L – jah, et *we can do it*.

E – ma rõhutaksin veel seda, et Tartul veel teised on ka sõbrad...

J – no Tallinnal ka, aga seda on väga külmalt öeldud, et teised ka võivad osaleda selles kontseptsioonis

L – no selles mõttes, mina mõtlesin ka, et nende vahe on see, et Tallinn vaatab seda asja kainelt ja Tartu voooh, et teeme...

J – Tartu hakkas detailidest peale ja Tallinn hakkas ülevalt peale, et kui me nüüd need kokku paneme, et Tallinn esimeseks leheks ja Tartu teiseks, siis saame täiskontseptsiooni kokku.

L – just...

J – ja saadame selle Pärnusse.

Naer

M – mulle meeldis Tallinnast üks lause, et kus see on ... „kultuuripealinna majanduslikud mõjud ulatuvad üle Eesti, poliitilised mõjud aga suurendavad kogu regiooni julgeolekut”.

P – a jah, et mida see tähendab?

M – et esimene on üle Eesti ja teine kogu regiooni, mis on siis kogu Põhja-Euroopa või kogu Ida-Euroopa või mõlemad.

J – või Harjumaa.

Naer

L – või kaks kultuuripealinna riiki kokku.

M – ja loogiliselt mõeldes, kui kultuuripealinnaks on Tartu, siis selle mõjud ulatuvad ka üle terve Eesti ja Tallinna kohale ja poliitilised mõjud suurendaksid kogu regiooni julgeolekut. See on väga omapärane väide, et julgeolek suureneb.

P – mina ei saa üldse aru sellest.

L – üks asi, mida mina lugedes märkasin, on see, et Tallinna oma on palju rohkem suunatud oma inimestele, nagu eestlastele ja et nende ... nad on välja toonud igasugused, kogu see abstraktne asi, mida nad kavatsevad ette võtta, siis nende eesmärk on, et Tallinn oleks selle kaudu parem linn ja linlased tunneksid ennast siin paremini. Tartu omas on rohkem punktadena välja toodud valdkondadena, et milliseid üritusi nad hakkavad tegema, et üritused eeldavad turistide rohkem, et see on suunatud pigem turistidele. Tallinna oma on rohkem Tallinna põhiväärtustele toetuv ja seetõttu on see rohkem, et teeme oma linna paremaks selle kaudu, et korraldame siin kultuuripealinna, et selle peale on projekt üles ehitatud, et ma kavatseme teha Tallinna turvalisemaks, poliitilised mõjud ulatuvad üle regiooni, kultuurilised mõjud üle Eesti, inimesed tulevad kõik siia ja vaatavad kui hea meil on. See oli küll üks asi, mida ma lugesin ja vaatasin nagu üllatusega, et ma alguses arvasin, et see on pigem vastupidi, et Tartu üritab seda kultuuripealinna teha selleks, et neil paremini hakkaks minema ja Tallinn pigem turismiüritusena, Tallinna lõpulause on, et pärast kultuuriaasta lõppu on Tallinn saavutanud valmisoleku kui tahes suure rahvusvahelise kultuurisündmuse võõrustamiseks, siis see on põhimõtteliselt suunatud ikkagi rahvusvahelisele suursündmusele ja Tallinn on sellega saavutanud valmisoleku, et see on üks selline tähelepanek, kus on nende kahe võrdlus.

M – minu meelest see Tallinna plaan on justkui selline, et see dokument, see paber, mida me vaatame, on mõeldud sellistele inimestele, kes räägivad sellises keeles, kes kasutavad sellist keelt, kantseliiti pidevalt. Tartu paber on loetav ükskõik millisele intelligentsele inimesele. Teine asi on see, et kui võrrelda neid kahte, siis Tallinna dokument on justkui pakkumine raha saamiseks, mis on kirjutatud piisavalt uduselt, et näidata, et mingi arusaamine ja orienteerumine teemas on olemas, aga nad mingi hinna eest ei taha ära anda ühtegi ideed, et kui Tartu võidab, siis ta ei saaks neid ideid kasutada, aga Tartu laob kohe oma ideed välja.

J – Tallinna paberi oleks kirjutatud nagu mingi turundusjuht ja Tartu oma mingi AD.

E – pigem ikka vastupidi.

J – miks, meil päris tihti ongi vaja kirjutada selliseid asju, selle pärast, et asjad on kõik ammu ära otsustatud ja sa pead lihtsalt kirjutama selle asja valmis.

E – aga siis ta võiks veidi silma paista. Ta on nats lame ju. Minu arvates Tallinna tekst on natuke lame, aga Tartu mõned vihjed annab, aga samas ei ütle ka ju midagi konkreetset, et teeme siin seda-seda-seda.

J – siin on loominguiliselt asjad välja mõeldud, aga väga turistikeskselt.

L – samas mina selle programmi poolest, mis ma olen nende kahe dokumendi kõrvutamisel kätte saanud, arvan, et mõned asjad, mis Tallinn on välja toonud on isegi sümpaatsemad kui Tartu omad. Näiteks see, et Tallinna kultuuriprogrammis on oluline uute talentide avastamine ja Euroopalike väärtuste süvendamisel, et meie oleme osa Euroopas ja osa Euroopa kultuurist, mis on minu meelest põhiline, et kuigi seal ei ole välja toodud, mida seal täpselt hakatakse tegema, et mida uute talentida avastamine tähendab ja meie-tunde süvendamine tähendab eksju, aga nende märksõnadena on väga sellised teretunud asjad. Tartu omas näiteks mingid müütide teema, mis seal on, et uued müüdid ja vanad müüdid, siis neid müüte on näiteks Tartul ja sellistel piirkondadel oluliselt vähem, kui on näiteks Tallinnal ja ... põhimõtteliselt on Tallinna programmi märksõnades mõned märksõnad, mis on idee poolest kultuuripealinnale sellised asjad, mille kaudu saaks turundada kaugemal kultuuripealinna palju paremini kui näiteks Tartu varianti. Ma ei näe sellel Tartu variandi programmil seda kaugemat Euroopa alust, seda turundusniši, et kellele seda rääkida ja kui palju on juba teada, et mida rääkida Eesti kultuurist ja ajaloost, kui seal on juba sellised linnadžungli ja ma ei tea asjad...

J – no see on naljanumber omaette, et need müüdid loodi spetsiaalselt selle ürituse jaoks

L – samas see müütide teema on tegelikult hea teema, aga ...

E – no mulle tundub ta natuke sissepoogitud ...

L – ühelt poolt seostatakse kultuuri siin linnaga ja IT-ga ja teiselt poolt loodusega.

P – ise ka usud seda?

L – eino ma saaks aru, kui inimesed sellele niimoodi läheneksid

J – linnas on suurele ekraanile näiteks kuusk projitseeritud, kuna puid enam ei ole linnas.

Naer

L – ei no nad näiteks kirjutavad või teevad filme, mida projitseeritakse suurtele ekraanidele, kus on kujutatud loodust näiteks. Mitte selle pärast, et puid ei ole, vaid...

E – aga võib-olla on see mingi Turovski väljamõeldis, et ta võrdleb kaasaegset kultuurset linna loomadega.

Aga mul oleks teile veel anda üks artikkel, mis ilmus Eesti Päevalehes. Siin on olemas ka žürii koosseis, kes lõpliku otsuse tegi. Palun lugege ja kommenteerige.

Loevad

P – mida siin kommenteerima peab?

Kas tekkis mingeid mõtteid või ideid?

J – selle venitamisega tuli meelde, et valimised on varsti tulemas, et parem otsus juba kohe ära teha, et seni kuni see võimalik on

E – see kõlab nagu mingi osa tragikomöödiast, et kui kahju, et Ansip ei saanud seal olla ja peab sellest kõrvale hoidma ja tehakse temast süütu kannataja ja tuuakse sisse teised tegelased.

J – Savipäts poleks ennast elu sees taandanud, ta oleks kõik teised ära taandanud.

M – aga miks ei võiks olla kultuuriminister see, kes teeb lõpliku otsuse?

J – jah, kui on palju inimesi koos ja otsustatakse, siis läheb see ebakonstruktiivseks. Aga kui on üks isik, kelle haldusalasse see kuulub, siis see sama isik teeb otsuse ...

P – ja, aga see sama isik ei ole 2011 elu sees enam minister...

J – jaa, aga seda sa ei tea nii pika aja peale nagu ennustada. Midagi ta ikka teeb.

P – no äkki ta jääb ka rooli taga magama ja sõidab surnuks ennast.

J – no siis teeme uued valimised

E – see komisjoni nimekiri, et siin on küll inimesi, kes on väga konkreetselt kultuuriga seotud, aga ...

M – no küsimus on, millised olid need kriteeriumid, kuidas nad olid valitud.

J – no kas nad olid hetkel kodus või...

M – ja teine asi, mis meenub on, et kas ei olnud nii, et 9-st inimesest 7 olid tallinlased? Et selle üle oli ka mingi arutelu, et otsus on juba komisjoni valikuga ära tehtud?

P – no aga see, et inimene on tallinlane ei tähenda, seda, et ta valiks Tallinna.

M – no ma ei tea...

L – ma ei näe sellest suuremat probleemi, et 9-st inimesest 7 on tallinlased.

P – kuidas see hääletusseis jäi?

6-3

L – mis ei ole üldse halb tulemus ausalt öelda.

Mis te arvate, kuivõrd võis otsustusprotsessi mõjutada see, et tähtaega toodi lähemale. Alguses oli vist otsuse tegemisega aega kuni sügiseni, aga Palmaru otsustas, et taotlused tulid sisse ja siis oli paari nädala küsimus ning otsused tehtud ja tempel alla. See aeg jäi nii lühikeseks, et see võis mõjutada seda, et avalikku diskussiooni ei olnud?

M – no avalik diskussioon oli juba pikka aega enne seda, et minu arvates on see eksitav lause siin, et pole olnud võimalust tekitada debatti, et minu arvates oli väga hea, et see ära lõpetati, et nüüd saab ressursse paigutada sinna, kus neid tegelikult vaja on.

E – kui see oleks kauem kestnud, siis see oleks vinduma jäänud...

P – iseenesest see üritus on nii kaugel, et aga selle poole aastaga seda palju konkreetsmaks nii kui nii ei tee.

M – teine asi on muidugi see, et praegu Tallinn võitis, aga kui Tartul oleks olnud planeeritud mingisugune oluline kampaania just vahetult enne seda otsuse langetamist esialgse kava kohaselt, siis muidugi väga kohutav kui nii tehakse...

L – no samas...

M – no see oleks ebaaus.

L – no muidugi, aga Tallinn oli Tartuga võrreldes teinud seda juba ja ta peabki silma jääma, aga see oli muidugi ka variant, et Tallinnal oli siseinfot, aga ma arvan, et see kiirustamine oleks vahet teinud nendel kahel projektil, sest need mõlemad olid piisavalt pädevalt kokku pandud ja mõlemad olid ära näidanud, mis on neil plaanis ja siin ongi suhteliselt hästi kokku võetud see, et Ratase sõnul oli läbivaks teemaks, et Tallinn on kultuuripealinn kogu Eestile ja Tartu kogu Eestiga ehk siis Tallinn on suunanud selle oluliselt Eestile sissepoole ja Tartu on siis väljapoole suunanud selle ja selle puhul ... sellepärast ma ei saa aru, miks nii otsustati, aga mina ei näe küll mingit muret, et need inimesed, kes siin žüriis olid, on kõik väga pädevad inimesed, kuigi ma Kristel Lahteini ei tea, aga muud inimesed, ka oma ametinimetuste poolest, on pädevad

selles žüriis osalema, et kui on vaja 4 ametnikku ja 5 kultuuritegelast või ma ei tea, mille alusel see kokku pandi, siis ma ei näe selles probleemi. Ülejäänud 5 inimest ei oleks küll minu esimesed valikud, kuid võib-olla teised.

P – et mis puudutab seda Keskerakonna vandenõud, siis siin tegelikult on üks isamaaliitlane ja üks respublikaan, et ma ei usu, et nad oleks otsustanud nii nagu Palmaru on neile ette öelnud.

M – võib-olla nemad ongi need kolm häält...

Naer

L – koos Oleskiga...

M – et see on ka muidugi loogiline, et mingi KUMU direktor ei lähe Tartu poolt hääletama.

L – võib küll minna, sest tema näeb seda asja äkki niipidi, et selleks ajaks on võib-olla valmis Eesti Rahva Muuseum, mis pidi olema valmis selleks ajaks ... see lennujaama värk ... see peaks olema ju Eesti kunstile üleüldse suur lähenemine ... et ega Helme ei vaata seda asja ju nii, et ta võib olla selleks ajaks hoopis ju Eesti Rahva Muuseumi direktor.

Kas siis võib öelda, et see debati lühenemise aeg ei mõjutanud lõpptulemust?

J – pigem siis oli see just kaine, kuna kõik asjad, mis pannakse sellel nõ avalikule arutamisele, et see kaasneb kohe igasuguse irinaga ja muda loopimisega ja ressurside raiskamisega.

P – ma mõtlen samuti, et ...

J – et see mis on teada, see on teada, et ega seal ei anna enam midagi nii revolutsioonilist välja tulla, et see on nii kui nii nii kaugel, et siin saabki üldistel asjaoludel need otsused teha.

M – no tegelikult kultuuripealinn on kultuuripealinna vääriline igal ajal.

L – jah, mitte, et ma peame hakkama ennast nagu veenma.

M – no tähtaega nihutati ju kogu aeg edasi ja siis vahetult enne tähtaega tuli Tallinn välja oma ... ma ei ütleks, et telereklaamidega aga lehereklaamidega, et seda, et nad ei oleks seda valmistanud ju 6 kuud enne otsuse tegemist, et see oli planeeritud kuni lõpuni, aga mis siis sellest, et jäi raha üle ...

L – no mina ei näinud seal tõesti vandenõud.

M – aga need reklaamid olid küll kohutavad, et juba need reklaamid olid üks põhjus, miks mina oleks tahtnud, et Tartu oleks võitnud.

Miks nii? Miks nad kohutavad olid?

M – no selles mõttes, et selle jaoks on ikka mingid teised vahendid, mitte et sa hakkad ära ostma, mingeid suuri lehekülgi Päevalehes, et sa pead sisulise poole pealt veenma, mitte, et sa ostad endale reklaampinna.

J – aga kuidas sa sisuliselt veenad? Hirvepargi miiting? Et lõpuks ta peab ikka algama mingite nähtavate reklaamidega.

M – minu jaoks oli see liiga, et sellest alates ei olnud Tallinn enam sümboolne, et see oli kuidagi liiga poliitiline.

J – kommertslik.

L – no kultuur ei saa olla kommertslik.

J – on, mida mina viljelen.

Kas kellelgi on veel midagi lisada?

Lõpetuseks veel üks küsimus, et kas Tallinna võiduga võitis kogu Eesti või üks konkreetne haldusüksus?

M – ma arvan, et täiesti konkreetsed inimesed, ainult ma ei tea, kes nad on täpselt.

P – no seda näeme me aastal 2011.

L – et korruptsioonihõng on sees jah?

J – ma arvan, et võitis kogu Eesti, aga neid võimalusi on lihtsam kasutada Tallinnas paiknevatel institutsioonidel, aga no selle aja peale, et see on piisavalt pikk aeg, et selle jooksul võib igaüks midagi välja mõelda, et see ei ole isoleeritud nagu Tallinna.

E – ma usun ka, et igaüks saab siin mingit pirukat või mingit ampsu sellest, mitte ei pea mõtlema mingis oma kastis selle peale.

J – jah, just, kõigil on see võimalus. No kui sul on kontor kuskil Kükametsas ja tootmishoone Võrumaal, siis sa ei pääse.

M – aga samas kui kedagi tõmbab Eestisse, et meil on siin kultuuripealinn, siis ta kindlasti võtab paar päeva aega ja käib Tartus ja Pärnus ja Võrus ja muudes kohtades, et see mõjutab ka muud.

J – maailma mastaapides võiks kultuuripealinn olla Eesti, sest me oleme nii väikesed.

M – ja kuna see on Eesti ja Eesti on nii väike, siis vahet ei ole, kas see on Tallinn või Tartu, et kasu saavad sellest ikkagi kõik ühtemoodi.

Kas kellelgi on midagi lisada. Täna kõiki tulemast!

Lisa 4: Tallinna fookusgrupis välja käidud ideed

Välja toodud märksõnad

- Turistid, hunnik turiste
- Miljon sündmust, kuid paar nädalat kultuuripealinna festivali
- Pigem kohaliku iseloomuga kui rahvusvaheline
- Ateena – see on Euroopa kultuurihäll
- Põhi ja eeldused peavad juba enne olemas olema, niisama nullist ei tee
- Toodetele pannakse uued etiketid kultuuri teemadel
- Võiks olla kultuuri poliitilise poole koondumise paik
- Kultuuripealinn on lihtsalt sõnakõlks, kultuuri leidub kõikjal
- Bürokratia, korruptsioon
- Projekt raha koondamiseks
- Turunduslik üritus
- Sellest ei muutu mitte midagi

Tartu ja Tallinn kultuuripealinnana, välja toodud märksõnad

- Tallinn parem logistilisest seisukohast
- Tartus ei ole pinnast nii inimeste hulgas kui ka näiteks hoonete juures
- Tartus on vähe ruumi
- Tartu väiksus on pigem pluss
- Tartus oleks olnud projekt ühtsem
- Tallinnas oleks olnud enam killustunud
- Tartu jääks lahjaks

Lisa 5: Tallinna taotluse annotatsioon

Tallinn kandideerib 2011. aasta Euroopa kultuuripealinnaks, sest Euroopa kultuuripealinnade statuudis püstitatud eesmärgid kattuvad Tallinna arengueesmärkidega ning toetavad Tallinna pikaajalisi sihte.

Tallinna eesmärgiks kultuuripealinnana on arendada kultuuri prioriteeti linna arengu planeerimisel, luua kõigile kultuuritegijatele ja –tarbijatele parem juurdepääs Euroopa kultuuride rikkusele ning samuti tegutsemiskindlus kõigile, kes oma loomingulisust just Tallinnas rakendada soovivad.

Tallinn peab seejuures oluliseks linna tähtsündmuste pikaajalise toetussüsteemi loomist.

Tallinn käsitleb aastat Euroopa kultuuripealinnana kui osa pikast protsessist, mis muudab linnaruumi kultursemaks, viib Eesti kultuuri Euroopasse ja loob eestlaste euroopa identiteeti.

Kultuuripealinna majanduslikud mõjud ulatuvad üle terve Eesti, poliitilised mõjud aga suurendavad kogu regiooni julgeolekut.

Euroopa kultuuripealinna valides on ¾ juhtudest selleks esimesel korral valitud riigi pealinn.

Tallinnal on Eesti linnadest parimad eeldused kultuuripealinna aasta eesmärgid saavutada, sest Tallinn on suurima rahvaarvu ja etnilise mitmekesisusega, mahukaima kultuurilise ja majandusliku infrastruktuuriga, parimate rahvusvaheliste juurdepääsudega, tihedaima kultuurikalendriga ning suurima rahvusvaheliste programmide läbiviimise kogemusega linn Eestis. Tallinn on Eesti tugevaim trump.

Valmistudes aastaks Euroopa kultuuripealinnana, realiseerib Tallinn käesolevas taotluses kirjeldatud plaanid, et kujundada Tallinnast vana ja uut ühendav, kaasaja elustandarditele vastav keskkonnasäästlik ja inimsõbralik linn. Tallinna põhiväärtused, millele toetub linna areng, on loomingulisus, avatus, multikultuursus, partnerlus ja tasakaal. Kõik, mis linnas toimub, peab viima dünaamilise tasakaalu suurenemise suunas, st eesmärkide poole liigutakse kiiresti ja kindlalt.

Tallinna kultuuriprogramm Euroopa kultuuripealinnana seab eesmärgiks euroopalike väärtuste ja “meie”-tunde süvendamise, sidemete tugevdamise teiste Eesti piirkondadega, kultuurilise koostöö Euroopa rahvastega, kultuuriprogrammi mitmekesistamise uute omalaadsete üritustega, kultuuri-tarbimise suurendamise, uute talentide avastamise, sotsiaalse sidususe suurendamise Eesti ühiskonnas ja kogu Euroopas. Laiendame olemasolevate ürituste haaret ning loome juurde mitu uut tähtsündmust.

Tallinn töötab kultuuripealinna programmi heaks oma laiaulatuslikus rahvusvahelises koostöövõrgus, luues uusi kontakte ning panustades ühistegevusele 2011. aastal Soomest valitava Euroopa kultuuripealinnaga – Soome lahest saab 2011. aastal omanäoline Euroopa kultuurimeri.

Tallinn kui Eesti pealinn esindab kultuuripealinnana kogu Eestit. Tallinna programm võtab arvesse kõigi Eesti linnade soove ja vajadusi. Tallinn tahab Euroopa kultuuripealinna jõudvat kultuurilist rikkust jagada, samuti pakkuda kõigile Eesti linnadele võimalusi näidata oma parimat osa Tallinnas ja Tallinnast lähtuvas välisprogrammis.

Tallinna taotlus moodustub võimalikult laiale põhjale. Juba praegu on Tallinna kui kultuuripealinna visiooni ja uute ideede kallal ametis sajad asjatundjad ja huvilised, toimunud on 17 ajurünnakut ja mitu avalikku arutelu.

Tallinn lähtub kultuuripealinna eelarveplaane koostades senisest Euroopa kultuuripealinnade rahastamispraktikast, mille põhjal linn ise rahastab projektist vähemalt kolmandiku, umbes samaväärset osalust oodatakse riigilt ning ülejäänud osas arvestab Tallinn ettevõtete toetusega ja projektide tuluga. Kulutuste suurus on kooskõlas kultuuripealinna tuludega

Kultuuripealinna programmi ettevalmistamiseks loob Tallinn iseseisva sihtasutuse, mis koordineerib ja korraldab kõike kultuuripealinnaga seonduvat rahastamisest ja rahvusvahelisest koostööst alustades ning projektinõustamise ja koolitusega lõpetades. Sihtasutus korraldab ka kultuuripealinna turundust ja kommunikatsiooni.

Kultuuripealinna programm on eesmärgi täitnud, kui selle toetamiseks loodud infrastruktuur ja tugisüsteemid osutuvad linlastele kestvalt vajalikuks ka pärast kultuuriaasta lõppu ning kui Tallinn on saavutanud valmisoleku kuitahes kõrge kategooria rahvusvahelise suursündmuse võõrustamiseks.

Lisa 6: Tartu fookusgrupi transkriptsioon

Enesetuvustus ja lühike intervjuu tutvustus.

Alustuseks kerge mõtteharjutus. Palju on räägitud kultuuripealinnast ja Euroopa kultuuripealinnast, kuid täpselt mitte sellest, mis see on. Palun pange nüüd silmad kinni ja mõelge, millised assotsiatsioonid teil sellega tekivad.

Pikk mõttepaus

L: kui ma mõtlen selle peale, siis mul tuleb kohe silme ette laadaplats ja selline imeliku näoga mehike, siuke kloun ja on hästi palju inimesi ja midagi toimub koguaeg.

K: minu meelest on see kohtumine tundmatuga kõige rohkem, mingi kontakteerumise viis tundmatu kultuuri või keele ja mõttelaadiga – kohtumine tundmatuga.

T: Euroopa kontekstis tooksin ma siia kõrvale julge sünonüümi, mis võiks olla, et tegemist on turismipealinnaga.

L: mul tulid ka kohe hordide viisi võõrast keelt rääkivad inimesed meelde, kes vaatavad vanu hooneid, selline anonüümne Euroopa vanalinn.

M: mul tuli just see ajatelg, et vana maailm ja Euroopa kultuurihäll, et see kultuuripealinn on selline vana.

LI: kõik on rääkinud ja mina ei ole, et mul tuli hästi palju informatsiooni ja hästi vastuolulist, et ühte läbivat ei olnudki minu jaoks, et ühest küljest see mitmekesisus ja domineerimissoov ja siis tuli kuskilt välja uue kunstiga seoses, midagi abstraktse kunstiga seoses – et hästi segane jutt.

Aga millised võiksid olla need põhilised märksõnad?

LI: no ei olegi midagi konkreetset, et mitmekesisus versus hegemoonia ja abstraktne, uus kunst.

T: mis mõttes hegemoonia?

LI: no selles mõttes, et kultuuripealinn peab nagu domineerima, et tuleb ja teatab, et kultuur on vat selline ja ...

M: jah, iseenesest see tähendus, et meil on pealinn, et meil on mingisugune hierarhia, et on mingi pea-linn.

LI: samas see vastuolu ja tähendusrikas, et ma ei kujuta ette, kuidas saab kultuuri hierarhilisse süsteemi toppida, aga seda muidugi kogu aeg tehakse.

K: pigem võiks see olla selline koondamine kui hierarhia, et surud nagu kokku või nii

T: sa ei saa öelda kultuurilinn, et kultuuripealinn kõlab paremini selles kontekstis.

M: aga võib-olla siin ongi nii, et see hierarhia ei ole kultuurist tulenev, vaid selle turismindusega seotud, et see on selline pakend või silt, et see on see, kuidas seda müüakse, et kultuur ise ei ole nii hierarhiline.

LI: kultuuripoliitika...

On kellelgi veel mingeid mõtteid sellega seoses?

T: ma mõtlesin, et kas kultuuripealinn tähendab selle kultuuri kvaliteedi suhtes sellist ülimat positsiooni, et kas see on kõrgkultuuri kants või ... siiski, turismikapital tõi mind maa peale tagasi.

Aga mis tundeid see teis tekitab, kas te tahaksite minna kultuuripealinna kui keegi kutsub teid sinna?

T: mina ei läheks.

L: pigem negatiivseid.

E: samas oleneb ka kutsujast.

M: mul see esimene assotsiatsioon oli nagu positiivne, et see tundus nagu selline arhailine, aga siis kui see arutelu tuli ja ma hakkasin mõtlema, et see ongi nagu pakend või vorm, siis ma ei lähe ju vormi pärast, et see ei tohiks mind ju tõmmata, et mind küll tõmbab, aga ei tohiks ju.

K: minu arust see koondab ja aitab erinevaid maailmavaateid kokku tuua.

T: et säilitada mingi erinevus, aga samas luua üks pind, et kõik on seal sees. Minul seostub Euroopa kultuuripealinn eelkõige üritustega, et võtan ka osa ja taotlen raha ja rikastan kultuurimaastikku.

LI: minu arust ka, et tegijatele oli see nagu suur lootus, et igal pool taotlustel sellele nagu viidatakse, nii palju kui ma olen neid lugenud, et kultuuripealinna tulekuga saabubki...

K: õnn...

Naer

LI: võimalus teha seda, mis tahetakse.

Mis on teile jäänud kõrva kultuuripealinna kohta sõprade hulgas, meediast või mujalt?

M: no eks teda meedias ikka kajastati.

T: mingi valimiseelne sagimine, mida ei saa päris tõsiselt võtta.

M: no ja kui ma vaatan, siis neid materjale, mida Tartu linna on produtseerinud, on nagu päris palju, selline tunne, et inimesed on ikka päris palju tööd teinud.

Ülejäänud, olete midagi kuulnud?

LI: mina olen Tartus kuulnud, Tallinnas ei ole midagi märganud, et Tallinnas sellest eriti ei räägitud, aga kui tulin Tartusse, siis inimesed ikka räägivad sellest, et see on jutu sees ja nii.

L: mind isiklikult jättis see teema juba alguses külmaks, et kui see teema hakkas ja ära vajusid Pärnu ja Rakvere, siis oli selge kohe, mis sealt välja tuleb, et Tallinn, et paar päeva tagasi ka emaga rääkisime ja tema arvas ka, et suhteliselt mõttetu raha raiskamine nende kampaaniata ja asjade korraldamine, et selle rahaga oleks võinud midagi asjalikumat peale hakata.

E: mulle jäi mulje, et ma Tartus nagu elan ja konverentsil ka käisin, et mulle jäi küll nagu mulje, et Tartu hakkab juba võitma, et mulle jäi positiivne mulje sellest asjast, et see oli õige ka, et Kahvli saates ka tartu poolehoidjad ütlesid ära, et sisuliselt me juba oleme võitnud, et see oli nende arvamus, aga siis ma kuulsin ühe inimese käest, ma ei mäleta, kust ta pärit oli, et tema ei ole just Tartust midagi kuulnud, et Tallinn oli just see aktiivsem pool, kes suutis ennast esitleda paremini ja Tartu oli siis jäänud nõrgaks, et minu poolt siis vastupidine arvamus.

LI: minu meelest see, et Tartu ennast Tallinna kõrval üldse välja pakkus, oli hästi huvitav. Mõnes mõttes on nad ju võrreldamatud, aga kuna mul on Tartus elamise ja Tallinnas elamise kogemus, siis mis seal salata, Tartu see kultuuri teema on ikka väga vaikne, aga teisest küljest on siin seda sisu rohkem ja on tore, et seda osatakse nagu näha, et see on siis ikka siin olemas, et vanasti räägiti, et Tallinn on pealinn ja Tartu on peaga linn ja siin ringi vaadates on ka siin selliseid kõrgelaubalisi inimesi rohkem.

K: Tallinnas see kultuur hajub ära nende kõrghoonete vahele ja lahustub sinna, et siin jah, Tartu kui kultuuripealinn oleks siuke lõbus laadaplats, kus kõik on oma boksi üles pannud või müüvad oma käru pealt, et see laadaplats on ju ka peamiselt see koht, kus saab suhelda ja Tallinnas seda kohta tekitada on märksa raskem.

LI: ma olen küll Tartu patrioot, kuid Tallinnas on neid erinevate erialade keskusi ikkagi rohkem, et kultuuripoliitikaga on seda juba aastakümnete vältel nii aetud, et see keskus on jäänud mõnes mõttes sinna Tallinnasse.

L: et mina olen ka selle turismiprojektiga nõus, et kui enamik turiste on sellised ühepäevaturistid, siis nad käivad ikka Tallinnas ja kui see kultuuripealinna projekt on siis nii kõva, et inimesed ühe päevaga näevad Tallinnas, et see on ikka nii vahva riik ja tore koht, et minugi poolest pange rohkem auru sellele Tallinnale taha.

T: üks huvitav asi on, millest mina ei ole aru saanud, et Tallinnale tehti ettepanek korraldada Euroopa suuruselt teist kultuuriüritust Manifesto 2006, millest tulenev kasu oleks olnud suurem kui sellest kultuuripealinna projektist, võrreldes nende summadega, mida see nõudis, et küsimus on selles, kelle huvid on kuskil mängus, et seda hotellindust on vaja arendada ja teid ehitada ja milliseid hotelle ehitatakse, et tegemist on poliitilise manipulatsiooniga, et nad lihtsalt kasutavad raha, sest see Manifesto 2006 oleks Tallinna mainele kõvasti kasulikum olnud, et Euroopa inimesed ei teagi sellest kultuuripealinna projektist, et täiesti arusaamatu...

LI: mis siis Tallinn ütles, et ei?

T: no ei leitud raha lihtsalt.

Sa mainisid ennem siin, et inimesed ei tea Euroopa kultuuripealinna projekti, et kas teie näiteks teate mõnda varasemat või tulevast Euroopa kultuuripealinna?

LI: Helsingi oli millalgi, kohe tuleb meelde.

T: see on vist 17. või 18. kord kui see valitakse, et see on juba kaua aega kestnud see valimine.

M: et vahepeal oli vist mitu tükki korraga...

T tõi välja, et see Manifesto 2006 oleks võinud osutada Eesti jaoks väga kasulikuks, mis te arvate, kui kasulikuks võib osutada kultuuripealinna projekt Eesti jaoks? Kas tegemist on pigem võimaluse või koormaga?

LI: ma arvan, et see on sellise võimaluse ja koorma piiri peal, et see on selline võimalus millest ei saa keelduda.

K: kes seda üldse määravad?

Minu arvates on see Euroopa vastavate institutsioonide määrata ja seda tehakse päris pikka aega ette.

M: Eks see selline turunduslik ettevõtmine ikka on, et linna huvi on turunduslik ja kultuur ja teisest küljest, et on kaks poolt. Sest need asjad on nii läbipõimunud. Et samas eriti ei tõmba see selline pakendatud vorm ja et siin on nüüd kultuur.

T: kunst elab nüüd siin näiteks.

M: no see kannab natuke teist tähendust kui see pealinna kontseptsioon...

L: et ongi nii, et hästi puust ette ja punaseks, et KUMUs elab kunst ja kultuur siis elab Tallinnas, et seda on hästi kerge turistile müüa, et tulge Tallinnasse, et meil on tore väike linn ja muuseas ka kultuuripealinn, ma arvan, et Eesti jaoks muudab see suhteliselt vähe.

M: mulle tuleb just pähe see hambapasta pakk või pesupulbri pakk, kus on see silt peal, et nüüd ka aaloeveeraga.

Naer

M: siuke väike kleepakas, et osta nüüd see pakk, et see tundub natuke jabur.

T: Tallinna kontekstis oli seda kultuuripealinna projekti tegelikult väga lihtne teha, kuna üks tingimus oli, et aastas peab olema 3000 kultuuriüritust ja ma vean kihla, et Tallinnas tegelikult toimubki neid nii palju või veidi vähem ja mis vaja teha, on see, et loeme nad kõik kokku, kui kuskil on midagi puudu, paneme juurde ja siis tõmbame nad kõik kokku ja ütleme, et näe, siin on üritused, 3000 on vaja ja siin on 3000 ja nüüd vaatame, mis me ülejäänud rahaga teeme.

Naer

K: et mitte lugeda kultuur kokku, vaid kõigepealt lugeda kokku ja siis alles öelda, mis see kultuur on, et sa võid keldripeo ka siis sinna kultuuri hulka arvata, et kuhu need piirid tõmmatakse.

E: siin ma näen tegelikult ühte ohtu, et kui Tallinnas on niigi palju kultuuriüritusi, kui palju oli vaja teha ja siis pärast inimesed küsivad, et teil on küll sildid väljas ja pakend on ilus, aga kus see kultuur nüüd siis on, et midagi erilist nagu ei toimugi, siis tekib sihuke virisemise oht nagu tavaliselt, et ma näen oma vaimusilmas juba ette, et kui midagi väga konkreetset ei toimu, millega siduda seda kultuuripealinna tiitlit, selliseid suuri üritusi, siis hakatakse lihtsalt vinguma selle üle.

LI: et neil ei ole mingit probleemi näidata, et nad panevad sildi külge sellele, mis toimub ja on väga vinge, et seda, mis Tallinnas toimub, ei jõua keegi iial ära tarbida.

M: see oli ka üliõpilaste kevadpäevadega, et kõik Tartus toimuvad üritused, ka teatrietendused, on pandud üliõpilaspäevade kavva ja on öeldud, et nii palju üritusi ja kui vaadata, mis on spetsiaalselt selleks korraldatud, siis seda nagu nii palju ei ole.

K: toimubki kõige koondamine.

M: samas ma ise ei lähe kunagi mingi klubi leheküljele, aga kui ma vaatan seda teatmikku ja näen, et seal pidu on ja muud teha ei ole, siis ma lähen ju sinna.

Kas siis võib öelda, et see kultuuripealinna tiitel on siseriiklikult veelgi tähtsam, et ta toob kõik need üritused esile?

M: ma usun, et väljapoole on ta ikka paljude jaoks ja üks kohalikele ka.

T: kas see on EU mingi regionaalpoliitiline vahend ka, et püüab vähemusrahvastele rohkem tähelepanu pöörata?

Kultuuripealinna üldine eesmärk ongi see, et tutvustada Euroopale tema erinevate regioonide kohalikku kultuuri, et väikseid riike ei eelistata.

LI: et selles mõttes Tartu on parem koht, kust seda väikest ja tõelist leida, et Tallinn on kosmopoliitsem rohkem, et sinna peaks selle importima, et Kihnust ja Setumaalt kokku tooma, et Tartu on omapärasem koht selles mõttes.

Siit võikski edasi minna tahvli juurde.

Kui te mõtlete Tartule kui Euroopa kultuuripealinna peale, siis millised mõtted teil tekivad?

L: midagi ei muutu, ma näen lihtsalt Tartut

Kas siis võib üle kanda need enne kirja pandud märksõnad?

M: ei, et kui vaadata mahtu, siis Tartus on vähem kultuuri kui Tallinnas ja kui vaadata suhet, siis Tartus on ilmselgelt rohkem kultuuri kui Tallinnas, et minu jaoks on õige koht ikkagi Tartu..

LI: Tartus on nii mõnus, et Tartus ei viitsigi nagu üritusi korraldada, aga sisuliselt toimub siin rohkem, et hästi mõnus perifeeria, aga mitte selline seiskunud ja sumbunud vaid selline elav ja kihav, kus on igast mõtted ja värgid, vähemalt praegu minu jaoks inimesed, kes Tallinnast ära tüdinevad, tulevad siia ideid looma ja koguma, selles mõttes on Lõuna-Eesti lähedus ka hea.

Aga proovime siis Tartut hoopis kõrvutada Tallinnaga, et millised mõtted tulevad sellega seoses.

T: kas liiga vara ei ole sinna minna?

Naer

Ma arvan, et paratamatult see võrdlus tuleb välja, seega ei ole mõtet neid vägisi lahus hoida.

T: et Tartus on palju häid ideid, et kas need kuidagi välja ei paista, et palju välismaiseid artiste on siin esinemas käinud ja nad ütlevad, et nad ei ole veel nii hullu zombie linna veel näinud.

LI: siin on hullumeelselt lahe, et liiga lahe.

L: siin inimesed istuvad gruppide viisi omaette ja gruppidest välja poole, jah, võib jääda selline mulje.

T: no inimesed on käinud siin ja öelnud, et tänavad on tühjad ja ei jää muljet, et üldse midagi toimuks.

K: võib-olla mingi institutsionaliseerimise puudus.

LI: jah, võib olla küll, et minu arust Tartu on nagu oma identiteediga hädas, et siin on palju, kuid mis selle heaks peaks tegema ei ole selge, et inimesed, kes soovivad midagi teha, ei saa ja tüdinevad ära ning lähevad ära Tallinnasse.

T: samas siin on palju üliõpilasi, kellel ei ole piisavalt aega, et inimestel on potentsiaali, kuid see ei rakendu. Minu meelest jätab ülikool palju võimalusi kasutamata, et neil on see õppekava kangesti ees ja nad tegutsevad liig kinniste uste taga ja ülikooli kaudu oleks palju kergem neid häid mõtteid välja tuua.

LI: Tartus ongi metsikult potentsiaali, kuid siin ei kasutata seda, et sa tuled siia, elad sellesse teemasse sisse ja ei hakka mitte midagi tegema, kuna siin ei ole see kombeks.

E: et siin ei ole ka reaalselt sundlust selleks

K: Sellepärast olekski kultuuripealinn võinud siia saada, et see oleks neid inimesi sundinud oma ideid ja üritusi kuidagi piiritlema ja kokku tõmbama.

T: Aga kui Tartu oleks Euroopa kultuuripealinn, siis ainuke mõistlik viis oleks enda erilisust säilitada ja seda edasi anda, et inimesed, kes tulevad siia oleksid nagu meie, kes me lähme Kihnu saarele, et Tallinnas ei ole seda.

M: samas Tartut on väga raske pakendada ja muuta kultuuriks, et Tartu lihtsalt on selline, et lähed üle Pirogovi öösel ja mis seal siis toimub, aga me ei saa ju nii teha, et Jaapani turistid tulevad öösel ja siis me viime nad sinna, et nüüd võite fotosid teha ja siis lähme sööma.

Naer

M: samas mulle tundub, et Tartu on selline ühtlasem ja homogeensem, samas ei ole muidugi Tartut väljastpoolt nii vaadanud, et see on see, et Tallinnas ei ole ... et kui ma mõtlen Tallinna peale, siis ... Tartu nägu kultuuri mõttes on palju selgem.

K: millised need näo piirjooned siis on?

M: no et ongi, et mul elavad mitmed sugulased Tartus, et see on nii naljakas, kuidas nemad räägivad Tartust, et tädi näiteks, tema ei satu kunagi Raekoja platsile, et üks aasta ma hakkasin temaga rääkima jõulukuusest, aga ta ütles, et ma ei satugi sinna, et ma ei mõistnud seda, et ma käin ju iga päev sealt läbi, et nende jaoks on täiesti teine Tartu, aga eks need tudengid domineerivad.

LI: samas Tallinnas ei käi ma ka eriti vanalinnas, kui lähen, siis vaatan et ooooo, nagu turist.

Kuivõrd erineb teie jaoks mõte Tartust ja Tallinnast kui Euroopa kultuuripealinnast, kas seal on mingi vahe ka või mitte?

E: väga suur vahe ikka.

LI: väga suur vahe, et see tunne on hoopis teistsugune.

T: Tallinnas on vaja minna ja bussiga sõita ja trolliga sõita ja siis sa saadki sellest kultuuripealinnast osa, aga Tartus oled sa linnas ja oledki kohapeal.

K: selle pärast Tartus tõusekski see just esile.

LI: ma arvan, et siin oleks Lõuna-Eesti kultuuril hoopis suurem rõhk ja see oleks hästi huvitav situatsioon, et...

K: no aga neid kutsutakse ju nii kui nii.

LI: aga Tallinnas kaoksid nad ära, et see oleks jälle täiesti uus olukord. On selliseid inimesi, kes kaotavad oma keskkonna ümbert ära, kui nad Tallinnasse lähevad.

M: et selles mõttes Tallinn ja Tartu on ikka täitsa erinevad, et kui ma mõtlen oma klassikaaslaste peale, kes läksid Tallinna või Tartusse, siis see on ikka täiesti erinev elu ikka, et kõik, kes läksid Tallinnasse, leidsid esimese kursuse keskel töökoha ja nüüd lõpetavad vaevaga ülikooli, mis ei tähenda, et Tartu omad ei lõpetaks vaevaga ülikooli.

Naer

M: aga nad ei ole väga veel tööle läinud, et see on täitsa teine ellusuhtumine, et kui ma saan oma Tallinna sõpradega kokku, siis nad räägivad, et ta on teinud karjääri ja on juba poe juhataja, et ma mõtlen, mis asja, et ma ei ole veel sellist elu alustanudki, et see on niivõrd normaalne, et ma mõtlen, et ma veel õpin võib-olla veel 5 aastat, enne kui sellise pilguga maailma vaatan, et Tartu kontekstis on see täiesti normaalne.

E: et Tartu kontekstis on see vahe täiesti sees, et minu jaoks seostub kultuur just Tartuga ja ideaalis minu jaoks tähendab see seda, et Tallinnas tekiks väike Tartu, aga ma ei kujuta ette, kuidas see võiks välja näha, et minu jaoks oleks see ideaalne, kui Tallinnas sisalduks väike Tartu.

LI: mulle seostub sellega see, et need ideed, mis inimestel Tartus sünnivad, siis nad lähevad neid Tallinnasse teostama, käivad siin, saavad ideid ja siis etendavad siit saadud ideid teatrites, et minu jaoks see toimub juba ammu, et see väike tartu käib siit ennast Tallinnas näitamas.

L: ma arvan, et kui Tartu oleks saanud selleks kultuuripealinnaks, siis huvi selle asja vastu oleks suurem, et praegu see näitabki kujundlikult seda, et tegemist ongi kommertsprojektiga ja see jätab külmaks. Las ta siis olla see kultuuripealinn 2011, et minu jaoks see ei muuda mitte midagi, et kui Tartu oleks saanud, siis ma oleksin viinud natuke rohkem ennast ka kurssi, mida nad tahavad näidata sellel aastal.

K: mida see teiste linnade kaasamine seal projektis tähendab? Et nii palju kui mina olen ajakirjanduses kokku puutunud, siis seal on mingid lepingud, et milliste linnadega keegi teeb koostööd ja nii edasi, et mõlemal on mingi 15-20.

M: minu arust Tallinn ütles, et me võime ühe kuu anda Tartule.

T: võib-olla see tähendab, et tehakse teistele linnadele Tallinna üks väike boks.

Naer

Mis te arvate, mis oleks Tartul olnud läbi kultuuripealinna maailmale öelda, mis oleks teda teistest eristanud?

LI: pärimuskultuur

K: jah, täpselt, sihuke maalähedus. Mulle tundub, et tartu on just võimeline seda enam koondama ja esile tõstma ja erinevaid Eesti alasid ühendama.

L: üldse kogu see atmosfäär on teine, et kui võõrad inimesed tulevad Tartusse, siis jääb mulje, et Tartu on selline noor linn, noorte inimeste linn, samas lähed Tallinna, siis mingid kivinäod tormavad sust mööda ja kõigil on kiire ja taksojuhid sõimavad kuskil nurga peal, et see esmamulje oleks olnud teine, aga see esmamulje on see, mis just müüb.

LI: huvitaval kombel, mina olen märganud just mitme kultuurikorraldaja viha Tartu vastu, kellel Tallinnas hästi läheb, just nimelt et Tartu on kole linn ja paha linn ja keegi ei tule selle reklaami peale kohale, et Tartus käib kõik hoopis teistmoodi, niisukene võrgustikuline elu, millele on raske pihta saada.

T: ülikoolide meilinglistid on.

LI: tõesti on hoopis teine kultuur. Ja see pidi olema nii, et kui juba paar inimest, kultuuriinimest, ei salli Tartut, siis see pidi mõjutama seda otsust.

Mida oleks võinud see tiitel lisaks turistidele Tartule veel juurde anda?

E: just seda motivatsiooni, koondada kultuuri, mis on üle terve linna laiali.

LI: eneseteadvust.

L: võib-olla see oleks olnud tõesti selline identiteedi alus.

M: Kindlasti kinnistaks see mingeid arvamusi, et näiteks Tallinn on pealinn ja Tartu on peaga linn, et Haridus ja Teadusministeerium juba on siin, et nüüd tuleb kultuuripealinn ka.

Kas oleks olnud ka reaalne oht, et Tartu kaotab läbi selle midagi?

T: nii palju, kui ma praegu tean, siis Tartu oleks ainult võitnud sellest.

L: ma ei usu, et midagi oleks seetõttu muutunud, võib-olla üritusi oleks natukene rohkem olnud.

T: Tartusse oleks ehitatud mõned hotellid juurde, sest majutuskohdade arv on oluline, et linnapilti oleks muutnud.

M: infrastruktuur kindlasti muutuks. Minu jaoks oleks see tiitel kindlasti tähtsam, kui see oleks keskmise eurooplase jaoks, et no see võitlus oli ju hea ja inimesed nägid palju vaeva selle nimel ja tegelikult on see väärt asi, aga nüüd ei muutu mitte midagi.

Mis sina Eve arvad?

E: no ma arvan, et oleks ikka natukene muutnud, sest tartu on ju ... et ma hakkasin selle peale praegu mõtlema, et aasta aega on ikka päris pikk aeg, et see on 12 kuud, et kui meil märtsikuu on kultuurikuu või oli veebruar.

T: veebruar oli.

E: et kui oleks olnud iga kuu terve aasta selline kultuurikuu, oleks ikka väga äge ja ma avan, et need inimesed, kes ei ole näiteks käinud aasta aega teatris, siis käiks 5 korda aastas teatris, et kohalikud ise oleks ka osalenud siis rohkem üritustel ja oleks tekkinud harjumus hakata seda kultuuri tarbima, et praegu on see selline noorte inimeste kõrge kontsentratsioon kultuuritarbijate seas, siis oleks rohkem selliseid töökäijaid tulnud, kes on juba kooli jõudnud ära lõpetada.

T: kui sa pidevalt kultuuri otsa komistad linnas, siis...

E: jah just nimelt, sul on hästi palju võimalusi ja see hakkab silma.

T: see kunstikuu minu meelest oli väga põhjalik ja väga palju oli teha, et sa iga päeva said ikka kuhugi minna või üle päeva ja see projekti eelarve oli väga väike, et oligi paarsada tuhat, et sellise rahaga sai väga palju tehtud. Kui see korrutada mitmekümnega, siis see sündmuste hulk ja kontsentratsioon oleks väga.

K: Tartus ongi see, et publikut ei ole, aga siis need kes on loitud, võtaksid ka jalad selga ja kuhugi lähaksid, et see nende ürituste korraldajate probleem vist ongi, et publikut ei ole.

Samas ma ei tea ka, kuidas neid üritusi mujal linnades on reklaamitud, et 3000 üritust on ikka väga palju, see teeb 8 üritust päevas.

LI: minu arust võiks Tartus see kultuurielul olla palju rohkem välja arendatud, et siin seda potentsiaali on palju.

Kui nüüd oli see konkureerimine kultuuripealinna tiitlile, siis kas Tartu oleks võinud ennast kuidagi teistmoodi esitleda või kommunikeerida?

E: mulle tuleb meelde see Tartu kultuuritegelaste ülbust, mis paistis välja Kahvli saates, kus nad olid vastandatud Tallinna omadega, et Tartu omad olid võitnud suhtumise, et Tartu ongi kultuuripealinn ja me ei oleks pidanud siin võistlusel üldsegi osalema, et me oleks selle koha pidanud saama ilma konkursita, et see ongi üks Tartu probleeme, et arvatakse, et ollakse nii kultuursed, kuid kui hakatakse seda muu maailma parameetrite järgi võtma, siis ei tulegi nii välja. Et need tegijad olid võib-olla jah liiga ülbe suhtumisega sellesse võistlusesse.

T: mina näiteks sealt midagi sellist välja ei lugenud, mina nägin seda pigem sellise Tartupoolse Tallinna matkimisena, et see on alati olnud Tallinna seisukoht, et me oleme pealinn, et Tartu tõi selle ülbelt välja, et nad ise olid rahul, et said selle näkku öelda.

M: kui ma vaatasin peale seda otsust neid kommentaare, et varem mind nagu nii väga ei olnud see puudutanud, aga ma ei mäleta, kes see oli, kas Indrek Peterson, kes ütles, et jaa, et Tartu oli väga veenev ja Tartu oli pannud sisuliselt palju parema kava kokku kuid, mis me räägime, Tallinnal on ikkagi see infrastruktuur ju olemas. Siis mul oli küll, et kamoona, komisjoni liige ütleb sellist asja, et mida see siis tähendab, et mis konkurss see siis oli, et me teame, et see teine oli parem, aga loomulikult me valisime esimese, kuna ... et see oli hästi karm. Ma arvan, et see Tartu esindajate asi oli väga reaalne, et nad tegid väga hästi seda asja.

K: huvitaval kombel mulle silma jäi just Tallinn, et mis see maja on seal linnavalitsuse kohal, et seal Moskva kohviku kohal oli selline 20x30 plakat, et silma jäi ikka see.

M: see oli vist see ka, et see otsustamise aeg tõmmati ettepoole, et ma mäletan, kuidas Tartu inimesed protestisid, et me ei ole planeerinud seda asja niimoodi, et kuulge, et meie asjad on üles ehitatud nii, et otsus tuleb suvel. Et Tartus vist üks buss sõidab ringi, kus on see ART peal või kaks.

T: vat see oligi nii, et Tallinn oli selle juba planeerinud ära enne, et tuleb reklaam ja inimesed on värskest näinud seda.

LI: üks Tallinnal on ikka rohkem raha ja ka kultuuriliselt liigub rohkem raha, et selles mõttes oli see Tartule ikka lootus, et saaks ikka Euroopa raha ka sisse ja saaks rohkem teha ja nii.

Et kas siis võib öelda, et Tallinn esines seal lava peal nagu aktiivsemalt ja kommunikatsioon oli parem?

T: ja Tartu lava taga.

Naer.

E: mitte just aktiivsemalt, aga nad tegid seda ajaliselt järjest, et Tartu tegi minu arust kogu selle põhi asja veebruarikuus ära ja siis jäi nagu vaiksemaks ja siis hakkas kohe Tallinn pihta ja siis jäi mulje, nagu Tartu ei olekski midagi teinud ja see kestis nagu viimase ajani.

T: vaata Tallinn kasutas juba sissetöötatud meediapindu ja vahendeid, kus inimesed nägid seda, et nad on harjunud seda nägema seal, et Tartus ei olnud see nii, Tartu lähenes hoopis teise nurga alt, tegi mingeid raamatuid, kirjandust, veidraid plakateid, pani veidratesse kohtadesse ja reklaam oli kogu aeg teisel alusel, nad üritasid kaugemale minna. Tallinnas oli linnaliinibussid ja klepsud.

E: ju just need tuntud kultuurinäod, kes inimestele rääkisid, et Tartul ei olnud ühtegi slogan nägu.

M: mulle jäi meelde selle kampaania kanal, mis oli ääretult oluline sõnum, et Tallinn kasutas täpselt samu kanaleid, mida kasutab mingi suvaline kommertsreklaam, et need Tartu asjad, nagu see Idee turg, et vaata, et ongi selline ajakiri, et mõelge kui paljude inimesteni see nüüd tegelikult jõudis, et mis reklaam see nüüd tegelikult siis oli, et see lõi minu jaoks Tartu puhul selle sisu, et need näod, kes on valvekultuuritegelased, ütlevad, et Tallinn on okei, et see mõjub ... et jah, nende reklaamikanalite juures oli oluline vahe.

K: et see reklaam oli suunatud jah nii, aga kas see oli üldse oluline, et mingi osa linnaelanikest üldse teab seda, et kas ei ole olulisem hoopis komisjoni veenda.

T: et see reklaam peab olema nähtav komisjoni jaoks ja ka publiku jaoks

K: aga kas see linnaelanike veenmine on üldse oluline?

L: ma arvan, et selle kampaania ajal selle, kas meie tavainimesed oleme sinna kaasatud või mitte, ei ole nagu vahet.

M: et need materjalid, mis on nagu rohkem sinna kultuuritegelastele suunatud, et see on nagu mõistlikum, et need inimesed, kes leoavad seda artiklit, et aastani 2011 on ju aega, aga ma peaksin siin juba mõtlema hakkama.

Aga kui nüüd tulla veidi rohkem Tallinna juurde, siis mis võiks olla Tallinnal erilist, mida Euroopale pakkuda?

LI: Tallinna pluss on see, et nad oskavad ka suhteliselt hästi seda maalähedust ära kasutada ja nad on hästi kursis sellega, mis toimub ja nad kommunikeeruvad üsna tihedalt ja siis seal on kunsti ja muusika keskused, on juba aastaid olnud.

T: tartu on lapsemeelsem, Tallinn on paremini informeeritud, nad suhtlevad ja väljendavad ennast teravamalt, seal sellist kõrgkultuuri on rohkem, see kvaliteet on teine, mida Tallinn pakub.

M: Tallinnal ongi rohkem ressursi ja ta on suurem, et neil on kõik olemas, et näiteks teeme ekskursiooni vanalinna, siis KUMUsse ja siis lõpetuseks Toompea, et neil ongi selline pakett nagu, Tartus aga...

E: Tallinn saabki rohkem tegeleda selle sisulise asjaga ja ei pea mõtlema selle üle, kuhu me need inimesed paneme, et peame hotelle ehitama või teed parandama, et Tallinnal on see juba ära tehtud.

Mida võiks tiitel Tallinnale juurde anda või ära võtta?

LI: raha juurde.

T: mida see tiitel tähendab?

LI: Tallinn saab selle, mida ta viitsib sinna juurde veel välja mõelda.

L: sellega saabki kinnitatud veel, et Eesti ongi Tallinn, et jälle Tallinn võitis.

LI: aga Tallinna ei ole ilma Tartuta ja minu jaoks oleks väga sobimatu ka kui Tartu hakkaks mingiks kohutavaks pealinnaks, et selline püüd olla mingi eliit võib saada hukatuslikuks. Tallinna pluss on teadupärast demokraatlikkus ja paindlikkus ja ma ütlen, et see on see Tartu identiteedikriis.

L: no kui Tartu võiks olla mingi asja pealinn, siis ta võiks olla just kultuuripealinn.

LI: ma näen, et see on nii mõnus, et siin on veidi perifeerne koht, kus on vaimselt hea olla.

T: ohutum ka, et see ohutus on ka hea.

LI: aga minu arust Tartu ise vaatab ennast valesi, et selles on ka Tartu probleem, et ta püüab nagu kultuurile näppu peale panna, aga ta paneb mööda.

M: mulle meeldib see kujund, et kultuurile näppu peale panna, see tahe ... aga ma mõtlen, et kui kultuuripealinnast tuleb selline kommertslik ja pakendi maik juurde, siis Tallinn ongi just see ja kui sa tahad midagi autentsemat, siis sa lähed mujale ja muuhulgas ka Tartusse.

LI: samas ma ei läheks kultuuri otsima Pärnusse, vaid läheks pigem Paidesse ja korraks läheks Narva ja siis Viljandisse ja siis ka Tartusse.

M: selles mõttes on see pealinna asi natuke naljakas, et meil on suve ja talve ja kevade pealinn ja veini ja meest ja metsapealinn, Killingi Nõmme oli metsapealinn ja selles mõttes see pealinna märk on kuidagi üleekspluateeritud.

LI: mõnes mõttes ongi see, et kultuur ja pealinn ei käi üldse kokku, et see on nii vastuoluline asi.

M: mu meelest käib veel vähem kokku mets ja pealinn.

Naer

Kas Tallinn võib millestki ka ilma jääda seoses selle kultuuripealinna tiitliga?

L: ma küll ei kujuta ette.

LI: no kui mõni plahvatus mõnda kultuuritegelast ei taba.

K: loominguline...

T: võib-olla Tallinn jääb ilma oma infrastruktuuri arengust, et see raha suunatakse mujale korraks ja mingisugune majandusspetsiifiline valdkond jääb ilma.

E: mingid ärihaid jäävad ilma.

M: no kultuur ongi puhas äri tänapäeval.

LI: ma arvan, et juhtub see, et Eesti läheb veel rohkem Tallinna poole kaldu ja Tartu maanteest jääme ilma, et ei ehitata nii kiiresti.

K: ma arvan, et Tallinna puhul see kultuuripealinn ei muuda sisuliselt mitte midagi, midagi ebatavalist oodata küll ei oska. See, mis seal toimub mahub sinna kultuuripealinna formaati nii mugavalt, et selle nimel ei pea ekstra ponnistama. Tartus tuleks seda teha, et see oleks loominguline sundolukord, kuid siit oleks võinud tulla midagi erakordset. Tallinna puhul see sobib liiga mugavalt.

M: mulle tuleb silme ette Kaia Jäppineni nägu silme ette, mis ei tööta nagu...

Naer.

LI: mulle tuleb veel selline mõte pähe, et kui sellisest kohast, nagu Tartu, tehakse kultuuripealinn, siis võib juhtuda see, et siia hakatakse kultuuri tooma nagu.

M: kindlasti tuuaksegi.

LI: võib-olla Tartu probleem ongi see, et ei nähta seda, mis siin on ja puudub kontseptsioon.

T: minu arvates Rein Kilk on väga missiooniga mees, kes on kindla sihiga ja pöörab tähelepanu sellele, mis siin on. Meie kuulus räppstaar on ka siit pärit.

LI: kui hakata mõtlema, kes siit pärit on, siis suurem osa kultuuriinimestest on siit pärit.

Järgnevat pakun teile lugeda Tartu ja Tallinna abstrakte, mis ei ole minu kirjutatud vaid võetud nende linnade taotluste esimestelt lehtedelt. Palun lugege ja ütelge, mis tundeid ja muljeid need tekitavad.

Loevad

LI: minule hakkab silma see eelarve küsimus, et see on hästi erinevalt lahendatud Tallinnas ja Tartus ja Tallinn on väga õigesti asja esitanud, et me paneme ise ka sinna ja ettevõtjad kõik tulevad appi ja kui sa taotled kultuuri jaoks raha, siis sa peadki seda niimoodi esitama, et ise panema midagi ja näitama, et vähemalt töö käib, et saada erasektorist raha kätte ja kõik me teame, et seda on raske kätte saada ja viimasel hetkel hüppavad sponsorid alt ära, aga see käib selle esitamise tooni juurde. Tartu aga paneb järjest, et see läheb kultuuripealinna eelarvest ja see läheb eelarvest ja siis lõpuks, et lähiajal planeeritakse suuri investeeringuid kultuuriobjektidesse ja jääb mulje, et ka seda kavatakse sellest kultuuripealinna eelarvest teha. Jääb mulje, et see on nii seotud. Et võib-olla Tallinn mõtleb ka, et saaks selle raha ainult kuidagi kätte. Ma arvan, et see on hästi suur viga.

K: täiesti selge on, et need abstraktid on kirjutatud täiesti erinevad inimesed. Tartu oma on kirjutatud teadlased või ülikooliga seotud inimesed ja Tallinna oma on kirjutatud professionaalsed projektikirjutajad, sihikesed promootorid. Nad on lähenenud täiesti erinevalt, et Tallinna abstrakt on selline üldsõnaline ja rõhutab üldisi eesmärke, aga Tartu pakub välja konkreetse programmi, mis on selles mõttes viga, et ta esitab juba konkreetseid seisukohti, et kultuur saastab loodust näiteks, et need ideed on Tartus mingite inimeste ringis läbi arutatud, et seda on näha, kuid Tallinn on hästi üldsõnaline ja loobub seisukohtadest.

E: siin on hästi öeldud, et Tallinna kui kultuuripealinna visiooni kallal on ametis sajad asjatundjad ja toimunud on 17 ajurünnakut ja mitu avalikku arutelu.

Naer

T: teine näide selle kohta on, et Tallinnas on sellised faktid, nagu kolm neljandiku juhtudest ja nii edasi, et täielik demagoogia.

E: täielik demagoogia jah.

K: jah, aga see töötab paremini.

Naer

M: ta on nagu, et ma lugesin ja mõtlesin, et see on ju puhas kantseliit ja ametlik keelekasutus, et kõik need asjad, et arendada prioriteeti ja statuudis püstitatud eesmärgid kattuvad arengueesmärkidega ja toetavad pikaajalisi sihte, et see on mingi ametniku kirjutatud, et kui ma selle läbi lugesin, siis ma mõtlesin, et ma võiksin ka istuda maha ja selle kokku kirjutada, et ma ei saanud siit sisuliselt mitte midagi, et ma tean seda kõike juba, et Tartu on oluliselt kaugemale läinud. Võimalik, et tegelikult ei oodatud sellist asja.

K: Tartu toob juba üksikuid üritusi välja, aga Tallinn on nii üldsõnaline, et ükskõik, mis nad teevad, see läheb sinna alla, et kõik mahub sinna sisse.

L: Tartul on, et kultuuripealinna tippsündmused, Tartu Maraton.

T: see ongi see, et korjame need üritused kokku, ma lootsin, et nad teevad ikka midagi huvitavat ja mõtlevad midagi uut välja, et siit tuleb välja, et nad ei kavatse seda teha, et nad võtavad selle raha ja investeerivad selle Eesti Rahva Muuseumi ehitusse ja kõik.

LI: Tartu projekt on natuke liiga pikk ja lohisev.

L: mis mind üllatas, oli, et kohe alguses öeldi kohe ära, et Tartu on kogu Eestiga siin taga ja Tallinn avaneb Euroopale, et Tallinn on Euroopaga ja Tartu Eestiga siin taga. See tuleb nii selgelt välja siit ja siis Tallinn ütleb selgelt välja, et juba pikka aega on olnud Euroopa kultuuripealinnaks riikide pealinnad, et see on juba tema kõvem argument üldse, et muu ei vajagi selgitamist.

M: need taotlused lähevad teineteisest täiesti mööda, et siin on, et poliitilise regiooni mõjud, mis suurendavad kogu regiooni julgeolekut, et komoon.

K: tundub, et siin on välja valitud mingi 20 sõna, mida peab mainima, regiooni julgeolek ja nii edasi, et see on väga professionaalselt koostatud.

LI: ja kõikide kahtluste hajutamiseks öeldakse, et Tallinna esindab kultuuripealinnana kogu Eestit, et kõik võivad tulla oma kultuuri taas jälle Tallinnasse tegema.

E: just täpselt, et Tallinn ütleb, et tulge Tallinnasse ja Tartu ütleb, et teeme koostööd, mitte ainult, et tulge Tartusse.

LI: see on hästi kihvt asi, et see oleks võinud läbi minna, et nad rõhustid nii sellele regionaalpoliitikale ja euroopalikud väärtused ja kõik need teemad on ka nii inimlikud minu arvates. See eelarve asi on väga saamatult kirjutatud, et see oleks pidanud olema teistmoodi.

E: jah, et isegi projektijuhtimise kursusel mainitakse ära, et mainige omaosalust, et kasvõi ostate oma pastaka.

LI: et midagi on juba olemas, et ei loodeta ainult projekti rahade peale.

M: nüüd ma saan aru küll, et see Peterlson ütles, et sisuliselt Tartu pakkus välja parema programmi kuid, okei, Tallinn jääb Tallinnaks, et siin Tallinn ja sisuliselt kogu aeg ütleb, et ta peaks saama sest ta on Tallinn, et Tartu püüab pakkuda mingit sisu.

LI: kasvujärgus kultuurimajanduse toetamine, et see kõik loob pildi ka Tartust, et kõik on sihukesed väikesed pungakesed ja nüüd alles hakkama sisuliselt kultuuri Tartus alles üles ehitama.

T: aga nii ta ongi ju tegelikult Tartus, mõnes mõttes. Nad hakkavad sellist kultuuri, mida inimesed on harjunud nägema alles üles ehitama.

LI: Tartu oleks pidanud rõhuma millelegi, mis siin Tartus on, mingile oma potentsiaalile.

K: a kas ta oleks pidanud seda siis esitama komisjonile, et kirjutama selle kantseliiti ümber?

LI: jah, ma arvan küll, teisiti ei saa.

K: siin viga on selles, et Tartu on vähem silmas pidanud, kellele nad kirjutavad ja mis eesmärgiga.

Veel mõni kommentaar?

E: Tartu oleks võinud Tallinnast ikka mõne projektikirjutaja võtta.

LI: võiks nii olla, et Tartu toob oma ideed ja Tallinn laob oma raha välja ja toob oma ettevõtjad ja tehku Tartu oma projekt ära.

Naer

K: oh head ideed, heade mõtete linn jah.

M: mulle natuke tundub, et see Tartu asi on natuke liiga valmis, et ma ei tahaks veel praegu lugeda nii valmis programmi, sest see on ikkagi sündinud, et siin nad isegi ei ütle, et nad on 17 ajurünnakut teinud.

Naer

L: et Tallinn on tegelenud selle visiooniga ja mõtelnud ja...

M: muidugi on väga hea, aga kui see on rahastamisaotlus, siis vaadatakse, mida välja pakutakse ja Tartu pakub ju kohtuvalt palju asju välja ja Tallinn lihtsalt ütleb, et me oleme paremad, et selles mõttes on Tartu parem, aga selles etapis nagu ei eeldaks seda veel, et neli temaatilist programmi on juba paika pandud, et kes see siis pani, kas kultuuriosakonna ametnikud või kes need tegid.

LI: selle idee sündimine peaks ka siin kirjas olema.

K: seda küll.

M: et näidata just seda, et mismoodi.

LI: et siin on juba kõrgemalt poolt asi paika pandud, et meie teeme nüüd nii onju ja diskussiooni ei olegi sellel teemal.

M: või märkida seda siis, et muuhulgas või näiteks, et tegemist on ikkagi ajurünnaku tasandil genereeritud ideedega.

K: et justkui need sündmused ei jäta enam tekkivatele ideedele ruumi, et programm on paika pandud.

L: siin on juba põhimõtteliselt ära loetletud kõik kultuuripealinna tippsündmused.

M: tegelikult on siin öeldud, et mille hulgas on, mitte päris, et kultuuripealinna tippsündmused on Tartu Maraton ja nii edasi.

LI: Tallinn ikkagi rõhub oma selle demokraatlikkusele, et ta näiteks ütleb, et see taotlus moodustub võimalikult laiale põhjale, Tartu võiks ära näidata, et kellele ta siis toetub, et näiteks Lõuna-Eesti kultuur, et tegeletakse nende pisikestega ka, kelle juurde muidu ei jõua, et tegemist ei ole regionaalprojektiga.

K: minu arvates jätab Tallinna projekt just sellise kõrgemalt poolt antud mulje ja Tartu oma toetub laiemale põhjale, aga see ei kajastu sealt kuskilt kahjuks, et probleem on just selles.

E: sest sisu on ju täiesti hea, et ideed on täiesti vastuvõetavad ja head.

T: Ma arvan, et Tartu omad saatsid oma abstrakti teele ja siis Tallinna IT-mehed said selle kätte ja saatsid selle ametnikele, kes selle kähku ümber kirjutasi ja siis tuligi selline kokku.

M: mulle isiklikult meeldis Tartu oma rohkem, aga ma ei ole ka erapooletu.

LI: pigem Tartu oma saab teoks, et see on see, mida tasuks arendada.

L: ma ei tea, mulle jätab see mulje, et nad on võtnud eelduseks juba selle, et me nii kui nii saame ja Tallinn võtab kuidagi rahulikumalt ja kuigi on kantseliit, on ta vähemalt püüdnud põhjendada, miks ta peaks saama, aga Tartu loeb lihtsalt ette, et nüüd me teeme need ja need asjad.

T: aga peab ju olema seos olemas...

L: no aga ei ole mõtet nii moodi bulletitega panna

T: no vorm on vale.

E: nad alustavad nagu sellest otsast, et meil on ideed olemas ja kui te annate meile vahendid, siis me teeme vat need asjad.

M: juba see summa nimetamine jätab sellise mulje, et kõik on olemas, et linn on umbes juba hankekonkursid välja kuulutanud.

Naer

M: et kes teeb mis ürituse, et linnadžungli teeb see ja no MeelteKeeltele ei ole veel tegijat, no aga küll me leiame. See ei ole praegu see faas, kus peaks nii olema, aga ideed on head.

E: kahe peale kokku oleks võinud tulla päris hea.

Samas on tegemist ikkagi kokkuvõtetega, et päris kõike ei saa seal olla.

T: see on hea, et Tallinna oma on ühel pool, et ei pea keerama.

M: see on võib-olla mingi Uko trikk.

Ei, üks ongi oluliselt pikem kui teine.

Ma annan teile veel ühe teksti, mis ei ole otseselt seotud taotlustega, vaid Eesti Päevalehest. Selle taga on ka komisjoni nimekiri. Palun lugege läbi ja avaldage oma arvamust.

Loevad

LI: seda nimekirja vaadates jääb mulje, et põhimõtteliselt oleks võinud ju niisama ka küsida kaheksalt tallinlaselt ja ühelt tartlaselt.

M: kas sa teed tallinlastega ka samasuguse vestluse?

Jah

E: oo, huvitav.

Millised on muljed, kommentaarid?

T: kõige parem on see, et Ansip oma käed ilusasti puhtaks peseb, et alt ära hüppab, et see jätab niisuguse mulje, nagu asi oleks juba ette ära otsustatud, et ta ei tahtnud sellest osa võtta ja teadis, et nii läheb, et sõpradena hiljem Astokiga läbi saada, siis tema ei teinud seda.

M: naljakas, et Palmaru on ikka ju väga Tallinna taustaga ja see, et poliitikud on ju Tallinna linnavõimudega ka tuttavad, et see nagu ei ole oluline, aga see, et Ansip on nagu Tartuga, et siis see on mingi argument, et tema peab ütlema, et ei, ei, ma ei tee seda. Ma taandan ennast, et see oli nii naljakas.

LI: kedagi peale Peeter Oleski Tartust ei teagi sellest seltskonnast, aaa, Heiki Kender vist ka.

E: minu arvates on siin see ka huvitav, et siin on välja toodud need projektijuhid, et Tartul on abilinnapea Astok ja Tallinnal meelelahutusärimees Peeter rebane, et see paneb natuke konteksti ka selle, mida me enne lugesime.

K: et Hannes Astok kui Ansipi perekonnasõber.

E: no Astoki käest siin midagi ei küsitagi, aga Rebane räägib küll.

L: see lõpp viitab siin ka sellele, mis tuleb, et Tallinn on kultuuripealinn kogu Eestile on läbiv idee ja Tartu on kultuuripealinn koos kogu Eestiga ja see viimane lause siin, et Peeter Rebane väitis, et tegemist ei ole siiski Eesti regionaalarenguprojektiga.

LI: kas see artikkel avaldati enne otsustamist?

Jah.

L: et alapealkiri on siin ka, et kultuuripealinn kogu Eestile, mis on Tallinna oma.

M: kelle artikkel see on?

Ma täpselt ei mäleta.

M: no autor oli nüüd kas alateadlikult eeldanud, et Tallinn selle saab.

LI: autor oli ehe tallinlane.

K: kes need alapealkirjad paneb?

E: toimetaja.

L: ma arvan, et ta ise võis ka need alapealkirjad panna kui nad sobisid, et vahet ju tegelikult ei ole, et kui on kultuuripealinn kogu Eestile, oleks võinud sama hästi olla kultuuripealinn koos kogu Eestiga.

E: no ei saa panna, kuna Astok ei räägi, aga Rebane räägib. Astokit ei lasta rääkida ka, kuna ta on Ansipi selline saunakaaslane, et käime koos saunas ja Rebane on usaldusväärsem.

Kuidas te kommenteerite seda, et kohe peale taotluste esitamist otsustati ära, kes saab kultuuripealinna tiitli, et kuivõrd see avaliku diskussiooni puudumine võis mõjutada neid otsuseid?

LI: no vaata, siin Raivo Palmaru toob põhjuseks, et ta ei taha, et siin toimuks mingi suur mõjutamine ja asi ei läheks poliitiliseks, aga tegelikult oli tulemuseks see, et kes kiiremini ja paremini mõjutab, et seda enam oli see mõjutatud otsus, kuna see tuli kiiresti teha, et keegi ei mõelnud seda läbi.

M: see on nagu kummaline lähteasendus, et keegi ei ole mõjutatud, et alati on mõju, et aega on vaja diskussiooniks ja mõtlemiseks, mitte see, et keegi hakkab nüüd mõjutama, et see eeldab, et meil on vaja kedagi kaitsta, et võib-olla pikemaajaliselt suudab Tallinn teha rohkemate vahenditega Tartule ära, aga ma ei usu seda.

E: võib-olla hoopis vastupidi, et kui pikalt mõelda, siis tundub Tartu juba päris hea variant.

LI: miks mitte diskussioon. Tegelikult on see ju kultuuri lämmatamine.

M: need argumendid on natuke kummalised, et vältida nagu poliitiliseks minemist, et mida see siis tähendab, et kui see komisjon oleks teinud sügisel oma otsuse, kas see ei oleks siis olnud poliitilisem või? No valimised ja muud asjad tulevad tegelikult, et ma tõesti ei kujuta ette.

LI: siin taga on suur raha, et see on paratamatult poliitiline otsus, et selle otsuse poliitilisust ei ole võimalik kustutada.

Aga mis te arvate, kas see võis ka seda otsust mõjutada?

T: ma arvan, et oleks paljud inimesed teravalt sõna võtnud ja äkki oleks nii olnud, et komisjon oleks kartma lõõnud.

M: see on nagu see, et kui vaadata selle lähenemise erisust, siis kui meil on vaja kiiresti see otsus ära teha, siis Tallinn on sobivam variant, et Tallinn lihtsalt ütleb, et töö käib ja meil on infrastruktuur ja rohkem hotellikohti, et kui me nüüd pikemalt arutame, siis tulevad välja muud asjad, et milline on Tallinna visioon, et Peeter Rebane võib ju öelda, et mis ta siin ütleb, et ma arvan, et pikema diskussiooni peale oleks need Tartu ideed tundunud palju orgaanilisemad ja loomulikud, et tõesti Tartu ei ütle seda, et meil on parem infrastruktuur, vaid, et meil on ideed ja me teeme asju.

K: et see diskussioon töötaks nagu reklaamikampaania siis.

LI: see on ühemõtteliselt ebademokraatlik, et me komisjon jõuame siin kiiresti need kaks lehekülge läbi lugeda, et mis te rahvas hakkate oma aega kulutama, et me siin väikses ringis otsustame ära ja asi korras.

L: ma olin samal ajal praktilisel päevalehes ja toimetuse ei olnud üle ututatud sõnavõttudest, et kultuuriinimesed tahavad oma arvamust avaldada. Meedia praktiliselt ei kajastanudki seda kultuuripealinna projekti, siis see jäigi selle komisjoni tasandile ja sinna ei pandud mingeid reklaamirahasid, et oleks reklaam olnud kuskil telekas. Et see pidigi ju nii minema, et millal sa selle ära teed, mis seal siis vahet on. Ma ei usu, et seal oleks rohkem meediakajastust või diskussiooni tulnud.

LI: mina arvan, et kui aega oleks olnud rohkem, siis oleks seda teemat hakatud ka kerima.

K: mul tekib see küsimus, et miks seda depolitiseeritust või poliitika teemat üldse on vaja rõhutada. No see on ilmselt üks artikkel, mis on sellest poliitika vaatepunktist kirjutatud.

LI: no kui öeldakse, et ei taheta, et selle asja ümber tekiks poliitiline diskussioon, siis ma ei tea, see on põhimõtteline võimu võtmine lihtsalt.

M: no argumendid, mis see otsustamisega nii kiire on, et ma saan aru, et mõistlik oleks argument, et linnad kulutavad võistlemiseks tarbetult raha ja teevad mõttetuid asju, mida ei oleks vaja, et parem investeerigu infrastruktuuri, mis on nii kui nii puudulik, selle asemel, et hakata mingit kampaaniat tegema. Sellel hetkel kui see oli, tundus mulle ka naljakas, et soov vältida poliitmänge, et kas need üheks inimest oleksid, siis osa võtnud mingitest poliitmängudest või kas neid inimesi saab siis mingi tohutu lobiga ära teha.

LI: eks ta ise teeb poliitmängu sellise tegevusega, sest tema on ju see nuppude liigutaja praegu.

E: minu arvates võiks küsida ikkagi kommentaari selle komisjoni kokku paneku kohta, sest iga inimene ju näeb, et see on ju ikkagi kallutatud Tallinna poole.

LI: võib-olla see artikli kirjutaja oli nii veendunud, et Tallinn on õige valik, et tal ei tekkinud mingit vajadust seda kahtluse alla panna, et miks selline komisjon ja selle pärast sai ka Peeter Rebase lause sinna lõppu.

M: ma arvan, et siin saavad erinevad argumendid kokku, et olgem ratsionaalsed, et ei ole ju seda infrastruktuuri, ei ole inimesi kuhugi panna, ei ole teesid, et see on ju täiesti teist tüüpi kõrvutamine.

LI: et selles mõttes paistab, et ta mõtles, et Tartu läheb tõesti väga leili oma tegemistega ja on väga vähe tõenäoline, et nad teeksid seda, et tuleks see asi ära lõpetada.

M: kuidas need komisjoni hääled lõpuks läksid?

No neid inimesi oli kokku 9 seal, et kolm häält sai Tartu.

M: ma mäletan Oleski kommentaari selle otsuse kohta, et see oli väga kriitiline. Selles mõttes, see on naljakas, et kui Palmaru ütleb, et vältida siin mingeid mängu, siis see kõige suurem mäng on, kuidas see komisjon kokku saab, et kui me ei kirjelda, mille alusel see moodustati.

L: et see võiks olla neutraalsem, et meil ei ole siin neli kultuuriministeeriumi kõrgemat ametnikku ja siis viis avaliku elu tegelast ja siis üks on Tartust.

K: samas seda demokraatiat ja komisjon laiapõhjalisust, et seda illusiooni on siin küll püütud väga osavalt tekitada, et on muusikud, sport, kunst ja kirjandus haaratud, et justkui oleks kõik esindatud ja siis muidugi on see, et muusikuid esindavad kaks dirigenti, et see siin peaks looma muljet, et me siin juhatame vägesid ja kõik nagu laulavad koos ja siis Tiiu Helme on siin ka KUMU direktor sellise tsentraliseerituse ja ühendatuse kandja, et kõik kunstnikud on minuga seotud.

E: jah, et kui sinna läheb juba KUMU direktor, siis ma küll ei kujuta ette, et ta läheb ja ütleb, et ei, anname Tartule.

Naer

M: et meil siin see KUMU sai valmis ja tegelikult ei ole rohkem vaja.

E: et anname nüüd Tartule.

Naer

Et otsi nüüd kokku tõmmata, siis mis te arvate, kas Tallinna võiduga võitis kogu Eesti või on tegemist ühe haldusüksuse võiduga?

LI: tegelikult tuleb see Eestile kahjuks.

L: lõppkokkuvõttes ei ole ju tegemist regionaalarenguprojektiga.

Naer

LI: ta võiks olla küll regionaalarenguprojekt, see oleks vinge.

L: et ta peaks olema jah, aga reaalsuses ta seda ei ole.

M: ilmselt sellest linna valikust sõltub väga palju, mis tähendus sellel ettevõtmisel saab olema, et Tartus oleks kindlasti teine tähendus kui Tallinnas ja ma ei oska öelda, kumb neist nüüd parem oleks. Mina tartlasena ütlen, et Tartu oleks nagu autentsem ja parem, et mulle tundub, et Tallinnas see jääbki sellise turismitoote tasandile rohkem, kui see jääks Tartus. No see on minu subjektiivne arvamus.

E: ma arvan, et Tallinn võidab nii kui nii, kuna ta ehk ostab üles siis ka need teised provintsid ja toovad nad Tallinnasse, siis tartlased vastukaaluks nagu jäävad pikka viha pidama ja hakkavad meelega vastanduma.

L: ma ei usu, et tartlased lasevad ennast väga kaasa tõmmata sellisesse asja, aga võib-olla ma eksin.

LI: ma arvan, et igasugused perifeersed kohad jäävad kultuurist veel vaesemaks selle projektiga, see mulle ei meeldi, et seal Tallinna projektis oli sisse kirjutatud, et kõik võivad tulla Tallinnasse, et mitte mingisugust regionaalset kultuuri arengut ei olnud ette nähtud, kõik oli ainult ilusasti öeldud, et kogu Eesti, aga me oleme ju ikka Tallinnas, et tulge siia.

Praegu on vist nii, et Tallinn pakkus Tartule seda tiitlit üheks kuuks ja siis tõusis väga palju käsi kohe püsti, et seda plaanitakse laiali jaotada, et erinevad linnad saavad tiitlit kanda.

M: see on rohkem sisepoliitiline asi, et väljapoole...

LI: aga kui see tegelikult nii oleks, oleks ju väga hästi, siis ei ole üldse nii halvasti, et tegelikult oleks kultuuris vaja just regionaalpoliitikat vaja teha.

M: siin on ju küsimus ka kultuuri tähenduses, et kultuur ei ole see, et minul on vaja kultuuri tegemiseks suurt saali, soovivatult ilusat saali ja toole kus istuvad inimesed ja lava, kus siis on esinejad või siis näituse saali, kus ma panen üles oma tööd, et kultuur on oluliselt laiem ka selles mõttes jah, Tallinn ongi selline kultuuri kitsam definitsioon.

Mis te arvate, kas Tallinn viib selle projekti võiduka lõpuni?

T: et kannab kolmandiku kuludest või?

Naer

LI: tegelikult jah, võiks näpuga järke ajada või no neil on vist lepingud salastatud.

E: Tallinna taotlus on nii üldsõnaline, et siin ei saagi näpuga järke ajada.

L: tuleb lugeda kokku kultuuriüritused ja siis vaadata kui palju on turistide arv Tallinnas kasvanud.

Suur tänu teile, teist oli palju abi. Aitäh!

Lisa 7: Tartu fookusgrupis välja käidud ideed

Kultuuripealinnaga seostuvad märksõnad:

- Laadaplats
- Kohtumine tundmatuga
- Turismipealinn
- Turistid
- Vana maailm, ajaline dimensioon
- Mitmekesisus
- Abstraktsus
- Hierarhia
- Kultuuripoliitika
- Kultuuride suhtlemine

Tartu kui Euroopa kultuuripealinn, märksõnad

- Kultuursem kui Tallinn
- Rohkem sisu
- Palju häid ideid
- Zombie linn
- Hädas oma identiteediga
- Raske siin midagi teha
- Ülikool oleks hea võimalus kui ta oma tegemistega veidi enam välja tuleks
- Eriline
- Kultuuri on siin raske pakendada
- Ühtsem
- Selgem nägu kui Tallinnal
- Oled pidevalt kultuuri keskel
- Suurem rõhk Lõuna-Eesti kultuuril

Tallinn kui Euroopa kultuuripealinn, märksõnad

- Tehakse rohkem
- Tavalisem
- Suur, pikad vahemaad
- Osa kultuurist kaob linnaruumi ära
- Teine ellusuhtumine
- Tartu jääb selles linnas puudu
- Jätab kommertsprojekti mulje
- Vähem omane
- Kultuur ja pealinn ei käi kokku
- Kultuuripealinna tiitel ei muuda tema jaoks midagi

Lisa 8: Tartu taotluse annotatsioon

Tartu kandideerib 2011. aasta Euroopa kultuuripealinnaks koos kogu Eestiga – paljude Eesti linnade ja maakondadega on sõlmitud koostöölepingud, mille kohaselt Tartu annab partneritele olulise osaluse oma programmis.

Tartu eesmärkideks «teise linna» kontseptsiooni järgiva Euroopa kultuuripealinnana on paljude Tartu, Eesti ja Euroopa kodanike kaasatus loominguistesse tegevustesse, regionaalselt tasakaalustatud areng, pika-ajaliste üksteiselt õppimise protsesside käivitamine ning keskkonnateadliku innovatsiooni rakendamine kultuuris ja argipäevases tegevuses.

Nende eesmärkide saavutamiseks käivitab Tartu neli valdkonnaülest **temaatilist programmi**.

- **TulevikuMüüdid** seob erinevate kultuurivaldkondade konkursse, mille raames luuakse uusi teoseid folkloori ja müütide baasil, ühtlasi mõeldes, mis tänasest võiks saada müüdiks tulevikus.
- **LinnaDžungel** avastab linna ja looduse üleminekualasid, suhestab loometegevust ühelt poolt looduskeskkonnaga ja teiselt poolt kommunikatsioonitehnoloogiatega.
- **LoovLiikumine** edendab kehalist aktiivsust kõigi kultuurivaldkondadega suhestumisel, sporti ja tervislikke eluviise.
- **MeelteKeeled** toob kokku erinevate valdkondade loojad ja teadlased, kes käsitlevad inimsuhtluse ja taju küsimusi ning toovad niimoodi kultuuri-loomingu lähemale nii argielule kui teadusuuringutele.

Kultuuripealinna tippsündmuste hulgas on kultuuripealinna tiitli ülevõtmise pidustustenädal, Tartu Maraton, suvealguse keskkonnakunsti nädal, suvised pärimuskultuuri festivalid, varasügisene Tartu Teadusfestival (millesse koonduvad nii selle perioodi kultuurfestivalid kui ülikoolide, muuseumide, teaduskeskuste, raamatukogude, loodushariduse keskuste ja innovatiivsete ettevõtete projektid) ning kultuuripealinna tiitli üleandmine 2011. aasta lõpus, koos 2012. aasta kultuuripealinnadeks valitud linnadega. Festivalide ja suursündmuste korraldamisel rakendub loodussõbraliku loovlinna programm, mille eesmärgiks on minimeerida kultuurisündmuste kahjulikku mõju loodus-keskkonnale. Programmi Kultuuriaasta 12 kuud sisustavad Tartu partnerid kogu Eestist. Igal kuul on kultuuripealinna tutvustamise fookus ühel teemal, mille alla koonduvad selle kuu kohalikud ja üleriigilised tippsündmused.

Tartu käivitab ka pikaajalised koostööprogrammid oma ammuste heade sõpruslinnadega Soomes ning mujal Euroopas ja maailmas. Konverentside, koolitusprogrammide, loomevahetuste ja ühiselt korraldatavate sündmuste keskmes on:

- Kultuurikorraldus ja kultuurisektori administreerimine.
- Kultuuritööstused ja nende võimalused «teistes» linnades.
- Uued tehnoloogiad kultuuri loomisel, tarbimisel ja edastamisel.
- Müüdid, legendid ja eeposed.

Kultuuripealinna tegevuste organiseerimiseks luuakse sihtasutus, mis hakkab vastutama nii kultuuripealinna projekti sisulise korralduse kui majandustegevuse eest.

Kultuuripealinna kommunikatsioonistrateegias on olulisel kohal digitaalkanali etv2011 käivitamine koostöös ETV ja Eesti Raadioga ning interaktiivse internetikeskkonna rajamine.

Mitmekülgne koostöö kohalike ja rahvusvaheliste partneritega on planeeritud ka traditsioonilisemate meediakanalite kasutamisel.

Kultuuripealinna eelarve on üles ehitatud järgmistele arusaamadele tuginedes:

- Projekti juhtimise kulud kaetakse täies mahus kultuuripealinna eelarvest.
- Turunduse kulud kaetakse täies mahus kultuuripealinna eelarvest.
- Programmi kulude kaudu rahastatakse kultuuripealinna eriprojekte, kohalikku kultuuriharrastust toetavaid projekte ning rahvusvahelisi suurprojekte.
- Kultuuripealinna programmi ja korralduse eelarve on 416 000 000 krooni.
- Lisaks planeeritakse Tartus lähiaastatel suuri investeeringuid mitmetesse kultuuri-objektidesse (Eesti Rahva Muuseum, Keskraamatukogu, Tartu Ülikooli ajalooline hoonestu jpt).

2011. aasta kultuuripealinna tiitli kandmine oleks üheks oluliseks etapiks kogu Eestit tasakaalustava Tartu2030 arenguvisioni teostamisel. 2030. aastani on Tartu kultuurilised prioriteedid:

- Noorte tööhõive kultuuritööstuses.
- Kultuurikorralduses ja kultuuritööstuses alustavate ettevõtjate nõustamine ja toetamine, terve riigi ja kultuuriruumi kultuuriliseks ajustrustiks kujunemine.
- Kultuurikvartalite arendamine.

- Kultuuriturismi edendamine.
  - Käsitöö, kujutava kunsti, helikunsti ja muusikatööstuse, disaini, moedisaini, kirjastamise, tarkvaratööstuse, meelelahutustarkvara-tööstuse jm kasvujärgus kultuurivaldkondade toetamine.
- Kõrgtehnoloogilise, kuid keskkonnasõbraliku loovlinna kujundamisel on kultuuripealinna staatus suurepäraseks väljakutseks. Tartu edu 2011. aasta kultuuripealinnana annab uut elu-jõudu kogu Eestile ja rikastab oluliselt Euroopa kultuuri.

Lisa 9: Intervjuu Lennart Sundjaga, transkriptsioon

Intervjuu Lennart Sundjaga – Tallinna taotluse üks koostaja

Kust pärineb Tallinnal idee kandideerida Euroopa kultuuripealinnaks?

Meil tegelikult see idee tekkis juba mitmeid aastaid tagasi, see oli vist 99 lõpp või 2000nda algus, kui oli Inglismaal käivitunud siseriiklik konkurss, kus 2008nda aasta Euroopa kultuuripealinna leidmiseks ja tollal siis kaks linna, Liverpool üheltpoolt ja teisalt New Castle ja Gateshead, kes siis koos kandideerisid, võtsid ise Tallinnaga ühendust ja soovisid Tallinna näha oma partnerina, sest see programm oli siis veidi teistmoodi, et oli üks linna Euroopa liidust ja nõ satelliitkultuuripealinn, kes võis olla väljastpoolt Euroopa Liitu ja siis tegelikult hakkasime meie ka ise seda asja uurima ja alguses selle peale välja läksime, aga siis selgus, et 2008ndaks aastaks on juba Eesti Euroopa Liidu liige ja samas ka see kultuuripealinnade programm ise muutus, siis lükkuski see asi edasi ja nii ja kui teada oli, et millalgi see rotatsiooniga ka Eestisse jõuab, siis ... Aga sellest ajast, Newcastle'ga ja Gateshead'iga eriti on väga head suhted säilinud ja tegelikult ka nende abi selle Tallinna taotluse ja kandidatuuri kokkupanekul, oli päris suur ja meil oli ligipääs kõigile nende ettevalmistavatele materjalidele.

Miks oli see Tallinna jaoks oluline? Miks peeti seda projekti üldse oluliseks, et seda ette võtta?

Sellepärast, et senistest kultuuripealinnade kogemusest lähtudes nägime, et see on hea võimalus Euroopa mastaabis suureks mängida turismi suurendada ja nii Tallinna kui kogu Eesti rahvusvahelist tuntust suurendada ja võib-olla ka seda, et kuigi Tallinnal võrreldes teiste linnadega on turismi näitajad kõige paremad, siis muuta võib-olla ka sellise keskmise turisti profiili, et kultuuriturismi osakaalu suurendada.

Te ütlesite, et tulemustest lähtudes, et kelle kogemust või tulemusi te aluseks võtsite, et oma kandidatuuri püsti panna.

No selle kohta on, ilmselt te olete oma töös selle ka ära kasutanud, on Palmeri uurimustöö Euroopa kultuuripealinnade kohta, et milline see vahemik nüüd oligi, aga enamuse selle aja linnade kogemus on selline ja Palmeri enda korraldatud Glasgow oli ilmselt kõige ehedam näide sellest.

Millised olid suurimad raskused, mis teil ületada tuli selles kandideerimisprotsessis?

No kõige raskem oligi see, et ... kõige raskem periood on mõnes mõttes praegu, kus see siseriiklik konkurss on üks asi ja kus on see Euroopa konkurss, see on teine asi, et ilmselgelt need sõnumid ja lähtekohad on hoopis teised. Siseriikliku konkursi tingimustes paratamatult me nägime Tartul mitmeid eelseid, mis olid ... et väikelinn, et raske on olla suur ja armas, et väike ja armas on tunduvalt lihtsam olla, et sellest tulenevalt ka meie siseriikliku konkursi sõnum püüdis väga ratsionaalsetele argumentidele mängida.

Kui te nüüd korra ei mõtle mitte Tallinnale kui Euroopa kultuuripealinnale, vaid mõistele Euroopa kultuuripealinn laiemalt, siis milliseid mõtteid või emotsioone see teile pähe toob?

Kas seda peaks vaatama lihtsalt läbi linnatöötaja või linnakodaniku või lihtsalt Euroopa kodaniku silmade läbi, kuna sellest tulenevalt on nad ka... Mis iganes linna töötaja jaoks, kes tegeleb linna maine ja imago parandamise on see muidugi võimalus, kuid samas see tiitel automaatselt ei tähenda jällegi mitte midagi.

Aga võtame linnakodaniku seisukohast?

Ma arvan ise, et linnakodaniku ootused on eelkõige suunatud sellele, et sel aastal toimub hästi palju rahvusvahelisi festivale ja suuri nimesid, aga me ise ei pea seda selle protsessi juures üldsegi kõige tähtsamaks, et me oleme sinna kõrvale püüdnud kogu aeg tuua, et see ei ole jälle üks suur aasta, mis on programmi täis tikitud ja millele järgneb vaikus.

Aga mis ta siis on?

Pigem on see, mis me ka selle kandideerimise juures sai võrdkujuks tuua, et see on Eesti ja Tallinna jaoks peale olümpia mängu järgmine selline võimalus rahvusvaheliselt silma paista, mis tähendab ka seda, et see on võimalus ka kultuurikorralduslikult ka midagi ümber muuta ja teada on, et mis on Tallinna jaoks praegu suur probleem, et meie need nõ nimiüritused, asjad mille üle me uhked oleme, et olgu need siis Jazzkaar või Pimedate ööde filmifestival või mitmed muud, et ei ole nende rahastamise printsiibid ei ole piisavalt selged ja ei taga korraldajatele turvatunnet, et see kuidas täna linn toetab mittetulundustegevust ja kultuuritegevust, on väga üheülbaline ja ainult projektikeskne lähenemine, aga sinna kõrvale on vaja ka midagi muud.

Ja see, siis pakub seda võimalust?

Jah, ma arvan, et see on üks selline võimalus kindlasti.

Kui siin kandideerimise lõpupoole kõik teised linnad ära kukkusid, siis mis võisid olla need põhjused, mille poolest need kaks nii esile tõusid?

No see oli komisjoni otsus, et seda on minul raske kommenteerida, aga ma arvan, et siin sai määravaks ikka see suurus ja infrastruktuuriline võimekus, mis oli teistest linnadest parem ja ma arvan, et see oli ka Tallinna puhul see, mis kaalukausi tema kasuks otsustas, kuigi Tartu siin rõhus, et Euroopa kultuurilinnade projekt ongi olnud väikeste linnade projekt, siis kui me vaatame kõiki Euroopa kultuuripealinnaid läbi ajaloo ja vaatame, mis on olnud nende riikide esimene valik, siis me näeme, et kolmel neljandikul juhtudest on esimene kord seda tiitlit kandnud pealinn ja edaspidi on antud võimalus teistele ja ma usun seda, et Eestis on selles suhtes, et Tallinnal kogu Eestit esindada on ehk veidikene kergem.

Kui sinna valmisoleku juurde juba jõudsite, siis kuidas teie hindate Tartu ja Tallinna võimet seda Euroopa kultuuripealinna projekti läbi viia?

No ma arvan, et Tartu puhul on kõige suuremaks takistuseks mitte inimesed, vaid infrastruktuur, et ta ei ole nii kergesti ligipääsetav, et Tallinnas on esimene rahvusvaheline lennuväli, kõige rohkem hotellikohti, kõige rohkem toitlustus ja muid ettevõtteid, kõige rohkem ka kultuuri infrastruktuuri, sest paratamatul millegi suure kordasaatmiseks on see vajalik.

Te enne töite välja siin rollid, et Tartu rõhus sellele, et ta on väike ja Tallinn sellele, et ta on suur ja ratsionaalne?

Ma isiklikult arvan küll, vähemalt mulle jäi küll selline tunne, et ... no teiste eest ei oska rääkida.

Kui tähtsaks teie töögrupp pidas tavainimese kaasamist planeerimisse ja aega, kus aktiivsem võistlus käis, et kui palju sooviti üldse linnakodanikku kaasa tõmmata sinna, et mis toimub ja mis toimuma hakkab?

No selge see, et ... kuna see periood oli üpris lühike, siis suurem osa seda kaasamõtlemit ja päris kõigi linnakodanike kaasa toomist on alles ees, aga me püüdsime küll oma taotluse kokku panekul olla võimalikult laiapõhjalised, et kui taotlusega olete tutvunud, siis seal taga lisa olid veel erinevate huvirühmade koosolekuid ja nendega me käisime kõikidega ... no osadega ükskord mõnedega mitmeid kordi koos ja see oli siis väga erinevate eluvaldkonna inimestega koos, et alates ajaloolastest ja turismiinimestest lõpetades sportlaste, kooliõpilaste ja kõikide teistega ja need olid väga sellised tõsised ja asjalikud ajurünnakud, kus tuli ka päris palju mõtteid taotlusesse ja tegelikult nendega ... osadega rohkem osadega vähem, töö käib veel siamaani.

Aga jätame korra kõrvale need inimesed, kes olid otseselt tõmmatud kaasa sinna taotlusesse, et need inimesed, kes otseselt ei pidanudki sellega kokku puutuma, et kui oluliseks te pidasite nende inimeste informeerimist?

Me pidasime seda oluliseks ja sellel põhjusel sai tehtud ka oma jõulisuse pärast veidi kriitikat pälvitud reklaamikampaania enne ... kui linnad olid oma kandidatuurid esitanud, et me tahtsime kindlasti avalikku fooni tekitada sellele valikuprotsessile ja tänu Vabaduse väljaku plakatile ja reklaamile bussides ja välireklaamile see diskussioon tallinlaste seas nagu elavdus pisut ... mingi hetk oli see, et juba sügisel oli Tartu oma Tartu kultuuripealinnaks plakatitega bussijaamas Tallinnas ja nii edasi, et siis meilt küsiti päris palju, et mis siis on, et kas hoopis Tartu saab kultuuripealinnaks. See oli ka üks põhjus, miks see kampaania nagu tehtud sai ja kuigi me selle eest saime kriitikat ja süüdistati alusetult nagu me püüaks sellega komisjoni tööd mõjutada, et selleks see ei olnud, vaid oli just elanikkonna teavitamiseks.

Kui nüüd reklaamist rääkida, siis kuidas te täpselt seda reklaami planeerisite seda reklaamikampaaniat, mille te läbi viisite lõpuks?

No me tegime koostööd reklaamiagentuuriga, kes konkreetsed asjad välja mõtles. Meil oli välireklaam, kõige suurem oli see plakat, mis ka praegu Vabaduse väljakul üleval on, et nii linnakodanikel ja ka üle tee istuval linnavalitsusel meelest ära ei läheks, siis meil oli telereklaam, siis meil oli tegelikult juba tunduvalt varem selline kampaania, kus oodati inimestelt häid mõtteid ja kus me tahtsime enda jaoks linnakodanike aktiivsust testida ja selleks ilmusid siis sellised toetuskupongid koos kontaktide ja koordinaatidega mõnedes lehtedes ja samuti olid väljas kastid linnaosavalitsustes ja raamatukogudes, kuhu inimesed said neid jätta ... ja neid laekus sinna ikka tuhandeid.

Kui saladus ei ole, siis kes see reklaamifirma oli, kellega te koostööd tegite?

Idea.

Kas see informeerimine lõppkokkuvõttes oli teie jaoks piisav? Linnakodanike informeerimine.

No see on alati selline raske küsimus, et kas oli piisav või mitte, sest alati paratamatult tähendab iga selline aktsioon kulutusi ja kuskil tuleb sellele ratsionaalselt läheneda. Ei ole omale mõtet ka illusiooni luua, et kultuurilinnaprotsessi iga linnakodaniku kaasata lihtsalt ei ole võimalik.

Kas teil olid paika pandud ka mingid sõnumid, mida te soovisite reklaamiga ja informeerimisega rahvani viia?

No ütleme nii, et Tallina kui kultuuripealinna sõnumid tulevad kõige paremini esile meie taotlusest ikkagi, et seal on ilmselge, et jäi sõelale ajurünnakute tulemusena ja töögrupi töö tulemusena mitmedki meie jaoks olulised teemad, millest üks oli kindlasti vanalinn ja teine oli meie laulu- ja tantsutraditsioonid ja laulu- ja tantsupeod ja siis oli Tallinna puhul meie multikulturaalsus ja meie erinevate ajalugude ja kultuuride põimumise lugu ja mitmed teised veel. See tegelikult ei olnud selles reklaamikampanias, et ei pääsenud nii jõuliselt esile, et reklaamikampania sõnum oli pigem sellest lähtuvalt üles ehitatud, et tuua välja Tallinna tugevused konkursi tingimustes võrreldes teiste kandidaatidega ehk siis nii, nagu tegid ka teised, püüda oma sõnumit siduda eriala spetsialistidega ja lugupeetud inimeste nägudega ja tuua välja mõned arvud ja võrdlused.

Aga kas need kommunikatsioonikanalid otsustas reklaamifirma või otsustasite teie need ära?

See oli koostöös reklaamifirmaga ja me lähtusime tihti ka sellest, kes ja kui tihti oli võimeline meile vastu tulema. Näiteks telereklaami puhul ETV-s me saime tasuta eetriaega. See ei olnud küll kõige õhtusemal ja kõige nõutavamal eetriaegal, kuid sellegi poolest.

Kas reklaamikampania peale tagasi vaadates on ka midagi, mida oleks võinud teistmoodi teha?

Ma mõtlen natukene ... no ilmselt on ... nagu te teate, siis ajakirjandus võttis selle reklaamiteema ülese ja me saime selle eest veidi kriitikat, et no ilmselt oleks seda ... et see hankevorm ei olnud kõige parem, et riigihange oleks olnud kõige mõistlikum.

Aga muus osas ei teeks parandusi?

Mida te peate selle muu osa all silmas?

No näiteks kasvõi see, et need sõnumid ja konkreetset vormid, mis rahvani jõudsid?

No jällegi, et kui oleks uus siseriiklik konkurss, siis sellisel juhul ma arvan, et vaieldamatult see, et Tallinn on Eesti tugevaim trump oli iseenesest hea sõnum ja see sama infrastruktuuriline üleolek oligi see, millele Tallinnal tasus mängida ja selles suhtes midagi ei muutuks väga, et põhiosas jääks see samaks, aga kindlasti saaks meie põhisõnum olema hoopis teine, kuna me paneme praegu kokku seda taotlust, mis esitatakse Brüsselisse ... ja ilmselt saab seda saatma ka väike teavituskampania nii Tallinnas kui Eestis.

Aga kui võrrelda nüüd Tartut või Tallinna just selle avalikkuse teavitamise osas, siis kas üks neist sai paremini või halvemini hakkama?

Ma arvan, et Tartu tegi .. olulisim viga oli selge vastandumine Tallinnale, et minule isiklikult jäi selline mulje, et nende kampania oli just suunatud sellele, et vastandume Tallinnale ja teeme teistega koos Tallinnale kambaka ... et see oli veidikene lühinägelik. Seevastu meie sõnum, et Tallinn on kõige parem kogu Eestit esindama, oli kindlasti tugevam sõnum.

Aga kas Tartut oleks võinud aidata see kui nad oleksid läbi viinud ulatuslikuma reklaamikampania, et rohkem sellel rindel teinud, sama palju kui Tallinn?

Ma ei oska seda öelda, selle jaoks peaks ... ma ei tea, kas Tartu seda tegi, et me viisime läbi ka paar pisikest küsitlust ja uuringut, et saada teada, milline on eestimaalaste laiem meelsus sellel teemal ... ja sellest lähtuvalt sai osalt ka see argumentide valik kokku pandud ... ma arvan, et kuna selle valiku komisjon, siis kõik see, mis iganes kanaleid pidi elanikke kaasamine ja teavitamine lõi selle fooni, siis kõige olulisem oli siiski see, mida need linnad oma taotlustesse olid kokku kirjutanud.

Kui sellest foonist veel rääkida, siis meedia võttis sellel teemal nii palju või nii vähe sõna, et kas see oli piisav selle asja sisulise poole ümber?

Ma arvan, et see ei olnud piisav, vaid see oleks võinud elavam olla ja just selle sisulise külje pealt. Me ise nägime küllaltki palju vaeva selleks, et seda sisulist teemat üleval hoida, et need ongi need asjad, mida ei saa reklaamikampania osana näha, et need on need Päevalehe lisalehed, et kas te olete neid vaadanud...

Ma täpselt ei mäletagi.

Läheb otsima

Ma arvan, et need olid sellised päris hea formaat sellisele mõtlevale inimesele. Need olid erinevad, aga need olid ka siis kui need taotlused hakkasid valmis saama.

Need olid kõik Eesti Päevalehe vahel?

Jah.

Kui võrd võis avaliku diskussiooni soiku jäämises mängida rolli see, et aeg selleks oli suhteliselt väike, et see otsustamisaeg toodi ette?

Ma arvan, et see ei mänginud erilist rolli, kuna mõlemad linnad kirjutasid oma taotlusi kokku juba pikka aega ja nii sisuline töö kui taotlused on esitatud oli juba tehtud ja muidu oleks mõlemad linnad jäänud käed rüpes tulemust ootama ja poleks olnud ka selget suunda, kuhu edasi minna, et pigem oli ajakirjandusel

võimalus huvi näidata selle teema vastu juba kuid enne, et paratamatult huvitav teema oli siis, kui läks juba otsustamiseks, et kumb linn peale jääb, aga sisulist poolt oleks võinud juba ammu rääkida.

Et Tallinna ja Tartu konkurssi kokku tõmmata, siis mis olid teie arvates need määravad punktid, et see otsus sai selline nagu ta sai.

Ma arvan, et need olid need Tallinna paremad võimalused seda projekti suureks mängida ja Tallinna paremad võimalused kogu Eestit esindada, et ma arvan, et need.

Kui nüüd korra põigata siit kultuuri turunduse peale, siis milline on teie isiklik arvamus kuivõrd on mõtet üldse kultuuri turundada ja müüa või peaks kultuur olema pigem selline, mida nii aktiivselt ei mängita välja?

No antud juhul ei ole kultuuripealinna projekti näol tegemist pelgalt kultuuriturunduse projektiga, et seda esiteks, et tegelikult on see kogu linna mainekujundamise ja rahvusvahelist tuntust võimaldav kampaania täpselt samamoodi ... aga kas kultuuriturundus üldse on vajalik või mitte? Ma arvan, et ikka on.

Aga miks te arvate nii?

Sest ... sest sellel on teavitav funktsioon täpselt samamoodi ...

Aga kas te oskate tuua mõnda head näidet kultuuri müümisest või turundamisest?

Ei teagi, neid näiteid on palju tegelikult, kus mõni asi mängitakse väga suureks ja ta saab rahvusvahelise tähelepanu, et ma ei oskagi midagi esile tõsta, et siinkohal omab meie laulu- ja tantsupidu suurt potentsiaali, praegu on ta nõ suureks mängitud ainult siseriiklikult.

Lisa 10: Intervjuu Riine Kallasega, transkriptsioon

Intervjuu Riine Kallasega – osales Tallinna taotluse koostamisel.

Kust pärineb Tallinna idee kandideerida Euroopa kultuuripealinnaks?

Idee on pärit aastast 2003, kui ma nüüd ei eksi, kui Inglismaal sellised linnad nagu Newcastle ja Gateshead ja teine oli Liverpool, kui nad tegid Tallinnale ettepaneku ühineda satelliidina, kui Eesti ei kuulunud veel Euroopa Liitu, kandideerida ühega neist Euroopa kultuuripealinna tiitlile. See oli 2008. Tallinn valis tookord Newcastle'i ja Gatesheadi aga sealt valiti hoopis Liverpool, et sellega jäi Tallinnal seekord ära, aga mõte sai sealt juba idanema, et kui nüüd anti 2011 võimalus Eestile, siis Tallinn hakkas sellest võimalusest kinni.

Aga miks Tallinn seda oluliseks pidas?

No eelkõige seetõttu, et niisugusele tiitlile kandideerimine korrastab linna enda kultuurielu, kultuurielu juhtimist ja Tallinnana ja pealinnana mõeldi lisaks Eestile ka Eesti viimisele Euroopa kultuurikaardile ka.

Aga mida te sellega silmas pidasite, et ta korrastab kultuurielu?

No kultuurielu juhtimist linnaseisukohalt oleks vast kõige õigem, et teeb endale selgeks kõik kultuuriga tegelevad üksused, olgu need siis riiklikud, omavalitsuste, mittetulundus või erasektorist, mis nad teevad, kus nad teevad, mis valdkonnas nad teevad, kellele nad teevad, et selline ülevaade peaks linnal olema, mis toimub.

Kas Tallinn võttis ka millestki eeskuju kogu taotluse tegemisel?

Oli kasutada see sama Newcastle'i ja Gatesheadi kandideerimiskogemus ja otsest eeskuju mujalt minu teada ei võetud, küll aga osaleti Soomes seminaridel, kui Soome korraldas seminare oma linnadele.

Oli sellest lõppkokkuvõttes palju kasu?

Kui palju nüüd täpselt on raske öelda, aga kasu oli sellest kindlasti. Kasvõi sellest, et Soome oli olnud juba kultuuripealinnaks ja soomlased oskasid seda kandideerimisprotsessi paremini juhtida, kuna meil endil ei olnud tükk aega aimu, mida see kultuuripealinnaks kandideerimine ja olemine üldse endast kujutab.

Ega te juhuslikult ei mäleta, mis Soome pool vigadena välja tõi?

Nad ise nagu midagi välja ei toonudki, küll aga hoiatasid osalised, et ei tehtaks massiliselt üritusi, et mõeldaks, et see arv on määrav, pigem see, mida need kultuuriüritused linnale pikemas perspektiivis kasu saavad tuua, töökohad, majandus ja turism kõik tulevad sinna juurde.

Millised olid Tallinna suurimad raskused?

Et peamiseks võib olla see, et ei osatud sellest kinni haarata, et see kontseptsiooni loomine, kuna see vajabki aega, et järjepeale saamine võttis aega.

Kui te nüüd hetkeks ei mõtle otseselt Tallinnale kui Euroopa kultuuripealinnale vaid sellele mõistele laiemalt, siis mis seostub teil mõistega Euroopa kultuuripealinn?

Et osatakse ära tunda endale iseloomulikku, enda eripära, osata seda välja tuua ning mitte seada sellega endale piire, vaid osata seda siduda kogu Euroopa kontekstiga ja kultuuridega. Et kuidas kultuuri laiemalt nähakse, kuidas ennast positsioneeritakse ja teisi nähakse.

Kui nüüd minna Tallinna ja Tartu juurde, kes lõpuks sõelale jäid, siis mis olid teie arvates need põhjused, et just need kaks viimasena alles jäid?

Ilmselt vabariiklik komisjon arvestas neid kvantitatiivseid näite, kuna kultuuripealinnaga tuleb kaasa suurem turistide hulk, et kuidas neid vastu võetakse ja mida kultuurivallas pakutakse ja siis kõik muu sinna juurde. Ilmselt seetõttu jäid need kaks linna teistest peale.

Kas võib öelda, et edasises konkursis mängisid mõlemad linnad mingit oma rolli või pigem oli tegemist võrdsete heitlusega? Et kas see, kuidas nad ennast välja pakkusid, oli väga erinev?

Mul on tunne, et Tartu rõhus rohkem sisule, et see oli rohkem lahti mõtestatud ja läbi mõeldud ja Tallinn apelleeris rohkem oma majutuskohtade arvule, ligipääsetavusele ja sisuline pool oli Tallinnas pinnapealsemalt esile toodud kui Tartus.

Aga milliseks võib hinnata mõlema linna valmisolekut see projekt ka läbi viia?

Ma arvan, et loomingu poole pealt on see valmisolek päris tasemel, et kõigi kultuuriinimeste poolt, et esiteks nad saavad ennast väljendada kui neil on vaatajaskonda, kuulajaskonda, publikut ja kultuuripealinna mõttes on loomulik, et need, kes asuvad Tallinnas tahavad Tallinna ja need, kes asuvad Tartus, tahavad Tartut.

Kui oluliseks pidas Teie töögrupp tavainimese informeerimist ja kaasamist sellesse, mis parasjagu teoksil on?

Meie töörühm seda teadvustas küll ... ja kaasamisega ka tegeldi, aga nagu ikka ja alati, oleks võinud põhjalikumalt tegeleda ... läbimõeldumalt.

Kas te oskate ka mõnda konkreetset näidet tuua?

Ma siin näiteid ei tooks, aga igale sihtrühmale oleks pidanud erinevalt lähenema ja neid kaasa haarama. Neid küll haarati kaasa, aga neile lähenemine oleks võinud olla süsteemsem ja läbimõeldum. Seda tunnet oleks võinud rohkem olla, et on vaja koos minna edasi.

Kuidas Tallinn planeeris üldse tavainimese informeerimist?

Tavainimese informeerimise kohalt oli näiteks Päevalehe vahel erileht „Kultuur ja linn“, siis oli veel üks kampaania, kus küsiti linnakodanike käest, kas nad tahavad, et kultuuripealinn tuleks sinna ja rohkem ma ei mäleta. Ja siis loomeinimestele olid sellised avalikud kokkusaamised ja teavitamised, aga see oli sellises formaalses vormis.

Kas planeeriti ka alguses juba mingi reklaamikampaania ka?

Oli küll, see tuli hiljem, just vahetult enne ... no see oli teises etapis.

Kas seda peeti oluliseks?

Seda peeti ikka väga oluliseks.

Kas te oskate ka öelda, millised olid need peamised sõnumid, millega püüti rahvani jõuda läbi reklaamide ja enesetuvustuste?

Tallinn ütles vist ... oma reklaamikampaanias ... ma ei mäleta, millised need hüüdlauseid olid täpselt. Et seda tegid tuntud kultuurikorüfeed, kes on suuremate kultuuriasutuste või trupptide eesotsas. Tallinn kultuuripealinnaks või Euroopa kultuuripealinnaks oli vist üks ja neil kõigil oli veel igal ühel mingi oma lause ka ... mul hetkel ei löö pähe.

Kas seal taga oli ka laiem kontseptsioon?

Intervjueeritav püüab meenutada endiselt erinevaid hüüdlauseid. Midagi konkreetset ei meenu.

Kas te otsustasite oma töögrupis ka mingite konkreetsete kommunikatsioonikanalite kasuks või see oli ainult reklaamifirma rida?

See oli tegelikult suhtekorraldusfirma ja reklaamifirma asi.

Et teie omavahel midagi paik ei pannud?

No ilmselt midagi küll, kuid täpselt tegid seda siiski teised.

Kas seal, mis reklaami puudutas, oleks saanud midagi paremini või teistmoodi teha?

No ütleme nii, et see oli reklaamifirma välja töötatud ja ma ei olegi seda hinnanud, kas seda oleks saanud paremini või teisiti teha. Ta oli välireklaam, kanalites, ajalehes, kirjutav meedia, näitav meedia.

Aga kui võrrelda Tartuga, kas te panite tähele kuidas Tartu ennast välja pakkus? On nad selles suhtes üldse võrreldavad?

Tartul oli algusest peale võib-olla sellist süsteemsemat lähenemist rohkem ja nad alustasid varem pihta mõtlemisega, ütleme nii, aga lõpus oli Tallinna reklaam veenvam või silmatorkavam või jõulisem, ütleme nii.

Milliseks te hindate üldist diskussiooni Euroopa kultuuripealinna teemadel meedias? Oli seda piisavalt?

Ei olnud piisavalt, et selle võib kahte lehte lüüa. Ma ise olin selle sees pidevalt, kuid inimese jaoks, kes ei olnud sellega nii seotud, oli infot ilmselgelt vähe. Nende jaoks, kes teemat veidi tundsid, nende jaoks oli infot küll. Minu hinnangul seda igal tasandil haaravat suhtlemist oli vähevõitu.

Mille taha see siis võis jääda?

See võis jääda aja taha ka, et ajafaktor. Tallinna kohta ma tean seda, et kogu see kontseptsiooni leidmine, et see ei tulnud sugugi lihtsalt ja kiiresti ja kui sul ei ole veel millestki rääkida, siis sinna taha see suuremate hulkade teavitamine ja kaasamine vast jäigi.

Üks põhjus, miks seda aega nii väheks jäi oli ka ju see, et see otsustamise lõpptähtaeg toodi nii lähedale, et kas see võis lõppotsust ka mõjutada, et seda avalikku diskussiooni ei olnud?

No ma ei tea, minu meelest oli Eestil aega otsustada lausa selle aasta lõpuni, ma ei teagi, miks me seda nii kähku pidime tegema.

Aga kas see võis mängida mingit rolli või oleks see ikka samamoodi välja kukkunud?

Et linnavalitsuses, esimese koha valik?

Jah

Võis küll mängida.

Mis te arvate, et olid need peamised punktid, miks otsus kaldus tallinna poole.

Ma ei tea. Ma ei oska öelda. Kui vaadata Tartut, siis Tartu pani rohkem oma linna inimesi kaasa mõtlema, et meil seda jäi veidi vähemaks kui ma objektiivselt hindan või no tegelikult on see minu subjektiivne hinnang, aga kui ma panen ennast kõrvaltvaataja positsiooni, siis Tartu haaras oma inimesi rohkem, kuna ta pani nad kaasa mõtlema.

Kui minna veidi üldisemale tasandile, siis kas teie arvates on mõtet üldse kultuuri turundada?

Kultuuri ennast müüa?

Jah.

Turunduse sõna kindlasti ajab elevile aga minu arvamus on, et kultuuri saab turundada ja müüa, aga see ei ole sama lihtne kui massile müümine. See peab olema palju peenem ja kandma endas elu püsiväärtusi ja kunstilisi väärtusi.

Kas seda Euroopa kultuuripealinna projekti võib ka siduda kultuuriturundamisega?

Jah, suures osas ta seda ju ongi...

Lisa 11: Intervjuu Berk Vaheriga, transkriptsioon

Intervjuu Berk Vaheriga – Tartu taotluse üks koostajatest.

Kust tuli Tartul üldse idee kandideerida Euroopa kultuuripealinnaks?

B – Minu meelest oli see õhus nagu kogu aeg ja selle liikumisega oldi tuttav juba sõpruslinnade kaudu ja siis nende kultuurikonverentside kaudu ja kui see teema üles tuli, et Eestile seda võimalust pakutakse, siis, siis loomulikult ei saanud ju kõrvale jääda.

Aga miks peeti seda Tartu jaoks oluliseks?

B – no see suhtumine, et Tartu on või võiks olla või on olnud või peaks olema Eesti kultuuripealinn, on nagu kogu aeg Tartus olnud ja see, et saada siis ka Euroopa kultuuripealinnaks, nii palju või vähe kui see tegelikult ka tähendab või kui sümboolne see mõiste on, et see tundus ka nagu väga loomulik olevat kohe.

Kas oli ka mingi eeskuju Tartu kandideerimisel? Kas võeti ka kuskilt malli, et esiteks kandideerimisel üldse ja siis ka selles, et kuidas neid taotlusi tehti?

B – üsna põhjalikult olid olemas Stavanger materjalid, mis on siis 2008, et sellele sai kõige rohkem tuginetud, et vaadatud, kuidas need on koostatud, mitte niivõrd, mis nende sisu on, vaid kuidas nad kokku on pandud ja kuidas see tööprotsess, mida seal kirjeldatud on, võiks olla ja Helsingi muidugi, millest natuke materjali oli olemas ja siit-sealt veel, aga võib-olla see Stavanger oli põhiline.

Mis olid suurimad raskused, mis tuli kandideerimisprotsessil ületada?

B – no keegi ei olnud ju selliseid asju teinud enne, et nii mastaapseid asju ei kujutanud keegi ettegi, mida see tähendab, et ei kujutanud Tartus endas ette, ammuigi siis veel väiksemates kohtades, mis nagu kaasa tulid, et lihtsalt ei olnud ettekujutust selle kohta, mis üldse see Euroopa mastaap on, kuidas üldse teha mingisugust kultuuriprogrammi Euroopale ja teiselt poolt, kuidas seda teha aasta otsa, et see ei ole ainult üksikud festivalid, üksikud tippüritused, et see on terve aastapikkune programm ja selle ettekujutuse saamine ja levitamine oli kõige raskem ja lõpuni seda teha ei õnnestunudki nähtavasti.

Kuidas see programmi koostamine toimus? Nende ürituste kokku panemine ja teemablokkide kokku panemine?

B – no olid mõned sellised suuremakoosseisuga ajurünnakud nii paarikümne inimesega ja sealt saadi siis need algideed kätte ja neist hakati edasi arendama ja siis suur osa tuli ... ütleme otse, et juurde luuletada, et mingid hästi fragmentaarsed algideed olid olemas, aga kuidas nad võiksid ikkagi Euroopa tasandil välja näha, see tuli ikka suhteliselt lihtsalt juurde luuletada, aga tuleb välja, et mitmed asjad, mis sinna juurde luuletatud said, on juba toimumas või toimunud või mingit pidi käigus kas Euroopas või siis ka Eestis tulemas.

Kui te mõtlete sellise abstraktse mõiste peale nagu seda on Euroopa kultuuripealinn, siis millised on esimesed emotsioonid, mis teile meelde tulevad, et isegi kui ta ei seostu ühegi konkreetse linnaga vaid just see mõiste.

B – no selles mõttes on ta muidugi väga vastuoluline mõiste, et see, mis sai sinna taotlusse kirja pandud on täiesti normaalne, see peaks igas linnas nii kui nii olema, et miks ta nii väga kultuuripealinn on või teistest kuidagi eristub ... mingisugune selline loomingulise määramatuse osakaal, et sul võib tõesti toimuda pidevalt jooksvalt midagi linnaruumis. Seal toimuvad mingid happeningud, püstitatakse mingeid ajutisi kunstiteoseid nii, nagu kunstikuu jooksul veeti neile isale ja pojale püksid jalga ja see on kõige väiksem asi selles, see on kõige prostam asi, et sul võivad lambist kuhugi seinale peale mingisugused filmid hakata tulema, kuskil nurga peal tekivad sellised ajutised improvatiivsed muusikakooslused ja sellised asjad, aga see paradoks ongi, et selliseid asju ei saa planeerida mingi tohutu nõukoguga ette, et need kas on või ei ole. Parimal juhul saab planeerida seda keskkonda, seda sallivust või sellise asja tekkimise võimalust, aga see on juba midagi hoopis keerulisemat.

Mis võivad olla need põhjused, et lõpuks jäid sõelale just Tartu ja Tallinn, et miks teised ära kukkusid?

B – no ikka see, et nende ettevõtmised ja programmid olid väga kohalikud, et seal oli aasta kohta võib-olla üks või paar suurt asja, mis on maailmale suunatud ja osalt ka see, et seal oli üks või paar sellist konkreetsemat tegijat, aga muus osas suhteliselt tühi maa. No võtame näiteks Pärnus kõik asjad käisid Soosaare ümber, et ta on niivõrd ühe isikuga seotud, et Rakveres neid inimesi oli võib-olla rohkem, kuid ikkagi domineeris see, et on üks või kaks asja või inimest, kelle peale toetuda ja kui need mingil põhjusel

ära peaksid kukkuma, siis on kogu see programm upakil. Tartu ja Tallinn puhul oli see, et oli väga suur valik asju, millele toetuda või inimesi, kelle toetuda.

Aga kui võrrelda Tartut ja Tallinna, siis millisena esines teie arvates Tartu ja millisena Tallinn sellel kandideerimisprotsessil?

B – no need vahed olid üpris suured tegelikult, kuigi lõpuks hakkas Tallinn võtma Tartu retoorikat üle, aga selle protsessi keskel oli väga suur vahe selles, et Tartu tahtis viia tegevust kohtade peale laiali, et teha mõned suuremad üritused ja protsessid kohtade peal, ja tutvustada kogu Eestit, aga Tallinnas oli see, et ennekõike oligi Tallinn, Tallinn kui Eesti värv ja teised siis saavad tuua oma paremad teosed või tegijad Tallinna kohapeale ja selles mõttes lahknevus oli kõige suurem ja ka see, et Tartus oli rohkem tähelepanu protsesside peale, millel olid mõned ürituse väljundid siin ja seal, aga Tallinnal rohkem selline üksikute ürituste kava. Mingis mõttes oli Tallinn lihtsale inimesele paremini arusaadav, et ta panustas särale ja efektile või suurtele sündmustele, aga Tartu oli rohkem õppimise ja arengu peal, kus need suured sündmused ei olnud nii olulised võib-olla.

Ilmselt olete te tutvunud ka teiste kultuuripealinnade projektidega, et kas seal leiab vasteid nii Tartule kui Tallinnale? Kas üldiselt on eelistatud nõ Tallinna või Tartu suhtumist?

B – ei eks ta lõpuks ole ikkagi selline seguvariant ja on eelistatud nii seda kui teist ja pigem isegi see Tartu suhtumine prevaleerib ja eriti kui ta on siuke kaugema ilmanuka koht, siis on pigem nii, et ei panustata mitte ühele linnale, vaid kogu regioonile, et see on isegi olnud määravam. Üks asi, mis Tallinnal oli tugevam ja mis Tartul oli suhteliselt nõrk, oli see kommunikatsioon väljapoole, et kuidas siis ikkagi hakkab välja nägema, kogu selle tegevuse viimine välisriikidesse, Euroopasse laiemalt, et Tartul oli ta paigas mingite sõpruslinnade tasandil, aga mitte ka kaugemale ja see oli nähtavasti üks asi, mis mõjus kindlasti. Neid varasemaid linnu on ikka iseloomustanud väga suur ja tihe kommunikatsioon väljapoole ja seda on neile ka ette heidetud, et võib-olla see asi paistab väljapoole paremini kui kohalikele, aga see on ikkagi olnud.

Kas põhimõtteliselt võib pidada valmisolekut seda üritust korraldada võrdseks või emmal-kummal paremaks?

B – ta on võrdselt olematu.

Mis mõttes?

B – kasvõi need rahad, millest hakkas juttu tulema selle protsessi käigus, et see on ikkagi puhas bluff, et selliseid summasid lihtsalt ei ole mitte kuskil. Neid summasid ei ole mitte kindlasti linnadel ja mitte kindlasti riigil, et suure osas hakkab see toetuma mingisuguse sponsori peale ja kui see tuleb, siis ta tuleb, aga summade osas oli see puhas bluff. Valmisolekut lihtsalt, ka praegu, veel ei ole. Kas seda suudetakse selleks ajaks teha, seda me näeme, kuid kindlasti ei teostu see sellel kujul. Need programmid olid mõlemal suuresti üles puhutud ja see on paratamatu, et sellisele tiitlile kandideerides paned sisse kõik soovunelmad, mis pähe tulevad. Tegelikult kui sellest mingi kümnendik teostub, on ka hea, kui üldse midagi teostub on ka hea, kui ta lihtsalt kuhugi ära ei visise.

Kui teie töögrupp valmistab ette seda taotlust, siis kui oluliseks pidas teie töögrupp tavainimese informeerimist ja tema teavitamist sellest, mis toimub, mis toimuma hakkab ja mida me üldse teeme?

B – ikka pidasime jah, kuna muidu see oleks jäänud selliseks kitsaks ja kapseldunud asjaks. Üks asi oli see infokülg ja teine oli see, et mingid sündmused, mingisuguse eelprogrammi tekitada, kasvõi see fotokonkurss ja see esseekonkurss ja sellised asjad või kunstikuu ajal see ettepanekute tegemise võimalus, et just see asi ja et ... et inimesed tunneks, et nende ettepanekud lähevad arvesse, et see ei oleks ainult mingi väikse ajugrupi sünnitus, vaid saaks näidata, et siin ja siin ja siin on võetud arvesse linnast tulnud ettepanekuid. Loomulikult, kes kui palju tahab sellest osa võtta või kui aktiivselt neid ettepanekuid teha või kes üldse kui palju viitsib mitmekordse kinnitamise järgi minna vaatama, mida see asi endast üldse kujutab ja ... Aga jah, see oli oluline küll, et see oleks laiemalt teada või inimesel oleks vähemalt see võimalus seda infot leida.

Aga mis te arvate, kas tavainimese osalemine oli lõpuks siis piisav või seda oleks võinud rohkem olla?

B – Muidugi seda oleks võinud rohkem olla, kui väljaspool aktiivselt tegelevat seltskonda on sellised asjad ikka väga abstraktsed. Kui võtame kasvõi mingisuguse linna arengukava protsessi või visiooni koostamise või mingisuguse üldplaneeringu koostamise, siis ikkagi on mingid alati aktiivsed inimesed, kellel on mingi isiklik huvi sellega, aga tavainimene ei tule sellega kaasa. See on lihtsalt niivõrd suur ja abstraktne asi, aga huvitavaid mõtteid tuli niimoodi ka.

Aga kas ei võinud vahel probleemiks olla ka see, et inimesed ei saanud aru, mida see Euroopa kultuuripealinn endast üldse kujutab ja mis selle nime taga on?

B – jah ... kas nüüd keegi sellest üldse lõpuni aru sai, aga ei olnud ju ühtegi inimest, kellel see kogemus olemas oli. Võib-olla mõni oli sattunud käima mõnes linnas sellel ajal kui see kultuuripealinna protsess seal käis, aga olla seal paariks päevaks või nädalaks ei anna ju tegelikku ettekujutust sellest, mis seal tegelikult toimub. Nii et polnud ka tegijatel õigupoolest ettekujutust, mida see täpselt hakkab tähendama.

Kuivõrd oluliseks te pidasite reklaami ja enesereklaamimist?

B – keskmiselt. Tartu võttis hoiaku, et mitte selle reklaamiga väga üle pingutada, et Tallinn pani väga palju reklaami sisse ja kust ja kui palju, see ongi jäänud segaseks veidi, aga need suured plaugud olid üleval ja telereklaamid jooksid, et nad panustasid nagu väga selle peale. Tartu pigem pani selle raha mingi sisulise tegevuse korraldamiseks, mitte niivõrd selle asja väljapoole suunamiseks.

Mis olid need konkreetsed reklaamitegevused, mida te planeerisite ja ka läbi viisite?

B – no palju oli selliseid pisikesi vidinaid. Flaiereid, märke, järjehoidjad koolidele, et selliseid asju. Pigem sellised väikesed suveniirid või siis infotrukised. Enne taotlust tuli ka väike tutvustav trükis välja ja ennekõike see, et oleks üleval need plaugud igal pool. Just kultuuriürituste toimumise kohas ja et toimuks mingisugune protsess, kus inimesel endal oleks võimalik osaleda, et essee- ja fotokonkursid.

Kas see Ideeturu projekt oli ka sellega seotud või mitte?

B – osalt jah, see oli üks varasem projekt, aga muidugi nad hakkasid omavahel kokku mängima.

Kas teil oli ka üks ühtne väljatöötatud sõnum, mida te soovisite edastada läbi reklaami?

B – üks sõnum oli kindlasti see, et Tartu on kogu Eesti kultuuripealinn, et tegevus laieneb kogu Eestile, et kui Eesti eelistab Tartuga koostööd teha, siis kasu on regionaalselt suurem, et see oli kindlasti üks sõnum.

Kas kommunikatsioonivaldkonnas, kaasaarvatud reklaam, oleks võinud midagi teistmoodi või paremini teha?

B – ma ei tea ... selles mõttes, et see, mis osutus määravaks ei olnud ju see väljapoole minev reklaam, vaid ikkagi see poliitiline lobi. Sellepärast, et kasvõi kui oli loomeliitude jõulupidu, kus siis Tallinna ja Tartu tiimid mängulises vormis oma ideid tutvustasid või siis programme ja aluspõhimõtteid, siis kui lõpuks oli hääletamine, siis need hääled läksid pooleks. Publik aga oli ju vähemalt 90% Tallinna publik, et seal oli ka inimesi, kes põhimõtteliselt hääletasid Tallinna vastu ise tallinlastena sellepärast, et neil oli kogu aeg see tunne, et nüüd te tulete ja tahate kultuuriinimestega midagi arutada, et kus te enne olite, et nüüd selle tiitli jaoks on vaja, aga nüüd siis tulete nagu sõpra mängima, aga neil on selline ettekujutus, et Tartus on see kultuurinimeste hääl kogu aeg midagi maksnud või, et see arvamuse arvestamine on olnud juba tunduvalt varasem juba, mitte ainult selle konkreetse kampaaniaga seotud. See oli ka üks sõnum, mida me rõhutasime, et see kultuuriinimeste hääl on kogu aeg jooksvalt olnud linna imagos sees ja siis see oli õige sõnum, mis loomeinimeste puhul ka töötas, aga lõpuks see, mis osutus määravaks, oli midagi muud.

Kuivõrd võis reklaamikampania suurus või mastaapsus lõpptulemust ikkagi mõjutada või see oli ikkagi poliitiline lobi, mis selle töö ära tegi?

B – ma arvan, et põhiliselt mõjutas poliitiline lobi ja et see reklaamikampania suurus, et ta võis luua mingisuguse fooni, aga üldiselt oli selle komisjoni puhul näha, mis selle asja otsustas, et ega nad ei olnud eriti lugenudki neid taotlusi, et see otsus tehti mingil muul tasandil ära, et selles mõttes ei saa süüdistada muidugi neid komisjoni liikmeid, et nad olid kuskilt kokku pandud ja eks nad tegid seda oma parema äranägemise järgi, aga see, et nad pandi kokku valdavalt tallinlastest, avaldas oma mõju. See ei ole isegi see, et sa kuidagi võtad mingisuguse poliitilise hoiaku, vaid sa lihtsalt oled seal keskkonnas elanud ja sa tunnend seda paremini, tead selle võimalusi paremini, hoiad ennast selle uudistega kursis ja see võrdlusmoment tuleb isegi sealt juba sisse.

Te olete ilmselt mõlemad taotlusi lugenud. Kui neid nüüd võrrelda, siis nad ei ole päris sarnased, et kas see võis saada ka kuidagi määravaks või mitte?

B – üks asi olid kindlasti see, et seal komisjonis tunti huvi selle vastu, mis on need suured ja sädelevad tippüritused ja Tallinnal oli neid rohkem, iseasi kas see näitab, kuidas üks linn on aasta kestel kultuuripealinn või milline nende sündmuste mõju on ja kas keskkonnale jääb neist sündmustest mingi pikaajalisem mõju ja kas inimesed hakkavad kuidagi teistmoodi ellu suhtuma või oma linna suhtuma, aga selliste sädelevate meediat paeluvate ürituste asi oli kindlasti üks asi, mida rõhuti ja siis loomulikult see väliskommunikatsiooni asi, et kuidas see hakkab toimuma ja loomulikult infrastruktuuri asi, et sellega olid kõik ju väga päri, et viia seda tegevust ka väljapoole, aga ei olnud ju meil ega ammugi mitte neil ettekujutust, kuidas see programmi reaalne transportimine hakkab olema ja kuidas seal mingid kohalikud logistilised küsimused lahendatakse, siis asi jäi ka selle taha, ehk et nähti, et sellised Eesti väiksemad kohad ei ole valmis selliseks Euroopa kultuuriprogrammiks lihtsalt kohapeal seda haldama.

Milliseks te hindate üldist diskussiooni, mis tekkis kultuuripealinna ümber meedias ja avalikkuses?

B – seda ma hindan suhteliselt nigelaks, kuna kuhugi maani oli meedia ainult huvitatud asja üle nalja viskamisest või mingite isikute vastastikku mängimisest ja kui läks mingiks sisuliseks diskussiooniks, oli natuke hilja juba, et selles mõttes jäi ka esialgu mulje, et aega on küll, et otsustatakse alles juunis, et on aega seda sisulist diskussiooni arendada, aga siis mingil hetkel ütles Palmaru, et mis, otsustame selle kohe ära ja siis loomulikult mingit tüüpi diskussiooni aega enam ei jäänud. Selles mõttes oli meedia minu arust raisanud need võimalused ära, et alustada seda diskussiooni varem ja seda arutelu üleval hoida varem, sest selliseid üksikuid mõtteavaldusi tuli siit ja sealt ja ma arvan, et mõlema linna taotlused oleks selle võrra palju paremad saanud, et kogu see värk oleks olnud tunduvalt tihkemalt läbi mõeldud kui see diskussioon oleks käinud. Aga kuna seda sisulist diskussiooni väga palju ei olnud, siis palju mõlemalt poolt jäigi lõpuni sihukeseks kobavaks, et stsenaariumid olid avalikult läbi mängimata. Selle asemel oli selliseid pisikesi nügelusi, mis ei andnud lõpuks mitte midagi enda jaoks.

See tähendab, et mõlemad linnad kaotasid siis läbi selle?

B – mingid võimalused jäid kasutamata. Ma ei ütle, et lõppkokkuvõttes kaotati, aga ajugümnaastika oli see kahtlemata ja mingisuguseid võimalusi tulevikuks löid need taotlused nii kui nii, mingisuguseid teid, kuhu edasi minna, aga see on see asi, et ei oldud sellises protsessis enne olnud ja mõlemalt poolt oleks see võinud palju varem pihta hakata, sest et seda ka alustati suhteliselt hilja, seda taotluse koostamise protsessi üldse. Alles sügisel hakkas see mõte tiksuma sinna suunas, et tiim pandi kokku alles sügisel, nii et aktiivne tegevus hakkas alles kuskil novembrist-detsembrist ja kui märtsis tuli taotlus ära anda, siis see tähendas seda, et veebruari esimesteks päevadeks pidi ta olema valmis, siis loomulikult selle asja läbiküpsutamise aeg jäi väga lühikeseks.

Kas avaliku diskussiooni olematus ja avaliku surve puudumine võis mõjutada ka seda, kuhu poole see otsus lõpuks langes?

B – kuigivõrd ta ikka mõjutas, sest kui see diskussioon oleks olnud laialdasem, siis meedias oleks olnud kultuuriinimestel ja nii sama inimestel ja lihtsatel tädi-maalidel sõna võtta ja öelda, kuidas see asi neile tundub, siis see avalikkuse foon, siis sellised avalikkuse ette viidud teemad, nad ikka mõjutavad seda, mis mujal toimub ja siis see jäi ära ja see otsus tuli selline riskivaba ja suhteliselt kiiresti, et mingisugust küsimuse kohta lõpuks ei jäänud.

Nüüd hüpatas korra veidi eemale – kui palju on teie arvates mõtet üldse kultuuri niiviisi müüa ja turundada?

B – kuhugi maani on, aga ma ei ole päris lõpuni kindel, kas see on kõige parem viis selle tegemiseks. Tal on mitmeid häid omadusi küll, aga ... kasvõi see, et viiakse see ajaperiood pikaajalisemaks, et ta ei ole enam mingite üksiksündmuste promomine, vaid mingi perioodi promomine, mis eeldab mingit protsessikeskset mõtlemist, aga kas ta lõppkokkuvõttes seda funktsiooni täidab ja kas ta parandab seda linna elukeskkonda või ta taandub mingitele üksikutele seiklusprogrammidele ... pigem see tendents on ikka sihukene, et ta taandub suursugustele glamuursele üritustele ära.

Aga võimalus, et õige lähenemisviisi korral saavutatakse edu on olemas? Kasvõi linna seisukohalt näiteks.

B – jah, tähendab ... ma ei tea. Teoreetiliselt see mõju on olemas, aga kas ta praktiliselt mõju avaldab, see on suur küsimärk. Vähemalt Eestis jääb mulje, et ka praegu selline kohaliku omavalitsuse tasandi ettekujutus kultuurist ei ole võib-olla veel selliseks suhtumise muutumiseks valmis või vähemalt võtab see kauem aega kui oleks võinud arvata. Aga mine tea...

Mis seal suhtumises muutuma peaks?

B – et toetataks protsesse, mitte niivõrd konkreetseid ettevõtmisi praegu, et antakse endale aru, et kõik ei pea kohe algusest peale nii glamuurne ja sädelev välja nägema, aga need tulemused võivad avalduda alles mitme aasta pärast. Kui lihtne näide tuua, siis mina oleks nende Hansapäevade kolm miljonit andnud noortekeskustele ja seal see pikaajalisem tulu on parem. Praegu me aga liigume sinnapoole, et panustada see raha mingitesse suurtesse üritustesse, kuna sealt teatavasti tuleb mingi turistiraha linnale.

Aga kas kuskil mujal on õnnestunud selle linna müümine kultuuripealinnana just rohkem protsessidekeskselt mitte niivõrd tsirkusena?

B – see on keeruline küsimus, kuna müümine on kindlasti õnnestunud, aga kui palju ta nüüd ühelt poolt tegelikkust kajastab ja kui palju teiselt poolt on see pendel läinud teise otsa ja kui palju on need asjad jäänud läbi mõtlemata, et noh linnadena just Amsterdam ja Berliin on saanud Euroopas väga hästi selliselt kultuuriliselt protsessikeskse linnana, et seal pidevalt toimub midagi. Ei ole oluline, et need oleks suured asjad, et seda ka, aga sa võid minna sinna ükskõik millal teades, et midagi huvitavat toimub. Samas viimasel ajal on mõlemad olnud väga problemaatilised linnad. Seal on see määramatuse osakaal jälle liiga suureks läinud. **Suured tänud!**

Lisa 12: Intervjuu Sirje Helmega, transkriptsioon

Intervjuu Sirje Helmega – osales Tallinna ja Tartu vahel valiku teinud komisjoni töös.

Millal tehti lõplik otsus, milline linn saab Euroopa kultuuripealinnaks 2011? Oli see märtsi lõpp?

Ma ei mäleta täpselt...

Kas te teate ka, kuidas see grupp üldse kokku pandi, et kuidas näiteks teie sinna sattusite?

Ma arvan, et see oli kultuuriministri otsus. Ta küsis, kas ma olen nõus ja ma võtsin mõtlemissaega ja ütlesin, et olen nõus.

Et otseselt seda ei tea, millistel alustel see kokku pandi?

Ei tea. Ma arvan, et ta tahtis võimalikult laialt võtta, et seal oli ju sportlaseid ja see oli üsna laiapäoline. Ma arvan, et see oli tema eesmärk

Aga need inimesed, kes seal olid, kas nende omavahelised suhted olid olulised?

Ma ei suhelnud nendega ei enne ega pärast. Me ei saanud nendega kunagi varem kokku.

Et oligi ainult üks kohtumine?

Jah. Mina küll ei mäleta, et oleks rohkem olnud. See oli siuke, et materjalid saadeti laiali, said nendega tutvuda ja siis tehti suur presentatsioon, kus Tallinn ja Tartu ennast mõlemad presenteerisid ja siis nemad läksid minema ja see jäi sinna istuma. Põhimõtteliselt inimestel olid enne juba hoiakud välja kujunenud, kuna materjalid olid käes.

Kas mõlemad töögrupid oli oma koosseisuga seal kohal?

Ja-jaa, nad said küsimusi ja esitlesid ennast, et kellel midagi ebaselgeks jäi, need said küsida seal kohapeal.

Et siis palju põhines see komisjoniliikmete kodutööle, et nad enne lugesid need taotlused läbi ja mõtlesid nende peale, et see oli vormistamise koht?

Ma arvan seda, et see otsus oli igal ühel juba enne tehtud, et sa ei saa tulla nii suure asja jaoks, et ma vaatan, kuidas inimesed räägivad, et pidi olema mingid kaugused, miks sa ühe või teise asja poolt hääletad

Kas siis enne ei olnud mingit kohtumist nende inimestega, kes need taotlused tegid?

Ausalt öeldes ma ei mäleta, et meil oleks mitu koosolekut olnud. Aga ma võin ka eksida, mul on nii mitu asja peas kogu aeg, et võimalik, et meil oli kaks koosolekut, võimalik, et üks, aga üle kahe kindlasti ei olnud, et võimalik, et oli kaks, aga ma võin eksida, et neid on nii meeletult palju neid komisjone ja värke. Aga minu meelest olid need paberid suhteliselt varakult antud ja minu meelest ei olnud seal, et see oli ... sa pidid ikkagi sinna koosolekule minema mingi selge arusaamisega oma peas juba enne, mis ei tähenda, et pärast seda esitlust ei oleks omavahelisi arutelusid olnud.

Kas see otsus, et lõplik valik toodi päris palju lähemale, kuna alguses pidi see olema vist suve lõpus, kuid lükati märtsi kuusse, kas see oli kuidagi selle komisjoniga seotud?

Ei olnud komisjoniga seotud. Minu meelest oli see seotud hoopis mingite Euroopa komisjoni regulatsioonidega, et seda peaks kultuuriministeeriumis küsima. Et ma tean, et see toodi ettepoole, kuid kas oli see Brüsselis surve, et me oleme nii hiljaks jäänud ja ei ole ikka seda koosolekut teinud ja ... minu meelest Turu linn pakuti veel hiljem välja, et seal kuidagiviisi kiirustati hoopis selle pärast, et see ei tulnud komisjoniliikmete poolt, et mul on tunne, et see tuli hoopis sealt poolt kui õigesti mäletan.

Kas te mäletate mingil määral ka neid taotlusi, et mida need linnad välja pakkusid?

Mina võin seda öelda, et Tartul oli väga korralikult ette valmistatud, väga põhjaliult, väga üksikasjalikult ja sellega oli väga palju vaeva nähtud, minule väga Tartu taotlus meeldis, et seal oli näha, et väga tõsised töögrupid olid koos ja kontseptsioonid olid selged ja ... ma ei saa varjata oma sümpaatiat ...

Räägib telefoniga

Ühesõnaga oli väga korralikult tehtud see ettevalmistus ja Tallinnal oli ka, aga Tallinnal oli teistmoodi, Tallinn oli rohkem sellise üldisema jutuga, et selles mõttes olid nad erinevalt ette valmistatud.

Ja Tartu siis paistis oma detailidega silma?

Jah, Tartu oli väga detailne, et ma arvan, et neil on seal vist need kultuuritähed, et nad kasutasid seal seda sama meeskonda. Aga samas oli Tartul see, et millest kogu see probleem oli, et see infrastruktuuri probleem oli ikka väga tõsine Tartu puhul.

Kuivõrd hästi õnnestus Tallinnal teie hinnangul oma ideede tutvustamine avalikkusele?

Mina arva, et see ei olnud väga hea, et oleks võinud olla oluliselt parem, et üks asi on see suuri loosungeid rääkida, kuid teine asi on, kui sa räägid konkreetset ja ma tean, et Tallinn tegi mitu katset koguda kokku inimesi suuremal ja laiemal baasil ja ma paaris kohas käisin ise ka, et inimesed arvavad, mis nad teevad ja

mis siis juhtuma hakkab ja nad paaril korral tõesti üritasid ka, kuid mina lõpuks enam sinna ei läinud, kuna see kujunes lõpuks selliseks latramise laadaks ja kõik kes sinna kohale olid tulnud...

Minu küsimus oli see, et mida on Tallinnal anda kultuuripealinnana välismaale, ütleme väljapoole, aga kõik, kes sinna kokku tulid, vaatasid asja, et mida nemad nüüd saavad endale kui Tallinn saab kultuuripealinnaks ja rahad hakkavad liikuma ja see oli niivõrd minu kontseptsiooniga vastuolus oleva asi, et mina ei tahtnud oma aega enam sinna raisata. Et sellest küljest oleks pidanud, et Tartu oli ühest küljest detailsem ja demokraatlikum ja ta jutustas ette, mida teha ja inimesed läksid ... no sa ei saa hakata koosolekut peale, et rahvas, mis te arvate asjast. Nii ei saa teha lihtsalt. Aga Tallinn just nii hakkas mõeldes, et ta on väga demokraatlik, aga sellest tuli lihtsalt selline mokalaat ja selles mõttes mina ise ei viitsinud seal enam käia.

Kui oluliseks te ise seda pidasite, et tutvustada neid plaane ka laiemale ringile, et see ei jääks väikese meeskonna...?

Eino loomulikult oleks pidanud, aga selleks oleks pidanud tegema aasta otsa enne meeskondadega tihedat tööd. See ideoloogia, et meil on vanalinn ja mis kõik ... et see on iseenesest mõistetav juba ... ei ole mõtet kutsuda kokku inimesi ja küsida, et mis me nüüd teeme, et kuna te ise kommunikatsiooni õpite, siis te teate, et nii koosolekut ei tehta, et selles mõttes Tallinn võttis nagu rohkem suurejooneliselt, aga minu meelest oleks pidanud sellega hoopis teistmoodi tegelema.

Aga miks ikka inimesed Tallinna poolt hääletasid, et see oli ikka väga pikk debatt, et mitte sellepärast, et Tallinnal on parem infrastruktuur ja lennujaam on siin, vaid asi on selles, millega mina nõustusin ka, et väljastpoolt käsitletakse Eestit, et Eesti on nii väike, et Tallinna on teatav sümbol, et hakata Tallinna kõrval või Eesti kõrval kohutavalt vaeva nägema, et ka Tartu märgiks tõsta, et see on väga raske ja see ei tööta. Ma ise, kes ma väga palju ringi reisin, ei räägi kunagi Tallinnast vaid räägin Eestist alati, et me räägime tegelikult Eestist. See, kas see toimub Tallinnas või Tartus, on nagu väike vahe, et kui siia teha kultuuripealinn, siis Tallinna võib-olla hakatakse väga nõrgalt seostama Eestiga, et kogu Baltikum on Riia ja me peame sellega praegu arvestama. Et kui me seda tööd teeme ja kõik on segane, siis kas on mõtet seda Tartut sinna juurde keevitada, et mulle väga meeldisid Tartu projektid, absoluutselt, aga ma vaatan just sellest seisukohast, et kultuuripealinn on ju tegelikult Eesti, mitte Tartu ja Tallinn oma seisukohtades selle ka välja ütles, et selles oli ka asi.

Aga kui rääkida päris rohujuuretasandist, et tavalised linnakodanikud, siis kui palju võis Tallinnal õnnestuda nendeni jõudmine?

See oli neile jumalast ükskõik. Mina väga kahtlen, kas see tavalisele linnakodanikule üldse kuidagi peale läks, et need suured plakatid olid seal Vabaduse väljakul ja kõik, et ma olen skeptiline selles suhtes. Minu arvates praegu see meeskond luuakse, kes hakkab väga mitmel tasandil töötama, et üks asi on välja mõelda see ideoloogia, mis on väga ebamäärane ja teine asi on töötada seal rohujuuretasandil. Et mitte küsida mida teie, muuseum, sellel ajal teete, et see on üks asi, koguda info kokku, vaid ... Ma loodan, et see meeskond nüüd moodustati ja hakkab tööle.

Kas teie arvates on vajalik seletada seda kõike tavalisele linnakodanikule või tuleks talle lihtsalt anda ühel hetkel valmis programm kätte?

Loomulikult on vaja seletada, kuna see on ju linna asi, hoida kommuuni koos. Mis on Tartu eelis? Tartu hoiab seda kommuuni koos, et seal on näha, et seda hoitakse koos. Meie ... Tallinna nii kui nii koosneb mitmest eri kommuunist, et see oleks üks võimalus kasutada linna ideoloogia kommuuni koos hoidmisel ära, aga kuidas seda teha, see ei ole minu asi, minu asi on muuseum koos hoida.

Aga kui rääkida linnade suhtlemisest avalikkusega, siis kas Tartul õnnestus see sama halvasti või oli neil rohkem edu?

Vat ma ei oska seda öelda, kuidas Tartu linna inimesed ennast tundsid, ma ei oska seda öelda, sellepärast, et üldiselt on ju tartlased lojaalsemad oma linnale kui tallinlased, mul on vähemalt siuke tunne jäänud. Aga kuidas neil see kampaania nüüd Tartus oli või kuidas Tartu linna kodanik sellele reageeris või kaasa oli haaratud, seda ma küll ei oska öelda, aga Tallinnas ta ikka ei olnud küll haaratud minu meelest. Et ka need kõnekoosolekud, mis olid, et sealt ei tulnud midagi välja. Kui on kõnekoosolek, siis sealt peaks midagi välja tulema, et keegi peaks seda strateegiat juhtima, aga mis saab kui kõik kurdavad ja hädaldavad ja raha küsivad ja mõtleavad, mis Tallinnas valesti on. mõtlemata selle peale, mis meil siis head on, et me üldse kultuuripealinn tahame olla, et see oli vale lähtekoht ja seetõttu ma loobusin seal koosolekutel käimast. Nii et ma ei tea, mis seal praegu toimub...

Kuivõrd te üldse märkasite Tallinna reklaamikampaniat?

Neil oli ikka päris suur reklaamikampania, kohutavalt morbiidne.

On teie arvates üldse mõtet nii läheneda asjale?

No minu arvates ei tea sa ju kunagi päriselt, kas see reklaamikampaania on hea või halb, kas ta pigem peletab eemale ja tekitab skepsist või ta on niisugune rõõmsameelne. Ma arvan, et see reklaamikampaania oleks võinud olla kindlasti, et inimesi teavitada tänavatel, aga see ei olnud eriti hea kujund, ta oli must-valge, ta oli Vabaduse väljakul, visuaalidena oli ta pigem selline morbiidne ja eemaletõukav. Seal oleks võinud igasuguseid väikseid nippe kasutada, millega reklaamibürood tegelevad ja miks mitte. Kui juba linnal raha on, et sellist reklaamikampaaniat teha, ükskõik, kus sul see siis ripub väljas, et praegu valime ... vaid, et tõesti ... miks peab Tallinn olema Euroopa kultuuripealinn, me praegu võitleme selle eest, et anda rohkem seda visuaalselt teada, et seda oleks küll võinud rohkem olla. See ei oleks pidanud olema selline üks ja monumentaalne vaid koosnema mitmest etapist, rõõmsamate värvidega, positiivsem, mitte siuke, kus Tallinna inimesed käivad seal nagu mingis eksistentsiaalses videofilmis, et see visuaal ei olnud õnnestunud minu meelest.

Kas Tartu reklaamid ka üldse teieni jõudsid?

Ma mäletan küll, et Tartus olid toredad reklaamid, et nad mängisid nende sõnadega ja Tartus oli nagu. Kogu pakett oli Tartus palju parem. Aga seal oli ka see jutuajamine ja arutelu kestis pikka aega ja seda vaadati kahjuks või mitte kahjuks vaid õigesti, et Eesti märgilised tähendused tulid esiplaanile. Tallinn võiks lihtsalt Tartult õppida, mida nad ei tee muidugi.

Aga mis te arvate, kas need inimesed, kes seal otsuse langetanud komisjonis olid, kas nad olid sama hästi informeeritud ja ka selle reklaamipoole enda jaoks läbi mõelnud või siis oli see pigem ikkagi selle taotluse põhjal otsuse tegemine?

Ma ei oska seda öelda, me ei rääkinud reklaamikampaaniast. Ma ei oska seda öelda. Ma tean, et osa jäid lõpuni Tartu pooldajateks, kuid otsus on otsus ja me kõik oleme sellega nõus loomulikult.

Aga kui rääkida avalikust diskussioonist ajakirjanduse vahendusel, siis kas oli seda piisavalt?

Ma ei mäleta. Minu arvates ei olnud. Ei olnud Tallinna poolelt ja selle pärast, et kontseptsioonid oli nii suured ja abstraktsed ja loomulikult, kas lehte huvitab see, et me ju kõik teame, et lehed on parteipoliitilistesse mängudesse nii haaratud, et kas nad on üldse huvitatud, et näiteks Päevaleht tutvustama seal Tallinna kui kultuuripealinna ja tema kontseptsioone sinna sisse võtma või Ekspress ja nii edasi. Ühesõnaga see, et seda lehtedes ei olnud, et seda me ei saa ka ainult linna süüks panna, et siin on mitmesugused erinevad mängud. Aga visuaali kampaania oleks küll saanud teha paremini.

Kui ma komisjoni tööst õigesti aru sain, siis kõik olid eelnevalt teinud oma kodutöö, mõelnud kõik eelnevalt läbi ja kõik kes kohale tulid, neil oli mingi konkreetne visioon sellest, kuhu poole nad kalduvad. Siis olid seal ettekanded ja sellele järgnes omavaheline diskussioon. Kuivõrd see diskussioon võis lõpuks kedagi üldse mõjutada kui kõik olid jube enne valmis mõelnud ...

Ta võis mõjutada küll mõnda inimest, kuigi ma arvan, et see oli enne valmis mõeldud, aga seda oli huvitav kuulata, et see omavaheline arutelu oli huvitav kuulata kui kaalusime, kes tegi paremini ja kes halvemini. Lõpp-protokollis rõhutas vist Palmaru ise ka seda Tartu läbitöötamist ja korralikku ettevalmistamist, aga ikkagi seal oli nii palju ... vääramatu jõud, mis kallutasid Tallinna kasuks, et just see pilk väljastpoolt, kuidas sa Eestit vaatad, et see oli just see otsustav, et see ei olnud mitte kahe linna võistlus vaid ühe maa kaardile toomine.

Aga sisuliselt kaaluti ikka läbi mõlema linna ...

Eks ikka arutati, eks ikka arutati ja soovitati ka Tallinnal võtta palju Tartult ... et kuna see Tartu tiimi töö oli väga edukas olnud ja väga vaimukas ja ma mõtlesin ka, et kui sul on ülikool taga ja väga palju kiireid ajusid, et siis mis sul väga seda kontseptsiooni teha, aga muidugi linna poolt peab tahtmine olema. Tallinna poolt seda ilmselgelt oli ... ühesõnaga palgati küll mitmed professionaalid, kuid seda on vähe lihtsalt, sest need professionaalid võivad küll olla väga head kommunikatsiooni ja mille professionaalid, kuid see ei tähenda, et nad suudavad välja mõelda igast nipikaid ideid. Ütleme, et see laiapõhjalisus, mis Tallinn ette valmistada oli formaalne lihtsalt, et ta ei aidanud kaasa sellele, et ma juba selle suhtes oleks kriitiline, et kui hakati ettepanekuid korjama, siis minule tuli ettepanek juunis, aga ma lähen puhkusele juunis ja paluti mingeid läbi töötatud büdžette juuli alguseks, loomulikult ei olnud mul võimalik seda teha ja ma läksin puhkusele ja samuti ei saanud ma seda augusti keskpaigaks teha ja kui ma augustis puhkuselt tulin ja küsisin, mis nüüd saab, siis lihtsalt mulle keegi ei vastanud. Ma vaatasin, et kui sul on nii segane struktuur, siis väga paljudel suurtel institutsioonidel ei ole aega oodata, kas tütarlaps suvatseb su meilidele vastata või mitte ja mitte ainult meie, vaid väga paljud teised institutsioonid muutusid skeptiliseks, et mis värk nüüd käib, et see on nüüd hea sõnum, et tuuakse see tõeline meeskond ja Miko Fritse, kes sai kõigiga väga hästi läbi, toodi nüüd sinna ja see on võib-olla kasulik ja hea.

Minu teada Tartu tuumi töögrupis oligi kolm inimest ja Tallinnas oli see märgatavalt suurem ...

Märgatavalt suurem ja märgatavalt abstraktsem.

Et vastutus hajus ära kõigi vahel?

Ja-jah

Aga kui nüüd võtta, et mis see otsus lõpuks tuli, siis mis te arvate, kas sellest võidab pigem Tallinn või ka kaugemad punktid Eestis?

Ma loodan, et võidab Eesti tervikuna ... minu isiklik lähtepunkt oli selline ja ka teised rõhutasid seda, aga kahtlemata Tallinn võidab kõige rohkem, mis seal salata ... kui ta muidugi suudab selle kuidagi nii kokku panna, aga Tallinn võidab ainult sellel juhul kui reklaamib ikka kogu Eestit ja kui ta tuleb välja vaimukate ja originaalsete ideedega ... et see et Tallinn on igaviku linn, et keda see nüüd ... Euroopas on igaviku linnu teisi, et meil on nagu Rooma olemas, et seda tuleks natukene elegantsemalt välja mängida. Mina isiklikult, et mulle see slogan üldse ei meeldinud, mina arvan, et see läheb vastuollu Eesti kui terviku visiooniga, kes räägib pidevalt, et ta on tulevikuriik, et kui Tallinn räägib vastupidi, et ta on minevikulinn, siis need kaks asja kokku, et ta peaks panustama rohkem selle tuleviku peale, kuna see on riigi ametlik ideoloogia ja sellega on palju lihtsam asju ajada, et sihukeseid väikseid kauneid hansalinnu ... Tallinn on kahtlemata üks kõige ilusamaid, ma ei vaidle vastu, aga see ei ole see, millega sa peale lähed, et pigem siis juba tõepoolest rääkida loodusest ja rohelisest ja tühjusest ja vaikusest ja Tallinna parkidest ja ... no ühesõnaga seal peab veidi seda sloganit kohandama

Nojah, need korralduslikud küsimused ja muud asjad on kõik veel lahendamata...

Ma loodan, et Miko tuleb tööle siia, et ta tahtis juba praegu kohtuda, kuid me ei leidnud ühist aega ... ja kuna Miko sai tõesti läbi hästi kõigi kultuuriinimestega, ta oli kõigi poolt aktsepteeritud inimene ja kui tal on väga tegus meeskond taga ... ta korjas juba minu arust kõik parmad tüdrukud endale, siis ma nendesse tüdrukutesse ka usun.

Kas võib ka öelda, et inimesed, kes seal komisjonis osalesid, on ühte või teist pidi seotud ka selle tulevase projekti elluviimisega?

No ma ei oska öelda, kuna mina sel hetkel ei olnud. Kuna ma vihastasin, siis ma üldse ei olnud sellega seotud, et me teeme oma plaanid nagu nii ja muuseumil on omad piirangud ... ei, ma ei arva, et kõik olid seotud. Ma isegi ei mäleta, kes seal kõik täpselt olid koos, et seal olid nii erinevatest valdkondadest. Ma mäletan Oleskit ja ... temal vist ei ole otsust pistmist ... seal oli hirmus suur seltskond koos, igasuguseid inimesi. Hetkel nad kindlasti ei olnud kõik sellega seotud. Kindlasti mitte, muidu oleks ju kisa tõusnud sellest kui oleks olnud, et kui me juba oleme seotud ja hakkame linnalt raha saama, siis see oleks ju kallutatud otsus olnud ja ma arvan, et sellel hetkel kindlasti ei olnud ja ega praegugi veel ei ole. Enne kui Miko Fritse tuleb ja seal midagi hakkab juba jooksuma, siis ... Ma tean, et Graafika biennaal, millega on ka muuseum seotud, on juba, sõlmib teatud kokkuleppeid juba, et ta nihutas ennast lausa oma toimumisaega 2011 aasta peale erandkorras, et nemad on juba esimesi kokkuleppeid teinud. Aga Graafika biennaal on ka rahvusvaheline sündmus. Ta on küll Tallinna Graafika biennaal, aga ta on ka rahvusvaheline. Me siin muuseumis olema rääkinud ka sellest, et see, et Tallinn on kultuuripealinn ei tähenda, et me siin näitame oma käsitööd ja vanalinna vaid vastupidi, muuseumi seisukohalt on väga hea tuua sisse mõni rahvusvaheline projekt, et näidata ennast ühe osana sellest suuremast projektist, aga eks see vajab veel täpsustamist.

Kas lõpuks olid hääletamistulemused 6-3? Ajakirjandusest jooksis nii läbi...

Vist oli. Seal paar inimest jäi kohe päris kindlasti lõpuni Tartu juurde, nad tulid selle seisukohaga ja nad lahkusid selle seisukohaga ja ma arvan, et põhimõtteliselt olid kõigil enne need otsused olemas.

Aitähh teile!

Lisa 13: Analüüsitud Tallinna trükireklaami näidised

Tallinna taotluse esikaas

Tallinna plakat, Lassmann

Tallinn Euroopa kultuuripealinnaks

Peep Lassmann

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia rektor

www.tallinn2011.ee

2011 Tallinn
EUROOPA KULTUURIPREALINNAKS

Tallinn - Eesti tugevaim trump!

Tallinna plakat, Valk

Tallinn Euroopa kultuuripealinnaks

Marika Valk

Eesti Kunstimuseumi direktress

www.tallinn2011.ee

Tallinn - Eesti tugevaim trump!

Tallinna plakat, Kuuskemaa

Tallinn Euroopa kultuuripealinnaks

Jüri Kuuskemaa
kunstiajaloolane

www.tallinn2011.ee

2011 **Tallinn**
EUROOPA KULTUURIFEALINNAKS

Tallinn - Eesti tugevaim trump!

Tallinna plakat, Nüganen

Tallinn Euroopa kultuuripealinnaks

Elmo Nüganen

Tallinna Linnateatri peanäitejuht

www.tallinn2011.ee

2011 Tallinn
EUROOPA KULTUURYPEALINNAKS

Tallinn - Eesti tugevaim trump!

Tallinna plakat, Raag

Tallinn Euroopa kultuuripealinnaks

Ilmar Raag
filmiekspert

www.tallinn2011.ee

2011 Tallinn
EUROOPA KULTUURIPREALINNAKS

Tallinn - Eesti tugevaim trump!

Tallinna plakat, Rahula

Tallinn Euroopa kultuuripealinnaks

Lydia Rahula
koorijuht

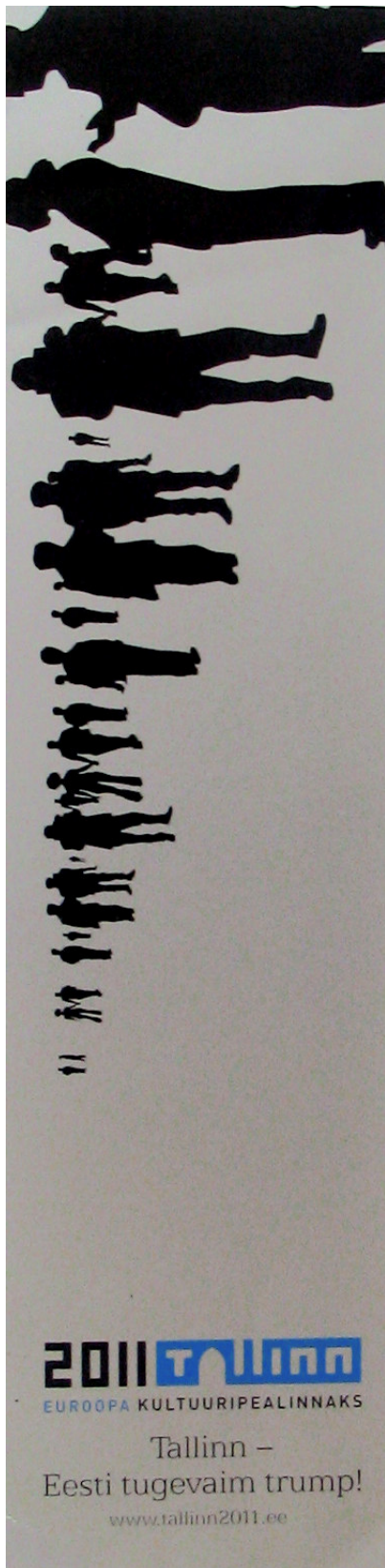

www.tallinn2011.ee

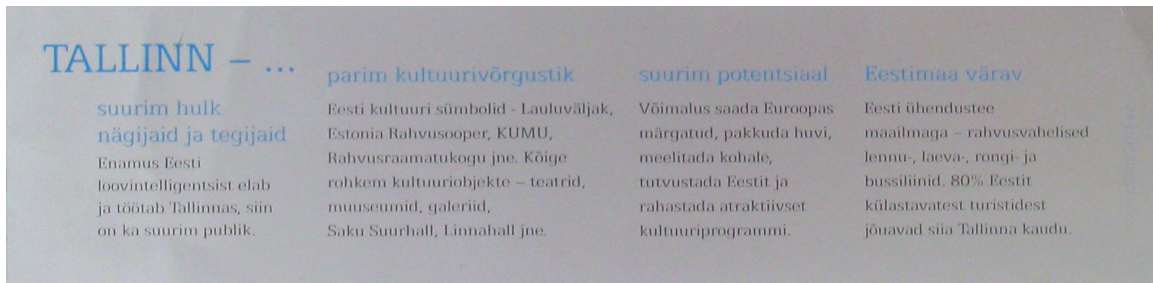
2011 Tallinn
EUROOPA KULTUURIPEALINNAKS

Tallinn - Eesti tugevaim trump!

Tallinna flaier, esikülg

Tallinna flaiier, tagakülg

Lisa 14: Analüüsitud Tartu trükireklaami näidised

Tartu taotluse esikaas

Tartu PVC bänner

Tartu suur plakat 1

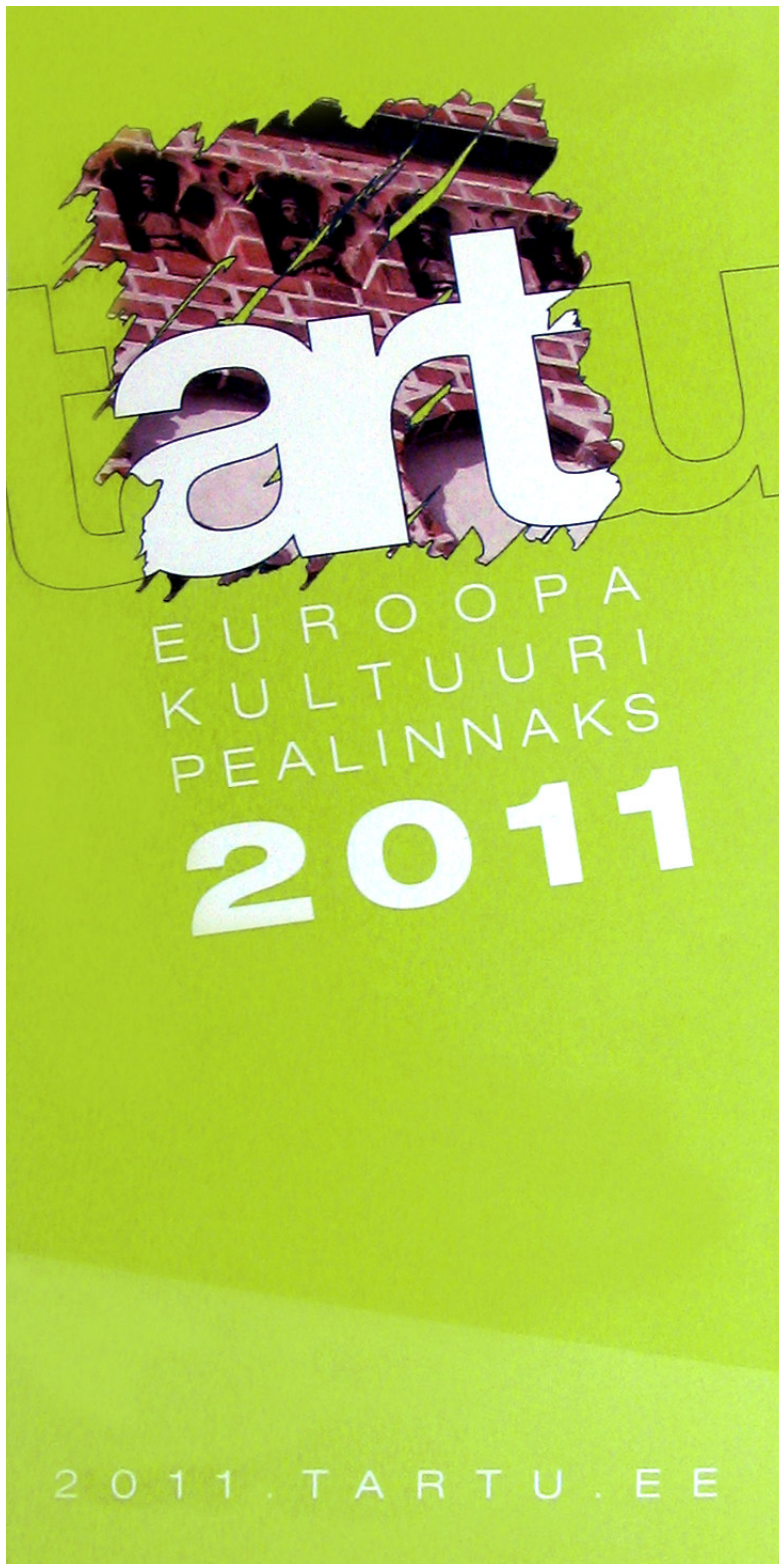
Tartu suur plakat 2

Tartu suur plakat 3

Tartu flaier, esikül

Tartu väikesed flaierid

Tartu väikese flaieri, tagakülje 2 varianti

2	3	4	5	6	7	8	1	Jaanuar
9	10	11	12	13	14	15	2	
16	17	18	19	20	21	22	3	
23	24	25	26	27	28	29	4	
30	31						5	

6	7	1	2	3	4	5	1	Veebruar
13	14	8	9	10	11	12	2	
20	21	15	16	17	18	19	3	
27	28	22	23	24	25	26	4	

6	7	8	9	10	11	12	1	Märts
13	14	15	16	17	18	19	2	
20	21	22	23	24	25	26	3	
27	28	29	30	31			4	

3	4	5	6	7	8	9	1	Aprill
10	11	12	13	14	15	16	2	
17	18	19	20	21	22	23	3	
24	25	26	27	28	29	30	4	

1	2	3	4	5	6	7	1	Mai
8	9	10	11	12	13	14	2	
15	16	17	18	19	20	21	3	
22	23	24	25	26	27	28	4	
29	30	31					5	

5	6	7	8	9	10	11	1	Juuni
12	13	14	15	16	17	18	2	
19	20	21	22	23	24	25	3	
26	27	28	29	30			4	

3	4	5	6	7	8	9	1	Juuli
10	11	12	13	14	15	16	2	
17	18	19	20	21	22	23	3	
24	25	26	27	28	29	30	4	
31							5	

7	8	9	10	11	12	13	1	August
14	15	16	17	18	19	20	2	
21	22	23	24	25	26	27	3	
28	29	30	31				4	

4	5	6	7	8	9	10	1	Septembris
11	12	13	14	15	16	17	2	
18	19	20	21	22	23	24	3	
25	26	27	28	29	30		4	

2	3	4	5	6	7	8	1	Oktoober
9	10	11	12	13	14	15	2	
16	17	18	19	20	21	22	3	
23	24	25	26	27	28	29	4	
30	31						5	

6	7	8	9	10	11	12	1	Novembris
13	14	15	16	17	18	19	2	
20	21	22	23	24	25	26	3	
27	28	29	30				4	

4	5	6	7	8	9	10	1	Detsembris
11	12	13	14	15	16	17	2	
18	19	20	21	22	23	24	3	
25	26	27	28	29	30	31	4	

EUROOPA
KULTUURI-
PEALINNAKS
2011

1x1=1	4x1=4	7x1=7
1x2=2	4x2=8	7x2=14
1x3=3	4x3=12	7x3=21
1x4=4	4x4=16	7x4=28
1x5=5	4x5=20	7x5=35
1x6=6	4x6=24	7x6=42
1x7=7	4x7=28	7x7=49
1x8=8	4x8=32	7x8=56
1x9=9	4x9=36	7x9=63

2x1=2	5x1=5	8x1=8
2x2=4	5x2=10	8x2=16
2x3=6	5x3=15	8x3=24
2x4=8	5x4=20	8x4=32
2x5=10	5x5=25	8x5=40
2x6=12	5x6=30	8x6=48
2x7=14	5x7=35	8x7=56
2x8=16	5x8=40	8x8=64
2x9=18	5x9=45	8x9=72

3x1=3	6x1=6	9x1=9
3x2=6	6x2=12	9x2=18
3x3=9	6x3=18	9x3=27
3x4=12	6x4=24	9x4=36
3x5=15	6x5=30	9x5=45
3x6=18	6x6=36	9x6=54
3x7=21	6x7=42	9x7=63
3x8=24	6x8=48	9x8=72
3x9=27	6x9=54	9x9=81

EUROOPA
KULTUURI-
PEALINNAKS
2011

Tartu rinnamärgid

